زمونږ صحت او آخرت
ته تاواني توکي

د خوراك او څښباك د ځينو شيانو، نشه يي توكو، ځينو بهرنيو مصنوعاتو، د سينګار د شيانو، درملني، روغتيا ساتني او داسي نورو په هکله د هر خاص او عام لپاره

ګټور کتاب

Download from:aghalibrary

ليکونکی:

عبدالمالک «همت»

د کتاب نوم: زمونږ صحت او آخرت ته تاواني توکي
د کتاب فارسي نوم: چیزهای مضر بر صحت و آخرت مان
لیکونکی: عبدالمالک «همت»
موضوع: موعظې او حکمتونه
د چاپ شمیر: لومړي (دیجیتال)
د چاپ تاریخ: سلواغه ۱۳۹۵ هـ ش - جمادي الأول ۱۴۳۸ هـ ق
سرچینه:

دا کتاب د عقیدې د کتابخانې سایت نه داونلود شوی دی.

www.aqeedeh.com/pa

برېښنا لیک: **book@aqeedeh.com**

د موحدینو ګروپ ویب پاڼو

www.mowahedin.com
www.aqeedeh.com
www.videofarsi.com
www.islamtxt.com
www.zekr.tv
www.shabnam.cc
www.mowahed.com
www.sadaislam.com

په عقیدې سایت کې ددغه کتاب خپرول، دهغه د ټولو محتواوو سره دسایت د همغږۍ په معنا نه ده.

contact@mowahedin.com

Download from:aghalibrary

بسم الله الرحمن الرحيم

ليكلړ

ليکلړ... أ

د دوهم چاپ سريزه... ۱

سريزه.. ۲

د حرامو شيانو له خوړلو څخه د پرهېز يوه اند پاروونکې کيسه ۵

شراب د انسانيت ډېر بد دښمن (شر آب) ۹

(الف) د هضم پر نظام باندي د شرابو اغېزه: ۱۱

(ب) دويني د دوران پرنظام باندي د شرابو اغېزه:............................ ۱۳

(ج) پرعصبي نظام باندي د شرابو اغېزه: ۱۵

(د) پرتولنيزو روحياتو باندي د شرابو اغېزه: ۱۶

بنګي، چرس، ترياک، هېروئين او داسي نور ۱۸

بنګي او چرس: ۱۸

د چرسو تاريخ:... ۱۸

بنګي: ۱۹

چرس او روغتيايي ضررونه يې: ۱۹

خشخاش، کوکنار، ترياك، هېروئين او نور:.................................. ۲۰

د ترياکو تاريخ: ۲۰

د ترياکو روغتيايي ضررونه:.. ۲۲

مورفين: ۲۳

هېروئين: ۲۳

د پورتنيو توکو په هکله شرعي او فقهي احکام: ۲۴

د قرآن کريم احکام: ۲۴

Download from:aghalibrary

د رسولﷺ سپېڅلي لارښووني: ۲۵
د فقهي د ځينو متونو او د هغو د شرحو او حاشيو خبري: ۲۷
د فقهي د نورو مطولو كتابونو څرګندوني: ۲۷
څرګندونه: ۳۰

د تمباكو ضررونه او حراموالی ۳۲

د تمباكو روغتيايي ضررونه: ۳۳
د تمباكو نوم: ۳۵
د تمبكو تاريخ: ۳۶
د تمبكو د استعمال پر خلاف اقدامات: ۳۸
د تمبكو په اړه طبي څېړني: ٤۳
د تمبكو د استعمال ډولونه: ٤۷
۱- د خولې د نسوارو په ډول: ٤۷
۲- د چلم څكولو په ډول: ٤۷
۳- د سګرېټو څكولو په ډول: ٤۷
٤- د تمباكو ژوولو په ډول: ٤۸
۵- د پزي د نسوارو په ډول: ٤۸
تمباكو د اسلام له نظره: ٤۸
د تمبكو د حرمت په هكله د اسلامي عالمانو څرګندوني: ۵۲
د تمبكو په هكله وروستۍ خبري: ٦۱

د قهوې او چايو زهر جني جوشاندې ۶۴

د قهوې تاريخ: ٦٤
د چايو تاريخ: ٦٦
د قهوې او چايو ګټې اوضررونه: ٦۷
دقهوې او چايو د چيښلو له امله د كوچني نقصان: ۷۲
بوره يا سپين زهر ۷۳

غنم، اوړه او ډوډۍ ۷۷

د غنمو اصلاح سوي تخمونه: ۷۸

Download from:aghalibrary

په غنمو او اوړو هم ډول ډول مواد وهي: ۷۹
ترمیده اوړه: ۸۲
د اوړو خمیره: ۸۲
سره مرچک یا سره زهر ۸۴
پاپړ ۸۶
د کټوي دارو (مسالې) ګټې اوتاوا نونه يې ۸۶
د امریکایي او صهیونیستي مصنوعاتو تحریم ۸۸
د سرکوزي غوښې ولې حرامي دي؟ ۹۲
هغه شیان چې د سرکوزي وازګي پکښې استعمال سوي دي ۹۵
کفار او د سرکوزي غوښې: ۹۵
د خوراك او چیښاك په شیانو کې د سرکوزي د غوړزګیو کارول: ۹۶
په پاکستان کې هم په ځینو شیانو کې د سرکوزي غوړ ګډوي ۹۹
د سینګار په شیانو کې جعلکاري: ۱۰۰
د غاښو په کریمو نوکې جعلکاري: ۱۰۱
د ښځو په لب سرینونو کې جعلکاري: ۱۰۱
د سینګار په سامانونو کې د ماشومانو د هډوکو کارول: ۱۰۱
په شیندونکو عطرونو (Perfume Spray) کې شراب ګډوي: ۱۰۱
په کلونیا کې هم الکحل او یو بل ډول نجسه ماده ګډه ده: ۱۰۳
سینګار، سینګار ځای او د سینګار شیان ۱۰۵
سینګار په کور کې د مېړه لپاره دی نه د باندې د خلکو لپاره: ۱۰۶
سینګار ځاي (آرایشګاه) او شرعي احکام: ۱۰۷
په بې حیا آرایشګرو ځان سینګارول: ۱۰۹
په نارینه سینګار کوونکو ځان جوړول حرام کار دی: ۱۰۹
سینګار ځایونه او نوي ساینسي څېړني: ۱۱۰
سینګار ځایونه له ډول ډول خطرونو ډک دي (برتانوي څېړنه): ۱۱۱
سینګار ځای او د سرطان ناروغي: ۱۱۱
د سینګار د سامانونو ناوړي اغېزې ۱۱۲

Download from:aghalibrary

لب سرین او نوي ساینسي څېړني.. ۱۱٤
روڼ اندي او په معنوي پسول ښکلې ښځه سینګار ته اړتیا نه لري......... ۱۱٦
د سینګار د شیانو استعمال له شرعي او اقتصادي پلوه ۱۱۸
د ښځو د وریښتانو او ځینو نورو په هکله ځیني احکام........................ ۱۲۳
د وریښتانو رنګول:.. ۱۲۳
د ښځو لخوا د مصنوعي وریښتانو استعمالول: ۱۲٤
د ښځي د وریښتانو خریل:.. ۱۲٥
د ښځي د وریښتانو لنډول: ۱۲٥
د ښځي د سر د وریښتانو توني کول: ۱۳۰
له تورو وریښتانو څخه د سپینو وریښتانو ایسته کول: ۱۳۱
د ښځي د سر د وریښتانو په ډول ډول ډېزانونو جوړول: ۱۳۲
د وریښتانو د ودي او زیاتوب لپاره د هغو څوکي پرې کول: ۱۳۲
د ښځي سر عورت دی: ۱۳۲
د ورځو جوړول او د مخ او لاسونو او پنډیو وریښتان ایسته کول:....... ۱۳۳
شنه خالونه د بدن پر بېلو بېلو ځایونو وهل: ۱۳۳
د غاښونو کوچني کول او داسي جوړول چي سره جلا جلا سي:....... ۱۳٥
غاښونو ته د سرو یا سپینو زرو پوښ ورکول: ۱۳٦
د نوکانو اوږدول او رنګول: ۱۳۸
د ښځو لخوا عطرونه وهل: ۱۳۹
له امریکا او نورو کفري هیوادونو څخه راوړل سوي غوښي..................... ۱٤۱
د بهر نیو په اصطلاح ذبح سوو چرګانو د غوښو په هکله څه نوري خبري
.... ۱٤٤
د ګامېښو او غویو د غوښو روغتیایي تاوانونه ۱٤٦
غوښی له روغتیا یي پلوه:.. ۱٤٦
د غوا او ګامیښي غوښي:... ۱٤۷
له بهرنیو هیوادونو څخه د غوایي راوړل سوي غوښي:........................ ۱٤۸
کوکاکولا، پیپسي، فانټا او دغسي نور مشروبات (خواږه زهر) ۱٥۲

Download from:aghalibrary

کوکا کولا: ١٥٢
پیپسي کولا: ١٥٤
د کوکاکولا او پیپسي کېمیاوي مواد: ١٥٧
د کوکاکولا، پیپسي او داسي نورو روغتیایي تاوانونه: ١٦٠
سوډا واټر او لېمونیډ: ١٦٣
د کوکاکولا او داسي نورو پر ځای باید څه شي وچیښو؟ ١٦٣
د کوکاکولا او پیپسي په هکله ځیني عجیبي تجربې.............................. ١٦٤
معدني اوبه (منرل واټر Mineral Water) ١٦٦
د شربتو د پوډرو پوړی ١٦٩
شیدې، د قوطیو شیدې، وچي شیدې او د مور شیدې ١٧١
د قوطیو مایع شیدې: ١٧٢
د نیستلي د شیدو په قوطی کي شرموښکی؟! ١٧٣
وچي شیدې او د سرکوزي غوړزګي: ١٧٤
د مور شیدې که د دبلیانو او نورو وچي شیدې؟ ١٧٦
غوړي.. ١٨١
دغوړو روغتیایي ضررونه: ١٨٢
د پلاسټیکي کڅوړو استعمال زموږ روغتیا او چاپېریال د ګواښ سره مخامخ کړی دی ١٨٤
درملنه ١٨٦
په نړی او زموږ په هیواد کي د درملني لنډ تاریخ: ١٨٦
اسلام او درملنه: ١٨٨
د ناروغیو د درملني په هکله د اسلام لارښوونې: ١٩٣
په ساري ناروغیو له اخته کسانو څخه ګوښه اوسېدل: ١٩٤
د ناروغی روحاني درملنه او دعاوي: ١٩٧
که څه ناروغي درپېښه سي په غذا یې درملنه وکړئ: ١٩٩
تر څو کېدای سي په طبیعي او نباتي بوټو او درملو درملنه وکړئ: ٢٠٠

Download from:aghalibrary

د کېمياوي او طبيعي درملو په هکله د ډاکټرانو نظريې: ۲۰۱
د کېمياوي درملو د ناسمو کارولو په هکله څرګندونې: ۲۰۲
درمل بايد د ډاکټر په مشوره او بشپړ وخوړل سي: ۲۰۸
په هغو درملو چي الکحل او داسي نور ګډ وي درملنه څنګه ده؟ ۲۱۰
د قرآن کريم لارښووني: ۲۱۲
د احاديثو لارښووني: ۲۱۴
د محدثينو اقوال: ۲۱۵
د فقهي احکام: ۲۱۶
سپرټ او ټنکچر: ۲۱۹
ځيني شرعي حکمونه: ۲۲۰
نيم پيازه او بې سنده ډاکټران: ۲۲۱
پاکستاني زښت ګران او هندي بې اغېزي درمل: ۲۲۴
د لوېديزو هيوادونو د درملو د تحريم په هکله فتوا: ۲۲۵
د نارينه ډاکټرانو لخوا د ښځو درملنه ۲۲۶
د نارينه ډاکټرانو لخوا د ښځو د درملني په هکله شرعي احکام:.......... ۲۲۷
د حرامو شيانو تجارت ۲۳۱
د مخدراتو د سوادا ګرۍ په هکله د يوه معتبر کتاب څرګندوني: ۲۳۴
د چرسو او ترياکو د کښت حراموالی: ۲۳۶
د ځان، کور او چاپېريال خواپاکي ۲۳۸
د ځان پرېولل: ۲۴۰
د عطرو وهل: ۲۴۱
د ځان او څېرې سمون او سمبالښت ته پاملرنه: ۲۴۲
د کاليو پاك ساتل او د کواړي پرېولل: ۲۴۵
د غاښو ساتنه: ۲۴۶
د مسواك وهل: ۲۴۷
مسواك که پلاسټيکي برس؟ ۲۴۸
د غاښونو د پاکولو توکي: ۲۴۹

Download from:aghalibrary

د کور پاك ساتل: ۲۵۰
د کور لوښي: ۲۵۳
د کور د لوښو پرېولل: ۲۵۶
د کورونو او د هغو د شاوخوا پاك ساتل: ۲۵۶
د کندهار د ښار وضع.. ۲۵۹
د کتاب د مراجعو فهرست ۲۶۳
د لیکوال لنډه پېژندنه.. ۲۶۸

Download from:aghalibrary

ډالۍ:

زما ننګيالي ولس ته چې يوځل روسانو سخت وکړاوه، خو بالاخره يې هغوی سخت مات کړل او د غرور له نيلي يې د تل لپاره را کښته کړل. اوس يې بيا امريکايان او نور بېګناه زوروي، خو دوی يې هم د سختو ستونزو سره مخامخ کړي دي او هغه ورځ ډېره نژدې ده چې دا مځکه او آسمان به ټول دا آيت زمزمه کوي چې:

﴿وَقُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَزَهَقَ ٱلْبَٰطِلُ ۚ إِنَّ ٱلْبَٰطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾﴾ [الإسراء: ٨١].

د دوهم چاپ سریزه

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی النبي الهادي الأمین، نبینا محمد وعلی آله وأصحابه أجمعین، وبعد:

حقیقت دادی چې دا کتاب لومړی ځل په ډېر خراب کیفیت چاپ سوی وو. نه یې وقایه سمه وه، نه یې د متن کاغذ او نه یې د چاپ ځرنګوالی.

یو لیکوال د کتاب پر لیکولو باندي څونه خواري کاږي، خو نور یې دې خواریو ته څونه کم ارزښت ورکوي؟

په هر صورت کتاب بیا هم د مطالعې د مینه والو لخوا ډېر خوښ کړی سو او د هغه زیاتي خبري ډېرو خلکو ګټوري او خوندوري وبللې او په ډېرو مجلسونو کي ډېر بحثونه پر وسول. اوس چي د کتاب ټوکونه په بازار کي خلاص سوي دي، خپرندوی یې بیا خپرېدوته د هغه د چمتو کېدو غوښتنه راځخه وکړه او ژمنه یې وکړه چي دا ځل به کتاب په ښه کیفیت خپروي. ما هم پر کتاب باندي بیا کتنه وکړه او په ډېره خواري او تپاک سره مي سموني پکښې راوستې او ډېري اړیني زیاتوني مي پکښي وکړې. خدای ﷻ دي وکړي چي داوار دا کتاب په ښه بڼه له چاپه راووزي او د توذیع او د ډېرو لوستونکو تر لاسونو د رسېدو کار ته یې هم پاملرنه وسي، والسلام.

عبدالمالک «همت»

د ده افغانانو نوآباد، کابل د ۱۳۹۰ ل. کال د سلواغې اووه ویشتمه.

(اې لویه ښتنه! موږ په خپل ځانګړي رحمت سره سر لوړي کړه، زموږ کارونه را سم کړه!)

سريزه

حامداً ومصلياً ومسلماً وبعد:

لکه څنګه چي پوهيږو د نړۍ مادي پالو پانګوالو، عيسويانو، يهودو، هنودو او د دوی ټيټو ګوډاګيانو د دوی د سرابي مادي او طاغوتي ماهيت او شيطاني لوړتيا غوښتنو او ځان غوښتنو پر بنسټ د مادي ګټو د تر لاسه کولو لپاره د مسلمانانو او د نړۍ د بې وزلو ولسونو د هيوادونو د لاندي کولو، د هغو د مادي او معنوي شتمنيو د لوټولو يا وجاړولو او د هغو د مريي کولو او اېلولو (مطيع کولو) او په نهايت کي پر ټوله نړۍ د خپلي شومي واکمنۍ د ټينګولو او دغو اهدافو ته د آسانه رسيدلو په خاطر د مسلمانانو د معتقداتو د تخريبولو او دښمنۍ پاللوپه موخه د هغو په وړاندي ډول ډول پټي او ښکاره دُسي، مکرونه او ظالمانه تېري، بريدونه او ورانوونکي جنګونه په لار اچولي دي. د دې توطئو او دښمنيو د هر اړخ په هکله بېلو بېلو څېړنو او پر هغو باندي بېلو بېلو کتابونو ليکلو ته اړتياده. خو موږ دلته پر يوه موضوع باندي بحث کوو چي هغه د دغو انسان او اسلام دښمنو عناصرو د ځينو سترو ملټي نېشنل کمپنيو هغه خوراکي توکي او ځيني مصنوعات په زياته هغه الکحلي او غير الکحلي مشروبات دي چي زموږ هيواد او نورو اسلامي ملکونو ته يې صادروي.

موږ به په دې لنډ کتابګوټي کي په ګوته او جوته کړو چي د دغو بهرنيو کفري، مادي پالو، مغرضو، ښکېلاک ګرو او تېري کوونکو هيوادونو دغه خوراکي مواد له آره (له اصله) ګندهېر او زهريات دي، نور مصنوعات يې زموږ روغتيا ته تر زهرو ډېر مضر او غير الکحلي مشروبات يې هم تر الکحلو بدتر او که سم ووايو خواږه زهر دي چي هم زموږ اقتصاد او صحت او هم مو اسلاميت او آخرت ته ستر تاوان رسوي.

د دې تر څنګ به موږ د ځينو نورو روغتيايي مسايلو او هغو توکو په هکله هم څه څرګندوني وکړو چي استعمال يې له روغتيايي يا شرعي پلوه ښه نه

دی. هیله ده په دې هکله ستاسو ژوره پاملرنه راواړولای سو او زموږ د دښمنانو په ډول ډول چلونو او د هغو په بېلو بېلو اړخونو باندې د دقیق پوهېدو تر څنګ له هغو چارو ډډه وکړو چې زموږ روغتیا او هغې دنیا ته تاوان پېښوي. خدایﷻ دې وکړي چې دا وړوکی کتاب ستاسي د خوښې او منلو وړ وګرځي او د شاعر د دې قول مصداق نه سي چې وایي:

لقد اسمعت لو نادیت حیاً ولکن لا حیاة لمن تنادٰی

یعني که دې یوه ژوندي ته دا خبري کړي وای هرو مرو به دې په اورېدلي وای. خو هغه چا ته چې ته خبري کوې ژوندی نه دی.

کاشکي تا کړلای خبري و ژوندو ته خو ته ګډېږې دزړه درد وایې ومړوته

خو زه باور لرم چې داسي به نه کیږي، بلکي د شاعر د دې قول مصداق به سي:

دبیان انداز که څه هم ډېر شوخ نه‌دی ګوندي بیاهم داستا زړه لږ درخبر کړي

وړ خو داده چې په دې کتاب کي چې کومو منکراتو او ناوړو او نادودو ته نغوته (اشاره) سوې ده د هغو د مخنیوي لپاره عوام او خواص ټول هر یو په خپل خپل وار، خپل وس او وسایل په کار واچوي او دې ارزښتناکي نبوي لارښووني ته عملي جامه واغوندي چې فرمایي:

«مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ» (مسلم، کتاب الایمان ۷۸حدیث).

یعني له تاسي څخه چې هر څوك ناوړه چاره وویني په لاس (د متې په زور) دې بدلون ورته ورکړي. که دا نه سي کولای په ژبه (وینا، وعظ او تبلیغ) دې بدلون ورکړي او که دا هم نه سي کولای نو په زړه کي دې بد ځني یوسي، او دا د ایمان ډېره ضعیفه ثمره ده.

لوی ښتن مو دې له بدیو، منکراتو او منهیاتو وساتي، د هغو پر له منځه وړلو دې توفیق راکړي او د هغه قوم په شان مو دې نه کوي چې قرآن یې یادونه د نوحؑ په ژبه په دې الفاظو کړې ده:

﴿جَعَلُوٓاْ أَصَٰبِعَهُمۡ فِيٓ ءَاذَانِهِمۡ وَٱسۡتَغۡشَوۡاْ ثِيَابَهُمۡ وَأَصَرُّواْ وَٱسۡتَكۡبَرُواْ ٱسۡتِكۡبَارٗا ٧﴾ [النوح: ٧].

يعني: «هغو په غوږونو کي ګوتي کښېښوولې او په کاليو سره يې مخونه پټ کړل او پر خپلو کړو يې ټينګار وکړ او ډېر تکبر يې وکړ». والسلام

عبدالمالك «همت»

همت ټاټوبی، کندهار

د ١٣٨٥ل.کال د لېندۍ پنځمه

د ١٤٢٧س.کال د میانۍ پنځمه

د حرامو شیانو له خوړلو څخه د پرهېز یوه اند پاروونکې کیسه

په معتبرو کتابونو کې راوړي چې د حضرت ابوبکر صدیقؓ د خلافت په وختو کې د هغه مریي یوځل هغه ته څه خواړه وړاندې کړل او هغه د پخواني دود په خلاف بېله پوښتنې وخوړل خو د دې خوړو د خوړلو سره یې طبیعت څه ناکراره غوندې سو. نو یې له مریي څخه وپوښتل چې: «دا څنګه خواړه وه» مریي ورته وویل چې ما د جاهلیت په زمانه کې د کهانت کار (غیب ویل او اټکلي خبري کومې چې په اسلام کې منع او حرامې دي) کاوه، خو دغه کار مې ښه نه وو زده او یو څوك مې تېرایستی. نن مې هغه ولید او زما د دغه کار په بدل کې یې دغه خواړه راکړه او ما تاسې ته درکړه. د دې خبرې په اورېدو سره ابوبکر صدیق سخت پرېشانه سو او سمدستي یې په ستوني ګوتې ننه ایستلې او هغه خواړه یې قی کړل. څنګه چې یې ښه ډاډ نه وو حاصل سوی بیایې د هغو د قیولو کوشش وکړ او څوني چې یې په وسه وه هغو نی یې قی کړل. ان چې دونه قیونه یې ووهل چې بېخي یې حالت بدلون وموند. خلك وارخطا سول چې نه چې له دې امله سا ور نه کړي. نو یې ورته عرض کړه چې: ای د رسول اللهﷺ خلیفه نور د قی وهلو کوشش مه کوه. نور له دې خوړو څخه ستا په نس کې څه نه دي پاته. بیا حضرت ابوبکرؓ وفرمایل: «زه بېرېږم چې د دغو خوړو کوم څه مې په نس کې نه وي پاته». بیا یې وژړل او ویې ویل: «ای لویه څښتنه ز ما خو چې څه په وس وه هغه مې وکړه. که اوس هم زما په نس کې د دې خوړو کوم څه پاته وي ای لویه څښتنه تر را تېر سې».

الله اکبر! وګورئ چې کهانت هم صدیق اکبر نه وو کړی او دغه ګټه هم د هغه نه وه، بلکې دا ټول کار د هغه د مریي وو، خو د هغه تقوا او احتیاط تر دې کچې وو چې داسې څه یې چې شبهه پکښېکې وه هم په ګېډه کې نه پرېښوول. دا یو مثال وو چې موږ ستاسو د ایماني پیاوړتیا د راویښولو او اند پارولو لپاره راوړ. د نورو ټولوصحابه وو، اهل بیتو او رشتیانیو مسلمانانو تقوا

هم دغسي وه. د دوی د تقوا او سپېڅلتیا په هکله پخپله قرآن کريم شهادت ورکړی دی.

د رسول مقبولﷺ ارشاد دی: «أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ. فَقَالَ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ ٥١﴾ [المؤمنون: ٥١] وَقَالَ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ﴾ [البقرة: ١٧٢] ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟» (مسلم، کتاب الزکاة، باب قبول الصدقة ١٠١٥ حديث).

ژباړه: ای خلکو! لوی څښتن پاك دی بېله پاکۍ (حلالو) بل څه نه قبلوي. او لوی څښتن مومنانو ته په هغو امر کړی دی چې پېغمبرانو ته يې کړی دی. او ويې فرمايل: ای پېغمبرانو! پاك (حلال) شيان وخورئ او نېك عمل ترسره کړئ. تاسې چې هر څه کوئ زه ښه په پوهېږم. او ويې ويل: ای مومنانو که تاسې په رشتيا د لوی څښتن بنده ګې کوونکي ياست نو کوم پاك شيان چې موږ درکړي دي هغه وخورئ. بيا رسولﷺ هغه څوك ياد کړ چې ډېر اوږد مزل يې کړی وي او د سفر د کړاوونو له امله يې سر ببر او په دوړو ککړ وي او د دعا لاسونه د آسمان پر لوري پورته کړي او لويه خدايه! لويه خدايه! وايي. په داسې حال کې چې خوراك او چېښاك يې حرام، کالي يې حرام او پوست او وينه يې له حرامو څخه وي، نو د داسې چا دعا به څنګه قبوله سي؟

دغه راز فرمايي: «يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنْ الْحَرَامِ» (بخاري، کتاب البيوع، باب من لم يبال، ٢٠٥٩ حديث).

ژباړه: داسې وخت به پر خلکو راسي چې سړی به پروا نه کوي چې څه شي يې اخيستي او خوړلي دي. آيا حلال يې اخيستي او خوړلي دي که حرام. يعني د حرامو او حلالو په منځ کې به توپير نه کوي او څه چې يې په مخه ورځي خوري به يې. دغه راز د رسولﷺ حديث دی: «الْحَلَالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنْ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ وَمَنْ

وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وقعَ في الحَرامِ كَرَاعٍ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا إِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ» (متفق علیه، مشکوٰة، کتاب البیوع، باب الکسب، ۲۷۶۲ حدیث).

ژباړه: حلال او حرام دواړه څرګند دي. خو د دې دواړو په منځ کې داسې شیان دي چې یو بل ته ورته دي او د حلال بللو او حرام بللو په هکله یې اشتباه کیږي. دغه شیان ډېر وګړي نه پېژني. نو چا چې له دغسې شبه ناکو شیانو څخه ډډه او پرهېز وکړ خپل دین او عزت یې وساتی او ویې ژغوری. او څوك چې په شبهاتو اخته سو، هغه په حرامو کې ولوېدی، د هغه مثال د هغه چوپان دی چې د ممنوعه (قورغ) څرځای پر شاوخوا څاروي پیایي او نږدې وي او احتمال ولري چې دغه قورغ څرځای ته ورننوزي. پوه سئ چې هر پاچا ته قورغ څرځای وي او د خدای قورغ څرځای په ځمکه کې د هغه محارم دي.

پوه سئ چې په بدن کې د غوښي یوه ټوټه ده. کله چې دغه ټوټه په معاصیو، شهوتونو او شبهو کې له لوېدو څخه سپېڅلې سي او سلامته پاته سي ټول بدن به ورسره روغ او سپېڅلی سي. او که دغه ټوټه فاسده سي ټول بدن به ورسره فاسد سي.پوه سئ چې دغه ټوټه زړه دی.

په دې اړه کتابونه وايي چې د مشتبه شیانو او چارو څخه د ځان ساتنې نوم تورع دی او دا تورع (پرهېز، احتراز او ډډه کول) انسان پر صحیح طریقه روزي. د رسول ﷺ صحیح حدیث دي: «لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنْ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ». (ترمذي، کتاب صفة القیامة، ۲۴۵۱ حدیث، ابن ماجه، کتاب الزهد، باب الورع والتقوی، ۴۲۱۵ حدیث). یعني: یو بنده تر هغو پرهېزګاره کېدلای نه سي څو هغه شیان چې پروا ونه لري، له دې بیري چې پروا به ولري، پرې نه ږدي.

دغه راز په یوه صحیح حدیث کې راغلي دي چې حضرت حسن بن علي رضي الله عنهما وايي: «حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيبُكَ» (مسند احمد۱/ ۲۰۰ مخ، ترمذي، کتاب صفة القیامة، ۲۵۱۸ حدیث،

نسائي كتاب الاشربه، باب الحث على ترك الشبهات، ۵۷۱۱ حديث). يعني: ما له رسولﷺ څخه دا خبره په ياد كړې ده چې كوم شى چې تا به شك كي اچوي هغه پرېږده او هغه څه غوره كړه چې په شك كي دي نه اچوي.

بل حديث دى: قال رسول اللهﷺ «إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ النَّارُ أَوْلَى بِهِ» (مشكوٰة، كتاب البيوع، ۲۷۷۲ حديث).

ژباړه: رسولﷺ ويلي دي: هغه غوښي چې له حرامو خوړو څخه يې وده كړې وي جنت ته نه ننوزي. او هري غوښي چې په حرامو وده كړې وي اور يې وړ دى.

د رسولﷺ له احاديثو څخه مو پورته څو حديثونه له دې امله نقل كړل چې پوهانو ته صرف يوه اشاره غوندي سي.

اوس دي نو هغه خلك چې پر حلاله او حرامه يې نه دي، بلكي ان د كفارو په ملګرتيا او پلوي خپل مسلمان ورونه وژني، دوى ورته ګوري او امريكايانو او اروپايانو غوندي زبرځواك سره كفار په مدرنو او پر مختللو كمپيوټري الوتكو او وسلو مسلمانان بمباردوي، بې ګناه ښځي، ماشومان او بوډاګان په ډله ييزه توګه كشتاروي او غوښي يې پاش پاش كوي، كورونه او كښتونه يې ور وجاړوي، په سپينو پښتنو ښځو او كورونو كي تلاښۍ كوي او يا دوى پخپله غلاوي كوي، د خپلو افغانانو ماشومان او عزيزان تښتوي، د مسلمانانو مالونه او حقوق خوري او تلفوي، سود او حرام خوري، جعلي شيان له بهره راوړي يا يې خپله جوړوي يا د نورو سره د دغسي شيانو په را ايستلو او خرڅولو كي كومك كوي، د مسلمانانو د غوښو او وينو په بيه له بهره را غلي پيسي په خپلو جيبو چيخي، اختلاس او بډو ته يې ملاوي تړلي دي، يا د خپل ولس او خلكو سره د پردو كافرو او بې دينو غليمانو په پلوي او ګټه ټګي، خيانت او غداري كوي پخپله دي فكر وكړي چې دوى څه كوي آيا خپل قبرونه خپلو ځانو ته د جنت بڼونه جوړوي كه د دوږخ كندي؟

شراب د انسانيت ډېر بد دښمن (شر آب)

څنګه چي په شرابو کي زښت زيات اخلاقي، بدني او ټولنيز ضررونه سته نو د هغو چيښنل د اسلامي شريعت له نظره په ډېر مغلظ حرمت حرام، له ډېرو خبيثو کبايرو او شديدو جرايمو څخه بلل سوي دي.

قال الله تعالى: ﴿۞يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْخَمْرِ وَٱلْمَيْسِرِ ۖ قُلْ فِيهِمَآ إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَـٰفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا ۗ﴾ [البقرة: ٢١٩].

ژباره: «پوښتنه کوي له تا څخه (اى محمده) چي دشرابو او قمار څه حکم دى؟ ورته ووايه په دواړو کي لويه ګناه ده. او د خلکو لپاره څه ګټې هم پکښې سته، خو ګناه يې تر ګټې ډېره زياته ده».

بايد تر ټولو دمخه يادونه وکړو چي په دغه مبارک آيت کي له ګټې څخه مراد د وجود روغتيا او ګټه نه ده، بلکي د هغو له چيښنلو څخه ظاهري خوند مراد دى. يا هغه مادي ګټې ځني مراد دي چي د شرابو د تجارت له لاري يې په لاس راوړي.

شراب يو نشه راوړونکې مايع ماده ده چي د ډول ډول اجزاوو له پلوه بېل بېل ډولونه لري، لکه چي په ځينو کتابونو کي يې د شرابو د مختلفو اقسامو شمېر تر شپږو سوو پوري ليکلى دى.

د جوړښت له لحاظه د شرابو عمده ډولونه درې دي:

1- «بير» چي ستر جز يې اُربشي او نور دي.

2- «واين» چي انګور او داسي نور يې ستر جُزوي.

3- «سپرت» دا د پورتنيو دوو ډولونو څخه را باسي يا يې مقطر کوي چي د الکحلو د ډېرښت له امله تېز وي.

اصلي خبره داده چي شراب ډېر ناولى چيښناک دى. ځينو پوهانو شرابو ته په «شرآب» ويلي دي. رشتيا چي دا يې ډېر ښه نوم ورته ايښى دى. شرابي نه د

دين کېداى سي نه د دنيا. شرابي نه دين دوسته وي او نه وطندوسته، بلکي يوازي او يوازي شراب دوسته وي. نه غيرت پکښي پاته وي نه حيا.

د شرابو عملي کېدل د دې او هغې دنيا خواري ده او روغتيا ته تر زهرو کم نه دي. اينه، ګېډه، سږي، کولمې او دماغ ټول خرابوي او د عقل ځواک ته ډېره بده صدمه رسوي. دغه راز د ستر ګو ليد لږوي، د پښو رپږدېده رامنځته کوي، نبض مختلوي او کله يې تر دې اندازې رسوي چي خبره تر مرګه ورسيږي.

د شرابو دعملي په معده کي يو ډول سوَئْ پيداسي. د اينې پاړسوب، ژړى، هېره، د سر ګرځېده او درد، ابليج، لېونتوب، ماليخوليا او نوري دماغي او عصبي ناروغۍ هم ورته پيداکيږي. پوهو ډاکټرانو پتېيلې ده چي د شرابو اغېزې يوازي پر شرابي نه لوېږي، بلکي د هغه اولاد ته هم سرايت کوي. د شرابي مور او پلار اولاد کمزورى، او بې زړه وي او کېداى سي چي د اعصابو په ضعف او نورو ډول ډول ناروغيو هم اخته سي.

د نؤة د روغتيا نامتو ماهرپروفيسر هرش HIRSCH پرديګ موضوع باندي په خپل ليکلي کتاب کي وايي: «متمدني امريکا پنحګلس کا له پرله پسيګ هلي حګلي وکؤيګ چي پرشرابو باندي بنديز پلى کؤي، اما پلى ييګ نه کؤلاى سو، خو اسلام خګوارلس پيګؤة دمخه په برياليتوب سره پرشرابو بنديزعملي کؤ او تر اوسه ييګ پلى کؤى دى».

په قرآن کريم کي پرشرابو باندي بنديز په درو سورتونو کي راغلى دى؛ د البقريګ په همدغه پورتني آيت کي؛ د نساء دسوريګ په (13) آيت کي او دالمائده دسوريګ په (90) او (91) آيتونوکي.

اوس به د شرابو د کيمياوي اجزاوو په اؤه لإ خګه معلومات وؤاندي کؤو، بيا به پرروغتيا باندي دشرابو د نورو زياتو زهرجنو اغيګزو په هکله بشپؤه رنګا واچوو:

د کيميا پوهني (CHEMISTRY) له مخي موإ ته دامعلومه ده چي الکحل (شراب) د ويلي کولو يا حلولو لپاره يو حګواکمن محلول دى. په تيره بيا دغوؤزکګة لپاره. خو په غذايي اصطلاحاتو کي دا حلوونکي نه، بلکي تګوکر تګوکر کوونکى شى دى. له ديګ امله شراب دانساني جسم لپاره يو نقصان

رسوونکیګ کیمیاوي ماده ده، چي دانسان اینه سمدستي تګوکر تګوکر کوي. او لکه خګنکګه چي زیاتره د هغو حګیني شوقیان ادعا کوي، هغه هیخګ کوم غذایي ارزشګت نه لري. خو کله چي شراب د جسم دننه ته رسيږي، نو د نورو هرأول خوؤو برعکس د بدن جُز ککګرحګي یا هضـميږي (METABOLIZD) کيږي. چي یوازي دغه ظاهري کګتګه ییګ په آّیت کریمه کي ویل سویګ ده.

(الف) د هضم پر نظام باندي د شرابو اغېزه:

لکه چي پوهيإوغاشګونه، خوله، ستونی، سره غاؤه او کرنکه أیګر مشکل کار تر سره کوي او پر هغو باندي أیګر حساس استر

(MUCOUSMEMBRANCE)

غوؤیګدلی دی. دشرابو خوؤلو له امله پردغه حساس استر باندي أیګره بـده اغیګزه پریګوزي او دسوي (سوزش) باعث ککګرحګي. چي په پایله کـي د بـدن په دغو غؤو کي دضعف رامنحګته کیګدل پیلیإي او پای په سرطان بدليإي. لـه دیګ امله دی چي کومي اداریګ چي دسرطان له ناروغة سره په مبارزه بـوختي دي له 1980ع. کال خګخه را په دیګخوا دشرابو پرضد اوإدمهالي او سـنجول سوي اقدامات کوي.

دا هم تګولو ته معلومه ده چي دشرابو له امله دمعـدیګ أیګـري خطرنـاکي ناروغة لکه GASTRITIS) پیداکيإي. دا حګکه چي دشرابو له خوؤلـو خګخـه په وینـو کـي موجـود لائیپـأ (LIPID) کـوم چـي یـو خـاص أول غـوؤزکګي ده، ویلیـإي. دغـه لائیپـأ یـوأول سـاتونکی اسـترمهیا کـوي چـي تیزابیـت یعنـي هائیأروکلورك اسیأ بیا پرمعده باندي نقصان رسوونکیګ اغیګـزه نـه شـګندي. که خګه هم همدا اوس په بشپؤه توکګه نه ده ثابته سویګ چي شراب لکه چي دسـتوني اوسـریګ غـاؤي دسـرطان باعـث ککګرحګـي، همدغـسي دمعـدیګ دسرطان باعث هم ککګرحګګي کـه حګنکګـه؟ خـو ورحـګ پـه ورحـګ دا انـد پیاوؤی کيإي چي دمعدیګ په سرطان کي هم شراب اغیګز لري.

شـراب أیګـره بـده اغیګـزه پـر اثنـی عشـري یـا دوولـس کګـوتي کولمـو (DUODENUM) باندي کـوي. دغـه حګـای د أیګـرو نازکوکیمیـاوي اثراتـو د

واقع کیگدومنونکی دی. شراب د دغه حگای هغه خاصیت اغیگزمن کوي چي د حگانکگؤو هضم کوونکو لعابو د خارجولو په صلاحیت پوري اؤه لري او د هغه پر کیمیاوي حساسیت اغیگزه شگندي. شراب د هاضمیگ د دغي أیگري مهمي لاري تر خرابولو وروسته له اینیگ خگخه د رامنحگته کیگدونکي هاضم لعاب (BILE) پر راوتلو هم اغیگزه اچوي.

دغه راز دشرابیانو د دوولس کگوتي کولمیگ او تریخي پوست تل ناروغه وي یا زیاتره سم کار نه کوي. چي دغه حالت هر شرابي دمعدیگ د کگیس (باد) او بد هضمی په بوخله اخته کوي. دمعدیگ دغه تکالیف پر نورو کولمو هم اغیگزه کوي، لکه چي د هضم د نظام کوم چي کمپیوتگر غوندي کار کوي، شگه ترتیب او یو له بله مرسته هم کگأوأوي. یو روغ انساني جسم هر هغه شی هضم کوي چي اؤتیا ورته لري. چي دا د هضم نظام ته د حگانکگؤولا رشگوونو په ورکولو سره ترسره کیإي. خو تر أیگره حده او په مستقله توکگه دشرابخورو په اؤه دغه کنتگرول له منحگه حگي او د هضمولو عمل بیگله کوم کنتگرول او خگه توپیره روان وي. چي بده پایله ییگ د أیگر چاغشگت په بنگه خگرکگندیإي. دا له دیگ امله چي دغه أیگر هضمول تردیگ زیات بل خگه نه سي کولای، بیگله دیگ چي د جسم د وؤو حجرومنحگ (INTERSTICES) دغوؤزکگیو ذخیره کول پیل کؤي. په حقیقت کي دغوؤزکگیو دغه أیگره اندازه د زړه په اعصابو پوري نشگلي او په دیگ أول زؤه په أول أول خطرناکو ناروغیو اخته کیإي.

دشرابو أیگره بده اغیگزه پر اینه لویإي. دانسان اینه هغه حساس لابراتواردی چي دشرابو هره یوه کوچنه ذره د زهرو غوندي محسوسوي. پراینه باندي دشرابو اغیگزه دوه أوله وي:

۱- دشرابو خوؤلو په صورت کي د جسم وؤیگ حجریگ دالکحلو د ختمولو په چاره په بشپؤه توکگه لکگیا کیإي، چي په دیگ توکگه هغه خپل نور کارونه پریگإدي.

۲- د اینیگ کیمیاوي عمل چي یو په بل پسیگ پرمخ حگي، حساسیإي، چي د شرابو د بیگ کنتگروله اغیگزیگ له امله وران وجاؤ سي. د دیگ

پایله داسي چي اینه یو کار په پلاوو پلاوو تکراروي او له دیگ أول زیات، پرله پسیگ او بیگ اؤتیا محنت او مشقت خگخه اینه کمزوریگ سي.

دغه اثرات اینه د خطرناکو پایلو سره مخامخ کوي. په دغو اثراتو کي أیگر مشهوره ییگ داینیگ سره نشگلیگده اوتنکگیگده دي. چي دا د دیگ ژوندی ثبوت دی چي داینې وراني او خرابي بشپؤه سویگ ده. له أیگرو خطرناکو ممکناتو خگخه دا هم کیگدای سي چي دشرابو خوؤل یو په بل پسیگ داینیگ تگول افعال وجاؤ کؤي.

له دیگ افعالو خگخه یو دادی چي اینه هغه اجزا پیداکوي چي له هغو خگخه د وینو عملیه رامنحگته کیاِي. نو خگنکگه چي دشرابو له خوؤلو خگخه اینه دغه اجزا نه سي پیداکولای اویاییگ په تولید کي أیگره لإتیا راحگي، له دیگ امله تگول عملي شرابیان د جسم دننه کمزوري وي. که خگه هم د دوي خگیگریگ د وینو د رکگونو دغتگیگدو یا پراخیگدو له امله حگواکمني ایسي. خو د دوي د هأوکو مغز پوچ سوی وي. یعني په حقیقت کي د وینو د تولید عمل بیگخي ختم سوی وی یا خو أیگر کم سوی وی. پردیگ سربیره داینیگ هغه حگواکمنتیا چي له هغیگ خگخه د جسماني ساتني غؤي لکه أول أول کگلوبین په تیره امینو کگلوبین په شرابیانو کي تر خطرناکه بریده کمیاِي. چي پایله ییگ داسي چي په دغو وکگؤو کي د ناروغیو په وؤاندي دمدافعیگ حگواك لإسي.

شراب کله کله داینې د فعل د نابره دریگدو لامل هم کیاِي. په دیگ صورت کي شرابي د بیگسد تیا په حال کي مري. د اینیگ په اؤه یوه بیگلکگه هم داسي نه ده لیدل سویگ چي پر هغیگ دي دشرابو د تاواني اغیگزو ثبوت په لاس رانه سي. البته په دیگ هکله خبري أیگري جدي دي، خو زه ییگ تردیگ زیاتي نه سم خگرکگندولای.

(ب) دويني د دوران پرنظام باندي د شرابو اغېزه:

د وينې پـردوران بانـدي دشـرابو اغيـگـزه دوه أولـه وي. يـو پراينـه بانـدي د اغيگزي په ذريعه بالواسطه وي. بل د زؤه پـر تنسـته بانـدي د بيگلـه واسـطيگ اغيگزي په ذريعه په اينه کي (کومه چي په وينو کي دغوؤزکگيو پـه ويلـي کولـو کي ترتگولو أيگر مهم عمل ترسره کوي)، ضعف او خرابي پيدا کوي. چي پـه پايله کي ييگ د وينو ليگاٟدوونکي وؤيگ عصبي رشتيگ سختياٟي او د وينې د فشار تکليف حگني پيدا کياٟي. له بله پلوه دشرابو د تيزه له امله د سوحگني لـه عمل خگخه د وينو د بهيگدو په مخصوصـه لار کـي ناسـمتيا راحگـي، چـي د هغيگ له امله د زؤه دربی رامنحگته کياٟي. پرديگ سربيره د شرابو لـه املـه پـه زؤه کي دغوؤزکگيو ذريگ تگوليـاٟي او پـه ديـگ أول پرعصـبي نظـام بانـدي د بدي اغيگزيگ په ذريعه د زؤه په کار کولـو کـي کگـأوأي پيـدا کيـاٟي. دا جوتـه سويگ ده چي عملي شرابي بالاخريا د اينيگ په فعاليت کي د کگأوأة له امله يا د زؤه د دريگدو له امله خپل ژوند لـه لاسـه ورکـوي. يـو سـؤی چـي د زؤه پـه تکليف اخته وي هغه ته دشرابو ديوه خگاخگکي خوؤل د ديگ معنا لري چي د خپل ژوند يا خپل حگان د کوم غؤي د خرابيگدو خگه پروانه لري.

د شرابو حگيني عمليان په ديگ اند دي چي پـه لإ او مناسـبه انـدازه شـراب چيشگل د زؤه تشنج يا درد اراموي. چي دا پـه وار د واره کـي دشـرابو کگتگـه بلل کياٟي، خو دا خبره له ساينسي او طبي نظره کوم اصل نه لري.

د شرابو له استعمال خگخه دانسان پشگتورکگو ته کوم چي د وينې د دوران وروسـتی حگـای بالـه سـي، هـم أيگـر سـتر تـاوان رسـياٟي. دا حگکـه چـي پشگتورکگي د أيگر حساس کيمياوي جوهر (VALENCE) ديو حگای کيگدو پـه حگـای کـي د چـانگوونکو کـارورکوي. خـو شـراب دغـه نـازك عمـل هـم کگأوأوي. دايو منلی حقيقت دی چي هغه شراب چي د الکحلو اندازه ييگ لإ وي، پشگتورکگو ته لازيات تاوان رسوي. لکه چي د هغو وکگؤو پشگتورکگي چي زيات بير (BEER) خوري زياتره خراب وي.

د (LYMPHATIC) يعني د جسم د هغو وؤو رکگونونظـام چـي بيـگ رنکگه خوَليگ حگني وزي په انساني جسم کي زشگت زيات ارزشگت لري. د دغه نظام د وينې رکگونو تـه دشـرابو لـه لاسـه نـه رغيگـدونکی تـاوان رسـاٟي.

حګکه چي غوؤزګګي لرونکی وده ورکوونکی مرکب (لائيپأ) په دغه نظام کي أيګر ستر حګای لري، خو دشرابو تاوان رسوونکی اغيګز دغه حيرانوونکی ساتندوی نظام ګګرد سره پوپنا کوي.

که لوی خګشګتنﷻ لکه چي دقرآن کريم په بيګلو بيګلو آيتونو کي ييګ ويلي دي د خپلو پيګرزوينو له مخي له نورو لارو دانساني ژوندانه ساتنه نه کولای، نوموإ به په أيګره خګرګګند تياسره ليدلای چي شراب خګونه ضررناکه دي.

(ج) پر عصبي نظام باندي د شرابو اغېزه:

شراب دعصبي رشتو په هغونريو پردونوزي، کومي چي د وده ورکوونکو غوؤزګګيو غوندي مرکب يعني لائيپأ په حفاظت کي وي. چي په ديګ توکګه د دغه نظام په بريګشګنايي رابطو (ELECTRICAL COMMUNICATION) کي خلل اچوي. دغه خراب اغيګز په دوو بيګلو بيګلو ذريعو خګرګګنديإي. د هغه لومؤی اغيګز د نشيګ د نابېره حمليګ په توکګه وي. خو د هغه أيګر پايشګتی اغيګز أيګر خطرناکه وي. شراب ورحګ په ورحګ عصبي نظام ته داسي تاوان رسوي، چي خګو أوله ناروغة حګني پيدا کيإي. که خګه هم په پيل کي دشرابو اغيګزه معمولي يا نا خګرګګنده وي، خو بيا هم د هغو پايشګتي خرابي اغيګزيګ له هماغه پيله خګخه رامنحګته کيإي. نو د هغوکسانو دا خبري چي وايي: «ما شراب نه نشه کوي، حګکه نو بده اغيګزه هم نه رابانـدي کوي». خوشي دماشومانو خبري او حګان غولول دي.

د شرابو بدي اغيګزيګ په حګواني کي په تيګره په کوچني والي کي بيګخي زياتي وي. په عامه توکګه تګاکلي ناروغة لکه پرتي ويل، له وهم او بيري خګخه ريګاإديګده، (PLYNEURTIS) او د (KORSAKOF SYNDROME) مجموعي علايم دشرابو داغيګزو له امله وي. دشرابو ستر اغيګز دعصبي نظام پرمراکزو باندي تر ديګ کچي رسيإي چي درملنه ييګ ناشونيګ سي. د نومونو او الفاظو هيګريګدل (AMNESIA) او دلاسونو ريګاإديګدل د دغي عصبي ناروغه نخشګي دي

خګنګګه چي شراب غوؤزګګي ويلي کوي، نو په جسم کي په جوؤوونکو حجرو نوزي او أيګر بد نقصان ور رسوي. د ديګ عام فهمه مثالونه د نوي توکم د ذهانت په لإ والى او ناقصه وده کي په ګګوته کيإي. أيګرو ژورو خګيګؤنو او سروي ګګانو دا حقيقت په أاګګه ګؤى دى چي د ماشومانو د ذهن کوتګه والى له ديګ امله وو چي مور اوپلاريیګ أيګراو د زياتي فيصده لرونکي شراب خوؤل. دا هم جوته سويګ ده چي شراب دشګحګي تخم (OVUM) او د حيات د تخم حجري ګ (EGG CELL) ته أيګر زيات تاوان رسوي. چي د ديګ په پايله کي دشرابي ميندو ماشومان زياتره په موروثي توکګه د دماغي يا قلبي صدمو شګګار کيإي. البته دشرابي پلار له لوري دغسي پيګشګي په سل کي تر درو اوؤي.

(د) پرټولنيزو روحياتو باندي د شرابو اغيزه:

په پلاوو پلاوو جوته سويګ ده چي شراب د تګولني او تګولنيزو اؤيکو پر تګينګګشګت باندي أيګره ناوؤه اغيګزه کوي. موإ د دغو اغيګزو د خګو بيګلګګو يادونه کوو:

۱- شرابيان د دوى د أيګري ژر او سملاسي غوسيګ له امله، دوى په تګولنه کي په بيګ شميګرو شخؤو او جنګګ جګګؤو اخته کوي.

۲- د طلاق بيګ شميګري پيګشګي د تګولني بنستګونه کمزوري کوي، چي په پايله کي ييګ دمجرمانه اندونو او ذ هنيتونو درلودونکوماشومانو د أيګريګدلو له امله، تګول ولس په أيګره خطرناکه توکګه متاثر کيإي. د طلاقونو پرله پسيګ زياتوب د شراب خوره له امله وي.

۳- د أول أول هنرونو او کارونو پر هنرمندانو، کارکګرانو او مزدورانو باندي د شراب خوؤلو له امله تل تګنبلى او کهالى زورکؤى وي، چي د دوى پر کار او مهارت او د دوى د کار د محصولاتو پرکيفيت باندي أيګره بده اغيګزه شګندي. خګر ګګنده ده چي نهايتاً ييګ تاوان تګولني ته رسيإي.

٤- د شرابو له امله په انسانانوکي يو پربل پيگرزوينه او زؤه سوى له منحگه حگي چي پايله ييگ داكيإي چي د ولسي او تگولنيز يووالي اند او تفكراو د تگولني دكگتگو پرضد توكوسره د جهاد او جكگؤيگ ولوله په بشپؤه توكگه ختميإي او له منحگه حگي.

پورته خگلور أوله ربؤو لويگديز تگولنپوهان دونه أيگر په فكر كي اچولي دي چي د خپلو حكومتونو پام ييگ په وارو وارو هغو ته اؤولى دى او خگركگنده كؤيگ ييگ ده چي‌كه دشرابو خوؤل همدغسي پرمخ ولاؤ سي په دغو هيوادونوكي به دملتپالني ولوليگ كگردسره له منحگه ولاؤي سي.

قرآن حكيم هغه مهال د ديگ ربؤي نوغه وايست، چي په هيخگ يوه تگولنه او هيخگ يوه پوه او فيلسوف كي دا همت نه وو. اوس هم دشراب خوره ربؤه دغير اسلامي تگولنو بنستگونه له بيگخه سستوي، خو د لوى خگشگتن په حكم او پيگرزوينه زموإ معاشره له ديگ بوخلي خگخه خوندي پاته ده. نو لوى خگشگتنﷻ لره دي حمد وي.

بنګي، چرس، ترياک، هېروئين او داسي نور

دلته به لومړی د دغو توکو د څرګندېدو او د هغـو د روغتيـايي ضـررونو پـه هکله څرګندوني وکړو او ورپسې به د هغـو پـه هکلـه شـرعي او فقهـي احکـام بيان کړو:

بنګي او چرس:

بنګي او چرس په ډول ډول نومونو يادوي. شاهدانه د بنګو يا چرسو بـوټي ته وايي. شهدانج د همدغه شاهدانې معرب (عربي سوې) بڼه ده. بـنج هـم د بنګـو معـرب دی. قنب د کنب معـرب دی چې کنـف هـم ورتـه وايـي. دا د همدغي شاهدانې تخم (بنګو) يا پاڼو تـه وايـي. د ردالمحتـار پـه ۵/ ۴۰۴ مـخ کي ليکي چي بنج (بنګي) د هغه نبات نوم دی چي پـه عربـي شـيکران ور تـه وايي. خو ښايي دا تېروتنه وي، ځکه شيکران يا شوکران يو بېل نبات دی، خو په هغه کي هم شديده سمي ماده سته. وګـورئ فرهنـګ عميـد او د لغـاتو نـور کتابونه. په هرصورت د بنګو د بوټي د ګـل لرونکـو ښـاخونو لـه سـرونو څخـه بنګي او د چرسو پاڼي اخلي. د حشيش کلمـه هـم د دغـه بـوټي د ګـل لرونکـو ښاخلو پر سـرونو او لـه هغـو څخـه پـه لاس راوړل سـووپاڼو (چرسـو) بانـدي اطلاقيږي. حشيش په انګريزي کي هم hashish ليکي، خو په دغـه ژبـه چرسـو ته hemp وايي.

د چرسو تاريخ:

کلـه چي پـه مسـلمانانو کـي ډول ډول بـدۍ او نـارواوي رامنځتـه سـوې او خلك په زيـاتو ګنهونـو اختـه سـول نـو لـوی څښتنﷻ پـر هغـو بانـدي داسـي دښمنان را پيدا کړل لکه چنګېزيان او دغه منحوس بوټی. لومړی دغه بوټی پـه منځني ختيځ کي څرګند سوی دی. شيخ عبدالحق محدث دهلويؒ د اشـعة اللمعات په ۳/ ۲۹۸ مخ کي وايي چي: «د ۵۵۰ سپوږميز کال په شـاوخوا کـي

کله چي حيدر نومی يو سړی له خپلو ملګرو څخه و تښتېد، په يوه بېديا کي يې وليدل چي د يوه بوټي بلګونه ببله باده ښورېدل. په زړه کي يې وويل چي په دغه بوټي کي يو سِر سته. نو يې څو بلګونه له هغه څخه وشکول، کله چي يې وخوړل نشه يې کړ. بيا يې خپلو ملګرو ته هم ور کړل. ځيني بيا وايي چي دغه بوټی لومړی د احمد سارحي قلندري په نامه يوه سړي وموند». د شيخ عبدالحق په دغه ليکنه کي د دغه بوټي د ځای په هکله ځرګندونه نه ده سوې. خو د دغي ليکني له وروستيو کرښو څخه اټکل کيږي چي ښايي دغه ځای به مصر وو. اوس دغه بوټی په منځني ختيځ، نيپال او نورو آسيايي هيوادونو او د لاتيني امريکا په هيوادونو کي ډېر کرل کيږي.

بنګي:

بنګي لکه چي پوهيږو د چرسو د بوټي دانې دي کومي چي د سمي موادو د درلودو له امله مخدري او نشه کوونکي دي. دغه دانې د تنباکوغوندي د چلم پر سرخانه يا پيپ (Pipe) ږدي او څکوي يې. له دغو بنګو څخه يو ډول مايع مواد هم جوړوي چي «بنګاوه» يا «بنګاب» ورته وايي او د هغو په نشه روږد خلك يې چيښي. د بنګو له يو ډول موادو څخه په طبابت کي هم کار اخلي. بنګي وچي، خنکي او قابضي دي. اشتها خلاصوي، ژر هضميږي. د احتلام ځواک له منځه وړي. خوړل يې روغتيا ته ډېر ضرر رسوي. په تېره پر مغزو ډېر بد اغېز ښندي. د بنګو خوړل د سترګو ځواک هم کمزوری کوي.

چرس او روغتيايي ضررونه يې:

څنګه چي چرس او داسي نور نشه يي توکي يو ډول زهري مواد لري نو د انسان روغتيا ته پر ضرر رسولو سر بېره د انساني ټولنو سالميت ته هم کلک تهديد متوجه کوي. له بده مرغه زموږ هيواد نن مهال د دې خطرناکو توکو د توليد او استعمال ځای ګرځېدلی دی. له دې امله دی چي په چرسو او نورو زموږ ډېر وګړي ان زموږ ځيني ډاکټران او د امنيت ساتندويان لا اخته سوي دي.

په موږ کي دا خبره یو متل ګرځېدلې ده چې وايي: «چرسي زوی نه زوی».
رشتیا هم د چرسو عملي ډېر ډارن او بې زړه وي. نشه یي نه د جنګ او جهاد په میدان کي څه اتلولي ښوولا ی سي او نه د هیواد په لار کي تر ځان تېرېدلا ی سي.

د چرسو او نورو نشه يي توکو استعمال خوب او بې سدتیاراوړي او زړه، دماغ، معده، ځګر او نور رئیسه غړي پوپنا کوي. د چرسو عملي تل له ښې اشتها څخه بې برخي وي. دماغي ځواک یې ګډوډ وي، څېره یې مړاوې او ژړه وي، ډنګر وي، سترګویې توري الغې وهلي وي او عقل یې کار نه ورکوي.
چرسي او نشه يي تل سست او تمبل وي، کار ته یې زړه نه کیږي او یوازي او سېدل یې ډېر خوښ وي.

خشخاش، کوکنار، تریاک، هیروئین او نور:

د خشخاشو نباتاتي نوم ګلاشیم (Glaucium) دی. همدغه ګلاشیم هم د دغي کورني یو غړی دی. دغه بوټی د یوه متر په شاوخوا کي اوږده، نری ساقه او اوږده بلګونه لري. د خشخاشو ګلان سره او سپین وي. د دغه بوټي د ګلانوپه رژېدو سره د هغه د ساقې په سر کي یو ډول ګردی غوټی رامنځته کیږي چي دې ته کوکنار (ډوډی یا کوکړې) وايي. د کوکنارو په منځ کي میده تخم ته خشخاش وايي.

د کوکنارو له پوست څخه په نیښ وهلو سره سپینه شیره راوزي. دغه شیره بیا په هوا کي نیمي وچي ژاولي غوندي سي او رنګ یې هم بور (نسواري) واوړي. چي دغو ته تریاك یا افیون یا افیم وايي. افیون د یوناني کلمې اپیون یا اپیوم څخه اخیستل سوی لفظ دی.

د تریاکو تاریخ:

په انسایکلوپیډیا بریټانیکا کي وايي: د کوکنارو اصلي ځای هغه مځکه ده چي اوس په ترکیه پوري اړه لري او یوناني طبیبانو په لومړی عیسوي پیړی کي د درملو په توګه ګټه ځني اخیستل. بیا دغه بوټی د بین النهرین او یونان څخه ورو ورو د ختیځ پر لور خپور سو. داسي ښکاري چي په لرغونو مهالونو کي

هنديانو او چينايانو دغه بوټي نه پېژندی. په لرغونو آسيايي ټولنو کي د ترياکو د کرلو دود او عادت هم د درملو په توګه د استعمالولو لپاره نه وو عام سوی.

چينايان د دغه توکي سره د اوومي زېږديزي پېړۍ په شاوخوا کي بلد سول. بيا د ترياکو څکول په اوولسمه پېړۍ کي لـه جـاوا څخـه چـين تـه ور وپېژنـدل سول او دغه دود هلته په خـورا چټکۍ سـره خپـور سـو. ورپسې خبـره تـر دې ورسېدل چي انګرېزانو د هند تريـاك چـين تـه صـادرول او دا د دوی دتجـارت ستر توکی وو. په ۱۸۳۹ع.کال د چين حکومت ترياك منع کـړل او نـژدې شـل زره صندخه ترياك يې چي د انګرېزانو په تجارتخانو کي پراته وه ضبط کړل او له منځه يې يووړل. انګرېزانو د چين د کانتن ښار کلابند کړ او بيا يـې د چـين سره هغه جګړې ته ور ودانګـل چـي د تريـاکو پـه جګـړه ونومـول سـول. دغـه جنګ يـو کـال دوام وکـړ. پـه پايلـه کـي چينايـان سـولي تـه اړ سـول (۱۸۴۲د اګست ۲۹). د هانګ کانګ کوچنی ټاپو يـې انګرېزانـو تـه ورکـړ او پنځـه نـور بندرونه يې هم د انګرېزانو د سوداګرۍ پر مخ پرانيستل. په دې ترڅ کي امريکا او فرانسې هم لـه چـين څخـه امتيازونـه تـر لاسـه کـړل او د کاتوليـك عېسـوي مذهب د مبلغينو له کار او تبليغ څخه د ملاتړ امتياز يې هم په رسمي توګـه پـه لاس راوړ.

په چيني ټولنه کي د ترياکو عمل د يوې ستونزي په توګه پاته سو څو چي په ۱۹۴۹ع.کال هلته کمونيستي اوښتون رامنځته سو او د دغه عمل جرړي يې له بېخه وايستې.

د ترياکو څکول لومړی په شمالي امريکـا کـي او بيـا پـه اروپـاکي هلـه پيـل سول چي د هندي تمبکو څکول په پايپ کي پيل سول. ځينو کسانو به ترياك د تمبکو سره ګډول او څکـول او ورو ورو دغـه ډول څکـول د تريـاکو د کـارولو غوره دود وګرځېد.

په لوېديځ کي د دردونو د آراموونکي درمل په توګه د ترياکو په پراخه پيمانه کارول په اتلسمه پېړۍ کي رامنځته سول. دغه مهال په ډېروpatent درملـو، پـه يو ډول ټينچرو (له ترياکو او الکولو څخه په جوړو سوو ټينچـرو) او پـه ځينـو

نورو مسکنو درملو کي ترياك ستر توکی وو. دغه درمل بېخي په آزاده توګه کارول کېدل او په دې هکله څه قانوني او روغتيايي بنديز نه وو.

وروسته چي د ترياکو کر په هند، ترکيه او چين کي زيات سو او کله کله نورو هيوادونو ته هم لېږدول کېدل له ترياکو څخه د هېروئينو جوړول رامنځته سول او په سر ترسره نړۍ کي يې په مليونونو وګړي په استعمال روږد سول.

خو څنګه چي وروسته د دې مادې سخت وژونکي ضررونه په ډاګه سول. نو د شلمي پېړۍ په دوهمه نيمايي کي د نړۍ په ډېرو هيوادونو کي د هغو استعمال او کار وبار منع سو. خو د دې سره سره اوس هم ترياك او هېروئين په ډېرو هيوادونو لکه برما، افغانستان، لاووس، پاکستان او نورو کي توليديږي او د مخدرومموادو د مافيايي باندونو لخوا کوم چي زيات غړي يې امريکايان او اروپايان دي په خورا پراخه پيمانه نورو هيوادونو ته صادريږي. د دغو مخدرو موادو د غير قانوني کاروبار پيسې د ځينو اروپايي هيوادونو په بانکونو او نورو کي لاندي باندي کيږي.

د اړوندوسر چينو او خبري رسنيو له خولې ويل سوي دي چي په ۲۰۰۶ع. کال يوازي له افغانستان څخه د درو مليارډو ډالروپه ارزښت مخدر مواد اروپاته صادر سوي دي چي اويا فيصده ګټه يې لويو اروپايي کار وباريانو او دېرش فيصده يې د افغانستان بزګرو او نورو ته رسېدلې ده.

د ترياکو روغتيايي ضررونه:

لکه چي وويل سول ترياك څو پېړۍ د دردونو اصلي آراموونکي ګڼل کېدل او په درملو ګڼېدل. اوس هم د خشخاشو، کوکنارو او ترياکو څخه د درملو په توګه او په درمل جوړولو کي کار اخلي.

د خشخاشو د پوستکي خورک خوب راوړي، دردونه تسکينوي او قبض پيدا کوي. خوترياك چي خلك يې د نشې په ډول استعمالوي د انسان روغتيا ته ډېر مضر توکي دي. بدن ډنګروي، اشتها بندوي. ترياک د دماغ او رئيسه اعضاوو (د بدن د بنسټيزوغړو لکه زړه، دماغ، اينې اونورو) اوعصبي نظام (نروس سيسټم، Nervous System) لوی دښمنان دي. د انزال د ځنډېدو سره

مرسته کوي، خو وروسته انسان کمزوری کوي. که څوک ترياک، يا شراب يا بنګي يو څو موده وخوري، د بدن حجرات يې مړه کيږي او بدن يې لکه د وني تشه تنه غوندي کيږي. څنګه چي ترياک خوب ډېروي له دې امله ځيني ميندي د دې لپاره چي د ماشوم له ژړا څخه فارغي سي يا خپل کار په بيغمی سره وکړي، نو کوچني ته لږ ترياک ورکړي، چی هغه آرام بيده سي. خو د دې څخه د کوچني زړه، معده، ځګر او دماغ ټول کمزوري کيږي او ماشوم په ناروغي اخته کيږي.

لکه چي پوهيږو د ترياکو له شيرې څخه کومه چي له تازه کوکنارو او د هغو له تازه خشخاشو څخه راوزي مورفين) ج (morphine، هيروئين (Heroin)، کوډئين، (Codeine) پاپاورين (Papaverine) او نور استخراجوي.

مورفين:

يو ډول مخدر او درد آراموونکي زهري مواد (د ترياکو جوهر، ترخه الکوئيډ) دي چي په درملو کي استعماليږي. مورفين د لومړي ځل لپاره د ۱۸۰۴ع.کال په شاوخوا کي د يوه جرمني درمل جوړوونکي F.W.A. Sertü rner لخوا له ترياکو څخه وايستل سول.

هېروئين:

يو نشه لرونکي سفوف يا پوډر دي چي د مورفينو له مشتقاتو (ترياکو) څخه د کېمياوي عمليې په پايله کي په لاس راځي او بېخي ډېر خطرناك مواد باله سي. د دغو زهرجنو موادو استعمال د انسان پر بدن او مغزو داسي ناوړي اغېزي ښندي چي د ترياکو پر ناروغيو سربېره يې په نورو داسي ناروغيو اخته کوي چي د ډېر عمر ناروغ غوندي تل بې سده پروت وي يا بېخي لېونی ځني جوړ سي.

دغه وژونکي مواد د لومړي ځل لپاره په 1898ع.کال د جرمني د باير کمپنۍ لخوا له مورفينو څخه کشف سول. هيروئين په لومړيو وختونو کي د مخدرو او آراموونکو موادو په توګه استعماليدل.

د پورتنيو توکو په هکله شرعي او فقهي احکام:

لومړی به وګورو چي په دې اړه قرآن کریم څه فرمايي. بيا به وګورو چي د رسول اللهﷺ له لارښوونو څخه څه استنباطیږي. بيا به د فقهي د ځينو (مختصرو) متونو او د هغو د شرحو او حاشيو خبري راوړو. او بيا به وګورو چي د فقهي نور کتابونه په تېره مطول کتابونه په دې هکله څه وايي:

د قرآن کريم احکام:

دلته تر ټولو د مخه باید ووايو چي پر انسانانو باندي د حل او حرمت حق د لوی څښتنﷻ دی. خو هر څه چي لوی څښتن پر مسلمانانو حرام کړي دي، پر دوی باندي د قهر او هغو ته د جزا ورکولو لپاره نه دي، بلکي لوی څښتن پر خپلو بنده ګانو باندي د لورېيني او پېرزويني په خاطر هر هغه څه چي د دوی په ګټه، پاك او بې ضرره دي حلال کړي او هر هغه څه چي ضرري او ناپاکه دي هغه يې ورته حرام کړي دي. دلته ستاسي توجه لاندي آيتونو او د هغو ژباړو ته را اړوو:

لوی څښتن فرمايي:

﴿يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ﴾ [المائدة: ٤].

ژباړه: «خلك له تا څخه پوښتنه کوي چي هغو ته څه شي حلال کړسوي دي ورته ووايه چي تاسي ته پاك شيان حلال کړل سوي دي».

﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ ٱلْخَبَٰٓئِثَ﴾ [الأعراف: ١٥٧].

ژباړه: «هغه امي پيغمبر پاك شيان حلالوي او ناپاکه حراموي».

(د دې آيتونو په استناد پوهان وايي: هر هغه څه چي روغتياته ګټه رسوي هغه پاك او طيب دي او هر هغه څه چي ضرر ورته رسوي شراب وي که چرس يا ترياك يا نوري نشه کوونکي ګولۍ يا نور څه وي هغه ناپاك او خبيث دي).

بل ځای فرمايي:

﴿وَلَا تُلْقُواْ بِأَيْدِيكُمْ إِلَى ٱلتَّهْلُكَةِ﴾ [البقرة: ١٩٥].

«تاسي په خپلو لاسونو خپل ځانونه په هلاکت کي مه اچوئ».

بل آيت مبارك دی:

﴿وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمْۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٢٩﴾ [النساء: ٢٩].

يعني «خپل ځانونه مه وژنئ. باور ولرئ چي لوی څښتن پر تاسي مهربانه دی». د دې آيت په استناد عالمان وايي: مسلمان ته روا نه ده چي له داسي خورك يا څيښاك څخه استفاده وکړي چي سمدستي او يا يې په تدريج هلاك کړي او يا ورته مضر او موذي تمام سي. (وګورئ منهيات در اسلام٤٧٢مخ).

بل ځای فرمايي:

﴿وَلَا تُبَذِّرۡ تَبۡذِيرًا ٢٦ إِنَّ ٱلۡمُبَذِّرِينَ كَانُوٓاْ إِخۡوَٰنَ ٱلشَّيَٰطِينِۖ وَكَانَ ٱلشَّيۡطَٰنُ لِرَبِّهِۦ كَفُورًا ٢٧﴾ [الإسراء: ٢٦-٢٧].

ژباړه: «بې ځايه لګښت (اسراف) مه کوئ، بې ځايه لګښت کوونکي د شيطانانو ورونه دي او شيطان د خپل څښتن نا شکره دی».

په دغو ناولو توکو روږد کسان د هغو پر رانيولو زښتي زياتي پيسې د هغو خرڅوونکو او قاچاقبرانو ته ورکوي. چي دا په دغه آيت کي له ويل سوي اسرافه څخه پرته بل څه کېدای سي؟

د رسول ﷺ سپېڅلي لارښووني:

رسول ﷺ فرمايي:

«كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ». (مسلم، کتاب الاشربة، باب بيان انه کل مسکر خمر و انه کل خمر حرام ٧٠ ـ (١٧٣٣) حديث).

د پورتني حديث معنا داده چي هر نشه کوونکی شی حرام دی.

دغه راز د رسول ﷺ بل حديث دی:

«كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ» په بل حديث کي داسي راغلي دي:

«كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ». (مسلم، کتاب الاشربة). يعني هر نشه کوونکی شی خمر (شراب) باله سي او هر نشه کوونکی يا هر خمر حرام دي.

بل حديث دی: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفَتِّرٍ». (رواه ابوداود في الاشربة. قال الحافظ الزين العراقي: اِسناده صحيح وصححه

السيوطي في الجامع الصغير). يعني رسولﷺ له هر نشه کوونکي او کمزوري کوونکي شي څخه منع فرمايلې ده.

بل حديث دی: «لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ». (مسند امام احمد او سنن ابن ماجه). يعني نه خپل ځان ته ضرر رسول جايز دي نه بل چا ته.

د چرسو ترياکو او داسي نورو استعمال هم بدني ضررونه لري او هم مالي.

د الزواجر په ۱/ ۳۰۵ مخ کي وايي چي دغه حديث د چرسو، ترياکو او داسي نورو شيانو په تحريم کي اصل او بنسټ دی. او مفتر هر هغه شي ته وايي چي فتور، ضعف، سستي، کهالي او کمزوري راولي. او دغه شيان ټول مسکر (نشه کوونکي)، مخدر (د اعصابو سستي او تشنج راوړونکي) او مفتر (د بدن د غړو کمزوري کوونکي) دي. په دغه کتاب کي يې د چرسو او نورو مخدراتو د ديني او روغتيايي ضررونو په هکله ډېر مفصل بحث کړی او د چرسو (۱۲۰) ديني او دنيوي اضرار يې بيان کړي دي او چرس يې تر شرابو ډېر بد ګڼلي دي. وايي چي ابليس تر بل هر څه زيات د چرسو په څکولو خوشاله کيږي. ځکه چي دايې خسيسو نفوسو ته ښايسته ايسولي او هغو هم روا ګڼلي او څکوي يې.

د بخاري په «کتاب الاشربه، باب ما جاء في ان الخمر ما خامر العقل» کي د حضرت عمرؓ خطبه راوړل سوې ده. په دغه خطبه کي هغه فرمايي: «الْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلَ». «خمر هغه دي چي عقل غايب، ګډوډ او زايل کړي او له خپله اصلي حالته بدلون ورته ورکړي».

امام ابن حجرؒ د فتح الباري په ۱۰/ ٦۰ مخ کي د دغو ټکو د څرګندولو په ترڅ کي مفصل بحث کړی دی چي لنډيز يې دادی: حضرت عمرؓ په دې هکله د شرعي تعريف داسي بيان کړی دی چي کوم خمر چي د شرعي په ژبه حرام بلل سوي دي هغه دي چي عقل ګډوډ او له خپله حالته بدل کړي. نور احاديث هم سته چي هر مسکر او عقل ګډوډوونکی شی، له انګورو په لاس راغلی وي يا له بل شي څخه خمر باله سي.

حضرت ملا علي قاري د مرقاة په ۷/ ۲۲٦ او ورپسې مخونو کي او شيخ عبدالحق محدث دهلوي د اشعة اللمعات په ۳/ ۲۹۰ او ورپسې مخونو کي

وايي چي هر هغه څه چي مسکر (نشه کوونکي) وي او عقل ګډوډوي له انګورو وي ياله بل شي څخه خمر باله سي او حرام دي.

په دې ډول شراب، چرس، ترياك، او داسي نور ټول مخدرات کوم چي عقل ګډوډوي خمر او حرام باله سي.

د فقهي د ځينو متونو او د هغو د شرحو او حاشيو خبري:

د هدايې د کتاب الحدود په باب حد الشرب کي يې د بنګو استعمال مباح بللی دی او که څوك د هغو له خوړلو څخه نشه سي د حد د جاري کېدو موجب يې نه بولي.

په عنايه کي وايي چي: «په هدايه کي چي يې د بنګو د اباحت په هکله ويلي دي دا د عامو کتابونو موافق خبره ده. خو د امام محبوبي په جامع الصغير کي يې د بنګو نشه حرامه بللې ده، او پخپله بنګي يې حرامي نه دي بللي».

د بحرالرائق د کتاب الحدود، باب حد الشرب په ۵/ ۴۶ مخ کي هم وايي چي: «بنګي پر صحيح مذهب مطلقاً حلالي دي».

خو د بحر الرائق په حاشيه منحة الخالق کي ليکي: «څه چي په تنوير الابصار کتاب کي ويل سوي دي د دې خلاف دي. په هغه کي وايي: د بنګو، چرسو او ترياکو استعمال حرام دی. خو حراموالی يې د شرابو غوندي نه دی. ورپسې وايي: بنګي دوه ډوله دي کومي چي عقل زايلوي هغه حرامي دي او پر دې فتوا ده. او بل ډول يې مباح دي. دغه ډول يې که څه هم عقل مختلوي خو زايلوي يې نه». (د بحر د ۵/ ۴۶ مخ لمن ليك).

د فقهي د نورو مطولو کتابونو څرګندوني:

دا خو د فقهي د ځينو (مختصرو) متونو او د هغو د شرحو او حاشيو خبري وې. اوس به وګورو چي د فقهي نور کتابونه په تېره مطول کتابونه په دې هکله څه وايي:

په درالمختار کي وايي: «د بنګو، چرسو او ترياکو خوړل حرام دي. ځکه چي دا شيان د سړي عقل فاسدوي او د خدای له ذکر او لمانځه يې را ګرځوي. او څوك چي بنګي او چرس حلال بولي هغه زنديق او مبتدع دی.

بلکي ځينو ويلي دي چي په دې خبره کافر کيږي او مرګ يې روا کيږي». (وګورئ ردالمحتار۵/ ۴۰۴، ۴۰۵مخونه).

د ردالمحتار په همدغو مخونو کي وايي:

«دا چي په هدايه او نورو کي يې د بنګو استعمال مباح بللی دی، موخه يې د درملني لپاره د هغو لږ استعمال دی. په غاية البيان کي د شرح شيخ الاسلام په حواله وايي چي: د درملني لپاره د سقمونيا (Scammony) يو ډول د سريښو غوندي درمل چي د سختو جلابو لپاره يې استعمالوي. او بنګو لږ استعمال مباح دی او د ډېرو استعمال يې چي څوك وژني او يا يې عقل له منځه وړي حرام دی او حراموالی يې هم د هغو د مضر والي له امله دی. ابن حجر د ځينو علماوو له خولې ويلي دي چي د چرسو په استعمال کي يوسل وشل ديني او دنيوي ضررونه سته. دا چي څلورو امامانو په دې هکله څه نه دي ويلي دا له دې امله وو چي د هغو په وختو کي چرس نه وه. چرس د چنګيزيانو په وختو کي د شپږمي سپوږميزي پېړۍ په وروستيو او د اوومي پيړي په لومړيو کي پيدا سول».

د الفقه على مذاهب الاربعة په ۲/ ۸مخ کي وايي: «هر هغه څه چي بدن او عقل ته ضرر رسوي لکه ترياك، چرس او کوکايين (Cocaine) يوه نشه کوونکې او بې حسه کوونکې دوا (او د مضرو او مسمومونکو ټولو شيانو استعمال په شديد حرمت سره حرام دی».

د حلال و حرام در اسلام په ۱۰۴ مخ کي ليکي: «مخدر مواد لکه چرس، ترياك، هيروئين او نور حرام دي». په نوموړي کتاب کي يې د دې موادو ډول ډول ضررونه په تفصيل سره بيان کړي دي او د هغو او د شرابو فرق يې نه دی کړی. ان تر شرابو يې بد تر ګڼلي دي.

پورته خبروته ورته خبري يې په فتاوٰی عزيزي ۲/ ۱۲۰ مخ کي هم کړي دي.

دغه راز يې په الزواجر عن اقتراف الکبائر کتاب کي له ۱/ ۳۰۵ تر ۳۱۰ مخونو پوري د بنګو، چرسو، ترياکو او داسي نورو د حرمت او زياتو روغتيايي ضررونو په هکله د اسلامي عالمانو او نامتو طبيبانو د ويناوو او

نظريو په استناد په تفصيل سره څرګندوني کړي دي. د دې توکو د استعمال له بديو څخه يې يوه دا ليکلې ده چي له استعمالوونکي څخه يې د مړيني پر مهال د شهادتينو ويل هېرېږي. لوی څښتن مودي آل او اولاد ځني وساتي.

په پای کي بايد ووايو چي په دې هکله ستر اوسمهالي اسلامي پوه او فقيه علامه عبدالرحمن الجزيري د کتاب الفقه على المذاهب الاربعة په ۵/ ۲۸ مخ کي د يوه ډېر اوږده بحث په ترځ کي د بيرو، چرسو او نورو مخدراتو د حراموالي په هکله ډېري مدللي څرګندوني کړي دي چي موږ يې دلته لنډيز د ګرانو لوستونکو د لا زياتي استفادې لپاره وړاندي کوو:

ځيني فاسقان فکر کوي چي د بيرو چيښل روا دي، ځکه چي دا د اوربشو اوبه دي. او څنګه چي چرس او نور مخدر مشروبات د رسولﷺ په وختو کي نه وه او د هغو د تحريم په هکله کوم نص (آيت) هم نه دی راغلی نو د هغو استعمالول حلال دي. په داسي حال کي چي ټولو اسلامي عالمانو د چرسو، ترياکو او نورو پر حراموالي اجماع کړې ده. په دې هکله د مصر د مفتي فتوا هم صادره سوې ده. او د مجلة الازهر د ۱۳۶۰ سپوږميز کال د برات (شعبان) په ګڼه کي خپره سوې ده. د دغو موادو د استعمال په حراموالي کي هيڅ شک نسته ځکه چي دا د سترو ضررونو او زياتو مفاسدو لامل ګرځي. عقل فاسدوي او بدن د ډول ډول ناروغيو سره مخ کوي. نو هيڅ ممکنه نه ده چي شريعت دي د هغواستعمال اجازه ورکړي. ځينو حنفي علماوو ويلي دي: «څوك چي چرس حلال بولي هغه زنديق او مبتدع دی». دغه راز څوك چي نور داسي مخدرات کوم چي ضرر يې تر چرسولاهم زيات دی حلال بولي هغه هم زنديق او مبتدع دی.

همدغه ټولي لوړي يادي سوي بدۍ او ضررونه په ترياکو کي هم سته، بلکي د ترياکو ضررونه نور هم زيات دي او نور نوي مخدرات هم دغسي دي. څوك چي له دغو مخدراتو څخه کوم شی حلال بولي له هغو کسانو څخه دی چي پر لوی څښتن افترا کوي او يا پر لوی څښتن هغه څه وايي چي په خبر نه دي. زموږ پاك اسلامي شريعت څنګه داسي شی حلالوي چي اسلامي ټولني او د مسلمانانو بدن، عقل، دين، اخلاقو او مزاج ته يې مادي، روغتيايي او

نور ډول ډول ضررونه د شرابو په نسبت زيات رسيږي؟ د دې شيانو د حلال والي خبري يا داسلام په هکله جاهل کوي يا يې زنديق او مبتدع کوي.

د اسلام دښمنان موږ د چرسو او نورو په نشو د دې لپاره اخته کوي چې زموږ ځوانان ضعيف سي، شته يې خرڅ سي، له مړاني ولوېږي، شهامت يې له منځه ولاړ سي او عقلونه يې فاسد سي، څو د پر مختللو ولسونو سره په سيالي او مبارزه کي وروسته پاته سي او غليمان پر مسلط او هيواد يې د هغو تر ښکېلاك لاندي راسي. لکه چي اسرايل د عربو د هلاك لپاره په هغو کي چرس او ترياك ترويجوي. (دا وې د الفقه على المذاهب الأربعة څرګندوني چي په لنډه توګه وړاندي سولې).

(د يادولو وړ ده چي اوس امريکايان، اروپايان او د دوی ګوډاګيان په ظاهره د ترياکو او هېروئينو د کرلو او دودولو پړه پر افغانانو او نورو اچوي، خو له اصله دوی په ډول ډول چلونو د مسلمانانو او نورو بې وزلو ولسونو دين او صحت ته مضر توکي لکه شراب، چرس، هېروئين، سګرېټ او نور په دوی کي دودوی او له دې درکه په مليارډونو ګټي هم تر لاسه کوي).

په دې هکله زما هيله له درنو او حق پالو مسلمانانو څخه داده چي موږ مسلمانانو بايد د پورته صريحو او مستندو حکمونو او دلايلو په مقابل کي د ځينو کتابونو او کسانوپه غير مستندو څرګندونو ناسم استدلال ونه کړو، بلکي د حقايقو له ليدو، تقوا او زښت زيات احتياطه کار واخلو.

څرګندونه:

تاسو پوهېږئ چي زموږ دولتي چارواکي د شرابو، چرسو، هېروئينو او داسي نورو ټولوپه ديني او روغتيايي تاوانونو ډېر ښه پوهيږي او د کفري دولتونو چارواکي که يې په ديني تاوانو پسي نه ګرځي، روغتيايي تاوانونه خو يې ښه ورمعلوم دي. خو څنګه چي په چرسو زموږ په هيواد کي ډېر خلك روږد دي او پر شرابو هم زياتره د کفري او اسلامي هيوادونو ډېر عياش او فحاش چارواکي او شتمن او بې بندوباره خلك خوند اخلي، نو نه زموږ د دولت چارواکي په دې هکله دونه سر ګرځوي، نه د کفري هيوادونو چارواکي.

خو څنګه چي د ترياکو او هيروئينو په اړه د کفري هيوادونو د سرانو طاغوتي مادي پالو ځواکونو لېوالتيا ـ د دوی او د نړيوالو قاچاق وړونکو د ګټو په پام کي نيولو سره زياته ده، نو کفري هيوادونه او د هغو لاسپوڅي زياتره تبليغات يوازي د ترياکو او هيروئينو پر ضد کوي. البته دا د دې لپاره نه کوي چي ګواکي هغوی د خپلو خلکو يا د نورو د روغتيا غم اخيستي دي، بلکي دا ټول د دې لپاره دي چي د دوی مادي ګټي په خوندي او شومي موخي په تر سره سي. که نه که په رشتيا د هغو سره د خپلو خلکو او بشريت څه پروا وای نو خپل خلك به يې په عراق او افغانستان کي په مسلمانانو نه وژلای او په عراق، فلسطين، افغانستان او نورو ځايونو کي به يې د مسلمانانو پر وژلو او د هغو د هيوادونو پر ورانولو دا دونه ستر لګښتونه نه کولای.

د تمباکو ضررونه او حراموالی

موږ باید ډېر خوښ واوسو او شکر وباسو چې د اسلام د مقدس دین پیروان یو. اسلام چې د نړۍ وروستی دین دی په هغه کې انسانانو ته د متوازن، معتدل، ښه او ښکلې، هوسا او بسیا ژوندانه هراړخیزې لارې چارې بیان سوې دي. له دې امله دغه مبارك دین موږ ټولو ته یو ستر نعمت دی چې باید قدریې وکړو او په ژوندانه کې د هغه لارښوونې په بشپړه توګه عملي کړو.

د دې سپېڅلي دین بله ښېګڼه داده چې خپل منونکي لوړ همتي، زیارکښ، چسپانده، پیاوړې او تکړه، روغ رمټ او په کار بوخت خوښوي او هغوی له داسې چارو را ګرځوي چې له امله یې تنبل، مړژواندي، لټان، بې واکه او بې ځواکه، ناپوه او غافله واوسي.

له بده مرغه د دې مقدس دین د دښمنانو؛ طاغوتي مادي ځواکونو، نصاراوو، یهودو، هنودو او د دوی ډول ډول بې شعورو، بې اصولو، ټیټتیا خوښو او د خپلواکۍ او د خپل فرهنګ په خوند ناخبرو ګوډاګیانو او لاسپوڅو د توطئو، دسیسو او بې همتیو له امله مسلمانان او د نړۍ نور ډېر بې وزلي ولسونه او پرګنې په ډول ډول بخولو او خواریو اخته دي. له یوې خوا انسان د مهال په غوښتنه د ماشین غوندې په کارونو لګیا او ستړی ستومانه دی. له بلې خوا په ډول ډول مضرو او نشیي توکو داسې اخته دی چې ان د ډېرو په دیني او روغتیایي اضرارو هم نه دی خبر.

له دغو توکو څخه زیات یې څنګه چې له پخوا څخه موجودوه، لکه شراب، د سرکوزي غوښې اونور اسلام په قطعي توګه حرام ګڼلې دي. ځینې چې په راوروسته وختونو کې پیدا سوي دي، لکه بنګې، چرس، تریاك او نور اسلامي عالمانو د هغو د روغتیایي او داسې نورو ضررونو له امله د اسلام د اصولو له مخې حرام بللي دي. ځیني چې په را وروسته کې پیدا سوي لکه تمباکو او له هغو څخه جوړ سوي توکي تر هغو چې روغتیایي اضرار یې ښه نه وه څرګند ځینو عالمانو د هغو د حلال والي فتواوي ورکړي دي. خو

وروسته چي د هغو ډول ډول ضررونه په ډاګه سول نو ډېرو اسلامي عالمانو د هغو د حرمت په هکله فتواوي ورکړې.

له بده مرغه زموږ په ګران هیواد کي تمباکو د چلم، سګرېټو او نسوارو په توګه بېخي ډېر استعمالیږي، چي ډېر خلك يې په ضررونو او حرمت نه دي خبر. نو موږ وپتیل چي په دې کتاب کي د تمبکو او د هغو د روغتیایي تاوانونو په هکله څه ډېره رڼا واچوو؛ لومړی د تمبکو او د هغو د روغتیایي ضررونو په هکله څه معلومات ولیکو او بیا د هغو د حراموالي په هکله د اسلامي عالمانو د فتواوو او څرګندونو په هکله معلومات وړاندي کړو:

د تمباکو روغتیايي ضررونه:

څنګه چي د تمباکو په هکله څېړني سوي دي په دې بوټي کي يې (۲۵۰) زهرجن مواد موندلي دي. چي له دې امله روغتیا ته له ډېرو مضرو او مرګونو توکو څخه شمېرل کیږي. د تمبکو له زهرو څخه ډېر خطرناکه يې نیکوتین (Nicotine) دي چي د هغو ډېره بده اغېزه د زړه د دربي او د ويني د لوړ فشار په بڼه څرګندیږي.پر دې سر بېره څو نوري ناروغۍ لکه د سږو سرطان، د زړه او د نس خوږ، د ستوني، کولمو او پښتورګو ناروغۍ هم ځني پیدا کیږي چي له امله يې هر کال په ملیونونو وګړي د مړیني کومي ته ورلویږي. د یوې احصائیې له مخي یوازي په ۲۰۰۰ع.کال نژدې څلور ملیونه وګړي د تمبکو د اغېزو له امله مړه سوي دي. په صحت بخش عادات کتاب کي لیکي:

«په دې کي هیڅ شك نسته چي راتلونکي تاریخ لیکونکي به زموږ د عمر او عادتونو د پوهېدو په هکله د دې خبري جواب ونه لري چي په شلمه پېړۍ کي خلکو ولي خپل ژوند پخپله پوپنا کاوه؟ که دا ووایو چي تمباکو څکوونکي خپلو ځانونو ته پخپله سزاورکوي دا به بې ځایه خبره نه وي. څنګه چي د تمباکو څکوونکي خوله د هغه د لوګي (دود) له بده بویه څخه ډکیږي نو د هغه د غاښو د خرابۍ سبب هم ګرځي. دغه راز په تمبکو یو پوخ او ډېر روږد څکوونکی د خولې، سږو او ګېډې په بیلابیلو ناروغیو اخته کېدلای سي. همدا

شان طبي څېړنو جوته کړې ده چې له اتو تنو سګرېټ څکوونکو څخه یو د سږو د سرطان د اخته کېدو وړګرځي». (۱۲۸، ۱۲۹مخونه)

په زموږ خواړه او درملیز توکي کتاب کې لیکي:

«تنباکو ګرم او وچ دي. دا یو ډېرمضر بوټی دی. سږو، دماغ او اینې ته ډېر تاوان رسوي. د تنباکو له استعمال څخه خوله بدبوی کوي، خو پر هغه چا چې تنباکو څکوي پر هغه یې بدبوی نه لګیږي اما پر هغه چا چې تنباکو څکوونکي ته نژدې ناست وي، پر هغه ډېر بد لګیږي او دماغ یې ورخرابوي. د دې توکي استعمال بېله یو څو ناروغیو څخه په هیڅ حالت کې ښه نه دی. روغتیا پوهان په دې عقیده دي چې د سګرېټ څکوونکي تر نورو ډېر د سږو د سرطان په ناروغۍ اخته کیږي.

د تمباکو څکولو او سګرېټ جوړولو پرضد د نړۍ په ګوټ ګوټ کې د اعتراض ږغونه پورته سوي دي. خو له بده مرغه د سګرېټ جوړولو کمپنۍ ترمادې ګټو او سګرېټ څکوونکي د هغو تر څکولو نه سي تېرېدلای. چې په دې ډول له یوې خوا انسانان د خپل خواږه ژوند ـ د خدای تعالی له دې ستر نعمت سره ـ بې پروایي کوي او له بله پلوه د دې پر ځای چې د وږو او بې وزلو لاس ونیسي د ورځې په میلونونو ډالر سوځي چې دا ډېر د فکر او حیرت ځای دی». (۸۰، ۸۱ مخونه)

دغه راز په «صحت بخش عادات» نومي کتاب کې لیکي:

«د سګرېټو څکولو تاوان یوازې د هغه څکوونکي ته نه رسیږي، بلکې په سګرېټو عادي وګړي خپل شاوخوا هم ککړوي. د سګرېټو دود ته نژدې خلک هم ناروغه کیږي. د نوو څېړنو سره سم د سګرېټو دود د سګرېټ څکوونکي په پرتله هغه ته نژدې ناست یا ولاړ چا لپاره ډېر تاواني دی. پر هغو کسانو چې سګرېټ یې نه دي څکولي او د زړه په نارو غي یا سرطان اخته دي د څېړنو په پایله کې څرګنده سوې ده چې دغسې خلکو تر یوه مهاله پورې د سګرېټ څکوونکو سره ناسته ولاړه درلوده او په غیر ارادي توګه او په بې خبرۍ کې یې د سګرېټو وژونکی او په زهرو لړلی لوګی خپلو سږو ته دننه کړی دی. د مختلفو طبي رپوټونو څخه څرګنده سوې ده چې د سږو له هرو درو ناروغانو

څخه يو ناروغ هغه دی چي پخپله يې سګرېټ نه دي څکولي خو د سګرېټ څکوونکو سره يې ناسته ولاړه وه. د دغسي ناروغانو لپاره څېړونکو د «د دوهم لاس سګرېټ څکوونکي» (Second Hand Smokers) اصطلاح وضع کړې ده». (۱۳۰ مخ)

دغسي کسانو ته د (Passive Smoing) يعني د غير ارادي تمباکو څکونکو اصلاح هم کارول کيږي.

په «تمباکو اور اسلام» کتاب کي ليکي:

«له تمبکو څخه سږي، ستونی، خوله، کولمې، مثانې او نور د سرطان ښکار کيږي. زياتره د زړه ناروغۍ ځيني رامنځته کيږي. دغه راز د تمبکو له استعمال څخه ذهن کمزوری کيږي، اعصاب خرابيږي، د سترګو ليده او د اورېدو ځواك کميږي، سر پر له ګرځي، د هاضمې قوت ورانيږي او د مردانګۍ ځواك اغېزمن کيږي. يوازي د هند په نيمه وچه (هندوستان، پاکستان او بنګله دېش) کي د تمبکو له ژوولو څخه تر يو ميليون زيات وګړي د خولې او ستوني په سرطان اخته دي. د نارينه وو په پرتله ښځوته له تمبکو څخه ډېر تاوان رسيږي. د تمبکو له څکولو څخه د ښځي په مياشتنۍ ناروغۍ کي اخلال راځي او که د ښځي کوچنی په نس وي له تمبکو څکولو څخه د کوچني د زړه حرکت د معمول سره سم نه وي. دغه راز د تمباکو څکوونکي مور اولاد له ذهني پلوه معذور پيدا کيږي او کېدای سي چي تمباکو څکول د حمل د اسقاط لامل هم سي. په امريکا کي په ۱۹۹۳ع.کال پنځوسو زرو ښځو د تمبکو د څکولو له امله حمل اسقاط کړ. د يوه طبي رپوټ سره سم که مور تمباکو څکوي د هغه اغېز به د هغې په څو پښتو کي څرګند وي». (۱۴۱، ۱۴۲ مخونه)

د تمباکو نوم:

د تمباکو نباتاتي يا ساينسي نوم NICOTIANA TABACUM دی. د انسايکلوپيډيا بريټانيکا د يوه مقاله ليکونکي د ليکني له مخي د تمباکو عام نوم له هندو - امريکايي نامه (Tobacco) څخه اخيستل سوی دی. Tobacco هغه

پایپ (Pipe) ته وایي چي د هغه په ذریعه د امریکا اصلي اوسېدونکو (سور پوستو هندیانو) د تمباکو بوټي په څکاوه.

د نوو څېړنو له مخي کرسټوفر کولمبس او د هغه بېړۍ چلوونکو ملګرو د میکسیکو د خلیج په Tobago ټاپو کي د دغه ځای اوسېدونکي ولیدل چي دغه بوټي یې استعمالاوه. په دې مناسبت یې د دغه ټاپو نوم په انګریزي Tobacco وباله او پر دغه بوټي یې هم دغه نوم کښېښناوه.

خو مولانا محمد حسین آزاد بیاپه «آب حیات» کي وایي: «د تمباکو لفظ د سانسکرت د تامر ګټ له لفظ څخه جوړ سوی دی او په ان بهت چکتسا ساګر کي د تمباکو نوم«تامر کوټا» درج دی».

په هر صورت اوس په فرانسوي ژبه کي تمباکو په Tabac او په هسپانوي کي په Tabaco تلفظ کیږي. په عربي کي یې په تبغ، دخان، تمباك، تنباك، طباق، طابه، تتن یاتوتون پېژني. خو توتون له ترکي ژبي څخه اخیستل سوي دی چي د تمباکو په معنا استعمالیږي.

دغه راز په دغه بوټي کي د نیکوټین د مادې د نوموني په هکله وایي چي په ۱۸۲۸ع.کال د جرمني د هایډل برګ د پوهنتون دوو تنو ساینس پوهانو (Reiman) او (Bosselt) پر تمبکو څېړنه وکړه او په هغو کي یې زهري ماده وموندل. نو څنګه چي په پرتګال کي استوګن فرانسوی سفیر (Jean Nicot) د تمبکو د څکولو د دودولو په هکله ډېره ونډه اخیستې وه، په تمبکو کي موجود زهر یې د ده نامه ته منسوب کړل او Nicotine یې وبلل.

د تمبکو تاریخ:

وایي چي د تمبکو د کښت اصلي ځای امریکا، په تېره میکسیکو ده. نامتو ډاکټر محمد علي البار لیکي چي د میکسیکو اوسېدونکي دوه نیم زره کاله دمخه له تمبکو څخه خبر وه. لکه چي مشهوره ده په ۱۴۹۲ع.کال چي د ۸۹۸سپوږمیز کال سره سمون خوري د امریکې موندونکي کرسټوفر کولمبس ولیدل چي د امریکا اصلي اوسېدونکي چي ده د ریډ انډین (سورپوستو

هندوانو) نوم ورکړ تمباکو څکول[1]. دغه مهال د اروپا، افریقا او آسیا خلك د دې بوټي سره بلد نه وه. د امریکا اوسېدونکو ګومان کاوه چي تمباکو د طبي ځانګړنو درلودونکی دی. په اروپا کي د دې بوټي د دودېدو اصلي لامل هم همدغه وو. وايي چي کولمبس او د هغه ملګرو د تمبکو څه بوټي هسپانيې ته وروړل. بیا د امریکا اصلي اوسېدونکو هغه پرتګال ته یووړل. په پرتګال کي د فرانسې سفير (Jean Nicot) هغه په هکله طبي تجربه وکړه. دغه مهال د فرانسې د ملکې CATHERINE DE MEDICEIS پر سر درد سو نو جان نیکوټ د تمباکو بوټی د هغې د درملني لپاره ورولېږی. بیايې د هغه تخم فرانسې ته ولېږی. په دې ډول هلته د تمبکو کرنه پیل سول او خلکو د هغو استعمال په بېلو بېلو لارو پیل کړ. بیا تمباکو د اروپانورو هیوادونو ته ورسېدل.

ځيني بیا وايي چي تمباکو د لومړي ځل لپاره د هسپانيې یوه ډاکټر هونډيز نومي اروپایانو ته وروپېژندل. دغه ډاکټر د هسپانيې پاچا دوهم فلیپ میکسیکو ته د څه اطلاعاتي او تحقیقاتي چارو د تر سره کولو لپاره لېږلی وو.

ځيني تاریخ لیکونکي وايي چي تېچر نومی لومړی سړی وو چي تمباکو يې اروپایانو ته وروپېژندل. ویل کیږي چي دغه سړي تر کولمبس یوه پېړۍ دمخه په ۱۳۹۲ع.کال د هندوستان په لټه بېړۍ چلول او امریکا ته ورسېد.

بیا دغه زهر جن بوټی له اروپا څخه د ۹۹۹ او ۱۰۲۰ سپوږمیزو (۱۵۹۰ع. او۱۶۱۱ع.) کلونو په شاو خوا کي ترکیې، عربي ملکونو، افریقا، ایران، افغانستان، هند، جاپان، روس او د نړۍ نورو هیوادونو ته ورسېد. هند ته دغه بوټی لومړی یوه پرتګالي سوداګر او بیا د شرق الهند د کمپنۍ کارکوونکو وروړ.

اوس دغه بوټی تر ټولو زيات په چین، امریکا او هند کي کرل کیږي. د یوې احصائيې له مخي په ۱۹۶۲ع.کال ۳، ۴میلیونه هکتاره مځکه په تمبکو کرل

۱- مشهوره داده چي امریکا کولمبس وموندل. خو ځينو مسلمانو او غیر مسلمانو پوهانو د لاسوندونو (اسنادو) په رڼا کي جوته کړې ده چي مسلمانانو تر کولمبس سوونه کلونه دمخه پر دغه مځکه ګامونه ایښي دي. پر دې موضوع باندي تقریباً له نیمي پېړۍ څخه بحث روان دی. منار الاسلام مجله د ۱۴۰۸ د جمادي الآخر ګڼه.

سوي وه. او اوس د نړۍ اتيا فيصده تمباکو د سګرټو په جوړولو کې استعماليږي.

د تمبکو د استعمال پر خلاف اقدامات:

د تمبکو د څرګندو ضررونو له امله د هغو د څکولو د منع کولو لپاره له هماغه پيله په دولتي او ولسي کچه د مسلمانانو او نامسلمانو لخوا جدي اقدامات تر سره سوي دي. تر ټولو لومړی د ترکيې پاچا لومړي سلطان احمدبن سلطان محمد ثالث د تمبکو د منع کولو په هکله اقدام وکړ. وايي کله چي هغه ته د تمبکو ضررونه معلوم سول نو يې د هغو د خرڅولو د دکانونو د بندولو حکم ورکړ. بيا څلورم سلطان مراد عثماني (د کعبې شريفي بيا رغوونکي) حکم وکړ چي د تمباکو څکوونکو دواړي شونډي دي پرې کيږي او څوك چي تمباکو د پزي د نسوارو په توګه استعمالوي پزه دې پرې سي. وروسته څلورم سلطان محمد عثماني د تمبکو د څکوونکو د پانسۍ حکم ورکړ.

د مصر والي محمد اليدکشي چي په ۱۷۴۳ع.کال هلته وټاکل سو د کورونو په دروازو کي، په دکانونو او پر عامو سړکونو باندي د تمبکو څکول منع کړل او امر يې وکړ چي پوليس دي په قاهره کي د ورځي درې واره ګرځي او چي دغسي کسان ونيسي سختي سزاوي دي ورکوي.

د مکې مکرمې شريف مسعود بن سعود په ۱۱۴۶ سپوږميز کال فرمان جاري کړ چي په بازارونو او قهوه خانو کي دي په عامه توګه تمباکو نه څکول کيږي.

د انګرېزانو په وړاندي د سوډان نامتو مجاهد محمد احمد المهدي تمباکو حرام وبلل او څوك چي به يې پر استعمالولو ونيول سو اتيا درې به يې واهه او يوه اوونۍ به يې بندي کاوه.

د هند مغولي واکمن جهانګير او د ايران واکمن شاه عباس هم په خپلو ملکونو کي پر تمبکو څکولو بنديزونه لګولي وه. ان وايي چي په ايران کي يې د

تمبکو د څکوونکو په خولو کي ایشېدلي تېل اچول، چي له دې امله ډېر وګړي د مرګ شومه سول.

عېسوي واکمنانو هم د تمبکو استعمال منع کړی وو. مثلاً د برتانیې واکمن لومړي ژاك، سر والټر والي نومی کوم چي د تمبکو څکول یې په برتانیه کي دود کړي وه، ونیو او د مرګ سزا یې ورکړه. په روسیه کي به یې د تمبکو څکوونکي په شلاخو وهل او د سزا په دود به یې خصیانول. ځیني وایي چي که به یې دوهم وار د تمبکو پر څکولو څوك نیولی وای پزه یې ورپرې کول او که به یې درېیم وار پر نیولی وای د مرګ سزا یې ورکول.

دا خو ټولي پخوانۍ خبري وې. اوسمهال هم د تمبکو د استعمال د مخنیوي لپاره د ځینو لخوا رشتیانۍ او د ځینو لخوا سرسري او غولوونکي هلي ځلي کیږي.

د بحرین د حکومت د اسلامي شؤونو ریاست په ۱۹۹۴ع.کال د تمبکو د حراموالي فتوا ورکړې ده. کویټ ښځي د سګرېټو څکولو پر خلاف قانون نافذ کړی دی، چي له مخي یې په عامو ځایونو کي پر سګرېټو څکولو بندیز لګېدلی دی. د خلیج په دغه وړوکي هیواد کي که څوك لومړی ځل له دغه قانونه سرغړونه وکړي پنځوس ډالره جریمه کیږي. که دوهم وار له دغه قانونه سروغړوي درې سوه ډالره یې جریمه کوي او پر درېیم ځل یې بندي کوي. دا له دې امله چي په کویټ کي په تېرو لسو کالو کي درې زره تنه د سګرېټ څکولو په پایله کي د ورپېښو سوو ناروغیو له امله مړه سوي دي.

د تمباکو څکولو سره د مالیزیا نامتو مسلمان سیاست پوه او پخواني لومړي وزیر ډاکټرمهاتیرمحمد د سخت مخالفت له امله هلته په موټرونو، روغتونونو او نورو ټولو دولتي دفترونو او ودانیو کي تمباکو څکول په ټینګه منع سوي دي.

د ایټالیا حکومت هم په دې اړه یو قانون نافذ کړی دی چي له مخي یې په روغتونونو، ښوونځیو، پوهنتونونو، سینماوو، موزیمونو، هوټلونو، او نورو کي د تمباکو څکول منع سوي دي. هلته که څوك د دغه نوي قانون څخه سر وغړوي دوه لکه لیرې جریمه کیږي او که څوك دغه قانون په خپلو ادارو کي

پلی نه کړي پنځوس لکه لیرې جریمه به ورکوي. (پنځوس لکه لیرې د دوه ویشت زرو فرانکو سره برابري دي). د یادولو وړده چي تر اوسه په نړۍ کي د داسي ستري جریمې ساری نه دی لیدل سوی.

اوسمهال د تمبکو د څکولو په منع کولو کي تر ټولو زیات بریالی هیواد او په دې هکله د سخت قانون درلودونکی سینګاپور دی. هلته په بندو ځایونو کي د سګرېټ څکولو جریمه پنځه سوه سینګاپوري ډالره ده. ان کېدای سي چي د دغه قانون سر غړوونکي ته د مرګ سزا ورکړل سي. د دغه هیواد ټولي ډله ییزي رسنۍ د تمباکو پر ضد تبلیغ او خپروني کوي. له دې امله په دغه هیواد کي تر ټولو لږ سګرېټ څکول کیږي. خلك د سګرېټو په تاوانونو پوهېدلي دي او دغه قانون ته ډېر درناوی کوي. ویل کیږي چي ښایي په نژدې راتلونکې کي په سینګاپور کي د سګرېټ څکول ګردسره ختم سي.

په ځینو هیوادونو کي له ټلوېزیونونو څخه د تمبکو په اړه د اعلانونو خپرول بند سوي دي او ځیني اخبارونه او مجلې هم په دې اړه اعلانونه نه خپروي. په الوتکو کي هم د تمبکو څکوونکو چوکۍ د هغو کسانو له چوکیو بېلي وي چي تمباکو نه څکوي.

په ځینو نورو هیوادونو کي هم د تمباکو پر څکولو باندي په ډول ډول لارو چارو بندیزونه لګول سوي دي. اوسمهال هرکال د روغتیا د نړیوالي ادارې لخوا د می (٣١) د تمبکو نه څکولو د ورځي په نامه لمانځل کیږي. دغه راز د ښځو یوې ډلي د تمبکو څکولو په خلاف د ښځو نړیواله ټولنه جوړه کړې ده، څو ښځي له تمبکو خرڅولو او څکولو څخه را وګرځوي. خو لکه چي ښکاري د روغتیا د نړیوالي ادارې او نورو طاغوتي مادي پالو ځواکونو او سازمانونو هلي ځلي رشتیانۍ نه، بلکي ریاکارانه دي. له دې امله دی چي د دغو ځواکونو او سازمانونو دروغجنو او غولوونکو کارونو او تبلیغاتو دوني اغیزې نه دي ښندلي او ډېر لږ خلك د دغو مضرو توکو په ناوړو اغېزو پوهېدلي او ور ځني منع سوي دي.

امریکا چي د مدنیت، آزادۍ، بشري حقوقو او داسي نورو ډېرو ښېګڼو په ادعاوو کي دروغجنه، بلکي د دغو چارو ضد جوته سوې ده، په دې هکله هم

دروغجنه ده. دا لا څه چې د هېروئينو او نورو مخدره موادو مافيا او لويه سواداګري او ستره ګټه يې هم په همدغه امريکا اړه لري. اوس د همدغه هيواد په نوو ځوانانو کي د ډول ډول مخدره موادو استعمال او تمبکو څکول ورځ تر بلي مخ پر زياتېدو روان دي او دولت دې لوري ته هيڅ بنسټيزه توجه نه کوي.

دردوونکې لا داده چي زموږ دې بې وزلي او پردو ته اړ هيواد ته دونه ډېر او په دونو ډېرونومونو سګرېټ را ځي چي توبه کاږه. اوس مهال زموږ له ښاري څخه نيولې ترصحرايي پوري کوچنيانو هلکانو، ځوانانو، ز ړو او ښځو په دکانونو، هوټلونو، کورونو، دفترونو، موټرونو او داسي نورو کي ډول ډول سګرېټونه چپه او راسته په خولو کي نيولي وي او دودوي يې. د دغو سګرېټو پر دبليو باندي د هغو د صفتونو لپاره ډول ډول تبليغاتي جملې او کلمې ليکل سوي او د دې تر تر څنګ بيا په سيمه ييزو ژبو داسي کلمات هم چاپ سوي وي: «سگرت کشيدن جداً مضر صحت است». «التدخين سبب رئيسي للسرطان وامراض الرئة والقلب والشرائين». يعني تمباکو څکول د سرطان، او د سږو، زړه او رګونو د ناروغيو بنسټيز لامل باله سي. «خبردار: تمباکو نوشي کينسر اور دل کی بيماريون کا باعث هے». يعني خبر اوسئ چي: تمباکو څکول د سرطان او زړه د ناروغيو لامل باله سي.

“HEALTH WARNING: SMOKING IS A MAIN CAUSE OF LUNG CANCER, LUNG DISEASE AND OF HEART AND ARTERIES DISEASES”.

يعني روغتيايي خبرتيا: سګرېټ څکول د سږو د سرطان، د سږو د ناروغۍ او زړه او رګونو د ناروغيو لامل باله سي.

ښه نو چي دا د دولتونو مشران او دروغتيا وزيران او ډاکټران په دې پوهيږي چي تمباکو اوسګرېټ د نسانانو روغتيا ته دغونه ستر خطرونه او تاوانونه لري نو ولي يې د ترياکو او هېروئينو غوندي کښت، توليد او له يوه هيواده بل هيواد ته لېږل او پېر او پلور نه منع کوي؟

ښکاره خبره ده چي دغه مشران او د روغتيا وزيران يا په خپله د دې توکو د کمپنيو څښتنان، سوداګر يا عمليان دي يا يې د سوداګرو ملاتړي او ملګري دي. او دا خبري يې هسي چټي رنګسايي ده او بس. که چيري دغه ښاغلي شراب، چرس، هېروئين، سګرېټ او نور ټول مخدره مواد په ټپه بند کړي نو له دې مدرکه دا دونه ګټي به له کومه کړي؟ او چي خلك دا شيان استعمال نه کړي نو دا دوني ناروغۍ به له کومه سي؟ او د دوی دا دونه درمل به پر چا خرڅوي؟ او د درملو دا دونه ستر کار وبار او دا ستري ستري کارخانې خوبه تقريباً په ټپه ودرېږي؟ دلته بايد يادونه وکړو چي دا توکي له کومه سول او اوس له کومه راځي او ضررونه يې چاته او ګټي يې چاته رسيږي؟ ضررونه يې په لويه کچه مسلمانانو او بيا د کفري هيوادونو بې وزلو ته او ګټي يې د پانګي او پانګوالۍ خرمستو واکمنو او سراښو او يې وجدانو سوداګرو ته. مرګ او لعنت دي وي د انسانيت پر دغسي انسان مخو، شيطان صفتو دښمنانو!

اوس چي په لوېديزو هيوادونو کي د سګرېټ څکولو په باب څه پوهه او شعور پيدا سوی دی، د سګرېټ جوړولو لوېديزو کمپنيو کوششونه په لار اچولي دي چي دريمه نړۍ د خپلو سګرېټو د لا ډېرو خرڅولوستر مارکېټ جوړ کړي

خو له بده مرغه زموږ په هيواد کي د تمبکو پر ضد تر اوسه نه کوم قانون پلی سوی او نه په دې اړه کوم اغېزمن تبليغات سوي دي. بلکي تر څه مهال دمخه پوري حکومتونو د نسوارو پلورل په ټېکه ورکول او له دې درکه به يې له ټېکه کوونکو څخه محصولونه اخيستل. بده يې لا دا چي د پوهنوال عبدالنبي ستانکزي په نامه يوه ليکوال د «صنعتي بوټي» په نامه يو کتاب په دري ژبه ليکلی چي سيد نور الله ځل په پښتو ژباړلی او د اکبر د اطلاعاتي او نشراتي منابعو مرکز (اريك) په ۱۳۸۰ لمريز کال خپور کړی دی. د دغه کتاب په يوه برخه کي يې د تقريباً اتو مخونو په تورولو سره تمباکو دصنعتي بوټی په نامه تبليغ کړی، هغه يې د اقتصادي؟! ارزښتونو لرونکی بوټي ګڼلی او زموږ د هيواد بزګران يې د هغه کرلو او دودولو ته هڅولي دي. دغه کتاب دغي

موسسې د اريك د ګرځنده کتابتون له لاري د هيواد د بېلو بېلو سيمو خلکوته د مطالعې لپاره وړاندي کړی دی.

د تمبکو په اړه طبي څېړني:

دا اند چي تمباکو روغتيا ته ضررناکه دي دغونه لرغونی دی لکه خپله تمباکو. په ۱۶۰۴ع.کال د لومړي ځل لپاره د برتانيې پاچا لومړي جيمز په رسمي توګه اعلان وکړ چي تمباکو روغتيا ته مضر دي. چي البته دا د تمبکو د ضرر په هکله لومړی څرګندونه وه. د تمبکو پر ضد لومړی طبي رپوټ په ۱۸۵۹ع.کال چاپ سو. په دې رپوټ کي ويل سوي وه چي د فرانسې په يوه روغتون کي (۶۸) ناروغان چي د شونډانو، ستوني، او د خولې د نورو برخو په سرطان اخته وه، تمباکو يې استعمالول. له هغو څخه (۶۶) تنو ناروغانو د تمبکو څکولو لپاره د ختو کوچني پايپونه جوړ کړي وه. چي د دې رپوټ په خپرېدو سره دغه پايپونه له استعماله ولوېدل. خو بيا هم د تمبکو څکولو سره د خلکو لېوالتيا مخ پر زياتېدو وه. په تېره تر لومړۍ او دوهمي نړيوالي جګړې وروسته د سګرېټو څکول نور هم زيات عام سول او په ټوله نړۍ کي خپاره سول.

د روغتيا نړيوالي ادارې (W.H.O.) رپوټ وړاندي کړ چي په کومو هيوادونو کي چي د سګرېټ څکولو لعنت ډېر عام سوی دی هلته د سږو د سرطان له ناروغۍ څخه د مړو شمېر په خطرناکه توګه مخ پر زياتېدو روان دی.

په ۱۹۵۴ع.کال د امريکا د سرطان ټولني (American Cancer Society) او د برتانيې د روغتيايي څېړنو د ډلي (British Medical Research Council) د دروکالو پر شمېرو مشتمل يو رپوټ خپور کړ. په دې ريوټ کي ويل سوي دي چي په مړو کي د نورو په پرتله د سګرېټ څکوونکو شمېره زياته ده.

په ۱۹۶۲ع.کال د برتانيې د (Royal College of Physicians of London) په يوه لنډ خو هر اړخيز رپوټ کي د تمبکو او د هغو پر اړوندو ناروغيو بحث سوی او د سګرېټو څکول يې روغتيا ته ډېر مضر جوت کړي دي. د دې رپوټ

له امله د برتانیې حکومت یو پروګرام په لار واچاوه څو خلکو ته د تمبکو د استعمال د لږولو په هکله لازمي ښووني وسي.

په ۱۹۶۳ع.کال د امریکا د سرطان ټولني یو بل رپوټ خپور کړ. په دې رپوټ کي ویل سوي دي چي د سګرېټ څکولو په عادت کي پرله پسې زیاتوب راځي او له دې امله په خلکو کي د مړیني شمېره هم مخ پر زیاتېدو ده. خو د دې ټولو رپوټو نو سره سره په امریکا کي د تمبکو څکولو په اړه څه د پام وړ کمښت رامنځته نه سو.

په ۱۹۶۴ع.کال دامریکا دعمومي جراحۍ اداري (United States Surgeon General) لخوا یوې جوړي سوي کمېټې تر دوو کلنو څېړنو وروسته په خپل رپوټ کي څرګنده کړه چي په امریکایي نارینه وو کي له ۱۹۵۰ څخه تر ۱۹۶۰ع. پوري د سګرېټ څکولو له امله د سږو د سرطان د ناروغانو د مړیني شمېره اویا فیصده زیاته سوې ده. دغي کمېټې سګرېټ څکول روغتیا ته تر خطرناکي پولي مضر وګڼل او له حکومت څخه یې د هغو د کنټرول غوښتنه وکړه. په دغه رپوټ کي دا هم ویل سوي دي چي د سږو سرطان، د زړه د رګونو او د ویني ناروغۍ، د سږو سوی او د ټوخي غوندي خطرناکي ناروغۍ د سګرېټو څکولو سره اړه لري. دغه راز په دغه رپوټ کي دا هم راغلي دي چي د شونډانو سرطان په پایپ څکولو اړه لري.

په ۱۹۶۴ع.کال د امریکا حکومت پر روغتیا باندي د سګرېټو د ناوړو اغېزو په هکله د زیاتو معلوماتو د تر لاسه کولو او څېړنو لپاره ستر لګښتونه وکړل او په دغه کال د تمبکو شپږو سترو کمپنیو هم لس میلیونه ډالر د امریکا د درملو ټولني ته د څېړنو لپاره ورکړل.

په ۱۹۶۵ع.کال په امریکا کي یو قانون نافذ سو چي د ۱۹۶۶ع.کال د لومړۍ ورځي څخه دي د سګرېټو پر ټولو قوطیو روغتیا ته د تمبکو د تاوان په هکله لیبل ونښلول سي.

د ۱۹۷۱ع.کال له جنورۍ څخه په تلوېزیون کي د سګرېټو په هکله اعلانونه منع سول او د امریکا د سرطان ټولني او د زړه د درملني ټولني په تلوېزیون کي د تمبکو څکولو پر ضد ډېري ښې خپروني وکړې.

دغه ډول څېړني اوس هم يه ډېرو هيوادونو کي رواني دي او وخت په وخت د تمبکو د ضررونو په هکله خپل ريوټونه خبروي. خو له بده مرغه په سګرېټ څکولو کي څه کمی نه دی راغلی او له دې امله ناروغۍ او د هغو درمل هم پر له پسې زياتيږي.

د خپرو سوو شمېرو له مخي يوازي په ١٩٩١ع.کال کي په امريکا کي د تمبکو څکولو له امله د رامنځته سوو ناروغيو په پايله کي درې نيم لکه تنه مړه سوي دي.

چين د نړۍ يو داسي هيواد دی چي د تمبکو څکولو له امله د مړو شمېر يې د نورو په پرتله زښت زيات دی. د يوه رپوټ سره سم اوس په چين کي د تمبکو له استعمال څخه د ورځي دوه زره تنه سا ورکوي. په هند کي هر کال زيات وکم اته لکه تنه د تمبکو د بېلو بېلو ناروغيو له امله مري. دسرطان ډاکټران وايي چي په هند کي د سرطان په مړو کي نيمی هغه کسان دي چي تمباکو يې څکول. او نوي ځوانان زياتره د تمباکو څکولو له امله د زړه په ناروغيو اخته کيږي. د يوه رپوټ سره سم په هغو کسانو کي چي عمرونه يې تر څلوېښتو کالو کم دي او د زړه د ناروغيو له امله مري٧٦ فيصده يې هغه ځوانان دي چي په تمبکو څکولو روږد وه.

په ١٩٧٥ع.کال د روغتيا نړيوالي ادارې (.W.H.O) په خپل يوه رپوټ کي وويل چي له سګرېټ څکولو څخه د مړو يا بدحالو وګړو شمېر تر هغو وګړو زيات دی چي د طاعون، کوي، نري رنځ، جذام (خوراړه)، لويي تبې (Typhoid) او نورو غونډي ناروغيو څخه مري. د دغي ادارې د نوي رپوټ سره سم په نړۍ کي هرکال (٤٢) لکه وګړي د سګريټ څکولو له امله د مړيني ښکار کيږي. چي کېداى سي دغه شمېر تر ٢٠٣٠ کال پوري تر پنځلسو مليونو پوري ورسيږي. له دې امله دی چي د تمبکو څکولو د کنټرولو لپاره هر کال نړيواله غونډه کيږي او د مى (٣١) د تمبکو د نه څکولو د ورځي (No Tobacco day) په توګه ټاکل سوې ده.

په ١٩٨٧ع.کال د برتانيې يوې روغتيايي مجلې (LANCET) د دغه کال د فبرورۍ د (٤) نېټې په ګڼه کي په آسټراليا کي د تمبکو د کمپنيو د برخه والو له

لوري يو ليك خپور کړ چې پکښې ليکل سوي وه: د ۲۵ کالو را په دې خوا موږ د سګرېټو د کمپنيو څښتنانو له عامو خلکو څخه د تمبکو د نقصانونو په هکله په بېلو بېلو وسايلو د پټولو کوښښونه کول خو اوس موږ اعتراف کوو چې موږ د سګرېټو جوړولو په سبب په آسټراليا کي د کالـه د درويشـتو زرو تنـو سـا اخيستل. لـه ۱۹۶۲ع.کـال څخـه تـر ۱۹۸۴ع.کـال پـوري مـوږ کمپنۍ والاوو څلـور لکـه اويـا زره آسټراليايي او سېدونکي وژلـي دي. اوس مـوږ دغـه سـتر مسؤوليت احساس کړ او په راتلونکې کي د دغسي شيانو د دودولو لپـاره هلـي ځلي نه کوو.

د ۲۰۰۱ع.کال د جولای په لومړيو کـي د امريکـا د تمبکـو يـوې مشـهوري کمپنۍ (PHILIP MORRIS) په يـوه رپـوټ کـي پـه ډېـره سـپين سـترګي سـره اعتراف وکړ چې د تمبکو څکـوونکي چـي تـر وخـت د مخـه مـري پـه دې کـي اقتصادي ګټه ده. دغي کمپنۍ د دلايلو او شواهدو په توګه څرګنده کړې ده چي د چك په جمهوريت کي چي تمبـاکو څکـوونکي تـر خپـل وخـت د مخـه مـړه سوي دي له دې درکه (۱۴۷) ميليونه ډالره سپمېدلي دي. يعني که دغـه خلـك ژوندي پاته وای نو د هغو پر روغتيايي ساتنه به حکومت دغونـه سـتر لګښـت کولای. له دې رپوټ څخه د دغو بې حيا پاتګوالو موخه داوه چي حکومتونـو ته څرګنده کړي چي له تمبکو څکولو څخه دوی ته اقتصادي ګټه رسيږي.

د يوه بل رپوټ سره سم د تمباکو څکولو له امله په نړۍ کي هر کال دېرش لکه تنه د مرګ ښکار کيږي.

د ROYAL COLLEGE OF PHYSIANS د ۱۹۷۷ع.کـال د رپـوټ سـره سم که په يوه سګرېټ کي موجود نېکـوټين وايسـتل سـي او يـوه روغ سـړي تـه ورکړل سي نو هغه به سمدستي ومري.

ايس آی ميکملن نومي ويلـي دي چـي يـوازي يـو سـګرېټ ستاسـي د ژونـد اتلس دقيقې ضايع کوي او د لسو سګرېټو يوه قوطۍ ستاسي ژوند درې ساعته کموي.

د تمبکو دې سترو او بېروونکو ضررونو ته چي وګورو نو ويلای سو چـي د تمبکو کمپنۍ، د هغو سوداګر او دکانداران ټول د مـرګ پلـورونکي دي. ډاکټر

ابراهیم الشامي د تمبکو څکول د مرګ د ملایکي عزرایل سره تشبیه کړي دي، لکه چي د خپل کتاب نوم یې «التدخین عزرائیل العصر الحدیث» (سګرېټ څکول د نوي پېر عزرایل) ایښی دی.

د تمبکو د استعمال ډولونه:

۱- د خولې د نسوارو په ډول:

زموږ د هیواد په ګوټ ګوټ کي د نسوارو سوداګر، کاروباریان، دکانداران او عام خلك ترخه تمباکو میده کوي بیا یو مقدار اهاك په ګډوي او نسوار ځني جوړوي. دغه نسوار په بازارونو کي خرڅیږي او زیاتره نالوستي او اطرافي خلك یې د نسوارو په دبلیو او قوطیو کي اچوي او بیا یې د شپې او د ورځي څوواره په خوله کوي او څو شېبې وروسته یې توکي. په دې ډول د تمبکو او اهاکو زهرجن او ناوړه اثرات د خولې له لاري جذبیږي او د وینو په ذریعه ټول بدن ته انتقالیږي.

۲- د چلم څکولو په ډول:

زموږ په هیواد او نورو ځینو ګاونډیو او عربي هیوادونو کي ډول ډول چلمونه جوړیږي. خلك د هغو په سرخانو کي تمباکو اچوي، د اور لګیت خاشه ورته وهي او لوګی یې د چلم د نل له لاري څکوي.

د روغتیا د نړیوالي ادارې یوه مشر مصري ډاکټر شریف عمر ویلي دي چي د چلم نقصانونه د سګرېټو په پرتله بېل دي خو د سګرېټو تر نقصانونو کم نه دي.

۳- د سګرېټو څکولو په ډول:

تمباکو د سګرېټو څکولو په ډول په نړیواله کچه استعمالیږي او دا طریقه ورځ په ورځ زیاته دودیږي. د ځینو رپوټونو له مخي (۸۰) یا (۹۰) فیصده تمباکو د سګرېټ په توګه استعمالیږي. څنګه چي د انسانانو ځینو خواخوږو د سګرېټو پر ضد تبلیغات وکړل نو د سګرېټو پر خرڅلاو یې بده اغېزه وښندل. ځکه نو د سګرېټو کمپنۍ اړي سوې چي د خلکو د تېر ایستلو لپاره سګرېټو ته

فلټرونه ورکړي او وښيي چي په دې توګه د تمبکو د مضرو اغېزو مخه نيول کيږي. خو حقيقت دادی چي د تمبکو هغه اجزا چي د سرطان سبب کيږي تقريباً ټوله له فلټر څخه تېرېږي او جسم ته ننوزي.

۴- د تمباکو ژوولو په ډول:

د هند په نيمه وچه او جنوب ختيزه آسيا کي تمباکو د پانو سره ژويي. دا تر ټولو بده او صحت ته مضره طريقه ده. ځکه چي په دې توګه د تمبکو اثر په ډېره چټکتيا سره کولموته رسيږي او پر اعصابو هم ډېره بده اغېزه کوي. د پانو کېمياوي تجزيه چي يې کړې ده، هغه هم پر روغتيا ډېره بده اغېزه کوي او چي تمباکو ورسره يو ځای سي ضرر يې نور هم زيات سي.

۵- د پزې د نسوارو په ډول:

له تمبکو او ځينو نورو توکو څخه يو ډول پوډر جوړوي چي د پزې نسوار ورته وايي او ځيني خلك يې په پزه سوګکي. د تمبکو د استعمال دغه طريقه هم روغتيا ته بېخي ډېره مضره ده. ځکه چي د تمبکو زهري مواد د پزې له لاري جسم ته ننوزي.

دغه راز ځيني خلك تمباکو د سيګار او بېړۍ په بڼه او ځيني يې د پايپ په ذريعه استعمالوي چي دغه ټولي طريقې صحت ته ډېري مضري او د خولې د سرطان او نورو ناروغيو رامنځته کوونکي دي.

تمباکو د اسلام له نظره:

څنګه چي تمباکو او له هغه څخه جوړ سوي توکي په ډول ډول شکلونو بېخي ډېر استعمال سوي دي، نو د ډېرو تجربو او طبي څېړنو له مخي د انسان روغتيا ته په قطعي توګه مضر جوت سوي دي. پر دې سر بېره لکه چي پوهيږو سګرېټ د چرسو، هېروئينو او نورو مهلکو او نشه يي موادو د استعمال ذريعه هم ګرځي. بنايي د تمبکو د کمپنيو لخوا د هغو په مرکباتو کي نور داسي شيان هم ګډېږي چي هغه هم حلال نه وي. د سګرېټو د کاغذ لوګی هم روغتيا ته ضرر رسوي. په دې هم پوهيږو چي انسانان خپله په مليارډونو پانګه چي بايد

پر ښو او د خیر پر لارو ولګیږي د تمبکو په استعمال سره په خپلو لاسونو سوځي. نو دا خو یو داسي توکی جوت سو چي د هغه خطر او ضرر انسانان او انساني ټولني د سترو ناورینونو سره مخامخ کوي.

دلته پوښتنه کېدای سي چي دا خطر چا او څله انسانانو ته متوجه کړی دی؟ جواب دادی چي د مسلمان او بې وزلي انسان طاغوتي، مادي پالو، انسان مخو، شیطان صفتو دښمنانو د مادي ګټو د تر لاسه کولو او د مسلمان او بې وزلي انسان د لا خوارولو، بې ځواکه کولو او له پښو اچولو لپاره او تر ډېره حده پخپله همدغه مسلمان او بې وزلي انسان د هغه د غفلت او بې پروایۍ له امله.

دا چي مسلمانان له دې امله د ستر هوډۍ، الوالعزمۍ، لوړ همتۍ، هوښیارۍ خواپاکۍ او سپېڅلي، پر مختللي او متمدن ژوندانه پر ځای په ډول ډول غلامیو، غفلتونو، اسرافونو، ټیټتیاوو او خوار، اسکېرلي او بې خونده ژوند او نورو قسم قسم ناوړو چارو اخته دي دا خو یو داسي خبره ده چي هر مسلمان ته د اسلام له روح څخه د هغې ناوړتیا څرګندیږي.په دې مورد کي بېله دې چي د اسلام اصولو او اساساتو ته په کتو سره د تمبکو او نورو ډول ډول نشو د هرڅه ژر مخنیوي لپاره جدي ګامونه پورته سي بل څه ته ضرورت دی؟ له آره په دې هکله اوسمهال اسلامي فقهي بحثونو او دلایلو ته اړتیا نه لیدل کیږي. خو د دې لپاره چي په دې هکله مو په قطعي توګه د کج بحثیو مخه نیولې وي او د دې شیانو له استعمال څخه د غوځي ډډي او د هغو د قطعي مخنیوي په خاطر مو وجدانونه را پارولي او را پاڅولي وي د قرآني آیتونو، نبوي احادیثو، او اسلامي عالمانو د څرګندونو په رڼا کي د تمبکو د حرمت په اړه څه څرګندوني کوو.والله ولي التوفیق.

بدن، ژوند او روغتیا د لوی څښتن عطیه ده. دا یو الٰهي نعمت، ستره پانګه او لوی امانت دی. د دې نعمتونو ساتنه او له ضررونو څخه ژغورنه ضروري چاره ده. له دې امله په خوړو کي غلطي او بې قاعده ګي یا د تاواني درملو استعمال مجرمانه عمل بلل سوی دی. په دې هکله زموږ ستر پیغمبر ﷺ موږ له عقله کار اخیستلو ته وربولي، لکه چي فر مایي: «لکل شئ دعامة ودعامة المؤمن

عقله». (رواه بغية الحارث) يعني هر شي ته ستون او تکيه ځای وي او د مومن تکيه ځای د هغه عقل دی. تر څو چي د انسان بدن روغ رمټ نه وي نه ديني چاري په ښه توګه تر سره کولای سي نه دنيوي چاري. له دې امله دی چي رسول ﷺ صحت د انسان د نېکمرغۍ يو مهم عنصر بللی دي. لکه چي فرمايي: «مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافًى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا» (رواه الترمذي وابن ماجه). يعني له تاسي څخه چي څوك په داسي حال کي شپه سبا کړي چي د ځان ببره نه وي ورسره، صورت يې روغ رمټ وي او د همهغي ورځي خوراك ولري، ګواکي ټوله نړۍ د ده ده.

له دې امله د اسلام سپېڅلی دين يوازي د هغو شيانو د خوړلو او استعمالولو اجازه ورکړې ده چي بدن تندرسته کوي او د روحاني ځواك په پرمختيا کي يې مرستندوی باله سي. او د هغو شيانو خوړل يې منع کړي دي چي جسم ته تاوان پېښوي او روحاني ځواك مړاوی کوي. د دې مصلحت پر بنسټ فقهاوو رحمهم الله شرعي ضابطه ټاکلې ده چي: «ويحرم ما يضر بالبدن والعقل» «هر هغه څه چي بدن او عقل ته تاوان رسوي حرام دي».

نو پر دې بنسټ د تمبکو د ضررونو په هکله د دولتي چارواکو او اسلامي عالمانو پټه خوله اوسېدل يا پخپله د هغو په دغه عمل اخته کېدل او مېلمنو او نورو ته يې ورکول ښه کار نه ښکاري.

درسته ده چي په نبوي پېر او د اسلام په لومړيو وختونو کي اسلامي ټولنه د تمبکو سره بلده نه وه. له دې امله په احاديثو، د صحابه وو او تابعينو په آثارو او د مجتهدو امامانو په اقوالو کي د هغو د حراموالي يا حلالوالي په باره کي يادوني نسته، خو کله چي دغه بوټی د لسمي هجري پېړۍ په وروستيو کي په اسلامي ټولنه کي څرګند سو له هماغه مهاله اسلامي عالمانو د هغو د استعمال د منعي په هکله څرګندوني کړي دي؛ ځينو په دې هکله بېلي رسالې وليکلې يا يې د خپلو فقهي کتابونو د نشه يې توکو په بابونو کي د هغو په هکله شرعي حکمونه بيان کړي دي او دا لړۍ تر اوسه روانه ده.

دا چي ځينو عالمانو د تمبکو استعمال مباح بللی او د هغو د جواز فتواوي يې ورکړي دي، دا د هغو عالمانو خبري دي چي د تمبکو مضر اثرات نه وه ورته څرګند سوي، بلکي په لومړيو مهالونو کي دغه توکی په ځينو مواردو کي د بدن پر ځينو باندنيو برخو باندي د درملو په توګه استعمالېدی. لکه چي د ځينو دردونو د تسکين لپاره پر پوست وهل کېدی. چي البته اوس د دې بوټي د زياتو ضررونو د څرګندېدو له امله د هغه ځيني ګټي د هغه د حرمت مانع کېدلای نه سي. لکه چي د شرابو او قمار ځيني ګټي په قرآني نص جوتي دي خو قرآن د حلت او حرمت دا ضابطه وړاندي کړې چي: ﴿وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا﴾ [البقرة: ٢١٩] «د شرابو او قمار ګناه د هغو تر ګټو ډېره لويه ده». له دې آيت څخه دا ډېر مهم اصل معلومېږي چي په هر شی کي چي هر څونه بد هم وي څه ناڅه ګټي هم سته. خو په کار ده چي د ګټو او تاوانونو پرتلنه وسي. که يې نقصانونه او مفاسد زيات وه نو د لږو ګټو په خاطر هغه جايز نه ګڼل کيږي.

څنګه چي دغو عالمانو ته يوازي د تمبکو ناوړه بوی معلومېدی، له دې امله يې د هغه استعمال پر هوږه او پيازو د قياس له مخي مکروه باله. که چيري هغو ته د تمبکو ضررونه د اوس په شان معلوم وای هيڅکله به يې د هغو د استعمال د جواز فتوا نه وای ورکړې. نو اوس څنګه چي د تمبکو د خطرناکو ضررونو په هکله حقايق څرګند سوي، ښايي ديني عالمان د دې خطرناك بوټي اوسنيو او راتلونکو ضررونو ته متوجه سي او د هغو د تحريم په هکله متحد موقف غوره کړي. لکه چي د ١٤٠٢ سپوږميز کال د درېمي خور له ٢٧ تر ٣٠ پوري د مدينې منورې په اسلامي پوهنتون کي د نشه يي موادو پر ضد د اوولسو اسلامي هيوادونو د سترو عالمانو په ګډون يو نړيوال کنفرانس جوړ سو او ټولو په متفقه توګه د تمبکو د حرمت فتواوي تائيد کړې.

د تمبکو او له هغو څخه د جوړو سوو توکو پر حراموالي ټول هغه آيتونه او احاديث چي د چرسو او ترياکو په بحث کي راغلي دي دلالت کوي. په تېره څنګه چي تمباکو خبيث او صحت ته ډېر مضر توکي باله سي او انسان په تدريج سره هلاکوي او له بله پلوه د تمبکو څکول د پيسو سوځل او اسراف دی ځکه يې نو استعمال جيدو اسلامي عالمانو حرام بللی دی.

البته کېدای سي چي پوښتنه وسي چي د تمبکو د منعي او تحریم په هکله خو د لوی څښتن په کلام او د حضرت نبيﷺ په سنتو کي څرګند نص نسته. جواب دادی چي د قرآن کریم او نبوي سنت نصوص پر دوه ډوله دي: یو ډول یې عام دلایل دي، لکه هغه ضوابط او قواعد چي د قیامت تر ورځي پوري ډېر جزئیات تر هغو لاندي کیږي، بل ډول یې هغه دلایل دي چي د یوه ټاکلي شي په هکله دلالت کوي. د لومړي مثال هغه آیتونه او احادیث دي چي موږ د چرسو او تریاکو د حرمت په هکله ذکر کړل کوم چي په عامه توګه د تمبکو د څکولو پر تحریم هم دلالت کوي. دوهم مثال د لوی څښتن دا قول دی:

﴿حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحۡمُ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ﴾ [المائدة: ۳].

ژباړه: «پرتاسي مرداره، وینه، د سرکوزي غوښه او هغه څاروي چي له لوی څښتن پرته د کوم بل چا په نوم ذبح سوي وي حرام کړای سول».

په دې توګه د دغو دواړو ډولو نصوصو د دلالت په مقتضا د لوی څښتن بنده ګان ملزم دي.

د تمبکو د حرمت په هکله د اسلامي عالمانو څرګندوني:

د تمبکو د حرمت او دیني او روغتیایي اضرارو په هکله د څلورو فقهي مذهبونو ډېرو جیدو عالمانو مفصلي څرګندوني کړي دي. موږ دلته د حنفي فقهاوو او علماوو څرګندوني په لنډه توګه را اخلو او د نورو په هکله په لنډو یادونو بسنه کوو.

1- ابوالحسن مصري حنفي فرمایي: «صحیح او نقلي آثار او څرګند عقلي دلایل د تمبکو د حرمت اعلان کوي. د غه بوټی د ۱۰۰۰ع.کال په شاوخوا کي رامنځته سو. او تر ټولو دمخه د یهودو، نصاراوو او مجوسو (اورپالو) په ملکونو کي څرګند سو او یوه یهود خلك د مغرب اقصیٰ په سیمه کي د طبابت په پلمه په روږد کړل. بیا په روم کي د اتکلین په نامه د یوه عیسوي او په سوډان کي د مجوسیانو لخوا دغه بوټی خلکو ته وروپېژندل سو او بیا په مصر او حجاز او نورو هیوادونو کي عام سو. لوی څښتنﷻ هر نشه کوونکی شی منع کړی دی. دغه

توکی د څکوونکي ظاهري او باطني غړي بې حسه او کمزوري کوي او که دا څوك نه مني لږ تر لږه خو مخدر او مفتر هرو مرو دی. ټول ډاکټران د هغه پر مضر والي متفق دي. بدن او شتوته تاوان رسوي او څکول یې د فاسقانو سره مشابهت دی. ځکه دا زیاتره فساق او رذیل غوندي وګړي څکوي او څوك چې یې څکوي له خولې څخه یې ناسم او خبیث بوی هم راوزي».

2- محمد فقهي عیني حنفي د تمبکو د حرمت په هکله یوه رساله لیکلې ده او په لاندي څلورو لاملونو یې د هغو څکول حرام بللي دي:

(الف) د معتبرو طبیبانو د څرګندونو سره سم روغتیا ته مضر دي او کوم شی چې صحت ته مضر وي د هغه استعمال په اتفاق سره حرام وی.

(ب) د طبیبانو په اند تمباکو له مخدراتو څخه بلل کیږي او د مخدراتو استعمال شرعاً ممنوع دی. د یادولو وړ ده چې د تمبکو او د تمبکو غوندي شیانو په هکله د طبیبانو خبره د ټولو سلف او خلف (مخکنیو او وروستنیو) عالمانو په اتفاق معتبره او حجت ده.

(ج) د تمبکو بد بوی هغو کسانو ته تکلیف رسوي چې نه یې څکوي. په تېره په لمانځه او نورو مجلسونو کي خو له دې امله تکلیف ببخي ډېر وي. ان ملایکو ته هم له تمبکو څکولو څخه تکلیف رسیږي. امام بخاري او مسلم له حضرت جابرﷺ څخه روایت کوي چې رسولﷺ وفرمایل: «څوك چې پیاز او هوږه وخوري زموږ او زموږ له مسجد څخه دي ګوښه ګرځي او په خپل کور کي دي کښېني». البته په دې ټول پوهیږي چې د تمبکو بوی د پیازو او هوږي تر بوي ډېر بد دی. دغه راز په صحیحینو کي له حضرت جابرﷺ څخه روایت کوي چې رسولﷺ وفرمایل: «له کوم شي څخه چې خلك په تکلیف کیږي ملایکي هم له هغه څخه په تکلیف کیږي».

رسولﷺ دا هم فرمایلي دي چې: «چا چې کوم مسلمان ته تکلیف ورکړ ګواکي ماته یې تکلیف راکړ او چا چې ماته تکلیف راکړګواکي لوی څښتن ته یې تکلیف ورکړ». (دغه حدیث طبراني په المعجم الاوسط کي له حضرت انس څخه روایت کړی دی).

(د) د تمبکو څکول فضول خرڅي ده او فضول خرڅي حرامه ده. (فتوٰی في حکم شرب الدخان ۵، ۶مخونه).

1- ابوالعباس احمد رومي حنفي د خپل «مجالس الابرار» نومي کتاب په دېرشم او شپږ نوييم، اووه نوييمو مجلسونو کي د چلم څکولو په هکله بحث کړی دی او په درو سرو مجلسونو کي يې د هغه حرمت ثابت کړی دی. هغه د فقهاوو په حواله وايي: له کوم چا څخه چي داسي بدبوی ځي چي خلك ځني په تکليف کيږي نو له مسجد څخه د هغه ايستل لازم دي. که يې څه هم د لاسونو او پښو په نيولو او کشولو سره وي. خو د ږيري او سر تر وربښتانو دې نه نيسي. نو له دې کبله اوس له مسجد څخه د ډېرو امامانو او مؤذنانو ايستل لازميږي. ځکه د دغسي ډېروامامانو له خولو څخه د دغه توکي د استعمالولو په سبب بدبوی ځي. (مجالس الابرار ۶۸۵مخ، د کراچي د دارالاشاعت چاپ).

۲- علامه ابن وهبان په خپله نامتو منظومه کي وايي:

ويمنع من بيع الدخان وشربه وشاربه في الصوم لاشك يفطر

يعني د تمبکو بيه او څکول دي منع سي او که يې په روژه کي څوك وڅکوي روژه يې ماتيږي.

1- حسن بن عمار مصري شرنبلالي حنفي د ابن وهبان د منظومې په شرح کي د الکراهية والاستحسان په فصل کي د يوه مفصل بحث په ترځ کي د تمبکو د ديني او روغتيايي ضررونو او حرمت په هکله ځرګندوني کړي او د هغو څکول يې قبيح عادت او د هغو څکوونکی يې دشيطان غوندي بللی دی.

2- د شاه ولي الله محدث دهلوي پلار شاه عبدالرحيم يو لوی عالم وو. هغه که څه هم د تمبکو د څکولو د قطعي حرمت قايل نه وو، خو د هغو د څکولو سخت مخالف وو. او شاه ولي الله له هغه څخه د تمبکو د قباحتونو په هکله ډېر دلايل وړاندي کړي دي. (وګورئ انفاس العارفين، اردو، د ديوبند د الفلاح چاپ ۱۷۵- ۱۷۷ مخونه).

3- علامه عبدالعظیم مکي چي په مکه مکرمه کي د احنافو مفتي وو د تمبکو د ځکولو د ضررونو او حراموالي په باب په خپله رساله «تحذیر الامة عن ملابسة الغمة» کي مفصلي خبري کړي دي.

4- عبدالغني مزجاجي حنفي د تمبکو مکروه تحریمي بلل تر ټولو غوره او مناسب قول بللی دی. (فتاوٰی مولاناعبدالحی ۵۴۰مخ).

۵- احمد عجبي حلبي حنفي د تمبکو په هکله یوه رساله لیکلې ده او پکښي ویلي یې دي چي د تمبکو څکولو مصیبت چي په ټولو هیوادونو کي عام سوی دی په ټولو مذهبونو کي بدعت منکره دی، د قرآن کریم په مجلس کي د هغو له څکولو څخه د سوء خاتمې (بد انجام) اندېښنه ده. د هغو په حرمت کي شك نسته.لوی څښتن دي په خپل فضل او کرم موږ ځني وساتي.

نوموړي یوه خپله دغه رساله د عثماني خلافت مرکز آستانې (استنبول) ته وړې وه او د هغه مهال شیخ الاسلام ته یې ښکاره کړې وه چي د هغه لخوا هم تائید او منل سوې وه. همدغه ستر عالم د درمختار په شرح کي هم د «الاشربه» په بحث کي د تمبکو څکول حرام بللي او د ځینو هغو کسانو دلایل یې چي تمباکو حلال بولي رد کړي دي. (الدخان مابین القدیم والحدیث ۱۷۰مخ).

1- د حلب یوه اسلامي عالم محمد بن عبدالله طرابیشي حنفي د تمبکو د حرمت په هکله درې رسالې لیکلي دي چي دوې په نثر او یوه په نظم ده.

2- محمد حیات مدني حنفي هم په ډول ډول دلایلو د تمبکو څکول حرام بللي دي.

3- عبدالرحمن شهید نقشبندي سندي حنفي ویلي دي چي د تمبکو څکول مکروه تحریمي دي او ځکه چي دا یو خبیث توکی دی په قرآني نص منع دی او استعمالول یې د الٰهي فطرت بدلون دی. (وګورئ الموقف الشرعي من التبغ والتدخین۹۸مخ).

4- عمر بن احمد مصري حنفي ليکي: د مصر، ديار روم (ترکيې)، حجاز، او يمن د ډېرو عالمانو په اند تمباکو حرام دي. د دې توکي په حرمت کي هغه څوك توقف او تردد کوي چي ښويېدلی مکابر او معاند وي او لوی څښتن له بصيرته بې برخي کړی وي.

5- د شام د حنفيانو مرجع شيخ محمد الحامد د تمبکو پر حرمت د فتوا ورکولو په ترځ کي وايي: دا خبيث توکی دی او د هغه څکول د ځان هلاکول او بربادول دي. د هغو نقصانونه نوي طبابت جوت کړي دي، نو چي ضرر يې جوت دی حرمت يې هم جوت دی. (الموقف الشرعي١٠٢ مخ).

6- محمد بن عبدالباقي مکي حنفي د تمبکو د حرمت په هکله د «الحسام القاصم» په نامه يوه رساله ليکلې ده.

7- صبغة الله بهروچي حسيني هم د تمبکو د حرمت په اړه د «الحجة والبرهان في تحريم الدخان» په نامه رساله ليکلې ده.

8- محمد الحامدي الزبيدي د تمبکو د حرمت په باب دوې رسالې ليکلي دي.

٩- د عثماني ترکيې ستر مفتي شيخ الاسلام محمد بن سعدالدين حنفي د يوې منظومي استفتا په جواب کي منظوم جواب ورکړی چي يو بيت يې داسي دی:

حرام شربه لاشك فيه محال ذكره بين الحلال

ژباړه: د تمبکو د استعمال په حرمت کي هيڅ شك نسته او د حلالو توکو په منځ کي د هغو يادول ناشونی کار دی.

د غه فتوا د عثماني سلطنت د وختو عالمانو هم تائيد کړه.

10- شيخ الاسلام عطاء الله رومي حنفي هم د تمبکو د حرمت ملاتړی وو.

11- دعلامه ابوزيد عبدالرحمن بن محمد عمادالدين عمادي حنفي چي د دمشق مفتي وو له کتاب «هدية ابن العماد لعباد العباد» څخه څرګنديږي چي هغه تمباکو مکروه تحريمي ګڼل او د هغو

څکوونکی یې فاسق باله. عمادي د خپل دغه کتاب د «الجماعة» په فصل کې وايي: په هغه چا پسې اقتدا مکروه ده چې په سود خوړلو، یا کوم حرام کار کولو یا پر کوم بدعت او مکروه چاره لکه تمباکو څکولو باندي په پابندۍ او اصرار مشهور وي، په تېره چې تمباکو څکول د سلطان لخوا منع سوي هم وي. (وګورئ ردالمحتار۵/ ۴۰۷مخ).

12- د عبدالغني نابلسي پلار اسماعیل نابلسي حنفي په «الاحکام شرح درر الاحکام» کي ویلي دي چي مېږه کولای سي خپله مېرمن د تمبکو له څکولو څخه منع کړي، په تېره چي مېږه تمباکو نه څکوي. ځکه چي دا خوله بدبویه کوي. اعاذنا الله تعالی منه (لوی څښتن مودي ځني وساتي). (ردالمحتار۵/ ۴۰۶مخ).

13- په مصر کي د خپل وخت د احنافو امام ابوزید عبدالرحمن مسیري حنفي مصري هم د تمبکو د څکولو د منعي فتوا ورکړې ده. (پورتنی ماخذ).

14- علامه محمد بن علي علاء الدین حصکفي حنفي دمشقي د «الدر المنتقٰی في شرح الملتقٰی» د کتاب الاشربه په وروستیو کي په واضح توګه د تمبکو څکول حرام بللي دي.

15- رجب بن احمد حنفي په «الوسیلة الاحمدیة والذریعة السرمدیة» کي ویلي دي: هغه فضول خرڅي چي له ګنهونو او منهیاتو څخه شمېرل کیږي یو هم د تمبکو رانیول دي کوم چي دمسلمانانو د دښمنو کفارو لخوا رامنځته سوي دي. او خاص او عام ټول په اخته سوي دي. څنګه چي دا په لوړه بیه رانیسي نو په حرامو فضول خرڅیو کي راځي. او د دې ترڅنګ د هغو څکوونکي د هغو د بد بوی له امله مسلمانانو ته اذیت رسوي او په حدیث کي راغلي دي چي: «کل مؤذ في النار» (کنز العمال ۳۹۴۸۴ حدیث او الجامع الصغیر ۶۳۴۴ حدیث). یعني هر اذیت کوونکی به په دوږخ کي وي.

16- ابوسعید الخادمي القونوي د «الطریقة المحمدیه» د شرحي «بریقة محمودیة» د لومړي باب د دوهم فصل د عادي تر بدعتونو په بحث

کي ليکي: که اصح داده چي تمباکو حرام نه دي نو ځنګه چي موثقو عالمانو ډېر اختلاف پکښي کړی دی او د هغو په هکله يې فتواوي ورکړي دي نو د هغو په کراهيت کي هيڅ شك نسته په تېره چي بيا پاچا د عامه مصلحت لپاره د يوه مباح کار منع کړی وي د هغه متابعت خو نو ښېخي اړين دی او په کوم څه کي چي علماوو ډېر لږ اختلاف کړی وي هغه شبهه رامنځته کوي او په التلويح کي وايي چي له شبهاتو څخه محرمات ثابتيږي. (وګورئ البريقة شرح الطريقة ۱/ ۱۳۴مخ).

17- د الفقه الاسلامي وادلته مؤلف ډاکټر وهبه الزحيلي د شيخ محمد بن جعفر الکناني له کتاب څخه د تمبکو پر حرمت باندي اوولس دليله را اخيستي دي او د هغو زښت زيات مفاسد يې په ګوته کړي دي. (وګورئ الفقه الاسلامي وادلته ۷/ ۵۵۰۸مخ).

18- ابوطالب ابن علي حنفي د تمبکو د حرمت په هکله د «البرهان على تحريم الدخان» په نامه رساله ليکلې ده.

19- عيسى شهاوي مصري هم د تمبکو د حرمت په هکله يو کتاب ليکلی دی.

20- محمد عبدالباقي حنفي د تمبکو د حرمت په هکله د «المدافع البرهانية في مدافع المناکير الدخانية» په نامه رساله ليکلې ده.

21- علاء الدين رومي حنفي هم د تمبکو په هکله يوه رساله ليکلې ده او په هغې کي يې ويلي دي چي د تمبکو د حرمت په هکله ډېرو حنفي او غير حنفي عالمانو فتواوي ورکړي دي.

22- ملا حسين بن اسکندر حنفي هم د تمبکو د حرمت په باب يوه رساله ليکلې ده.

23- علامه مخدوم عبدالواحد سيوستاني سندهي د فتاوای واحدي په ۷۲مخ کي ويلي دي چي تمباکو د هغو شيانو له جملې څخه دي چي فساق باندي راغونډيږي نو د هغو استعمال فسق دی او د فاسق امامت که له ده پرته بل څوك وي مکروه تنزيهي دی. په فاسق پسي لمونځ کوونکی که څه هم د جماعت فضيلت ترلاسه کوي خو د تقي او

پرهېزګاره د امامت فضیلت نه ترلاسه کوي. لنډه دا چې د تمبکو څکوونکي امام ته دمخه کېدل او په هغه پسي اقتدا تنزیهي مکروه ده. که په بل چا پسي لمونځ امکان ولري نو هغه افضل دی که نه تر انفرادي لمونځ په فاسق پسي اقتدا اولٰی ده.

24- د احیاء العلوم الدین او القاموس المحیط شارح محمد مرتضٰی الزبیدي پر تمبکو باندي دوې رسالې لیکلي دي چې یوه یې «اتحاف الاخوان في حکم الدخان» نومیږي او بله یې «هدیة الاخوان في شجرة الدخان» نومیږي.

د هند له حنفي عالمانو څخه:

25- شیخ وجیه الدین علوي

26- مولانا صبغت الله.

27- مولانا عبدالغني صدیقي سنبهلي.

28- مولانا حسن حسیني.

29- مولانا یار محمد احمد آبادي.

30- مولانا احمد الله احمد آبادي د تمبکو د حرمت فتواوي ورکړي دي.

31- مولانا عبدالحی لکهنوي د تمبکو د مطلق اباحت قایل نه وو، بلکي مکروه تنزیهي یې بلل خو دا یې هم لیکلي دي چې د تمبکوپر له پسې استعمالول او عادت کبیره ګناه ده. (وګورئ ترویح الجنان ۲۲ مخ).

32- حکیم الامت مولانا اشرف علي تهانوي د امداد الفتاوٰی په ۴/ ۹۹ مخ کي د چلم او تمبکو څکولو په هکله اوږدي څرګندوني کړي دي چي له هغو څخه د هغه نفرت څرګندیږي او په ځینو مواردو کي یې د حرمت قایل دی. هغه په خپلو څرګندونو کي دا هم ویلي دي چې د تمبکو په څکولو سره د اهل نارو سره مشابهت راځي چي له خولې او پزې څخه یې دود وزي او بد او سخت مکروه دی او که څوك نشه کړي نو د هغو په حرمت کي څه شك نسته. بیا وایي: په هر حال د تمبکو څکوونکی له ګناه خالي نه دی او پر ګناه اصرار سخته ګناه ده. او د زیاترو اهل کشفو له اقوالو او رشتنیو خوبونو څخه معلومه سوې ده

چي د تمبکو څکوونکی د نبوي محفل څخه بې برخي ليدل سوی دی او ځينو د تمبکو څکوونکی معذب ليدلی دی اعاذ نا الله منه شاعر څه ښه ويلي دي:

تمباکو نوش را سينه سياه است اگر باور نداري نی گـــواه است.

33- علامه نواب محمد قطب الدين خان دهلوي د مشكوٰة شارح هم د تمبکو د حرمت قايل دی. (وګورئ مظاهر حق۶۶ مخ).

34- مشهور خطيب او مبلغ مولانا محمد پالن حقاني ګجراتي په خپل کتاب «شريعت يا جهالت» کي د تمبکو په هکله اوږدي څرګندوني کړی او خلك يې د هغو له څکولو څخه پرهېز او ډډي کولو ته بللي دي.

35- مولانا احمد رضاخان برېلوي که څه هم د تمبکو د څکولو د اباحت قايل وو خو ليکلي يې دي: البته هغه چلم چي ځيني جهال يې د روژې په مبارکه مياشت کي د روژه ماتي پر مهال څکوي او په هغه سره په خپلو حواسو او دماغ کي فتور او سستي راولي او سترګي او زړه په يوه عجيب حالت اخته کوي بې شکه چي ممنوع او ناجايز او ګناه ده او هغه هم د روژې په مبارکه مياشت کي معاذ الله. لوی څښتن دي دغسي خلکو ته هدايت وکړي.

دا وې د تمبکو د ديني اضرارو او حرمت په هکله د حنفي علماوو نظريې او څرګندوني فاعبروا يا اولی الابصار.

د تمبکو د ديني او دنيوي اضرارو او حرمت په هکله زښتو زياتو مالکي، شافعي او حنبلي علماوو ليکني کړي، فتواوي يې ورکړي او ډېري رسالې او کتابونه يې پر ليکلي دي. سعودي سلفي عالمانو هم د تمبکو د حرمت په هکله فتواوي ور کړي او رسالې يې ليکلي دي او ځينو علماوو لا دا هم ويلي دي چي که چا هغه استعمال کړي او يا يې د هغو تجارت کړی وي بايد د هغو له استعمال او تجارت څخه توبه وکاږي.

د ايران دولت په ۱۹۹۱ع.کال د تمبکو د منعي او تحريم او د تمبکو څکوونکو ته د دندو د نه ورکولو امر صادر کړ.

د نورو اسلامي او غير اسلامي مذاهبو عالمانو هم د تمبکو استعمال حرام بللی دی، لکه چي په جزيرة العرب کي اباضيه وو، په شمالي او لوېديزه افريقا کي تيجانيه وو، په سوريه او لبنان کي نصيريه وو او دروزو، په ايران کي بهائيه وو، په هند کي د سيکانو لسم ګرو ګوبند سيګهـ جي او د هندوانو د مذهب کتابونو د تمبکو استعمال منع کړی دی.

د تمبکو په هکله وروستی خبري:

په مخکنيو پاڼو کي مو د تمبکو د ديني او روغتيايي اضرارو په هکله د پوهانو، ډاکټرانو، ديني عالمانو او محققينو څرګندوني، نظريات او فتواوي ولوستلې له هغو څخه څرګنده سوه چي ځينو علماوو او اکابرو چي د هغو د اباحت په هکله څه ويلي دي له دې امله وو چي هغوی د تمبکو په دغونو مهلکو تاوانونو نه وه خبر او څوك چي په لومړيو يا راوروسته کي د دغه خبيث بوټي په ډول ډول ضررونو پوهېدلي دي هغوی د هغو د حرمت په هکله فتواوي ورکړي دي.

په هر ترتيب د دغه مضر بوټي استعمال، کرل او خرڅول او رانيول د اسلامي شريعت له روح سره منافي کار دی. که زموږ له ديني عالمانو څخه څوك دغه توکی استعمالوي بايد له امامت او داسي نورو سپېڅلو چارو څخه ګوښه سي څو په دې توګه زموږ اسلامي ټولنه له دغه توکو او نورو ټولو ناولو مخدراتو څخه پاکه سي. زما له پياوړو، جيدو او متعهدو ديني پوهانو او عالمانو څخه په ډېر درناوي هيله ده چي د دين او ټولني د سمون او اصلاح په لړ کي د دغه منکر له منځه وړلو ته هم پام واړوي.

ځيني کسان ښايي ووايي چي نسوار، چلم او تمباکو خو زموږ ځيني لوی عالمان او پوهان استعمالوي، نو موږ هم د هغو د پيروۍ او اطاعت له مخي دا کار کوو. د دغو کسانو په جواب کي بايد عرض سي چي يو خو دغه ستر عالمان د انبياوو غوندي معصوم نه دي، نو د دوی د هر کار تقليد چي د شرعي سره سم نه وي جايز نه دی. لکه چي حضرت علي‌ﷺ له رسول ﷺ څخه روايت کوي «إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ» (صحيح مسلم کتاب الامارة ٤٠

حديث). يعني اطاعت په ښېګڼو او نېکو چارو کي وي. بل موږ ته اسوه (نمونه او بېلګه) رسولﷺ دی، لکه چي لوی څښتنﷻ فرمايي: ﴿لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [الأحزاب: ٢١]. يعني «بې‌شکه چي ستاسي لپاره د لوی څښتن په رسول کي يوه خورا غوره نمونه (موجوده) ده». ځکه نو موږ ته د رسولﷺ لارښووني او تعليمات د تقليد وړ دي. نو تاسي فکر وکړئ چي رسولﷺ دغسي بدبويه توکي استعمالول؟ او که به بل چا استعمال کړي وای هغه يې ځان يا خپل مسجد ته نژدې پرېښاوه؟ او که دغه توکي په هغه وخت کي موجود وای د هغو له استعمالولو څخه به يې خلك نه وای منع کړی؟

دغه راز ښايي ځيني کسان ووايي چي اوس خو تمباکو ډېر کسان استعمالوي نو چي دا دونه ناوړه توکی دی او شرعاً يې استعمال ښه نه دی نو ولي يې دا دونه ډېر خلك استعمالوي؟ د دې خبري په جواب کي بايد وويل سي چي تاريخ شاهد دی چي د حق معيار په لږو او ډېرو اړه نه لري. بلکي د اصولو خوښوونکي او د حق پلويان زياتره لږ وي، خو دا د دې معنا نه لري چي موږ د ډېرو يا اکثريت اطاعت وکړو: لوی څښتنﷻ فرمايي: ﴿وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾﴾ [الأنعام: ١١٦]. يعني «ای محمده که ته د زياترو هغو خلکو متابعت وکړې چي په مځکه کي مېشته دي، نو هغوی به تا د لوی څښتن له لاري واړوي. هغوی خو يوازي د ګومان پيروي او ګردسره اټکلي خبري کوي».

له دې څخه څرګنده سوه چي د حق او حقيقت پر لار تلونکي خلك تل لږ وي او دا هم جوته سوه چي د حق او باطل معيار د خلکو اکثريت او اقليت نه بلکي دلايل او براهين دي. يعني داسي نه ده چي کوم کار چي ډېر خلك کوي هغه ښه او حق وي.

نو ښه داده چي د بې ځايه خبرو او کج بحثيو پر ځای حق ته غاړه کښېږدو او که غواړو چي سم او بشپړ مسلمانان واوسو او ټولنه مو له ناولتياوو او د مخدراتو او خبائثو او روغتيايي او اقتصادي تاوانونو څخه وژغورو او سپېڅلې او پاکه يې کړو بايد له تمبکو څخه په کلکه ډډه وکړو او د تمبکو او نورو ټولو

مخدراتو د استعمال د مخنيوي په لار کي وړ هلي ځلي وکړو او له دې مدرکه او د هغو شخصه د را ولاړو سوو ناروغيو د درملني له درکه په مليونونو لګېدونکي پيسې د خدای او د خدای د بنده ګانو د خير اوښېګڼي په لار کي ولګوو.

د قهوې او چايو زهر جني جوشاندې

د قهوې تاريخ:

قهوه يوه وړه ونه ده چې بيضوي تېز نوکي پاڼې لري او سپين خوشبويه ګلان کوي. د مېوې دانې يې د الوبالو د مېوې غوندې دي، د دغودانو ميده پوډر په ايشېدلو اوبو او شيدوکي ايشوي او چيښي يې. وايي چې يوه پوونده چې«خالدي» نو مېدی او د ځينو په قول د يمن وو او د ځينو په وينا د حبشې وو، د يمن يا حبشې په غرونو کې د پسو د رمې پوولو پر مهال ولېدل چې د هغه کوم څاروي چې د غره يو ځانګړی بوټی وخوري نه بيديږي او تر نورو وختونو ښه او زيات وانبه خوري. نو هغه وو چې دغه پوونده له دغه بوټي څخه څه وخوړل څو د هغه اغېز پر خپل ځان وازميي. خو هغه ته د دغه بوټي خوړلو ښه خوند ورنه کړ او د هغه څه اغېز يې هم احساس نه کړ. بيا هغه دغه بوټی په اوبو کې وايشاوه او د هغه له چيښلو څخه يې هم خوند واخيست او هم يې په څرګنده د هغه د چيښلو له امله په ځان کې تکړه توب وموند.

د «قهوې» لفظ له اصله عربي ګڼل سوی او ويل کيږي چې دغه چوپان پر ايښی دی. په يوولسمه عېسوي پېړۍ کې يو عرب طبيب د هغې په خواصو پوه سو. بيا نورو پوهانو پر هغې د «کوفيا ارابيکا» (coffea arabica) نوم کښېښود.

بيا په پنځلسمه عېسوي پېړۍ کې په يمن او د سره سمندرګي پر غاړو د هغې کښت او حاصلات زيات سول او په ټول عربستان، يمن او حبشه کې خلک د هغې په استعمالولو روږد سول. انګلستان ته قهوه په ۱۶۰۰ع.کال ورسېدل، خو تر ښېخي ډېره مهاله دونه ګرانه وه چې يوازي شتمنو چيښلای سول.کله چې په ۱۶۱۰ع.کال د انګرېزانو د شرق الهند کمپنۍ د منېجر هينري ميډېټيون قافله د سره سمندرګي پر غاړه تم سوه نو هغه د قهوې د دانو زياتي بورۍ رانيولې او انګلستان ته يې يووړې.په ۱۶۴۴ع.کال قهوه د فرانسې پاچايي دربار ته ورسېده او شپاړسم لوئي د هغې لومړنۍ پياله وچيښل. څو کاله

وروسته طبيبانو د هغې د چیښلو سره سخت مخالفت وښوود. خو بیا هم په سلطنتي مانۍ او نورو کورو نو کي لږ لږ استعمالېدل.په ۱۶۵۴ع.کال په پاریس کي لومړنۍ قهوه خانه را ووتل چي یوازي قهوه پکښي چیښل کېدل. په اتلسمه پېړۍ کي ډېرو خلکو په تېره د علم او قلم څښتنانو د هغې چیښل پیل کړل.

څنګه چي سوداګرو او شتمنو ته د قهوې تجارتي ارزښت څرګند سو نو د هغې د کرلو په هکله د هغو ترمنځ مقابله پیل سول او هر یوه کوشش کاوه چي په خپله اړونده مځکه کي زیاته قهوه وکري، او په رشتیا یې د هغې له کرلو او سوداګرۍ څخه زیاتي ګټي تر لاسه کړې. د اوولسمي پېړۍ په منځ کي قهوه پر هر لوري خورا ډېره خپره سوه او له ویانا او امیسټرډام څخه تر بوسټن او نیویارك پوري خلکو د هغې د چیښلو سره مینه پیدا کړه.کله چي ۱۷۱۴ کال پیل سو نو د قهوې شهرت د انګرېزانو ډېر ډنګرشاعرالکزانډر پوپ (۱۶۸۸ ـ ۱۷۴۴م.) اړ کړ چي د هغې په ستاینه کي څه ووایي. اوس لکه چي د «اخبار جهان» مجلې د۲۰۰۲ کال د ډسمبر د ۱۶تر ۲۲ ګڼې په ۵۵ مخ کي وایي د یوې احصائیې له مخي یوازي په امریکا کي د کاله تر (۱۴۰) بلینو ګیلاسو زیاته قهوه چیښل کیږي.

قهوه اروپاته تر رسېدلو پنځه پېړۍ د مخه اسلامي نړۍ پېژندلې وه. هماغه مهال (د لسمي سپوږمیزي پېړۍ په لومړیو کي) د قهوې د چیښلو د منع کولو لپاره کوښښونه وسول ډېرو اسلامي عالمانو د هغې په هکله ډول ډول فتواوي ورکړې ان ځینو روغتیا ته د هغې د ضرر له امله د هغې چیښل حرام وګڼل. بیا د هغې د استعمال د مخالفینو او پلویانو تر منځ شخړي را منځته سوې، تر دې چي دا خبره د ازهر پوهنتون شیخ ته ورسېده. په ۱۵۳۱ع.کال هغه فتوا ورکړه چي دا حرامه ده، ځکه چي له هغې څخه سړی نشه کیږي. بیا د الازهر لخوا د قهوه خانو د تړلو حکم وسو. بیا احتجاجي غونډې وسوې او ربړه محکمې ته وړاندي سوه. قاضي د قهوې چیښل حلال وبلل. چي له دې امله په هر کور او کوڅه کي د هغې چیښل عام سول او په لویو لویو اسلامي ښارونو لکه مکه مکرمه، قاهره او استنبول کي دود سوه. د قهوې په هکله د عالمانو د

اختلاف او بالاخره حلال والي په هکله د ردالمحتار۵/ ۴۰۸مخ وګورئ. د طريقة محمديه د شرحي البريقه په ۲/ ۱۳۴مخ کي يې هم قهوه حرامه نه ده ګڼلې خو د هغې د چيښلوپرېښوول يې اولٰی يعني ښه کار بللی دی.

په هر صورت اوس پوهو او سترو ډاکترانو او طب پوهانو جوته کړې ده چي قهوه او چای روغتيا ته ضرر لري. په دې هکله به تاسي په راتلونکو کرښو کي معلومات تر لاسه کړئ. خو له بده مرغه بيا هم ځيني کسان د چايو او قهوي دضررونو پر ځای د هغو د ګټو په هکله کله ناکله د مجلو او اخبارونو مخونه توروي. دا درسته ده چي هر څه ان شراب لا هم څه ګټې لري خو بايد وکتل سي چي ګټې يې څوني دي او تاوانونه يې څونه دي. لنډه داچي کومو کسانو چي د چايو يا قهوې په هکله ليکني کړي دي او د هغو روغتيايي ضررونه يې نه دي منلي تاسي يې معلومات وکړئ دغسي کسان يا په دې هکله ناپوهان جوت سوي دي يا د پانګوالو او پانګوالي نظام لاسپوڅي او مزدوران. چي غواړي په افغانستان کي د چايو بازار تر دې لا تود وساتي او د قهوې چيښل هم د چايو غوندي دود کړي او په دې توګه زمونږ د بې وزلو خلکو په مليارډونو پيسې د پردو بانکونو ته ولېږدول سي.

د چايو تاريخ:

چای له چيني ژبي څخه اخيستل سوی لفظ دی. د چايو ونه تر درو مترو پوري جګيږي، زرغونې دندانې لرونکي پاڼې لري، دانې يې کرل کيږي، دوه کلن نيالګي يې ايږدي، پر څلورم کال حاصل ځني اخلي او تر پنځوسو کالو حاصل ورکوي. خو ځيني ځايونه يې وني تر شل کلنۍ وروسته کاږي او نوي وني يې پر ځای ايږدي. د چايو پاڼې تر ټولولو وروسته په ځانګړو ماشينونو او آلو کي وچوي او تخميروي. خو د شنو چايو پاڼې تر ټولولو وروسته سمدستي په آزاده هوا کي وچوي او نه يې تخميروي.

ويل کيږي چي د چايو کښت لومړی په چين کي پيل سو. د چايو په هکله يوه لرغونې چيني کيسه مشهوره ده. وايي چي يوه بودايي مذهبي ته د نفس لېزيمه کولو لپاره د عبادت پر مهال خوب ورغی. کله چي را کښېنستی د خپلو

سترګو جرمي يې پرې کړې او پر مځکه يې وغورځولې. بيا له هغو جرمو څخه د چايو بوټې راو ټوکېد او يوه کوچنۍ اغزنه ونه ځني جوړه سوه. چې بيا د دغي وني په پاڼو کي د خوب د تښتېدو ځانګړنه وليدل سوه. دغه راز د نورو افسانوي رواياتو له مخي ويل کيږي چې چاى په چين کي د عيسیٰ عليه السلام تر زيږېدو ٢٧٠٠ کاله د مخه لا د درمليز چيښاك په توګه پېژندل سوي وې، چې په اوبو کي به يې د هغو تازه پاڼي تر ايشولو وروسته استعمالولې. خو د دريمي عېسوي پېړۍ په بهير کي چاى هلته ورځنى چيښاك وګرځېد او د هغو کښت او پروسيس پيل سو. بيا د چايو د کرلو، پروسيس او چيښلو د لارو چارو خپرېدل په ٣٥٠ع.کال په پراخه پيمانه پيل سول. په ديارلسمه عېسوي پېړۍ کي د هغو تخم جاپان ته ورسېد او هلته هم د هغو کرل پيل سول.

په شپاړسمه پېړۍ کي چاى په اروپا کي د يوه فيشني چيښاك په توګه استعمالېدلې او سمدلاسه په امريکا کي هم د هغو چيښلو رواج وموند.په ١۶۵١ع.کال په انګلستان کي د يوه پاونډ (نژدې نيم کېلو) چايو بيه لس پونډه وه. په هغه زمانه کي دا ډېره لوړه بيه وه. دغه مهال په يوه کور کي د چايو شتون د شتمنۍ نخښه ګڼل کېدل. پوهو ښځو به چاى په ځانګړو لوښو کي د ګېڼو غوندي ساتلې. په ١٧٢۴ع.کال په برما او د هند په آسام کي د چايو کرل پيل سول، خو ډېري ګراني وې. بيا کله چې په ١٨٢٨ع.کال د چايو بوټي د ځنګلي ونو غوندي ډېر را شنه سول د هغو کښت هم ډېر سو او بيه يې هم را کښته سوه. په دې ډول د چايو کرل او چيښل په نورو ډېرو ځايونو کي دود سول.

د قهوې او چايو ګټې اوضررونه:

لکه چې د مخه مو وويل په قهوه او چايو کي به هرو مرو څه ګټې وي خو د پوهو او تجربه لرونکو ډاکټرانو او طبيبانو ليکنو او څرګندونو ته چې لږ څه ځير سو پوهيږو چې دغه توکي د انسان روغتيا ته ستر تاوان رسوي.

که څوک غواړي چې لږ تر لږه دي ښکلى پاته سي تر ټولو لومړى دي چاى او قهوه پرېږدي. که د چايو او قهوې پر ځاى ايشېدلي اوبه وچيښل سي ښه به وي. ايشېدلي اوبه په بدن کي د هضم آلات د خپلو دندو د ښه تر سره کېدو

لپاره په خو ځېنت راولي، اینه صافوي او د جسم د رنګ په ساتلو کي ستره مرسته کوي.

یو هندی لیکوال د «د حسن وصحت» په نامه کتاب په ۱۱۱ـ ۱۱۳ مخونوکي وایي:

«د ډېرو لږو خلکو دې خبري ته فکر کیږي چي دوی چي د سهار د ناري په مهال کوم چای او قهوه یا کاکاو (Coco) چیښي، د دوی د دې چیښاک اغېزه د دوی پر جسم او دماغ باندي څه ده. ډېرو نامتو طبیبانو چای او قهوه بده ګڼلې او د دوی دا بد ګڼل بېله معقو له دلیله نه دي. چای او قهوه په جوړښت او اوصافو کي یو له بله سره ورته دي. په دې دواړو کي یو قابض توکی چي «ټینک اسیډ» (Tannic Acid) ورته وایي سته چي په چایو کي په سل کي (۱۵) او په قهوه کي په سل کي (۵) موجود دي. په دواړو کي داسي یو له منځه تلونکی، لطیف او خوشبویه توکی سته چي د وچېدو او سره کېدو پر مهال څرګندیږي. په دواړو کي یو ډول جوهر هم سته چي د چایو دا په «تئین» (Thayne) او د قهوي دا په «کافئین» (Caffeine) شهرت لري. د دغو له تجزیې څخه څرګندیږي چي دا وژونکي زهر دي چي د هغو له یوازي خوړلو څخه انسان او حیوان سمدستي مري. له دې تجربو څخه جوته سوې ده چي زمونږ د چایو او قهوې جوشانده په حقیقت کي زهرجنه ده او دا زهر د تمباکو د نیکوټین سره یو شی دي. ځکه نو زمونږ جسم ته هرومرو لږ و ډېر نقصان رسوي. که څوک د چایو د چیښلو څخه پرهیز وکړي نو پرخوړو باندي به د ناړو ترشح (راوتل) بند کړي او چي بند نه سي، نو معدې ته درومي او بیا معده خواړه نه سي هضمولای.

دا خبره څرګنده ده چي له ډېرو چایو چیښلو څخه عصبي کمزوري پیدا کیږي. بد پرهیزه چای چیښونکي به ژر یا وروسته په عضلاتي رېږدېدا (رعشه)، بدهضمي، دماغي خراش او بي خوبي اخته سي.

یوه ډاکټر د قهوې په هکله ویلي دي: کمزورو یا ذکي الحس وګړو ته دي معلومه وي چي که دوی نوی د قهوې په چیښلو پیل کړی وي، نو د خوړو تر خوړلو وروسته د تیزي قهوې له چیښلو څخه به د دوي هاضمه سمدستي

خرابه سي. دا جوته سوې ده چي نازک مزاجو او زود رنجو ښا غلو ته د قهوې چيښل هيڅکله ښه نه دي. دا يوازي محرک شی دی او د جسم غړي ډېر ژر ځني خرابيږي او انسان ډنګر او ژړ سي. تر چايو او قهوې کوکو يا چاکليټ ډېر ښه دي. دا جسم ته ډېر لږ ضرر رسوي چي د غذا په ډول د خوراک او چيښاک دواړو ځای نيسي. ځکه چي په هغو کي غوړزګي، البومين او نشايسته لرونکي توکي سته».

د هندوستان يو نامتو طبيب حکيم هري کشن لا ل په خپل کتاب «پيغام جواني» کي د نورو ناوړو شيانو تر څنګ د چايو او قهوې ډېر چيښل هم د صحت او ځوانۍ د بربادۍ عامل بولي او د تيزي مساله لرونکي غذا، شرابو، تمباکو، چای او قهوې د نه استعمال توصيه کوي. د يوه بل کتاب چي «په خوړو سره درملنه» نوميږي په ۵۴مخ کي ليکلي دي: «چای خوب لږ وي او که ډېر وخت پرله پسې وچيښل سي، نو وينه خرابوي، معده کمزورې کوي او د احتلام او انزال شکايتونه هم رامنځته کوي».

دوه انګريزي ډاکټران فنبار ګارټن او ډينيل سټيل د خپل کتاب « Peptic ulcer» (د نس خوږ) په ۲۴ مخ کي وايي: «په امريکا کي تر سره سوو تجربو ښوولې ده چي هغه زده کوونکي چي ډېره قهوه يا کوکا کولا چيښي د هغو په راتلونکي ژوند کي د نس د خوږ (د معدي د زخم) ناروغي ډېره ليده سوې ده. مګر چای او شراب داسي اغيزه نه ښندي». خو يو بل ليکوال په «د نس د خوږو درملنه» نومي کتاب کي د چای، قهوې او نور چيښاک تر سر ليک لا ندي ليکي چي: «داسي ټول مشروبات او هغه چيښاک چي الکحل په ګډه وي هرومرو په نس کي تيزابي تعامل پيدا کوي او بايد د هغو له چيښلو څخه پرهېز وسي».

د «صحت و زندګي» کتاب په ۱۹۱ مخ کي ليکي:

«په چايو کي «تئين» (د چايو جوهر)، البومين، ډيکسټرين، ټينين (Tannin) او معدني او نباتي اجزا او نور سته. تئين او ټينين د هغو اغېزمني برخي دي. د چايو له ډېرو چيښلو څخه چي بدن ته تئين ډېر ورسيږي نو د ډول ډول ناروغيو ور ته مخه سي؛معده او هاضمه خرابه سي؛ د کولمو

ناروغۍ را منځته سي؛ د زړه دربی دونه تېز سي چي د هغه د اختلاج او غورځېدو کیفیت رامنځته سي. د پلاو پلاو تحریك له امله اعصاب ضعیفه سي، مثانه هم کمزورې سي او په وارو وارو متیازو راتلو ستونزه زیاته سي؛ ګېډه هم ضعیفه سي او د سړي شی خوا ته نه کیږي؛ څه چي خوري هغه هم ښه نه سي هضمولای. د چایو بل عیب دادی چي وینه خرابوي او خوب لړوي او د محرکو اغېزو له امله د نارینتوب ځواك کمزوری کوي، مني خرابوي او د جریان، احتلام او د انزال دسرعت ستونزي هم رامنځته کوي.

د فرانسې یوه نامتو ډاکټر موسیو الیوي د خپلو تجربو پر بنسټ لیکلي دي: ځوك چي چای ډېري چیښي د هغه په دماغي ځواکونو کي خرابي را منځته کیږي. دماغ نازك رګونه یې کمزوري کیږي، د اورېدو په ځواك کي یې ضعف پېښیږي او په غوږونو کي یې ډول ډول آوازونه مونده سي، زړه یې غورځي او د څېرې رنګ ژړ واوړي. دغه راز د ډاکټر بلارډ نومي په وینا ځوك چي چای چیښي څه یې خواته نه کیږي او د بدهضمۍ، د زړه دربی او داسي نور عوارض هرو مرو وریپښیږي. یو شمېر نورو ډاکټرانو هم د چایو په هکله دغسي خبري کړي دي».

دغه راز د پورتني کتاب په ۱۹۴ مخ کي د قهوې په هکله کاږي: «قهوه هم د چایو غوندي روغتیا ته ضرري ده؛ بدهضمي او بې خوبي رامنځته کوي؛ د هغې له پرله پسې چیښلو څخه د هاضمې په کار کي سستي راځي، د زړه سوی او دربی او د لاسونو او پښو رېږدېده رامنځته کوي. اعصابو او دماغ ته تحریك او ځواك بخښي، نبض تېز وي او خُوَلې او متیازي په زیاته اندازه خارجوي».

یو بل ایرانی ډاکټر د «اطلاعات پزشکي» په نامه کتاب په ۵۰۷ مخ کي لیکي:

«قهوه او چای تقریباً له یوې کورنۍ څخه دي. په قهوه کي کافئین او په چایو کي تئین سته او دواړه کېمیاوي مواد باله سي. دغه دوې مادې چي الکالوئیډ یې بولي تېنیك اسیډ لري چي که تجزیه سي یوریك اسیډ (aciduric) تولیدوي، له دې امله ډاکټران د هغو چیښل د بندونو د پاړسوب او درد (نقرس) او د پښتورګو د ډبري ناروغانو ته نه توصیه کوي. قهوه په

ځانګړې توګه پر اعصابو اغېز ښندي. که لږ وچیښل سي څوك نـه مسـموموي. که سهار د شیدو سره یوه خوږه پیاله تر خوړو وروسته وخوړل سي بـده نـه ده او ضمنا څنګه چي لږ څه قبض ماتوونکې ده د قبضیت د ماتولو لپاره ښـه ده. او سړی کار ته چمتو کوي، خو په دې شرط چي په خوړلو کي یـې افـراط ونـه سي. که نه سړی د الکحلو غوندي مسموموي. دغه راز د چایو مسـمومیت تـر قهوې لږ دی، خو څنګه چي تر قهوې ډېري خوړل کیږي خطر یې زیات دی په تېره چي ډېري ګاټه وي. د چا چي فشار لوړ وي، یا ډېر عصبي کیـږي یـا د زړه په کسالت اخته وي باید د چایو او قهوې له چیښلو ډډه وکړي».

بل ایرانی طبیب د «راز سلامتي وطول عمر» په نامه کتاب په ۵۴۶ مـخ کـي د «چای، قهوه او کاکاو» تر سر لیك لانـدي د یـوه اوږده مطلـب پـه تـرځ کـي لیکي:

«د چایو پاڼي تئین، مرفین، کوکائین، کودئین، تېنین او داسي نور لـري چـي له دغو څخه هـر یـو مهلـك او خطرنـاك سـموم دي، د انسـان ګېـډې تـه ضـرر رسوي او ژړ وي او ډنګـروي یـې. دغـه راز چـای د پوهـانو د څېړنـو لـه مخـې راډیو اکټیف تشعشعات لري او له دې امله هم بدن تـه ډېـري مضـري دي. پـه بدن کي یوریك اسیډ زیاتوي او د نقرس ناروغي تولیدوي.

د هاوایي د پوهنتون یو استاد ډاکټر ډوریس ام هیلګـر وایـي مـوږ تـه جوتـه سوې ده چي چای او قهوه د انسان په بدن کـي ویټـامین (B1) لـه منځـه وړي. کله چي یو انسان د دې ویټامین د لږوالي سره مخـامخ سـي سـتړی او عصـبي وي، رېږدي، د شپې لخوا یې بدن پـه موضـعي دردونـو اختـه کیـږي او د ځـان خاربښت ور پیښیږي. دغه حالت د پښو د عضلو په رېږدېدو او د پښو د تلو پـه خاربښت سره پیل سي، بیا د چا شی خواته نه کیږي او پای کېدای سي د مړیني لامل یې سي».

د «صحت بخش عادات» نومي کتاب په ۱۵۷ مخ کي لیکي: «په تش نس د چایو لـه چیښـلو څخـه د اشـتها کمـی او د هاضـمې خرابـي رامنځتـه کیـږي. د وخت په تېرېدو سره د چایو د تېنین د اغېزو لـه املـه د ګېډې بلغمي غشـا (د

نس دننه نری پوست؛ (Mucos Membrane) ته هم نقصان رسېدلای سي او په کولمو کي سوی احساسيږي».

په دې وروستيو کي د يوې نړيوالي راډيو يوې خبريالي د افغانستان د ننګرهار اړوند د آدم خيلو په نامه د يوه کلي د يوه اوسېدونکي ګل الدين نومي سره، کوم چي عمر يې يوسل وپنځلسو کالو ته رسېدلی دي او اوس لا هم ښه تکړه دی، مرکه کړې ده، هغه په دې مرکه کي د خپل عمر د ډېرښت راز دا بللی چي تمباکو او چای يې نه دي استعمال کړي.

يوه بله خبره چي ډېره مهمه او د يادولو وړ ده هغه دا ده چي په هند کي د چايو د پاڼو په ټولولو او د هغو د پروسيس او تخميرولو په بهير کي خواپاکي هيڅ نه مراعاتوي.

دقهوې او چايو د چيښلو له امله د کوچني نقصان:

د «اخبار جهان مجلې» د ۲۰۰۱ع.کال د جنورۍ د ۱۵ ـ ۲۱ ګڼې په (۵۸) مخ کي ليکي: که اميندواره ښځه هره ورځ د قهوې پنځه ګيلاسه وچيښي نو هغې ته به د کوچني د نقصان (د حمل د اسقاط) خطرونه تر دوه برابره زيات سي. دا خبره تر اوسه پوري د کافئينو او د حمل د اسقاط په اړه د تر ټولو ستري څېړني څخه جوته سوې ده. له آره له لومړيو وختونو څخه ځينو ډاکټرانو شبهه درلوده چي کافئين د حمل د ضايع کېدو سره اړه لري. له دې کبله هغوی دغسي مېرمنو ته سلا ورکوي چي له کافئينو څخه پرهېز وکړي.

د نيو انګلينډ جرنل آف مډيسن د وينا سره سم که دغسي مېرمني د ورځي د امريکايي قهوې له يوه څخه تر درو ګيلاسو وچيښي نو په هغو کي به د حمل د اسقاط خطره ۳۰ فيصده زياته وي. البته له درو څخه تر پنځو ګيلاسو پوري دغه خطره تر۴۰ فيصدو رسوي او تر پنځو يا تر هغو زيات ګيلاسونه خطره تر دوه برابرو زياتوي.

د حمل په دوران کي د چايو د ناوړو اغېزو په هکله د «صحت بخش عادات» نومي کتاب په ۱۵۸ مخ کي ليکي: «په ۱۹۷۳ع.کال د اکسفورډ پوهنتون يوه څېړونکي د اميندوارۍ په وخت کي د چايو چيښلو او د شديدي

دماغي خرابۍ (Anencephalous) په هکله د شمېر يوه مهمه اړيکه څرګنده کړه. د برتانيې هغه ميندي چي پورتنۍ ناروغي ولري او چاى خوري د هغو هيوادونو د ميندو په پرتله چي چاى نه خوري لس واره زيات مړه کوچنيان زېږوي او يا د پيدا کېدوسره سم مري.

بوره يا سپين زهر

بوره کومه چي ډاکټرانو سپين زهر بللې ده په لومړيو وختونو کي خلکو ډېر بيې او نادره مساله ګڼل او د خوړولو لپاره يې له شاتو څخه کار اخيستی. لومړی يې بوره له ګنيو (شکرني) څخه جوړول او خورا ګرانه وه. بيا سوونه کلونه وروسته خلکو ته څرګنده سوه چي له جغندرو څخه هم بوره جوړېږي. اوس يې له ګني او جغندرو دواړو څخه جوړوي.

پر بوره باندي په جوړښتونونو (کارخانو) کي د هغې بشپړي بڼي ته تر رسېدو پوري ډول ډول کېمياوي پړاوونه تېرېږي. لومړی د جغندرو شربت باسي او دوه نيم فيصده د اهاکو شربت په ګډوي. تاسي پوهېږئ چي ډېري په کوره کي د پخېدو په پايله کي اهاك ګرځي او چي وخوړل سي صحت ته به څونه تاوان لري؟ بيا دغو شربتو ته لس فيصده يو ډول سوډا وراچوي چي هغه هم وژونکي او سوځونکي زهر دي. بيا د جغندرو د څک د له منځه وړلو لپاره وازګي ور اچوي او بيا يو بل ډول سوډا په ګډوي څو دغه وازګي له منځه يوسي. بيا د دې لپاره چي جغندر سپينه بوره سي د فاسفورو (Phosphore) په نامه يوډول کېمياوي مواد په وهي. دغه مواد يوه توته سوځونکي او وژونکي سموم دي. د اورلګيتو په جوړښتون کي که په ګوګړو فاسفور ګډ نه کړي، اور نه اخلي. بيا د بورې د شفافتيا، او خيرو ليري کولو او داسي نورو لپاره څو ډوله داسي مواد په ګډوي چي ټول قوي او وژونکي سموم دي او د انسان بدن ورو ورو له کاره اچوي او د ډول ډول ناروغيو اخته کېدو ته يې برابروي. په دې ډول په ظاهره سپينه شکره خو په اصل کي د ناروغيو تومنه جوړېږي.

له دغسي بورې او تر دې بترو نورو خوږو څخه د نړۍ ټول خواږه جوړېږي او موږ خو يې بيا په چايو کي تر هر چا زياته استعمالوو. د امريکا،

انګلستان او ډېرو نورو ځايونو د طب پوهانو ډول ډول ژورو څېړنو جوته کړې ده چي د بورې او په هغې له خوړو څخه د زړه، شريانونو، پښتورګو، اعصابو، چاغښت، شکري، کلسټرولو، لوړ فشار، د رګونو د بندېدو، عصبانيت، سټريا، سردرد، ګنسيت، هېري، تدريجي مسموميت، بدهضمۍ، د تناسلي ځواك د مړژواندي کېدو او ژر سپين ږېرتوب ناروغۍ رامنځته کيږي او د ډېرو مړينو پايله د بوري استعمال بلل سوی دی. ان وايي چي د بورې او خوږو خوړل د انسان په وجود کي د غوړو په پرتله ډېر کلسټرول رامنځته کوي. په دې وروستيو کلونو کي ډاکټران دې پايلي ته رسېدلي دي چي بوره د بشر د جسمي سلامتيا د لومړۍ درجي دښمنانو څخه ده. حتی ځيني وايي چي که بوره نه وای اختراع سوې انسان به پنځلس کاله زيات عمر کولای او د هغو دريمه برخه به لږ ناروغه کېدلای.

له بده مرغه په موږ کي ځيني مېندي واړه ماشوم ته د قوطيو په شيدو کي بوره ور اچوي او ورکوي يې. بيا چي څه لوی سي مور او پلار او نور خپلوان يې ډول ډول چاکليټونه، ژاولي او داسي ډېر نور ورته ورکوي چي په دې ډول کوچنی په خوږو روږد او عادي سي او په پايله کي چي پنځه کلنۍ ته لا نه وي رسېدلي دغاښو په ناروغي اخته سي. بوره وړو ماشومانو ته نور زښت زيات ضررونه هم لري. څنګه چي د دوی ګېډه سخت شيان نه سي هضمولای. نو کوچنيانو ته د خوږو شيانو ورکول د هغو د مقاومت ځواك له منځه وړي او په پايله کي د ډول ډول ناروغيو ښکار سي. د امريکا يو ډاکټر «سيل حارث» وايي کوچنيانو ته د ډېرو خوږو ورکول په هغو کي د هډوکو د ناروغيو امکانات زياتوي او بدن يې د ډول ډول مکروبونو په وړاندي له مقاومته اچوي.

له بله پلوه تاسي وګورئ چي ستاسي څونه دوستان او خپلوان د غاښو په ناروغيو اخته دي او د غاښو د ډاکټرانو کتنځايونوته څونه وګړي ورځي. دا زياتره د بورې او په هغې د خوږو خوړو له شامته دي.

په امريکا کي چي بوره ډېره استعماليږي خبره تر دې رسېدلې ده چي له شل کلنۍ څخه تر دېرش کلنۍ پوري ډېر ځوانان له خپلو طبيعي غاښونو څخه بې

برخي سوي او مصنوعي غاښونه او زامي يې ايښي دي. د بورې بله ستره خرابي داده چي انسان د چايو او تمبکو په څېر د هغې د خوړلو عادي کيږي. تاسي چي کله هغه شيان چي بوره په کښې وي لکه شربت يا چاى يا داسي نور وخورئ نو ستاسو بدن د دې خطرناکي پېښي د مخنيوي او مدافعې لپاره خپل ټول ځواکونه فعال کړي، تاسي په ظاهره او سمدستي څه تکړه توب احساس کړئ او دغه شيان بيا بيا استعمالوئ خو خبر نه ياست چي بدن مو د دې توکو په وړاندي داسي عاجز او زبون سوى وي لکه د امريکايانو او نورو کفارو پوځيان چي د عراقيانو او افغانانو په وړاندي لالهانده او سربداله سوي دي.

له بده مرغه نن زموږ نژدې شل فيصده خواړه بوره او شيريني جوړوي. اوس چي سرابښ او د دين، وطن او خلکو پر ځاى پر پيسه مين پانګوال او سوداګر په عامه توګه په تېره د کوچنيانو لپاره څه شيان جوړوي او مادي پال راډيو، ټلويزيون او اخبار والا يې اعلانوي يا له پلاسټيکو څخه جوړي سوي بوغۍ او ناوکۍ وي يا له بورې او نورو ضررناکو خوړو څخه جوړ سوي آيس کريم، شربتونه، مرباوي، کيکونه، چاکلېټ، پلمېټ، بسکېټ، ژاولي او په ډول ډول نومونو نور څه. چي ټول زموږ د لويانو او ګلاليو ماشومانو روغتيا په تېره د هغو غاښو ته ستر او نه جبيره کېدونکى ضرر رسوي.

بده لا داده چي په ځينو خوړو خوړو او ډوډيو کي د دې لپاره چي ښه وپړسيږي او د يخي جوړولو ځيني خاوندان د دې لپاره چي يخى ژر توليد سي د «امونياك» (Ammoniac) په نامه يو ډول مضر ګاز کاروي کوم چي د نوشادرو، اهاکو يا ځينو نورو چټلو شيانو څخه په لاس راځي. چي هم وژونکي سم دي او هم ښايي چټل او ناپاکه وي.

نېکمرغه هغه څوك دى چي په کوچنيوالي يې مور او پلار د بورې او دغسي نورو خوږو خوړو څخه منع کړى وي.

د بورې او نورو خوږو خوړو پرېښوول څه ناشونى کار نه دى، خو لږ څه ستونزمن هرو مرو دى. څوك چي د خپل ځان او اولادونو د سلامتيا سره مينه لري بايد د بورې او د هغې له خوږو څخه په تدريج سره شلوون وکړي او

کرار کرار يې پر ځای د هغو خوړو استعمال پيل کړي چې خوښ يې وي او بوره ونه لري.

که د نړۍ واکمنانو په رشتيا د خپلو ولسونو د روغتيا سره مينه درلودای پر ډېرو دغسي مهلکو خوړو به يې بنديزونه لګولي وای او که يې دا نه کولای لږ تر لږه خوبه يې د سګرېټو د قوطيو غوندي د دغو زهرجنو توکو پر قوطيو او بوتلونو هم ليکلای چې: «خبر اوسئ! د خوږو شيانو ډېر استعمال غاښو او روغتيا دواړو ته مضر دی، ځکه نو له هغو څخه پرهېز وکړئ».

په هر صورت تر ټو کولای سئ له هغو طبيعي او اومو موادو څخه چې په بوره نه وي خواږه سوي استفاده وکړئ. ترکاری، مېوې او حبوبات ډېر استعمالوئ. که مو خوږو ته هوا کېدل له شاتو يا پاکي ګوړي، وچو انځرو، وچو توتو يا داسي نورو کار اخلئ. شات په جسم کي د مصنوعي تکړه توب پر ځای رشتياني ځواك او پياوړتيا رامنځته کوي او صرف په شلو دقيقو کي د بدن برخه ګرځي. دغه راز تاسي کولای سئ د مصنوعي قندو پر ځای د مېوو له طبيعي قندو څخه ګټه واخلئ. انګور بېخي ډېر قندي مواد لري. په مڼو او امرتو کي له ۶ څخه تر ۸ پوري قندي مواد سته. وچي مېوې له ۴۰ څخه تر ۶۵ پوري قندي مواد لري. دغه راز په خرما، کشمشو، ګنيو، چغندرو او داسي نورو کي هم زيات قندي مواد سته. (د يادو سوو توکو د روغتيايي ګټو په هکله «زمونږ خواړه او درمليز توکي» کتاب وګورئ).

غنم، اوړه او ډوډۍ

غنم د لوی څښتن ﷻ له لویو نعمتونو څخه باله سي. د انسان له هر ډول خوړو څخه خوا توريږي خو د غنمو له ډوډۍ څخه يې هيڅ خوا نه نوريږي او له کوچنيوالي څخه د مړيني تر ساعته يې خوري. د نوو څېړنو له مخي په غنمو کي دونه ګټور مواد، پروټينونه، نشايسته، ويټامينونه، پاسفورس او لږ څه ځانګړي غوړي سته چي تقريباً د انسان د بدن اړتيا ليري کوي او ځواک او ودي ته يې ګټور تماميږي. په غنمو او داسي نورو غلوکي داسي مواد هم سته چي د کلسټرولو د توليد مخه نيسي او زموږ د بدن د اړتيا وړ معدني مالګي او ويټامينونه، په تېره ويټامين B او نور بشپړوي. دغه راز يوه (۳۵۰) ګرامه ډوډۍ (۸۵۰) کالورۍ لري، چي د يوه انسان د ورځنۍ اړتياوړ کالوريو ۱/۳ برخه تامينوي. هغه کسان چي کار کوي او زياتو کالوريو ته اړتيا لري اکثره وختونه د څه زياتي ډوډۍ خوړل ورته کافي باله سي. (کالوري د تودوښي يا حرارت د اندازه کولو مقياس[واحد] يا د ځواك يا انرژۍ د اندازه کولو واحد چي د خوړو په واسطه په بدن کي پيدا کيږي؛ (Calorie). له بله پلوه څنګه چي غنم او نوري غلې آسانه هضم کيږي ځانګړی غذايي ارزښت لري. دغه راز څنګه چي غنم نسبتاً ارزانه دي نو هغه کورنۍ چي لږ ګټه لري کولای سي د غنمو په ډوډۍ خپله لوږه ليري کړي.

له بده مرغه اوسمهال په ډېرو ځايونو کي په تېره په اروپايي هيوادونو کي د ډول ډول خوړو د دوديدو له امله د ډوډۍ خوړل لږ سوي او د بوري مصرف زيات سوی دی. په داسي حال کي چي د غنمو او نورو غلو د نشايستې قند تر سپيني بوري ډېر ګټور دي. ځکه چي بوره د هغې د توليد او تصفيې په بهير کي له خپله اصلي حالته وزي او روغتيا ته ډېره ضررناکه تماميږي. په تېره کوچنيان چي خواږه خورا ډېر خوري، د هغو صحت ته بيا بيخي ډېر تاواني تماميږي.

په هر صورت په خوړو کي باید توازن او اعتدال له لاسه ورنه کړل سي. دغه راز د غنمو او اوړو د کارولو په هکله هم باید له ډېر احتیاطه کار واخیستل سي. له دې امله موږ په لاندي ډول څه مطالب راغونډ کړي دي چي ستاسي پام ور ته را اړوم:

د غنمو اصلاح سوي تخمونه:

هوښ کوئ چي د غنمو اصلاح سوي تخمونه په تېره د غنمو بهرني اصلاح سوي تخمونه اوړه نه کړئ او ډوډۍ یې ونه خورئ. د جان لوك ډاریګول (Jean-luc Darrigol) په کتاب کي چي د ساعد زمان نومي ایراني لخوا د «غلات برای سلامتی شما» تر سرلیك لاندي ژباړل سوی دی لیکل سوي دي چي د ۱۹۵۱ع.کال د اګست په میاشت کي د پونټ سنټ سپری په ښار کي پنځه تنه مړه او په لسګونو نور لېونیان سول. دغه راز د دغه ښار یو شمېر نور خلك په یو ډول غیر عادي مسمومیت اخته سول. کله چي په دې هکله څېړني وسوې څرګنده سول چي هغو هغه ډوډۍ خوړلې وه چي د اوړو غنم یې د غنمو د تخم د ساتلو او کنسروي لپاره په یو ډول موادو چي «ستاټ فنیل مرکور» نومیږي لړل سوي وه. وایي چي دغه مواد د جنین (د مور په نس کوچني) د غړو د نقص لامل ګرځي او هم د میناماتا (Mina Mata) په نامه مشهوره ناروغي رامنځته کوي.

په ۱۹۷۲ع.کال هم دغسي ډوډۍ په عراق کي نژدې پنځه سوه تنه ووژل. دغه راز په راوروستو کلونو کي د بنګله دیش د وړو خلکو یوې ډلي پر یوه اورګاډي باندي چي د غنمو تخمونه پکښي وړل کېدل برید وکړ، چي د دغوغنمو د ډوډۍ د خوړلو له امله په زرګونو تنو خپل ژوند له لاسه ورکړ.

له دې امله کله چي غنم رانسئ پام مو وي چي اصلاح سوی تخم نه وي. ځکه په اصلاح سوو تخمونو داسي ډول ډول مواد وهي چي زیاتره سمي وي او د انسان د مړیني لامل ګرځي.

په غنمو او اوړو هم ډول ډول مواد وهي:

لکه چې پوهېږو په ځينو هيوادونو کې دونه زيات غنم توليدېږي چې ګودامونه، بېړۍ، سېلوګاني، د اوړو لويي ژرندي او نور ځني ډك وي او زيات مقدار يې بهر ته صادروي. نو د دې لپاره چې دغه غنم خراب نه سي او شپږۍ ونه کړي ډول ډول مواد لکه تتراکلرور کاربن، ډيبرومتان، ډيکلروس، فسفور المينيوم او... په وهي. دغه راز د اوړو د ساتلو لپاره هم څو ډوله د شپږيو او حشراتو ضد سموم لکه ليډان، ملاتيون، ډکلروس، ډيبرومتان او فسفورالمينيوم کاروي. په امريکا کي په دې منظور سيانيډريك اسيډ، سولفور کاربن، برومورمتيل، سيانور هايډروجن، کلرپيکرين او يو خورا پېچلی سموم چي وارفارين نومېږي کاروي. چي دا وروستی سموم روغتيا ته ډېر ضررناکه دی. په امريکا کي د غنمو او اوړو د ساتلو لپاره يوازي د دغو سمومو پر استفاده بسنه نه کوي او اوړه په يو څو ډوله نورو موادو چي تری کلرورازت، پروکسيډ بنزول، ډياکسيډکلر او نور نومېږي سپينوي. جان لوك وړاندي ليکي: اوس په دغو سمومو هم بسنه نه کوي او د اوړو د شپږيو سره د مبارزي لپاره د برېښنا د څو زره ولټو څخه په استفاده، د برېښنا شعاعوي د اوړو له ګونيو تېروي. چي د ګونټر شواب نومی په وينا: «دغه اوړه د سمېټو د يوې کڅوړي غوندي مړه مواد وګرځي».

په دې توګه زياتره بهرني غنم او اوړه په دغسي روغتيا ته خطرناکو او مضرو کېمياوي موادو وهل سوي وي.

پر دې سربېره کېداى سي زياتره بهرني اوړه نور عيبونه هم ولري. په دې هکله ستاسي پام د پاکستان د نامتو مجلې«اخبار جهان» د ۲۰۰۱ع.کال دمی د مياشتي د۲۱ تر ۲۷ نېټې د ګڼې (۱۳) مخ ته را اړوم. د دغي مجلې د «خوراك په اداره کي درغلۍ د رسوايی پولي ته رسېدلي دي» تر سر ليك لاندي په يوه اوږده مضمون کي راغلي دي:

«د سکهر د سيمي د خوراك د ادارې په ګدامونو کي تقريباً دوه نيم لکه بورۍ غنم د شپږيو کولو له امله خراب سوي دي او دغه غنم په اجباري توګه د اوړو لويو ژرندو (فلورملز) ته ورکول کيږي. د لويو ژرندو ځينو خاوندانو له

دې امله تشويش څرګند کړی او ويلي يې دي چي له دغو غنمو څخه د اوړو معيار خراب او ختم باله سي او دغه غنم انساني روغتيا ته هم مضر دي. د خوراك اداره د خپلي نا اهلۍ د پټولو لپاره دغه غنم د اوړو لويو ژرندو ته ورکړه او د هغو پر ځای يې په ګدامونو کي نوي غنم واچول او د لويو ژرندو او وړو ژرندو مالکان مجبوروي چي دغه خراب غنم استعمال کړي. له بله پلوه د غنمو کښتګر په دغو ورځو کي د سختو ستونزو سره مخامخ دي. په هره سيمه کي په زرګونو ټنه غنم تر آسمان لاندي پر ډاګونو پراته دي او د خوراك د ادارې له خوا نه رانيول کيږي».

ښه، تاسي څه فکر کوئ چي دغسي اوړه او يا تر دې بدتر به لا افغانستان ته نه راليږي؟ نو عجبه نه ده چي موږ دغه خپل وطني غنم ولي نه اوړه کوو؟ زه خو د غنمو ګنج ته ورسم، په دوبي لس منه او په ژمي شل منه ښه غنم رانيسم، هلته يې ژرندګري ته وسپارم، د ښه پاکولو سپارښتنه ورته وکړم، خو نه ورته وايم چي ښه ميده يې را اوړه کړه. دا ځکه که تاسي «زموږ خواړه او درمليز توکي» کتاب لوستی وي، په هغه کي ويل سوي دي چي:

«دا سمه نه ده چي وګړي ډېر ميده اوړه خوښوي او وايي چي ډوډۍ يې ښه، پسته او نازکه وي. د ميده اوړو ډوډۍ روغتيا ته تاوان رسوي قبضيتي او درنه وي، په ډېرعمر هضميږي او هرڅو نه چي اوړه ميده وي هغو نه بې سېکه وي. (په تېره د سپينو ميده اوړو ډوډۍ په خورا تکليف ژوول کيږي).

زموږ د خوړو ډېره برخه پروټين جوړوي. غوښه او وينه د پروټين څخه جوړيږي.او پرو ټين تر ميده اوړو په ځېږو اوړو کي ډېر دي. د ميده اوړو پراټې يا سمبو سې يا داسي نور شيان ګېډې ته تاوان رسوي او خوړونکي يې تل تر تله په قبض اخته وي. خو ځيږه اوړه ډېر ژر هضميږي.

اوس مهال چي په ځينو نانواييو او هوټلونو يا نورو ځايونو کي اوړه اغږل کيږي يا ډوډۍ پخيږي، تردې ډوډۍ خوړلو نه خوړل ډېر ښه دي، پدې چي دا ډوډۍ نه سېک لري او نه ژر هضميږي.

د ډوډۍ پخولو پر مهال بايد زواله په وچو اوړو کي ډېره ونه وهل سي، ځکه چي وچ اوړه نس ته تاوان رسوي. په اوړو کي مالګه اچول ډېر ضروري

دي، پدې چي مالګه د خوړو ډېره مهمه برخه ده او خواړه په ډېره ښه توګه په وينه بد لوي.

غنم بايد دونه اوړه کړئ چي په دوبي کي مو د پنځلسو ورځو لپاره بس سي او په ژمي کي د يوي يا دوو مياشتو لپاره بسنه وکړي. پدې چي اوړه ژر خرابيږي او بې سېکه کيږي او په خوند کي يې هم توپير راځي. په نوره نړۍ کي د اوړو پر بوجيو باندي د هغو د مودې د تېرېدو (Expiry) نېټه ليکلې وي او چي د مودې د تېرېدو نېټې ته يې لږ وخت پاته وي لا يې څوک نه رانيسي. مګر زموږ هيواد ته چي پاکستاني يانور اوړه راځي د هغو پر بوجيو باندي د هغو د وخت د تېرېدو نېټه هيڅ نه وي ليکلې او زموږ دولتي چارواکي او خلک هم سر نه په ګرځوي، چي دا ښه نه ده».

بله خبره داده چي که کېدلای سي غنم په وطني (د اوبو په ژرندو) اوړه کوئ. ځکه د بريښنايي ماشيني ژرندو د ډېري تېزۍ له امله اوړه داسي ګرم سي چي جوهر او ګټور مواد يې وسوځي. که بيا هم غنم نه سئ اوړه کولای له بازار څخه بهرني سپين اوړه مه رانيسئ. په بهر کي غنم په داسي ځانګړو ماشينونو اوړه کوي چي د غنمو پوست کوم چي د غنمو عمده، ژوندی، ګټوري او فعالي برخي باله سي، په بشپړه توګه ځني بېلوي او تقريباً يوازي د غنمو مغز پاتيږي. چي د دغو اوړو ډوډۍ ګردسره بې خاصيته، بلکي روغتيا ته زښته زياته ضررناکه تماميږي.د سپينو اوړو ډوډۍ، ډبل روټي او نور د معدې تېزاب ډېروي چي په پايله کي په په معده کي بدهضمي او په بدن کي عمومي ضعف، فشار، د شکري ناروغي او د چاغښت ناروغي رامنځته کوي او د عفوني ناروغيو لار ورته پرانيزي. څوك چي سپينه ډوډۍ خوري د هغې (۵۸) فيصده نه هضم کوي او دفع کوي يې. د دې په خلاف د سرو غنمو او د سبوس لرونکو اوړو ډوډۍ ډېره ګټوره ده اوپه ډېره آساني هضميږي، په دې شرط چي ښه يې وژوياست او ډېري اوبه ورسره ونه چيښئ. که نه په ګېډه کي باد پيدا کوي او هاضمه خرابوي. البته د ډوډۍ برشته برخه د هغې تر مغز ډېره ژر هضميږي. بل دا چي کوچنيانو ته تر درې کلنۍ پوري ډېره لږ ډوډۍ ورکوئ او بيا يې مقدار په تدريج سره زياتوئ. نوي ځوانان او هغه لويان چي ډېر بدني

کار کوي کولای سي د ورځي له (۵۰۰) څخه تر (۶۰۰) ګرامو پوري ډوډۍ وخوري. خو ګټه یې په دې کي ده چي تر دې زیاته ونه خوري. دغه راز د غنمو اوګره، کوچه او د غنمو د اوړو حلوا هم روغتیا ته ډېر ګټور خواړه باله سي.

ترمیده اوړه:

د تر میده او ړو په هکله باید ووایو چي که څه هم موږ له هغو څخه په شل ګونو ډوله خوندور او مالګین خواړه تیاروو خو له دې حقیقت څخه هم انکار نه سي کېدلای چي له ترمیده اوړو څخه جوړ سوي شیان چي موږ یې په ډېر خوند او شوق سره خورو او ډېري پیسې پر ورکوو ثقیل (درانه) دي او په ډېر عمر هضمیږي. په تېره هغه چا ته یې خوړل چي د کمزوري صحت خاوند وي ښه نه دي او نقصان ور ته پېښوي. پوهو طبیبانو د دې خبرو د څرګندولو تر څنګ دا هم ویلي دي چي ترمیده صحت ته مضر دي او د هغو د ډوډۍ خوړلو څخه هم باید ډډه وسي.

د اوړو خمیره:

لکه چي پوهېږو پخوا موږ د اوړو په طبیعي خمیره اوړه خمیرول چي نه لګښت پر راتی او نه یې روغتیا ته تاوان درلود. خو اوس چي د نوي تمدن له برکته ژوند ماشیني سوی او نوو لاسته راوړنو له یوې خوا په ژوند کي سرګردانۍ او له بلي خوا آسانتیاوي راوستي دي، ډېري چاري په مصنوعي توکو تر سره کیږي. په دې لړ کي موږ خپل اوړه لا هم په مصنوعي توکو خمیروو. خو له بده مرغه د روغتیاپوهانو د څېړنو له مخي د دغسي ډول ډول خمیرو استعمالول صحت ته ډول ډول تاوانونه لري. بدن په تدریج سره مسمومولي، لومړی د هاضمې خرابي ورته پېښوي او بیا یې په نورو صعب العلاجو ناروغیو اخته کوي. له دغه ځایه دی چي نوی تمدن که هوسایي لري ډول ډول خطرات یې هم له ځانه سره راوړي دي. په دې هکله زما هیله له ګرانو خوندو او نانوایانو څخه داده چي د پوډري، کېمیاوي خمیرې له

استعمال څخه ډډه وکړي او خپل ځانونه او هم خپل کلالي ماشومان، د کورنۍ او ټولني غړي له دې پلوه په ناروغتيا اخته کېدو څخه وژغوري.

سره مرچک یا سره زهر

سره مرچک ډېر ګرم او وچ دي. وینه سوځي، د بدن پوستکی سور کوي. بدن ګرموي. د ګرم مزاجو لپاره ډېر تاوان کوي او مواسیر پیدا کوي. د مرچکو له خوړلو څخه د تولید د مادې ناروغۍ، د احتلام او جریان، سرعت انزال، نامردي، سوزاک او آتشک ډېرېږي. د سرو مرچکو لږ خوړل بلغم څټي، اشتها خلاصوي او خواړه هضموي. د سرو مرچکو پاخه سوي غوړي هر ډول پاړسوب، کا او د پوستکي د خرابی لپاره ګټور دي او د بندو پاړسوب لیري کوي.

شنه مرچک هم کټ مټ د سرو مرچکو خواص لري.

د «صحت و زندګي» په نامه یو کتاب د هند یوه نامتو لیکوال خوشتر ګرامي په اردو ژبه لیکلی او د ۱۹۴۶ع. له جولا ی څخه د۱۹۸۰ع. کال تر نومبر پوري نولس ځلي چاپ سوی دی، څنګه چي په دغه کتاب کي د سرو مرچکو په هکله د «سره زهر» تر سر لیک لا ندي یو مطلب راغلی دی او ډېر ګټور او په زړه پوري دی، نو موږ یې ځیني برخي دلته را ژباړو:

زموږ «خوند پالني» موږ ته د یوه شي د ګټې او تاوان په اړه د فکر کولو موقع نه ده راکړې. په دې هکله موږ نه د ځان او نه د خپلې مېرمني او اولا دونو روغتیا ته څه پام کړی دی. زموږ کوچنی چي د ډوډۍ د خوړو سي موږ هغه ته په مرچکو تریخ سالن ور کول پیل کړو. لومړی کوچنی له هغه څخه د خپلي کرکي څرګندونه کوي، خو موږ د هغه کرکي ته پام نه کوو پای هغه د مرچکو د خوړلو سره عادي سي او له مرچکو څخه د کرکي هماغه فطري جذبه یې له دماغه ووزي.

د سرو مرچکو د تاوانونو فهرست ډېر اوږد دی او د هغو ګټې دوني دي لکه په اوړو کي مالګه.

د مرچکو ضررناکي اغېزي تر ټولو د مخه د انسان د خوړو پر هغه نالۍ پرېوزي چي له خولې پیل سوې تر مقعدي رسېدلې ده. کله چي موږ کوم داسي

څه خورو چي په هغو کي مرچک تېز او ډېر وي نو تر ټولو د مخه هغه زموږ ژبه احساسوي. ګواکي د لوی څښتن ﷻ لخوا د جوړ سوی جسماني نظام سره سم موږ ته خبر تيا راکوي چي موږ داسي شی خورو چي زموږ روغتياته د تاوان رسېدو انديښنه څني سته. خو له بده مرغه موږ د دې خبرتيا پروانه کوو.

په دې ډول مرچك خوله په ډېره بده توګه سوځي، پزه راوبهيږي، له سترګو اوښکي رواني سي، په ژړاسي، خو موږ بياهم دغه سره زهر خورو. د خولې، ستوني، او ژبي د دې اخيستي اور د وژني لپاره پرله پسې يخي اوبه غوړپو. چي پای خبره تر نزلې، زکام او ټوخي ورسيږي. اوبيا ټوخی ډېر اومزمن سي او په ټول ژوند کي مو نه خوشي کوي.

د مرچکو ګوله چي ژبه، خوله او ستونی وسوځي تر سرې غاړي (مری) تېره سي ګېډي ته ورسيږي. سره غاړه له دې امله له هغې څخه لږ اغېزمنه کيږي چي له هغې څخه ژر تېريږي. له مرچکو څخه ګېډي ته هم د خولې غوندي اذيت رسيږي. د نس په مخاطي غشاووکي سوی پيداسي او له دې امله دګېډي د رطوبت ترشح او راوتل زيات سي او هاضمه خرابه سي. چي بيا د چا شی خواته نه کيږي، معده ضعيفه سي او پای خبره دې ته ورسيږي چي د سرطان د مهلکي ناروغۍ انديښنه رامنځته سي.

کله چي دغه سره مرچک له ګېډي تېر سي اوکولموته ورسيږي، هلته هم بېله خپلو اغېزو ښوولو نه پاته کيږي. سهار په تشناب کي د خوړو نالۍ هغسي سوی کوي لکه د مرچکو د خوړلو په مهال چي خولې کاوه.

کله چي د مرچکو تېزي او ګرمي په وينه کي جذب سي او دغه اغېزمني ويني سترګوته ورسيږي نو خپل مضر اغېز پر سترګو هم اچوي. سترګي چُځړي کوي، جرمي يې سوی کوي او دانې پکښې راوخېژي. چي که يې ژر علاج ونه سي کېدای سي چي بېخي د سترګو ليد کم سي.

دغه راز دغه اغېزمني ويني پر اينه هم اغېز وښندي او په ډول ډول ناروغيو يې اخته کړي. تر مثانې، پښتورګو او د متيازو تر نلکۍ د هغو اثرات ورسيږي.

په کومه ورځ چي مو مرچک ډېر خوړلي وي په هغه ورځ مو متيازي ډېري ژړي وي او سوی هم کوي. خو موږ بيا هم څه پروانه کوو او نور هم د مرچکو

خوړلو ته ادامه ورکوو چي پای یې پایله داسي چي د مثانې او د متیازو د نالۍ سوی ډېر سي او نوونه ځني راوزي.

د مرچکو له پرله پسې او بېخي ډېر استعمال څخه پر نورو تاوانونو سربېره د تولید مادې ته هم ډېر ستر تاوان رسیږي. د تولید ماده ډېره نرۍ سي د سرعت او پرله پسې احتلام شکایتونه رامنځته سي او پای د باه د ضعف بڼه غوره کړي.

د مرچکو په ډېر لږ استعمال کي لږ ګټې هم سته. (پورته وویل سوې). دا ځکه چي دا یوه قدرتي خبره ده چي په دې نړۍ کي داسي هیڅ شی نسته چي یوازي تاوانونه ولري.

پاپړ

پاپړ وچ او ګرم دي. په عامه توګه د ماشو له اوړو څخه جوړیږي. پاپړ ژر هضمیږي. خواړه خوندور کوي، که هاضمه کمزورې وي، یا څوک د یوې ناروغۍ څخه راولاړ سوی وي، که د پاپړ سره ډوډۍ وخوري د خولې لعاب یې ډېر وي او خواړه ښه هضموي او ډېره وینه ځني پیدا کیږي. البته هغه پاپړ چي په بازار کي خرڅیږي او ډول ډول رنګونه لري، له روغتیایي پلوه ډاډ نه سي پر کېدلا ی. ویل کیږي چي ځیني زهرجن جوهر ورسره ګډ وي. بل لمر هم وهلي وي او دوړي هم پر لوېدلي وي، نو له دې امله د بازار پاپړ پورتنۍ ګټې نه لري، بلکي هغه پاپړ ګټور دي چي په کور کي پاخه سوي وي.

د کټوي دارو (مسالې) ګټې اوتاوانونه یې

په خوړوکي د کټوي داروته اړتیاسته کنه؟ که وي نو څنګه سته؟ د هغو شیانو چي د مسالې په توګه کاریږي ګټې اوتاوانونه څه دي؟

دا داسي خبري دي چي د هر چا لپاره د هغو په اړه معلومات اړین دي. پوهیږو چي که خواړه ګټوروي تاوانونه هم لري. د هغو د تاوانو د اصلاح لپاره پوهانو مسالوته اړتیا محسوسه کړې ده. او څنګه چي دا اصلاح د پوهو خلکو لخواوه، ځکه نو د هغو سره ځیني نوري ضروري خبري هم رامنځته سوې.

لکه دا چي د هاضمې د تحریک لپاره د خوړو خوندورکول او ښه رنګ او بوی هم د مسالې جز وبلل سو.

مسالو ته په لا ندي لا ملونو اړتیاده:

1- لومړی شی چي د خوړو په اړه پام ورته اوړي، د خوړو شکل اورنګ دی. که خواړه د رنګ له مخي ښکلي او په زړه پوري وي، نوښه خوړل کیږي. وایي: خواړه له رنګه خوړل کیږي. اوله دې امله یې ګټې هم ډېري وي.

2- په دې پسي د خوړو د ښه بوی خبره راځي. که خواړه خوشبویه وي، نو طبعاً یې انسان خوښوي او له دې امله یې په وجود کي هضم او جذب هم زیات وي.

3- خونددی. که خواړه ډېر خوندور وي، نوغذائیت به یې هم ډېر وي. ځکه چي خوندور خواړه د بدن اعضا ډېر هضموي او جذبوي یې.

4- د خوړو د بدبویی او بدخوندی لیري کول دي.

5- د خولي د ناړو زیاتول دي. څو د خولې د ناړو زیاتوب د خوړو نشایسته لرو نکي توکي په آساني هضم کړای سي.

6- د هاضمې پر خوځښت راوستل دي. څو د خوړو درانه توکي ژر هضم کړای سي.

7- د کولمو پر خوځښت راوستل دي. څو قبض رامنځته نه سي.

8- د بدن د رئیسه اعضاوو پیاوړتیاده. (د بدن رئیسه اعضا: د بدن بنسټیزغړي، لکه زړه، د ماغ، اینه اونور).

9- له ځینو ناروغیو څخه مخکي تر مخکي ځان ساتل (وقایه) ده.

د مسالو له رامنځته کولو څخه موخه اومقصد یوازي دونه وو چي خواړه لږ څه په خوند سره وخوړل سي او له بله پلوه پورتنۍ ګټې هم ترلاسه سي. خو د زماني په تېرېدوسره څنګه چي ژبي په زیات خوندورتوب روږدي سوې، د مسالو مقدار هم ورسره زیات سو. تردې چي هغه مسالې چي د ګټې لپاره رامنځته سوي وې، د تاوانونو سبب سوې؛ معدې اوکولموته یې د سوزش

ناروغۍ پيدا کړي؛ هاضمه يې خرابه کړه؛ کولمې يې کمزوري کړې؛ د پېچ، د ويني د سونګ او مواسيرو شکايتونه ځني رامنځته سوه.

د مسالو د مغزيانو پرته د هغو نور هيڅ توکی بايد د بدن جز نه سي. ځکه لکه چي څرګنده ده مسالې درمل باله سي. او د درملو تعريف دادی چي هغه د بدن جز نه سي. بلکي خپل اغېز وښندي او له بدن څخه بهر سي. او د خوړو تعريف دادی چي ډېره برخه يې د بدن جز وګرځي.

نو څه چي تاسي خورئ په هغو کي بايد ډېره برخه د خوړو وي او د درملو برخه يوازي د نامه لپاره پکښېکي وي. داسي خواړه به هرومرو څه بې خونده وي، خو د ګېډې له پلوه به ډېر ښه وي. که تاسي په پورته ډول کړنه نه سئ کولا ی، نو يوه آسانه لار داده چي په خپلو خوړوکي د مسالو اندازه کرارکرار را لږکړئ څو ستاسي پر طبيعت باندي د دې بدلون سملاسي اغېز پرې نه وزي او په غير محسوسه توګه مقصد ترلاسه سي.

په پای کي بايد ووايو چي په مسالوکي عموماً مالګه، سره مرچ، تورمرچ، کورکومن، ګشنيز، لونګ، زيره، لوی هېل، زعفران، دارچيني، نعنا، اوري، خواږه ولني، شونډ، اونور لږلږ په کاريږي. خو د اوسمهال د درغليو تاوده بازار ته چي ګورو د بازارونو پر ميده، جوړو سوو او په قوطيوکي اچول سوو مسالو باندي اعتماد نه سي کېدلای. کېدای سي په دغو مسالو کي صحت ته مضر او غير حلال اجزا ګډوي. لکه چي په پاکستان او نورو ځايونو کي زياتره په دغسي مسالو او نورو شيانو د غير حلالو توکو لکه مونو سوډيم ګلوټاميټ (Mono Sodium Glutamate) د ګډېدو آوازې خپرېږي چي ښايي بې څه نه وي.نو ښه داده چي د دغو مسالو غټ او نامېده سوي شيان له بازاره رانيسو او په کور کي د خپلي خوښي سره سمي مسالې ځني جوړي کړو او بيخي لږ استعمال کړو.

د امريکايي او صهيونيستي مصنوعاتو تحريم

لکه څنګه چي پوهيږو د اسلام سره د بې دينو مادي پالو طاغوتي ځواکونو، نصاراوو، يهودو او هنودو له ډېر پخوا څخه دښمني پرته ده. په دې لړ کي

دغو اهريمني ځواکونو د تاريخ په اوږدو کي د مسلمانانو پر ضد بېل بېل زړه بوږنوونکي جنګونه او ډول ډول شيطاني توطئې او چلونه په لار اچولي دي. اوسمهال که څه هم د يهودو او نصاراوو د دوسو (دسيسو) او توطئو جال د پخوا په پرتله ډېرپېچلی دی خو د هغو موخی او مقاصد بيا هم هماغه دي. دوی په دې وروستيو کلونو کي داسي پلانونه تر لاس لاندي نيولي دي او د خپل ژوند او تجارت پاليسی يې داسي جوړي کړي او عياري کړي دي چي ټوله نړۍ او د هغې اوسېدونکي د خپلو ځانو او د خپلو مذاهبو مريان او چوپړيان کړي.

اوس پر عراق او افغانستان باندي د امريکې ظالمانه يرغل او نورو اسلامي هيوادونو او تحريکونو ته د امريکا د شيطاني او طاغوتي حکومت ګواښونو، پر بې دفاع فلسطينيانو، لبنانيانو او نورو عربو باندي د اسرائيلو، پر کشميريانو باندي د مشرکو هندوانو، پر چيچينيانو باندي د قطبي خرسانو (روسانو) او د نړۍ په نورو ډېرو ګوټونو کي د کفارو د ډول ډول مظالمو او ناروااوو له امله په درسته نړۍ کي د مسلمانانو غم او غوسه را پارولې او په هر لوري رشتياني مسلمانان په يو ډول نه يو ډول د امريکايانو او نورو کفري ځواکونو پر ضد احتجاجونه او اعتراضونه کوي او د دوی او د دوی د شرمېدلو ګوډاګيانو په وړاندي خپل له کرکي او نفرته ډک احساسات څرګندوي.

له بده مرغه اوس مهال ډول ډول کفري ځواکونو او د هغو لاسپوڅو په افغانستان کي ظلم او چور تالان داسي لوړي پوړۍ ته رسولی دی چي نه داچي زموږ ديني عالمان، پاڅون کوونکي او بې ګناه ملکي وګړي، ښځي، ماشومان او بوډاګان د القاعدې، طالب او نورو په نومونو شپه او ورځ پر له پسې په مړرنو الوتکو او وسلو په ډله ييزه توګه کشتاروي، بلکي د دولتي لوټمارو په همدستي لګيادي په پټه او ښکاره زموږ تر مځکه لاندي شتمنۍ، جواهرات، سره زر، قيمتي ډبري او نور ډول ډول کانونه را باسي او خپلو هيوادونو ته يې لېږدوي.

له دې امله دی چې د نړی په ګوټ ګوټ کې اسلامي پوهانو د خپلو مقالو، ويناوو، نصيحتونو او فتواوو په واسطه پټيلې ده او دا يې جوته کړې ده چې له امريکا او نورو ټولو کفري ځواکونو څخه د ژغورني يوازينۍ لاري دوې دي:

1- له کفري کلتور څخه په کلکه ډډه کول.

2- په ژوند او تجارت کې د کفري هيوادونو د شيانو تحريم او بايکاټ.

د دغو خبرو په درك سره او د اسلامي عالمانو د څرګندونو پر بنسټ اوسمهال په ټوله اسلامي نړی کې د کفري ملټي نيشنل تجارتي کمپنيو (هغه کمپنۍ چې په بېلا بېلو هيوادونو کې يې پانګې اچولي دي او تجارتي فعاليتونه کوي) په وړاندي د کرکي او نفرت څپې راپورته سوي دي. ځکه دا هغه کمپنۍ دي چې د امريکا او ګردي کفري نړۍ اقتصادي قوت جوړوي او دغه قوت بيا د دوی پوځي ځواك پياوړی کوي چې په پايله کې زموږ پر هيوادونو دغسي په سپين سترګۍ سره را دانګي، په مستقيمه توګه او د دوی د ګوډاګيانو په ذريعه زموږ پر ټولنيزو شئوناتو او دولتونو ولکه ټينګوي او بالاخره مو خپلو ځانو ته اړباسي او غلامان کوي مو.

له بده مرغه نن مهال موږ د دغو کفري هيوادونو ډېر داسي شيان زموږ په هر کور کې کاروو چې هم زموږ سپېځلي دين ته تاوان باله سي. هم زموږ د هيواد لوړوملي ګټو ته درون خطر راولاړي او هم مو روغتيا ته ضرر رسوي.

پر دې سر بېره دغه کمپنۍ موږ ته بل ستر تاوان هم رسوي چې هغه د دغو کمپنيو د مصنوعاتو د اعلانولو او اشتهارولو په پلمه زموږ د اخلاقو ورانول او زموږ له اصيل فرهنګ څخه زموږ د ځوانانو پردي کول دي. لکه چې پوهيږو د دغو هيوادونو حکومتونه، پانګوال او ملټي نېشنل کمپنۍ په اسلامي هيوادونو کې په سترو لګښتونو او پانګو سينماوي، ټلويزيونونه، ډش کېبلونه، ګېمونه، کلپونه، هوټلونه او داسي نور راباسي او شپه او ورځ، په تيره د مسلمانانو د عبادت او کار او د هغو د بچيانو د تعليم په وختونو کې د هغو د ډول ډول بې لاري کوونکو خپرونو او زموږ د فرهنګ خلاف اعلانونو له لاري په موږ کې فحش او لڅ کلتور خپروي او زموږ ځوانان په مشروباتو او نورو ناروا وو روږدوي.

له دې امله دی چې په دې وروستيو کلونو کې په عربي هيوادونو کې د امريکايي او يهودي مصنوعاتو تحريم ښه په زور او زوږ روان دی او په دې ډول ايماني غيرت يې د کفر اقتصاد ته ستره ضربه ورکړې ده. زموږ باور دی که چيري د نړۍ ټول مسلمانان په تېره د زموږ پر هيواد او اسلام مين او سر ورکوونکي وګړي د کفارو توليدات دغسي تحريم کړي، هغوته به سخته صدمه ورسيږي او اړ به سي چي د مسلمانانوپر هيوادونو له تېريو، د هغو د ګواښونو، عام وژني او سپکاوي څخه لاس په سر سي.

په دې وروستيو کي د اسلامي نړۍ ستر نامتو عالم او د ډېرو کتابونو ليکوال شيخ يوسف قرضاوي مدظله د الجزيرې په ټلويزيون کي د څرګندونو په ترځ کي اعلان کړی دی چي: «د امريکا مصنوعات دي له پيپسي څخه نيولې تر پيمپر پوري تحريم سي». که زموږ مولويان او پوهان هم دغسي وکړي او د مسجدو نو، غونډو، انټر نيټ او نورو ډله ييزو رسنيو له لاري د دغو کفري توليداتو په اسلامي، هيوادنيو او روغتيايي تاوانونو زموږ خلك پوه کړي او د هغو تحريم او د مسلمانو هيوادونو د توليداتو کارولو ته يې وهڅوي بشپړ يقين دي چي د لوی څښتن ﷻ او د هغه د پاك رسول ﷺ د خوشالۍ سبب به سي.

د سرکوزي غوښې ولې حرامې دي؟

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحْمَ ٱلْخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيْرِ ٱللَّهِۖ﴾ [البقرة:۱۷۳].

ژباړه: «لوی څښتن پر تاسي باندي د مړه سوي څاروي (مردار سوي)، (بهېدونکي)ويني، د سرکوزي غوښې او هر هغه څه چي د الله له نامه پرته د نورو نوم پراخيستل سوی وي حرام کړي دي».

په تفاسيرو او نورو ډېرو کتابونو کي وايي چي: سرکوز ی نجس العين دی او د هغه ټول اجزا؛ غوښې، پوست، غوړزګي، نوکان، وربښتان، هډوکي، پلې او نور ناپاك او نجس دي او له هغو څخه ګټه اخيستل او کارول يې حرام دي. د انسان او سرکوزي پوستونه په دباغت سره نه پاکيږي. البته د انسان دا د شرف له امله او د سرکوزي دا د نجاست له امله.

د سرکوزي د غوښو په هکله نوي ساينسي تجزيې او تجربې ډېري د عبرت وړ دي. راځئ وګورو چي د سرکوزي د غوښو استعمال په کومو لاملونو منع سوی دی. له تېرو څه د پاسه دېرشو کلونو څخه ساينس د قرآن کريم د دغه حکم په تائيد څو ډوله سببونه موندلي او په ګوته کړي دي. چي په دې توګه ساينس پوهان د لوی څښتنﷻ دې څرګند حکم اريان کړي دي. اوس به د دغه نجس څاروي د جسم د هغو برخو په هکله رڼا واچوو چي انساني روغتيا ته ضررناکي دي. لومړی بايد دا ووايو چي ډاکټرانو جوته کړې ده چي په سر کوزي کي د يو ډول مشهورو طفيلي تاوان رسوونکو جراثيمو کڅوڼې (Trichina Cyst) موجودي دي. په تېره د جرمني نامتو روغتيايي ساينس پوه هاينريك ريکوګ (HeinrichReckweg) د سرکوزي په غوښو کي د سټوکسين (Zootoxin) په نامه يو ډول عجبه زهرجن پروټين موندلي دي. چي د حساسيت څو ډوله ناروغۍ څني پيدا کيږي. په تېره دغه زهرجن پروټين د اګزيما او سالنډۍ لامل کيږي. که څه هم د سټوکسين کچه يا خوراك لږ هم

وي بيا هم کهالي او د بندونو درد ځنې پيدا کيږي. دغه راز د سرکوزي په غوښو کې د ميوکو پولايزيك چرايډ (Mucopolysac Charides) په نامه هم عنصر ډېر وي. نو څنګه چې په دغه عنصر کې (سلفر) تر ضرورت زيات وي له دې امله هم د بندونو ډېرې ناروغۍ ځنې پيدا کيږي. همدا شان ډاکټران وايي چې د سرکوزي د غوښو خوړونکې په خنازيرو (Scrofula)، کدو دانه (Tapeworm) يا د نس په چينجيانو او داسې نورو ناروغيو هم اخته کيږي. د نورو نوو څېړنو له مخې څنګه چې د سرکوزي غوښې د غوړزګيو او ناسمې غذا لرونکې دي او ژر نه هضميږي له دې امله د هغو د پرله پسې استعمال څخه انسان د پوست، اينې، زړه، کولمو ګېډې اوسرطان په ناروغيو هم اخته کيدلای سي.

دغه راز د سرکوزي د غوښو له خوړلو څخه يو ډول چينجي پيدا کيږي چې د ډاکټرانو په ژبه «سوليم» ورته وايي. دغه چينجي له وينو او کولمو څخه تېريږي او دماغ ته رسيږي چې په پايله کې يې د مرګې ناروغي رامنځته کيږي. له بله پلوه څنګه چې د سرکوزي په غوښو کې غوړ بېخې ډېرزيات دي نو د هغه د غوښو له خوړلو څخه په وينه کې «کليسټرول» (Cholesterol) هم بېخې ډېر زياتيږي. چې له امله يې شريانونه تنګيږي او د وينې په جريان کې خنډونه رامنځته کيږي. چې لازمې او هرو مرو پايلې يې تر وخت د مخه زړښت، ضعف، د فلج حملې يا د زړه ناروغۍ (Diseases of the Heart) يعنې د زړه دوره يا داسې نور وي. دغه شان د سرکوزي د دغو غوړو غوښو له خوړلو څخه په انساني جسم کې «ويټامين ای» (Vitamin-E) تر اړتيا زيات مصرفيږي او په پايله کې په ناخرګنده توګه کميږي. اوس ټول پوهيږي چې ويټامين ای ډېر په زړه پورې کار ورکوي. چې يوه يې پر جنسي غدودو باندې مهمه اغېزه ده. ډېر ځاغ، په تېره د سرکوزي د غوښو خوړونکي د ويټامين ای د کمښت ښکار کيږي چې په نتيجه کې له جنسي پلوه سست او له جنسي مړاني څخه ولوېږي.

پر دې سربېره د سرکوزي په غوښو کې د «ټري کينا» (Trichina) په نامه يو ډول نري نري چينجيان وي. د دغو غوښو د خوړلو سره دغه چينجيان هم

انساني جسم ته درومي چې له کبله یې د «ټرې کینوسس» په نامه یو ډول ناروغي پیدا کیږي. د دغې ناروغۍ نخښې هیضه یا «سم الفار» وژونکي زهر غوندې وي. که دغه چینجیان عضلاتوته ولاړ سي نو شدید دردونه ځنې پیدا کیږي او زیاتره وختونه دغسې عضلې فلجیږي. البته که په وجود کې دغه چینجیان ډېرزیات سي نو د ناروغ مړینه تر ډېره حده یقیني کیږي.

دغه راز د سرکوزي د غوښو د خوړلو له امله پر پوست باندې یو ډول کوچنۍ دانې راخیژي چې بالاخره په ښېله جلدي ناروغي اوړي. د سرکوزي په غوښو کې یې یوه بله ناوړه ناروغي هم موندلې ده چې«شیپ وایرس» (Shape Virus) ورته وایي. دغه وایرس د انسان سږو ته تاوان رسوي. دغه وایرس د سرکوزي په سږو کې هم ډېر وي. ښایي له دې امله وي چې په ډېرو اروپايي هیوادونو کې یې د سرکوزي د سږو خوړل منع کړي دي.

پر دغو ناروغیو علاوه څو نوري ناروغۍ هم د دغه خبیث څاروي د غوښو له خوړلو څخه پیدا کیږي.

ډېر مسلمان پوهان ادعا کوي چې سرکوزی ښځې ډېر بې غیرته، خبیث، بې حیا او د چټلو او ککړو شیانو د خوړلو ډېر شوقي او د ګنده عاداتو څښتن څاروی دی. صرف سرکوزی یو داسې څاروی دی چې پر خپله ماده (ښځه) باندې غیرت نه کوي. نو له دې امله د نړۍ د ډېرو بدو څارویو د لیست په سرکې راځي. له همدې امله کوم کسان چې د سرکوزي غوښې زیاتې خوري او یا د هغه له اجزاوو ګټه اخلي په هغو کې هم د سرکوزي دغه عادتونه په څرګنده لیدل کیږي. او له جنسي پلوه بې حسه او بې تعصبه وي.

درنو لوستونکو! دا خبرې هسې خوشې بې معنا خبرې نه دي. موږ وړاندې وویل چې د سرکوزي د غوښو د خوړلو له امله د ویټامین ای ډېر کمښت انسان له جنسي پلوه سستوي او له مردۍ څخه یې اچوي.پر دې خبرو د لوېدیز د بې حیایۍ تهذیب ډېر ښه شاهد دی. په امریکا او برتانیه غوندې په ظاهره متمدنو هیوادونو کې چې د سرکوزي غوښې ډېرې خوري د هغو د خلکو په بې حیاییو اوس هرڅوك خبر دی. موږ به یې دلته څو کوچنۍ بېلګې درته ووایو. د لاهور د «جنګ» ورځپاڼې د ۱۹۸۴ع.کال د اګست د (۲۵)

نېټې د ګڼې او د لاهور د «نوای وقت» د ١٩٨١ع.كال د مارچ د (٢٢) نېټې د ګڼې او د «جنګ» ورځپاڼې د١٩٨۴ع.كال د اكتوبر د (٢) نېټې د ګڼې د خبرونو پر بنسټ د امريكا او برتانيې اړوندو چارواكو په ډېر وياړ سره ويلي دي چې په دغو هيوادونو کې هر درېيم زوکړی ارموني دی، او د دغسې زوکړو شمېر ورځ په ورځ زياتيږي. په سويزرلينډ کې حکومت په دې چاره کې لا دوه ګامه وړاندې تللی دی او پر اړوندو قوانينو باندې بيا ځلې کتنې کوونکو ته يې ويلي دي او پټيلې يې ده چې نه يوازې نارينه وو ته د بازاري ښځو سره د اوسېدلو اجازه ده، بلکې که خور او ورور هم وغواړي چې جنسي اړيکې وساتي قانون يې ننګه او ملاتړ کوي. دغه راز وايي چې په امريکا کې د نشويلي اوسېدونکی ډېټې جېمز نومې د خپلې سکه مور سره واده کړی دی. چې هلته پر دې خبره هيڅا هم څه اريانتيا نه ده ښوولې.

وګورئ چې د بې غيرته څاروي د غوښو خوړونکی قوم څخه د غيرت جنازه ګردسره ورل سوې ده که نه؟ په دې ډول مور ته پته لګيږي چې د لوېديځ د کلتور په دکان کې د شرم او حيا هيڅ شی نسته؟!

په پای کې مور په زغرده او يقين سره ويلای سو او پوهيږو چې قرآن په دې فرمان سره چې: ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحْمَ ٱلْخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيْرِ ٱللَّهِ﴾ هسې بې معنا خبرې نه دي کړې، بلکې دا د انساني صحت لپاره يوه لويه تحفه ده.

هغه شيان چې د سرکوزي وازګې پکښې استعمال سوي دي

كفار او د سرکوزي غوښې:

لکه چې څرګنده ده په ټوله اروپا، امريکا او د نړۍ په نورو برخو کې كفار د سرکوزي غوښې خوري. د اروپا، امريکا او لېرې ختيځ په هيوادونو کې د سرکوزو د روزلو په لکونو فارمونه سته. يوازې د فرانسې په (٤٢) زرو غټو او کوچنيو فارمونو کې په لکونو سرکوزي تر روزنې لاندې نيول سوي دي. په دغو هيوادونو کې هر کال په مليونونو سرکوزي روزل کيږي او کله چې خپل ټاکلې عمر ته ورسيږي د دوی پر طريقه يې وژني او غوښې يې بازارونو ته د

خرڅلاو لپاره وړاندي کوي. خلك د دغو سرکوزو غوښي خورا ډېري او په پېخر خوري خو د هغو سپيني هيڅ نه استعمالوي. په داسي حال کي چي د دغو سرکوزو سپيني د هر څاروي تر سپينو ډېري دي.

د خوراک او چيښاک په شيانو کي د سرکوزي د غوړزګيو کارول:

تقريبا دوه سوه کاله پخوا يې د دغو سرکوزو سپيني سوځلې. بيا يې فکر وکړ چي دا بايد په هغو شيانو کي وکاروي چي غوړزګيو ته اړتيا لري. نو هغه وو چي دا غوړزګي يې د صابون په جوړولو کي وکارول. بيا دغه غوړي غوښي او وازګي پروسيس او پيکينګ کېدلې او مارکېټ ته عرضه کېدلې. ډول ډول کمپنيانو هغه رانيولې او د خورا ك او چيښا ك په ډول ډول شيانو کي به يې استعمالولې.

بيا د رواني پېړۍ په پيل کي د کواليټي کنټرول (Quality Control) د توليداتو د کيفيت او څرنګوالي د کتني، څېړني او څارني (سلسله رامنځته سوه. د اروپا بېلو بېلو هيوادونو د خورا ك، چيښا ك توکي، د ناروغانو درمل او نور په لابراتوارونو کي معاينه او تجزيه کول او ټولي کمپنۍ يې قانوناً اړ ايستلې چي پر خپلو مصنوعاتو باندي د هغو اجزا او اثرات وليکي. د دې سره کمپنيانو د خپلو توليداتو پر قوطيو او بوتلونو باندي د نورو اجزاوو سره د خوك د غوړزګی په هکله ليکل: Fats of Pig يا Pig Fats s (د سرکوزي غوړزګي). تر څه مهاله دغه کار دغسي پر مخ روان وو. خو کله چي دغه توليدات بهر او اسلامي هيوادونو ته ورسېدل نو مسلمانانو هغه بايکاټ (تحريم) کړل. بيا تر ډېرو سلامشورو وروسته اروپايي کمپنۍ او حکومتونه پر دې سلاسول چي د Fats of Pig يا Pig Fats s, پر ځای Animal Fats (د څارويو غوړزګي) وليکي. خو بيا بله ربړه رامنځته سوه. لوېديزيان خو پسونه، غوايي او نور د مسلمانانو د ذبحي د طريقې په خلاف بل ډول او د ماشينونو په ذريعه وژني. څنګه چي د مسلمانانو په عقيده په غير شرعي طريقه د وژل سوي څاروي غوښي مرداري دي نو د هغه غوړي خو هم مردار دي. له دې امله اسلامي هيوادونو بيا دغه مصنوعات تحريم کړل.

دا هغه مهال وو چي دغو کمپنيو د بشپړو ملټي نيشنل تجارتي کمپنيو (هغه کمپنۍ چي په بېلا بېلو هيوادونو کي يې پانګي اچولي وي او تجارتي فعاليتونه کوي) بڼه خپله کړې وه او د دوی توليدات د يوه هيواد له پولو تېر سوي او ټولو اوو لويو وچوته رسېدلي وه. دغه راز په اروپا کي هم د مسلمانانو شمېر زيات سوی وو. دغو کمپنيو له يوې خوا پر مسلمانانو باندي دونه ستره ګټه نه سوای پرېښوولای. له بله پلوه کمپنۍ دوني زياتي سوي وې چي د حلالو ځارويو غوړزګي او نورو نباتاتو تېل يې نه سولای برابرولای. که يې له مسلمانو هيوادونو څخه د حلالو ځارويو غوړزګي يا د نباتاتو تېل رانيولای ګټه يې لږېده او د توليداتو بيه يې لوړه تله. بل هم د اروپا د سرکوزو غوړ هدر پاته کېده. نو هغه وو چي د دغو کمپنيانو مالکانو او د دوی نورو سلاکارانو او مرستندويانو تر زيات غور او فکر وروسته دا سي حل لار را وايستل چي کمپنيو پر خپلو توليداتو د غوړزګيو يادونه نه کول او د اړوندو قوانينو د احکامو په پام کي نيولو لپاره يې د غوړزګيو د نومونو او کچو لپاره څو کوډونه وټاکل، هغه يې د خپلو اړوندو هيوادونو اړوندو ادارو ته ولېږل او وروسته يې پر خپلو توليداتو د غه کوډونه ليکل. د "ملټي نيشنل کمپنيون کی اسلام دشمنی" په (۱۹) مخ کي يې د دغو کوډونو بشړ فهرست راوړی دی چي يو څو يې په دې ډول دي: E100- E110- E120- E140- E141- E135- E210

دغه راز يې د دغه کتاب په ۱۳ مخ کي په فرانسه کي د دغو شيانو په هکله د ياسر محمد خان په نامه د يوه مسلمان د سترګو ليدلی حال ليکلی دی. هغه وايي چي زه فرانسې ته په سفر تللی وم او څو ورځي د جابر په نامه د خپل يوه پښتانه دوست سره چي له (۲۲) کالو راهيسي په فرانسه کي اوسېدی واوسېدلم. د بېرته راتلو پرمهال چي زه د جابر په ملګرتيا د څه شيانو د رانيولو لپاره مارکېټونو ته ولاړم، کله چي به ما څه شی راپورته کړ جابر به يې د اجزاوو ترکيب وکوت او زه به يې د هغه له رانيولو څخه منع کړم. بيا هغه زه خپل يوه دوست ته وروستلم چي جابر شيخ صاحب ورته ويل. دغه شيخ صاحب دمخه د فرانسې په يوه دولتي اداره کي کار کاوه. خو کله چي هغه اسلامي

کالي اغوستل پیل کړل، بډیره یې پرېښوول، حج یې وکړ او پنځه وخته لمونځ یې کاوه نو یې خپل دغه کار له لاسه ورکړ. ځکه نو هغه اړ سو چې د فرانسې په یوه ښار کي یو رستوران را وباسي. شیخ صاحب د جابر په غوښتنه را ته وویل چې ما د فرانسې په فوډ ډیپارټمنټ (د خوړو په یوه څانګه کي) لس کاله کار وکړ. زما کار د خوړو، د سینګار د سامانونو او د قوت د درملو راجسرول وو. کله چي به کومي کمپنۍ خپل یو تولید کړی شی بازار ته وړاندي کاوه نو لومړی به یې د هغه شی نمونه ماته راوړل. په پایله کي زه وپوهېدم چې د غاښو په کریمونو، د ږیري خریولو په کریمونو، ژاولو، چاکلېټو، خوږو، بسکېټو، د خوړو په بندو دبلیو، ځینو درملواو ملټي ویټامین ګولیو او داسي نورو کي دغه کمپنۍ د خنزیر وازګي استعمالوي او د هغو پر قوطیو باندي د وازګي نوم نه، بلکي د وازګو د اقسامو کودونه لیکي.

په هغه خبر کي چي د پاکستان د لاهور د «نوائے وقت» ورځپاڼي د۱۹۸۸ ع.کال د اپریل د ۲۲مي نېټې په ګڼه کي خپور سوی دی او په دغه کال د ترجمان القرآن میاشتیزي هم له «اردو ډائجسټ» څخه اقتباس کړی دی وایي چي: د متحده عرب اماراتو حکومت د پروفیسر احمد صقر (بیروت) یوه مقاله خپره کړې او په هغې کي تر هر اړخیزي څېړني وروسته د اروپا او امریکا د هغو شیانو فهرست راغلی دی چي د خنزیر د جسم یوه برخه لا نه یوه بر خه پکښي ګده سوې ده. په دغو شیانو کي پر صابونونو، لبسیرینو او ډول ډول د سر، مخ او غاښو کریمونو سربېره د خوړك شیان لکه چاکلېټ، بسکېټ، پوڅه، خواږه او کیکونه، پنډه ډوډۍ (ډبل روټي) او مشروبات هم شامل دي.

په دغه مقاله کي لیکي: د مسلمانانو دیني فریضه ده چي لاندي الفاظ یاداښت کړي او دکومو شیانو پر قوطیو او دبلیو چي یې ویني باید پوه سي چي په هغه کي د سرکوزي غوړګي یا غوښي ګډې دي او هیڅ یې باید ونه خوري. او کوم بل څوك چي یې استعمالوي هغه لا په پوه کړي چي دغه شیان سم نه دي. ان کوم دکاندار چي یې خرڅوي هغه هم پوه کړي چي د دغو شیانو له خرڅولو ډډه وکړي. د دغو شیانو فهرست په دې دول دی:

1- پګ هاك سواين (Pig-Hog, Swine) سرکوزي او د هغه غوښـو تـه وايي.
2- پورك (pork) سپارګل (Sporkle) هيم (Ham) بيکن (Bacon) او مالګين پورکر (Saltiest Porker) د خنزير د غوښو بېل بېل نومونـه دي
3- لارډ (Lard) د سرکوزي غوړګيو ته وايي.
4- جلاټين (Gelatin) يـوه سريښـناکه مـاده ده چې د څـارويو (زيـاتره د سرکوزو) د هډوکو، پوستونو، ښونګرو او نورو څخه لاسته راځي. (لـه شينلويعني نباتاتو څخه هم په لاس راځي).
5- پيپسين (Pepsin) يوډول درمل يا جوهر دي چې د سـرکوزي وينـه پـه ګډه ده. (پخپله پيپسين د معدوي عصارې يا دوو ډولو مهمو انزايمونو څخه د يوه نوم دی چې په معده کې رامنځته کيږي، په اسيډي چاپېريال کې فعاليت کوي او پروټين او کـوچني کېميـاوي اجزاپـه (Peptones) او (Proteoses) بدلوي.
٦- ايل شارټننګ يا اينيمـل شـارټننګ (L-Shortening) يـا (Animal Shortening) يوډول تېل (ويلي غوړي) دي چې په عامه توګه خـواړه پکښـې پخيـږي. پـه دغـو کـې زيـاتره د سـرکوزي يـا د داسـې څـارويو غوړګي وي چې په غير شرعي طريقه ذبح سوي وي.

په پاکستان کې هم په ځينو شيانو کې د سرکوزي غوړ ګډوي

زموږ ګاونډی هيواد پاکستان د مسلمانانو ملك دی او د اسلام پر نامه جوړسوی دی. خو له بده مرغه لکه چې د «ملٹـي نيشنل کمپنيون کی اسلام دشمنی» کتاب له (۱۱۷) مخ څخه څرګنديږي د دغه هيواد د غاښو د کريمونو ځيني کمپنۍ هم د غاښو په کريمونو کې د سرکوزي غوړ استعمالوي. دغه کتاب د دې خبري د ثبوت لپاره د لاهور د «نوائے وقت» ورځپاڼې د ۱۹۸۶ع.کال د اګسټ د اوومې نېټې د «سر راهے» کالم اقتباسوي او د ضمير پلورونکو د دې قبيح عمل په هکله ليکي:

«په دې ملك كې د سركوزي دغوړزګيو د راوړلو سوداګر هم سته. په يوه خبر كې ويل سوي دي چې تېركال د سركوزي د غوړزګيو پر واردولو باندي دري دېرش لكه روپۍ لګېدلي دي. كله چې په ورځپاڼو كې پر دې خبره حيرانتيا او خواشيني وښوول سول او دا يې د دغه ملك او قوم پر تندي يو تور داغ وباله نو په همدغه كال هم د څلورو لكو روپو په بيه د سركوزي غوړزګي وارده سول. پر دې سربېره د دغه هيواد ځينو نورو ادارو هم ويلي دي چې د غاښو په كريمو كې د سركوزي د غوړو استعمال نه سي نفي كېدلاى». تفو بر تو اى چرخ ګدون تفو!

د سينګار په شيانو كي جعلكاري:

د يادولو وړ ده چې د پروفيسر احمد صقر د پورتنۍ څېړني له مخي په لاندي كاسمټيكس يا ميك اپ (د سينګار سامانونو Lard (د سركوزي غوړزګي) هرومرو ګده ده با يد له رانيولو او استعمالولو څخه يې ډډه وسي:

1- Lux Soap.

2- Camy Soap.

3- Avery Soap.

4- Soap Lata.

5- Safe Guard.

6- Zict.

7- Bryl Cream.

8- Liscap.

9- د ورېښتانو ډول ډول كريمونه.

10- ډول ډول لبسرينونه.

11- د غاښو كريمونه.

پورتني شيان د كولګيټ (Colgate)، پام ليف (Palm leaf) كمپنۍ جوړوي.

د غاښو په کريمو نوکي جعلکاري:

د دغو دوو کمپنيو د غاښو په کريمو کې هم د سرکوزي غوړزګي ګډه سوې ده:

1- کولګيټ (Colgate).

2- بروفن فوډ (Food Burpen).

د ښځو په لب سرينونو کي جعلکاري:

ساينسي څېړنو جوته کړې ده چې د سرکوزي له غوړزګې پرته د بل هر څاروي غوړزګي د انسان پر بدن باندي ويلې کيږي. نو له دې امله په لب سرينونو کي د سرکوزي غوړزګي ګډوي. (د لب سرين په هکله بشپړ تفصيلات د «لب سرين او نوي ساينسي څېړني» تر سر ليک لاندي مطالعه کړئ).

د سينګار په سامانونو کي د ماشومانو د هډوکو کارول:

د سينګار په سامانونو کي د خنزير پر غوړزګيو سربېره هغه يو ډول کيمياوي مواد هم ګډوي چې د حمل د اسقاط له لاري يې د ضايع سوو کوچنيانو له هډوکو څخه په لاس راوړي. دا خبره د فرانسې د کاسمټيك (Cosmetic) د يوې مشهوري کمپنۍ د موټر د تلاشۍ په پايله کي څرګنده سوه.

په دغه موټر کي يې د مړو ماشومانو جسدونه وموندل او بيا جوته سوه چي د دغو کوچنيانو هډوکي په ډول ډول کريمونو کي استعمالول.

په شيندونکو عطرونو (Perfume Spray) کي شراب ګډوي:

لکه چي پوهېږو زموږ په مذهب کي د عطرو او خوشبويۍ وهل نبوي سنت باله سي او په اسلامي رواياتو کي مسلمانان د هغو وهلو ته هڅول سوي هم دي. خو د اسلام په سپېڅلي دين کي د خنزير غوښې او شراب خوړل په ټينګه حرام بلل سوي دي. د روغتيايي پلوه هم د عطرو وهل غوره ګڼل سوي، مګر د خنزير د غوښو او شرابو خوړل د انسان صحت ته خورا مضر جوت سوي

دي. اما امريکا يان او اروپايان کوم چي ځانونو ته متمدن او ډېر پاك خواره وايي د خنزير دغه نجسي غوښي او مردار شراب په پېخر خوري.

دغه کفار د شرابو سره دونه مينه لري چي بېخي يې په عطرو او خوشبوييو ګډوي. لکه چي تقريباً د سپرې عطرو په ټولو ډولونو کي شراب ګډ دي. د بېلګې په توګه ما چي په دې هکله د معلوماتو په منظور د لومړي ځل لپاره د بدبويۍ ليري کولوسپرې عطرو يوه قوطۍ را واخيستل پر هغې د INGREDIETS (توکي يا اجزاوي) تر سرليك لاندي لومړی توکی SD ALCOHOL40-B. (ايس ډي الکحل - ۴۰ بي) ليکلی وو.

لکه چي موږ پوهيږو د لومړي ځل لپاره محمد زکرياى رازي د شرابو له تقطير څخه دغه ماده تر لاسه کړل او هغه يې الکحل وبلل. الکحل له اصله عربي لفظ دی کوم چي انګرېزان يې د شرابو په معنا استعمالوي.

نو که موږ دغه سپرې پر بدن او يا کاليو باندي ووهو څرګنده خبره ده چي ټول بدن او کالي مو مرداريږي او په مردار جسد او د مردارو کالو سره لمونځ او عبادت نه صحيح کيږي. د جسد او کالو طهارت او پاکي د لمانځه شرط باله سي.

موږ هم عجب خلك يو په ټولو اسلامي هيوادونو کي، ان زموږ په همدغه کندهار کي ډول ډول ښه عطر او خوشبويي جوړيږي او د عطرو پلورلو ډېر پخواني او سابقه لرونکي دکانونه سته، خو موږ د اسلامي هيوادونو او زموږ خپلو عطرونو ته په کمه سترګه ګورو او د کفري ملکونو دغسي نجس عطر چي هم زموږ تر عطرو ګران او هم بي کيفيته دي رانيسو او په ناپوهۍ او بې خبرۍ سره هم زموږ ملي ګټې وتې ته تاوان رسوو او هم مو لمونځ، عبادت او آخرت خرابوو. زموږ بدمرغي داده چي زموږ د وطن شيانو ته ارزښت نه ورکوو. په تېره چي کوم شی ارزانه وي هغه ته خو بېخي قدر نه ورکوو. ان داسي لا هم کيږي چي ځيني خلك چي ځانو ته پوهان او عالمان وايي په سپرې کي د الکحولو له شراب بللو څخه انکار کوي او ادعا کوي چي په سپرې عطرو ګډ الکحل د الکحلو هغه ډول دی چي شراب نه بلل کيږي او په دې ډول د خپل وطن د عطرو پر ضد او د کفارو په ګټه دلايل هم وايي.

په کلونیا کې هم الکحل او یو بل ډول نجسه ماده ګډه ده:

کلونیا (Cologne) چې (Eau De Cologne) هم ورته وایي یو ډول معطر او خوشبویه محلول دی چې معمولاً د الکحلو او له دوو څخه تر شپږو فیصدو عطرو د یو ځای کېدو څخه جوړېږي. پخوا اصلي کلونیا د سیټروس د غوړيو (کوم چې د لیمبو یا نارنجو څخه په لاس راځي)، د شینشوبي غوندې یو ډول نبات او د نارنجو د ګلانو د غوړيو څخه جوړېدل. وګورئ:
CD Edition Deluxe ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA, 2005.

د Cologne ماده. خو اوس پر الکحلو سربېره یو ډول بله نجسه ماده هم په ګډوي. د فتاوی علماء مسجدالحرام له (۱۴۰) مخ څخه څرګندېږي چې په ځینو عربي هیوادونو کې په کلونیا کې د دغې مادې د ګډېدو له امله تشویش او جر او بحث رامنځته سوی وو. نو د سعودي عربستان ستر اسلامي عالم عبدالعزیز بن عبد الله بن باز فتوا ورکړه: «څنګه چې د ډاکټرانو په وینا په کلونیا کې د «السبرتو» په نامه یو ډول نشه کوونکې ماده ګډه ده نو باید له استعمال څخه یې ډډه وسي او پر ځای یې نور سم عطر وکارول سي». د یادولو وړده چې عرب په عامه توګه الکحلو ته «السبرتو» وایي. (Spirituous) هغه ماده ده چې مخمر الکحل په افراط سره په ګډوي. (Dictionary The Standard English Urdu).

په پای کې باید ووایو چې کېدای سي اوس د ډېرو چالاکیو په دودېدوسره د کفارو د ملټي نېشنل کمپنیو په تولیداتو کې تر دې زیاتي درغلۍ رامنځته سوي وي. لکه چې په دې وختونو کې موږ لیدلي او اورېدلي دي چې امریکایانو او ځینو نورو په اصطلاح مرستندویو او خیراتي موسسو زموږ په هیواد کې زیاتره دغسي مواد د ښوونځیو زده کوونکو او نورو ته وېشلي او بازارونو ته یې وړاندي کړي چې زیاتره تر وخت تېروي، ډېر بدخونده وي او ډېر بد بوی یې هم ځي. داچې له دغو تولیداتو څخه د ځینو استعمال حلال دی که حرام دا بېل فقهي بحث دی. په اوسنیو شرایطو کې موږ ته د مسلمانانو په توګه ښایي چې د امریکایانو او نورو کفري ملکونو دغسي مشکوك او مشبوه شیان هیڅ استعمال نه کړو. ځکه له یوې خوا د دغسي شیانو استعمالول د

اسلامي تقوا سره مخالف کار دی. بل دغسي شيان زموږ روغتيا ته مضر او اقتصادته تاواني دي او د دغسي نجسو توکو استعمال زموږ پر اخلاقو او کړو وړو هم ډېره بده اغېزه ښندي. تاسي کولای سئ له دغو شيانو څخه ځيني هيڅ استعمال نه کړئ. ځينو ته چي اړتيا لرئ پخپله يې په خپلو کورونو کي جوړ کړئ. يا يې پر ځای د هغو معادل او يا ځيني طبيعي او زموږ دوديز توکي وکاروئ. يا د دغو شيانو پر ځای د اسلامي هيوادونو له دغسي توليداتو څخه چي اوس ښېخي ډېر دي او هر ځای موندل کيږي استفاده وکړئ. اوس الحمد لله موږ هيڅ اړ نه يو چي د کفري هيوادونو دغه ناولي او چټل او زموږ روغتيا ته مضر توکي استعمال کړو.

البته موږ دا هم په غوښه توګه نه سو ويلای چي د اسلامي هيوادونو په دغسي شيانو کي د سرکوزي غوړ يا پيپسين يا نور ناپاکه توکي نه دي ګډ. په دې هکله بايد هغه سوداګر چي دغسي شيان له اسلامي هيوادونو راوړي هلته له کمپنۍ والاوو څخه پوښتني او ګروېږني وکړي، خپل ډاډ تر لاسه کړي او د اړوندو کمپنيو فهرستونه او سندونه وګوري، د خپلو مالونو سره يو ځای يې راواخلي، زموږ د حکومت اړوندو ادارو ته يې وښيي او په خبري رسنيو کي په دې هکله لازم وضاحتونه خپاره کړي.

سينګار، سينګار ځای او د سينګار شيان

په هر مهال او هر ولس کي ښځي د ځان جوړولو او سينګار سره ځانګړې مينه لري. د اسلام مبارک دين هم د دې لطيف جنس دغه طبيعي ذوق او شوق له پامه نه دی غورځولی. زموږ پيغمبرﷺ په دې هکله هم څرګندي لارښووني کړي دي. په دې هکله د هغه دې حديث ته پام وکړئ:

«إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ» (صحيح مسلم او مسند احمد).

ژباړه: الله تبارک و تعالی پخپله ډېر ښکلی دی او ښکلا ډېره خوښوي.

معنا داچي زموږ پيغمبرﷺ غواړي چي موږ صاف ستره اوسو، د باطني پاکۍ او سپېڅلتيا ترڅنګ خپلي ظاهري بڼې، د سر او وربښتانو او د کالو پاکوالي او خواپاکۍ ته هم متوجه اوسو. قرآن کريم فرمايي:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِىٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَٰتِ مِنَ ٱلرِّزْقِ﴾ [الأعراف: ٣٢].

ژباړه: «(ای پيغمبره!) دوی ته ووايه چي چا دالله هغه ښکلا حرامه کړې ده چي هغه دخپلو بندګانو لپاره را ايستلې ده او چا دخدای بخښل سوي پاک شيان منع کړل؟».

ښځي ته په حلالو شيانو او په هغو شيانو چي روغتيا ته ضرر نه لري سينګار جواز لري، خو چي د کور دننه وي. البته ښځه د کور دباندي هم آرايش کولای سي، خو چي په حجاب کي په بشپړه توګه پټ وي او داسي نه وي چي د نامحرمو خلکو د ورته کتلو يا کشش لامل سي.

کومي ښځي چي بې ستره له کوره دباندي وزي د هغو په هکله د رسول اللهﷺ دې حديث ته پام وکړئ:

«نِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مَائِلَاتٌ مُمِيلَاتٌ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَرِيحُهَا يُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ» (صحيح مسلم او نور).

ژباړه: داسي ښځي به وي چي د کالو اغوستلو سره سره به لڅي وي او داسي ښځي به وي چي خپله به هم بدو چارو ته مايلي وي او خلک به هم

ځان ته او ناوړو چارو مایل کوي. دغه ښځي نه جنت ته ننوتلای سي او نه به يې خوشبويي ور ورسيږي. په داسي حال کي چي د جنت خوشبويي د پنځو سوو کالو د سفر په ليري فاصله هم ځي.

سينګار په کور کي د مېړه لپاره دی نه د باندي د خلکو لپاره:

سينګار او ښه کالي اغوستل هم د ښځي حق دی او هم پر هغې باندي د مېړه حق دی. خو تاسي ټولو ته معلومه ده چي اسراف نه دی ښه. نو داچي زموږ ځيني خوندي د هندي او غربي (يعني مشرکينو او کفارو) دموډ او فيشن په پيروي ډول ډول لباسونه په خورا ډېرو پيسو رانيسي او چي په يوه واده کي يې واغوستل بيا يې بل واده يا خوښۍ ته نه اغوندي، نو آيا دا اسراف نه دی؟ او آيا دا د هندوانو او کفارو پيروي او پېښې نه دي؟

دا د مېړه حق دی چي ښځه هغه ته ځان جوړ کړي او خپل حسن او ښکلا ورته ښکاره کړي. خو له بده مرغه په موږ کي دا دود اوس سر چپه سوی دی. زموږ زياتي ښځي په کور کي د مېړه په مخ کي خيرني پيرني ګرځي، خو چي له کوره دباندي وزي نو ځان ښه جوړ او يو غوړپ کړي او هغه ګڼه زر او زينت او ښه جامې چي لري په ځان يې واغوندي. رسول الله ﷺ ښه ويلي دي:

«الْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ فَإِذَا خَرَجَتْ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ» (رواه الترمذي).

ژباړه: ښځه د پټېدو شی دی، کله چي هغه له کور څخه دباندي ووزي شيطان يې په پېڅه سي. (يعني د خلکو په نظر کي يې ښه وايسوي چي په بده ورته وګوري).

ښه خو داده چي که ښځه له کوره وتلو ته اړه سي، نو په ساده لباس کي دي وزي.

په قرآن کريم کي د پردو په مخ کي د ښځي په سينګار سوي حالت کي وتلو ته د «تبرج» لفظ استعمال سوی دی. په صحيح البخاري کي د تبرج ژباړه داسي راغلې ده: «التَّبَرُّجُ أَنْ تُخْرِجَ مَحَاسِنَهَا» (تبرج دادی چي ښځه خپل د ښکلا ځايونه ښکاره کړي).

د ښځي تبرج او د حسن او جمال اظهار او لڅه او بې ستره پر بازار کېدل، لکه همدا اوس چي د امریکایانو او لوېدیځوالو د تېري او نیواک سره زموږ په هیواد کي ډېر لیدل کیږي د کور نیو او ولسونو د تباهۍ او بربادي او خواری او ذلت لامل سوی دی. نو د ټولنیزي فتنې او فساد د مخنیوي لپاره باید ښځي حیا او عفت خپل کړي.

سینګار ځاي (آرایشګاه) او شرعي احکام:

د ښځي لپاره سینګار یو فطري عمل او روا کار دی، دغه راز د ښځي لخوا د ښځي سینګارول هم روا کار دی، خو چي په سینګار او د سیګاروونکي ښځي په کار کي ناروا او ناسمي چاري نه وي. که یوه ښځه بله ښځه وړیا یا په مناسبه اجوره جوړوي په دې کي څه خبره نسته، لکه چي په درالمختار کي وایي: «وَجَازَ إِجَارَةُ الْمَاشِطَةِ لِتُزَيِّنَ الْعَرُوسَ إِنْ ذُكِرَ الْعَمَلُ وَالْمُدَّةُ» «د ناوي د سینګار لپاره د آرایشګري اجاره چي کار او د کار موده ذکر سي جواز لري». خو که آرایشګره داسي چاري تر سره کوي چي د لوی څښتن ﷻ له طاعت او عبادته دا یا سینګار کوونکې ښځه په وزي، نو دا بیا ښه کار نه دی. یا حرام کارونه کوي، لکه چي د ښځي ورځي جوړوي یا یې د مخ لږ او عادي وربښتان اخلي یا یې د سر سپین وربښتان په تور رنګ رنګوي یا د ښځي سر د لوېدیځ د کافرو او خدای ته یاغي ښځو په پېښو د اوښ د بوک غوندي جوړوي، یا یې سر د نارینه وو غوندي جوړوي، یا نور وربښتان پوري نښلوي یا د بدن وربښتان لکه د شرمځای یا داسي بل ځای وربښتان لیري کوي یا داسي کارونه کوي لکه چي په دې وروستیو کي د نورو کفري هیوادونو په سینګار ځایونوکي دود سوي دي، یا د سینګار خبره اسراف ته ورسیږي، (لکه په اوسمهال کي چي زموږ د هیواد په ګوټ ګوټ کي زیاتي آرایشګراني ښځي ډېري پیسې اخلي) نو په دې صورت کي دا کار ناروادی.

دلته به یوه بله خبره هم یاده کړو او هغه دا ده چي له امام احمدؒ څخه د هغه مهال یوې آرایشګري ښځي پوښتنه وکړه چي ما د ښځو په وربښتانو پوري د زیاتي وربښمو غوندي توکو په نښلولو او د ښځو د سرونو په جوړولو

سره دغوني پيسې ګټلي دي چې حج ته پې ولاړه سم، نو دا څنګه دی؟ هغه د نه! جواب ورکړ او د دې کسب يې مکروه وباله او ورته ويې ويل چې حج تر دې په حلالو پيسو وي. (احکام تجميل النساء (۳۸٦) مخ د المغني په حواله).

دغه راز په الفقه الاسلامي وادلته کتاب او کشاف القناع نومي کتاب کي وايي چي: «وَيُكْرَهُ كَسْبُ الْمَاشِطَةِ» يعني د سينګار کوونکي ښځي کسب مکروه دی.

په اوسنيو عالمانو کي د سعودي عربستان نامتو اسلامي پوهاند شيخ الفوزان هم د يوې فتوا په ترڅ کي ښځو ته لارښوونه کوي چي د سينګار لپاره دي سينګارځايونو ته نه ځي. ځکه چي له کور څخه سينګار ځای ته د دې په وتلو کي په فتنه او ناروا د اخته کېدلو امکان سته. او دغه راز په سينګار ځايونو کي يا هغه ښځي وي چي د اسلام په احکامو پابندي نه وي يا نارينه کار پکښي کوي چي هغو ته د ښځي د ورېښتانو ښکاره کول حرام دي.

دغه راز د سينګار ځای په هکله د شبکة الاسلامية د مرکز الفتوی د 1424هـ کال د جمادي الثاني (څلورمي خور) په يوه فتوا کي چي په المکتبة الشاملة کي راغلې ده داسي وايي:

د سينګار ځي په پرانيستلو کي کوم حرج نسته، خو په دې شرط چي د شرعي ضوابطو سره سم کار وکړي او له حرامو او منع سوو کارونو څخه خالي وي، په دې ډول: ۱ . د سينګارځای کارکوونکی به مسلمانه ښځه وي. ۲ . سينګارځای به متبرجي (د ښکلا د ځايونو څرګندوونکي، آزادي ښځي) نه سينګاروي، ځکه چي دا د هغو سره پر معصيت باندي مرسته ده او الله تعالی فرمايي:

﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِۚ﴾ [المائدة: ۲].

ژباړه: «کوم کارونه چي د نېکۍ او تقوا دي په هغو کي يو له بله مرسته وکړئ او د ګناه او تېري په چارو کي د چا ملاتړ مه کوئ».

د سيګاروونکي په کار کي به حرام کار شامل نه وي، لکه دا چي د ښځي ورېښتان داسي جوړ او لنډ کړي چي د کافرو يا فاجرو ښځو يا د نارينه وو سره

یې مشابهت او ورته والی وسي. یا یې ورځي جوړي کړي، ځکه چي رسول الله ﷺ پر ورځي جوړوونکي او پر هغي ښځي چي د بلي ښځي ورځي جوړوي لعنت ویلی دی. یا د ښځي عورت ته وګوري یا لاس په ووهي. او د ښځي عورت ښځۍ ته له نامه څخه تر زنګنو پوري دی. یا دا چي د سر سپین وریښتان یې په تور رنګ ور رنګ کړي.

په بې حیا آرایشګرو ځان سینګارول:

په سینګار ځایونو کي چي کومي آرایشګري ښځي کار کوي او ښځي جوړوي او سینګاروي زیاتي یې بې لمانځه او لڅ مخي، آزادي او د خدای او رسول له احکامو څخه بې خبري او یاغیاني وي. دا داسي ښځي وي چي مېړه له دوی څخه او دوی له مېړه څخه بېزاره وي او بالاخره یې دغه کارونه پسي را اخیستي وي. دوی نوري ښځي جوړوي، خو پخپله دوی خپل ځانونه خپلو مېړونو ته هیڅ نه جوړوي، نو آیا یوه سترمینه او حیاناکه ښځه په دغسي بې حیا او ګنهکارو ښځو خپل ځانونه جوړوي؟ نه! هیڅکله نه! دغسي پاکخورې او باعفتي ښځي د دغسي ناولو ښځو لاسونه هیڅ وخت ځان ته نه پرېږدي.

په نارینه سینګار کوونکو ځان جوړول حرام کار دی:

که په سینګار ځای کي کار کوونکی نارینه وي یا په دغسي ځای کي کوم ناینه د وظیفې له مخي وزي ننوزي، نو په دغسي ځای کي د ښځي د ځان جوړولو د حراموالي او پر هغې باندي د خدای د لعنت د اورېدو څه شبهه پاته کیږي؟

په دغسي ځایونو کي په ناولو، بې حیا او ګنهکارو بدنامو ښځو یا په نارینه وو ځان جوړول پاکي او مسلماني ښځي ته هیڅ مناسب کار نه دی، بلکي ښځه په کور کي چي څه کېدای سي، په هغو باید ځان سینګار او تیار کړي. په دې کي د هغې د دنیا او آخرت ښېګڼه او کامیابي ده.

سينګار ځايونه او نوي ساينسي څېړني:

اوسمهالو سينګار ځايونو ته د ښځو تلل او د اسلام او وطن د دښمنو لوېديځوالو نوی رامنځ ته کړی فيشن غوره کول او د سينګارکوونکو لخوا ډول ډول مضر او د روا والي او نه روا والي له مخي معلوم او نامعلوم کېمياوي مواد استعمالول د مخ، جسم او ورېښتانو فطري او طبيعي ښکلا له منځه وړي او ډېر نور تاوانونه هم ځني رامنځ ته کيږي. په دې لړ کي د قاهرې د روغتيايي کالج پروفيسر ډاکټر عبدالمنعم ليکنه ډېره فکر پاروونکې ده، هغه ليکي:

«سينګارځايونو ته تلل او د سر د ورېښتانو ډول ډول جوړول او د اروپايي ښځو په پېښو د فېشن ډول ډول رنګونه په وهل، د هغو دصافولو او اړولو رااړولو لپاره بېلي بېلي غير فطري طريقې په کار اچول ورېښتانو ته ډېر ستر تاوان لري. له دغسي چارو څخه ورېښتان ژر تويېږي او د هغو بېخونه کمزوري کيږي. دغه راز د ورېښتانو جوړولو ماشين استعمالول او په ورېښتانو ډول ډول کېمياوي دواوي وهل ورېښتانو ته سخت تاوان رسوي او ښځي بايد له دغسي زيب او زينت څخه په کلکه ډډه وکړي».

زموږ ډېرو خوندو ته دا هيڅ معلومه نه ده چي د هغو د سر د ورېښتانو چپه او راسته اړول څونه تاوانونه لري؟ د سر د ورېښتانو د هاخوا دې خوا اړولو پايله دا کيږي چي د هغو پر ريښو زور راځي او د ويني هغه ځانګړی مقدار چي بايد ورېښتانو ته ورسيږي، نه ور رسيږي. چي له امله يې د ورېښتانو بېخونه کمزوري کيږي. او نتيجه يې دا کيږي چي د آرايش ځايونو په صالونونو کي د سينګار د ډول ډول چارو په تر سره کولو سره ښځه د څه مهال لپاره په ظاهره ډېره ښکلې ايسي، خو وروسته چي د سينګار د دغو چارو اثرات له منځه ځي، نو بيا پنځه ويشت کلنه ځوانه ښځه که پنځوس کلنه نه وي، څلوېښت کلنه خو هرو مرو ايسي او د دې ګناه اغېزه دا وي چي د مېړه په زړه کي د ميني او محبت پرځای کرکه او نفرت ورڅخه پيدا سي.

سینګار ځایونه له ډول ډول خطرونو ډک دي (برتانوي څېړنه):

لکه څنګه چي په ښځو کي د ښکلا شوق زیاتیږي همدغسي پر تجارتي بنسټونو ولاړو، د سینګار د مراکزو کار وبار هم پرمختګ کوي. ورځ په ورځ نوي سینګار ځایونه د نوو نوو سامانونو او د سینګار د توکو سره را وزي، او ډېر نارینه او ښځي په دې کار بوختي دي.

اوس د برتانیې د جلدي ناروغیو دوو ماهرو ډاکټرانو بروس پولاک او مارک ولکسن په خپل یوه رپوټ کي څرګنده کړې ده چي د نرسانو او په بېکریو (کلچه پزیو) کي د کارکوونکو غوندي په سینګارځایونو کي کار کوونکي او د وېښتانو جوړوونکي هم د جلد د پاړسوب یا التهاب دخطره سره مخامخ دي. دغه شکایت د آرایشګر پر لاس سربېره د هغه د بدن په هره هغه برخه کي کېدای سي چي د کار په دوران کي کېمیاوي مواد پوري ښښلي.

د ورېښتانو جوړوونکو په لاسونو کي جلدي التهاب په ظاهره دوه لامله لري: زیاتره په ورېښتانو له لاس وهلو څخه، په لاسونو کي یو ډول سوی پیدا کیږي او پر پوست باندي د کېمیاوي مرکباتو له لګېدو څخه حساسیت رامنځ ته کیږي. ښایي دغه کېمیاوي مواد د ورېښتانو د پرېوللو لپاره استعمال سي یا د ورېښتانو په نوي انداز د جوړولو یا د سپینو ورېښتانو د رنګولو لپاره وي.

د سینګار په مرکزونو کي کار کول هغو کسانو ته ډېر نامناسب دی چي له کوچني والي د یو ډول دانو یا بل ډول حساسیت په ناروغي اخته سوی وي. که دغسي څوک د سینګار په مرکز کي د خپل کار په بهیر کي د پوست د پاړسوب په ناروغي اخته سي، نو له دې ناروغۍ څخه د ژغورني امکانات ډېر کم دي. البته د چا پوست چي لږ پړسېدلی وي او بیا په لاسونو شامپو او نور کېمیاوي مواد ونه وهي، نو کېدای سي چي د حساسیت له دغي ناروغۍ څخه وژغورل سي.

سینګار ځای او د سرطان ناروغي:

ډاکټر رت آرم او ډاکټر فرینک موروي وایي چي هغه کسان چي په سینګار ځای کي کار کوي، په هغو کي لس برابره دا امکان سته چي د سږو په سرطان

اخته سي. او عموماً له دغي ناروغۍ څخه د دوی مرګ وي. دغه څرګندونه د کاليفرونيا درو ډاکټرانو د ۱۹۷۵ع. کال په جولای کړې ده. دغه څېړنه يوازي د يوې سيمي د حسن او ښکلا پر ماهرينو سوې ده. ساينس پوهان وايي چي له دې څخه په ټول هيواد کي په دغه سبب د دغي ناروغۍ اندازه لګېدای سي.

که پر وربېښتانو باندي د استعمالوونکو رنګونو څېړنه وسي، نو معلومه به سي چي دغه وربېښتان هم د سرطان د پيدا کولو وړتيا لري. سوال دا دی چي دغه کېمياوي ماده د سږو پر ځای د جلد سرطان ولي نه پيدا کوي. د دې پوښتني جواب تر اوسه د چا سره نسته. خو دونه معلوميږي چي په سينګار ځايونو کي کار کوونکي ټوله ورځ په ککړ چاپېريال کي اوسي او ورسره د داسي توکو سره سروکار لري چي کېدای سي په يو ډول لا نه يو ډول دي سرطان پيدا کوونکي وي. يا داسي معلوميږي چي دغه ټول عناصر په مجموعي توګه سرطان پيدا کوونکي وي. پر وربېښتانو باندي استعمالېدونکي عناصر وته «ايروسول» وايي او هر وخت کېدای سي چي لاسونه په دغه ماده ککړ سي او چي ټول عمر دغه مواد استعمال سي نو دغه اغېزې ځني را منځ ته کيږي. اړتيا دې خبري ته ده چي په دې هکله پرېکنده او بشپړه مطالعه وسي. او رپوټ يې وړاندي سي، خو ډېره ښه مشوره داده چي ښځي دي هغه شيان استعمال کړي چي په درملتونونو کي پيدا کيږي او د سينګار هغه توکي دي نه رانيسي چي په نورو ځايونو کي خرڅيږي.

د سينګار د سامانونو ناوړي اغېزې

موږ په مخکنيو مخونو کي د سينګار په ځينو شيانو کي د سرکوزي د غوړو او نورو مضرو توکو د استعمال او د هغو د ځينو نورو دنيوي او اخروي اضرارو له امله د هغو ځيني بدګڼي بيان کړې. له لويه سره په خپله آرايش او سينګار هم ډېري ناوړي پايلي لري.

د سينګار د شيانو کارول له ډېرو پخوا زمانو څخه رواج لري. د هومر د اوډيسي (ستري حماسي منظومې) د «پنِي لوپ» په نامه د پاك لمني خو ډېري ښکلي ښځي چي د اوليس مېرمن او د تلماك مور ده د سينګار په ذکر کي د

هغې د باړخو ګانو د سینګار لپاره د یو ډول غوړیو، چې وایي د زیتون غوړي وه یادونه سوې ده. د مصر ښایستې ملکې کلوپاترا هم د سینګار لپاره د زیتون غوړي په مخ وهل. له دې څخه څرګندیږي چې له ډېرو پخوا مهالونو څخه ځیني ښکلا بخښونکي توکي د ښځو د مخونو د ښکلا لپاره کارېدل. د جزبیل په کیسه کي چي د تورات یوه برخه ده لولو چي هغه پر خپل مخ رنك وواهه، د سر وربښتان یې سمبال کړل او له کړکۍ د باندي یې کتل. د فارسیانو نارینه وو هم په باړخو ګانو سرخي وهل. د دوی یوه پاچا چي استیاجز نومېدی او د ۵۸۹ قبل المیلاد په شاوخوا کي واکمن وو په خپلو سترګو رنګ واهه، په مخ یې سرخي او سپېده وهل او پر سر به یې مصنوعي وربښتان ایښوول. د لرغوني روم ښځو به خپل ډېر وخت د خپلو څېرو پر سینګار تېراوه. دغه مهال میناکارۍ ډېر رواج درلود. او د پاچا مېرمني د هغې سره ډېره مینه درلوده. اوس خو نو دادی موږ وینو چي زموږ د مهال ټولي ښځي په تېره زموږ موډرني او دفترونو او بهرنیو موسسو ته تلونکي ښځي خپل ډېر قیمتي وخت پر ځان جوړولو تېروي او داسي ډول ډول شیان پر مخونو وهي چي هم ممکن مردار وي او هم یې د مخونو طبیعې او خدای ورکړې ښکلا خرابه کړي او بالاخره یې په ډول ډول جلدي ناروغیو اخته کړي.

د ځان جوړولو دغه دود سره د دې چي د زرګونو کلونو راهیسي روان دی، په هیڅ ګون ښه کار نه دی جوت سوی. په نژدې تېرو سوو مهالونو کي چي کومي ښځي د خپل حسن او جمال له امله مشهوري سوي دي او د خلکو زړونه یې وړل هغو پر خپلو مخونو سرخۍ، سپېدې، پوډر یا کوم بل رنګ نه واهه.

سرخۍ او پوډر د پوست هغه مسامات بندوي کوم چي د هغو پرانیستي پرېښوول د جلد د روغتیا لپاره ډېر اړین دي. او لکه چي پوهیږو روغتیا او ښکلا یو له بله لازم او ملزوم دي. نو ټول هغه کسان په تېره زموږ خوندي چي د خپلي ښکلا قدر کوي باید دغه صابونونه، لبسیرین، سرخۍ او سپېدې او ډول ډول پوډرونه او د سر او مخ کریمونه او داسي نور د سینګار سامانونه هیڅ نه کړي استعمال. یو نامتو ډاکټر وایي: «ما ډېر ناروغان لیدلي دي چي پر

مخونـو يـې د بـازارونو د خرڅېـدونکو پـوډرو او پـر کېميـاوي توکـو مشـتمل کاسمټيك سامانونو د وهلو له امله توري لکې او دانې ځرګندي سوي وي».

دغه راز نوو ځوانانو او پېغلو ته د جلدي ناروغيو د ماهرانو مشوره داده چي هغوی هيڅ ميك اپ (سينګار) ونه کړي. خو دا ددې معنا نـه لـري چي دوی دي د خپـل پوسـت د نـرم او روغ سـاتلو لپـاره هـيڅ ډول غـوړ يـا کريم نـه استعمالوي. ځکه چي په کم عمری کي پوست د ناوړو اغېزو سره مخامخ کيږي. نو کـه د دغسـي کسـانو ځېره د دغسـي اغېزو څخـه متاثره سـوې وي هغـوی بايـد د خپـل جلـد د صـفايي، نرمـۍ او ښـکلا لپـاره د زيتـون غـوړي استعمال کړي.

پر غير روغتيايي شيانو مشتمل کاسمټيکس که څه هم د اوس لپاره پرتاسي بد نه دي لګېدلي خو امکان لري چي په راتلونکې کي ستاسي پر جلد بده اغېزه وکړي.

دغه راز د مخ ځيني هغه کريمونه او لوشنونه چي کېمياوي توکي پـه ګـډه وي ستاسي جلد سمدستي هرومرو صافوي او ښـکلی کـوي. خـو دا هـم ممکنـه ده چي پر پوست باندي د دغسي کريمو نو په وهلو سره د پوست طبيعي غوړزګي له منځـه يوسي او وروسـته وروسته ستاسـي پوسـت د وچي ځرمني غونـدي وايسي.

د سينګار سامان جوړولو ځيني کمپنۍ پـه خپلـو مصنوعاتو کـي د طبيعي نباتاتو توکي لکه شات، د زيتون غوړي، ګنی، نکريزي، کاکاو، د بادامو غوړي، د لېمبـو او سـنګترې ارغ او داسـي نـور شـاملوي. البتـه د دغسـي کاسمټيکسـو استعمالول د هر چا لپاره ګټور او د هر پوست سره موافق دي.

نوکله چي د کاسمټيك سامان رانيسئ لېبلونه يې په ډېر پام سره لولئ کـه پـر هغو باندي د طبيعي بوټو او توکو نومونه ليکلي وه او کمپنۍ هـم کومـه معتبـره کمنۍ وه رانيسئ يې که نه تر تېرېږئ.

لب سرين او نوي سائنسي څېړني

آيا ښځي خبري دي چي کوم لب سرينونه چي دوی پر شونډانو وهي له څه شي څخـه جـوړ سـوي دي؟ داخـو پرېـږده چي پـه ځينـو لـب سـرينونو کـي د

سرکوزي غوړي استعمال سوي دي، نور تول له داسي ډول ډول کېمیاوي موادو څخه جوړ سوي دي چي شونډانو ته خو تاون رسوي چي رسوي او که په خوله ننوزي او تېر سي روغتیا ته هم په جدي توګه ضررناک تمامیږي.او ان د ځینو طب پوهانو د څېړنو له مخي سرطان زېږوونکي هم دي.

لب سرین معمولاً له تېزابو، نباتي غوړیو، صابون، کسترآیل، د پټرولیمو له یو ډول مومو، خوشبویۍ، غذا ساتونکو کېمیاوي موادو، د کبانو له ځینو اجزاوو، نارنجي اسیدو او رنګونو څخه جوړوي، نو تاسي فکر وکړئ چي د بدن پر داسي حساس او نازک ځای لکه شونډانو باندي د دغسي کېمیاوي اجزاوو پرله پسې وهل به بالاخره څه نتیجه ولري؟

یوه بله د پام وړ خبره داده چي په ځینو لب سرینونو او د نوکانو په رنګ الکحول هم ګډوي. په داسي حال کي چي د الکحولو په حراموالي کي هیڅ شک او شبهه نسته. د «عورت کی اسلامی زندگی او جدید ساینسی تحقیقات» نومي کتاب لیکوال محمد بن اختر لیکي چي د لب سرین په حراموالي او ناپاک والي کي هیڅ شک مه کوئ، ځکه چي په هغو کي د خنزیر غوړي، الکحول او نور نجس مواد ګډوي.

د جان پرنس په نامه یو اروپایي څېړونکی وایي چي اروپایي ښځي سرخي پوډر او لب سرین خورا ډېر استعمالوي. له دې امله اوس روغتیا پالونوکو جوته کړې ده چي د لب سرینو له استعمالولو څخه به پر راتلونکي نسل باندي ناوړي اغېزي لوېږي. یوې بلي څېړونکي مسز میک کروکوډیل چي د برتانیې د «نیشنل ایسوسیشن فار هیلت» مشره ده اندېښنه څرګندوي چي په لب سرینو کي شامل کېمیاوي اجزا په بدن کي د مرغړیو د پیدا کېدو لامل کیږي.

دغه راز یوې برتانوي جریدې «نیو آیډیا» د ۱۹۸۳ع. کال په یوه ګڼه کي ویلي دي چي د څېړونکو تر پرله پسې څېړنو وروسته څرګنده سوه چي پر شونډانو باندي د لب سرین له وهلو څخه په معده کي کرار کرار سرطاني مرغړي پیدا کیږي چي په نتیجه کي یې هغه ښځي چي لب سرین وهي د ګېډې په سرطان اخته کیږي.

روڼ اندې او په معنوي پسول ښکلې ښځه سینګار ته اړتیا نه لري

په ښځو کې ډېر فرق سته. هغه ښځې چې ښوونځی او پوهنځی یې ویلی وي یا یې په کور کې د ځاني مطالعې له لارې لیك لوست زده کړی او خپل شخصیت یې په مطالعه او خپل زیار د علم او پوهې په تر لاسه کولو د یوې رشتیني مسلماني او افغاني په صفت جوړ کړی وي او په اند او ژوند کې یې رڼا او ځلا را غلې وي هغو ته خپل دغه لیك لوست، علم او پوهه او معنوي ښکلا هر څه وي. هغو د ټولني د منفي او ناسمو دودونو څخه ځانونه ژغورلي وي، نه دغسې دودونو ته څه ارزښت ورکوي او نه یې په نه تر سره کولو کې څه شرم او د چا د څه ویلو او پېغور پروا کوي، بلکې هر څه چې کوي د اسلامي اصولو او خپلې ټولني په وړاندې د مسؤولیت په احساس یې کوي.

اوسنۍ متمدنه، روڼ اندې او باسلیقه مسلمانه ښځه پوهیږي چې د پردو هیوادونو پر ډېر بیو توکرانو او د هغو پر جوړولو پیسې ورکول هم د خپل هیواد د اقتصاد سره جفا ده او هم د خپلې کورنۍ د ګټې وټې بې ځایه لګول او خپل کور او په تېره د کور مشر د ستونزو سره مخامخ کول دي.په معنوي سینګار پسوللې ښځه پوهیږي چې د آرایش پر ډول ډول موادو پیسې ورکول او د هغو په مخ وهل هم د دې د کورنۍ ګټې ته تاوان دی او هم د دې صحت ته. دغسې ښځو په رشتیا درك کړې ده چې د وخت هره شېبه چې پر بې ګټې کارونو تېریږي نه بیا را ګرځېدونکې ده او نه جبیره کېدونکې. نو هغوی خپل قېمتي وخت پر دې نه تېرروي چې په ډول ډول ډېر بیو بربښندوکو کالیو اغوستلو او غلیظ سینګار کولو له ځانه نانځکه جوړه کړي او د هوس بازو وګړو سترګو ته یې عرضه کړي. هغه پوهیږي چې په دې کار تر بوختېدو خو د خپل کور کار او د هغه د لوښو او اثاثیو اوډل او سمبالول یا د قرآن کریم تلاوت یا د کتاب مطالعه او دیني او علمي معلومات ترلاسه کول یا څه لیکل یا بل ټولنیز یا وټه ییز کار ډېر ښه دی. رشتیا داده چې دغسې ښځې څه د حقارت عقده هم نه لري او ښه ژوند یې په ساده ګي او پاکي کې موندلی وي. خو د دې په خلاف ناپوهې، نالوستې او چادیاني ښځې یا په اصطلاح لوستې متجددې، لویدیځ خوښې او له دین او اسلامه بېزارې (باسوادې خو بې

شعوره) ښځي له هغه ځايه چي په ځانو کي معنوي ښکلا او پانګه نه ويني او له علم او پوهي څخه بې برخي دي يا يې ښوونځی او پوهنځی په يو ډول يا د واسطې او اعتبار په زور لوستی وي خو اوس د باسوادۍ له نامه او د شهادت نامې پرته بل څه په سينه کي نه لري نو دغسي ښځي د پوهو او لايقو ښځو په وړاندي د حقارت احساس کوي او بالاخره خپله دغه نيمګړتيا او عيب په مادي ښکلا، ډول او سينګار او زر او زېورو پټوي. دا نو بيا د دغسي ښځو د پلرونو او يا مېړونو په اقتصاد پوري هم اړه لري. که له دې پلوه څه شتمنه وه بيا نو دا د ناز مېرمن او په اصطلاح د لوی کور ښځه له ځانه د زرو او طلاوو ويترين يا مجسمه جوړوي او دونه رنګونه په مخ موږي چي ته به وايي د سرکس يا کومي کومېډي ډرامي لوبغاړي خپل ځا ن مکياژ کړی دی. دغسي بې علمي او ناپوهي خوار کياني غواړي په دې ډول خپل بې ارزښته او بې خاصيته او بې شخصيته وجود چي هيڅ معنا او بيه نه لري او مازي ډوډۍ خورې باله سي د پلار يا مېړه د پانګي په زور او د زرګرانو د هنر، د بهرنيو کمپنيو د صنعت او د خياطانو د زيار او زحمت په برکت د معنوي ښکلو سره سم او برا بر وايسوي او ان کله نا کله لا هغو ته په پوسخند ووايي چي: «يُوْ خوري ستا د شيانو موډ خو او س ختم سوی دی؟!».

البته دغسي ښځي دا هم هيڅکله نه غواړي چي د دوی په مجلسونو کي بېله د زرينانو، کړو او بنګړو او فېشن او موډو او کله کله پر هندي فلمونو او د هغو د هلکانو په باب له تبصرو پرته د بل څه په تېره د اسلام، وطن، ټولني يا د علم او پوهي خبره را منځته سي. خو که کله کله دغسي خبري پېښکي رامنځته هم سي ووايي: «يُوْ خوري نن مآل دا د اوغانستان د آبادۍ او د خلکو د خذمت او دا مکتب، کتابونه، نميشتې او سبکونه څه په کار دی؟ نن پيسه پيدا که بس هر څه يې. نه وينې چي پلانی مالم چي پاکولته يې ويلې ده هغه دی خوارکی زما د سړي مزدور دی او ماينه يې دغسي خواربوشکې ده او څنګه چي د موډ سره سم کالي او د آرايش سم شيان نه لري د شرمه ودونو ته نه سي تللای».

هو! دا موډونه او فېشن او په مصنوعي تجملي توکو پسولل د نامتمدنو ټولنو د ښځو لا څه چي د ځينو نارينه وو مرض ګرځېدلی دی. که څه هم دا يو تريخ حقيقت دی، خو حقيقت دی چي زموږ هيواد په نړۍ کي يو وروسته پاته هيواد دی. تاسي وګورئ چي زموږ د دې وروسته پاته هيواد ځوانان ان ځيني شيك پوشه او ځوان طبيعته زاړه د موډ او فېشن په سيالي کي د امريکا تر ځوانانو نه دي وړاندي سوي؟ له بده مرغه دا يو تريخ خو منلی حقيقت دی چي د وروسته پاتو ټولنو د دښمنانو او لوټوونکو د نامرئي چلونو او د موډ او فېشن د تبليغونو له امله د لوکس پالني او تجمل خوښوني ناروغي د دې ټولنو يوه ځانګړنه ګرځېدلې ده. تاسي وګورئ په افريقايي او آسيايي نجونو او هلکانو کي دونه ډېر او داسي وړاندي تللي موډکيان، سينګار خوښي او فېشنيان سته چي اروپايان او امريکا يان يې پېښې لا منې که وکړي. په دې هکله نور څه ووايم؟ بس دونه به ووايم چي دا موږ ته ډېر د شرم ځای دی.

د سينګار د شيانو استعمال له شرعي او اقتصادي پلوه

نن مهال په نړۍ کي اقتصادي جنګ روان دی. اوسمهال د سترو صنعتي هيوادونو طاغوتي ځواکونو او ملټي نېشنل کمپنيو د ګلوبلايزېشن او آزاد تجارت او معيشت په نامه د يوه نوي ښکېلاکي او نيواکي نظام دسيسه په لار اچولې ده. دغه هر څه دسايس چي د نړۍ د سترو قدرتونو او د هغو د انډيوالانو او ګوډاګيانو لخوا د مسلمانانو او وروسته پاتو ولسونو په وړاندي په لار اچول سوي دي دا د هغو د شتمنيو د لوټولو او چورولو او د هغو د بې ځواکه کولو، خوارولو او د هري اسلامي ټولني د هر فرد د ژوندانه په ډول ډول بخولو اخته کولو او بالاخره د ټولو د مريي کولو لپاره دي؛ څوك زموږ شته وړي د اسرايلو په ګټه يې په کار اچوي؛ څوك يې د خپلو هيوادونو، پوځي ځواکونو، دين او فرهنګ د ځواکمنتيا او د خپلو خلکو د لا شتمنۍ او د هغو د ژوندانه د لاسمون او داسي نورو چارو د پرمختيا لپاره په کار اچوي؛ څوك زموږ شته پخپله زموږ پر ضد او زموږ د خوارولو لپاره کاروي. په دې لړ کي د اسلام دښمنانو زموږ څخه د پيسو لوټولو لپاره يو چل دا په لار اچولی دی چي زښت زيات مضر او نا اړين شيان يې زموږ د ژوندانه ضرورت جوړ کړي دي.

داسي ښيخي ډېر جعلي، زموږ دين، روغتيا او اقتصاد ته مضر شيان دي چي زموږ مادي پال، سراښ او بې بصيرته سوداګر يې د بهرنيو کمپنيو سره د جوړ جاړي په پايله کي راوړي او زموږ د بېوزلي هيواد په مليونونو پيسې پر ورکوي. په داسي حال کي چي زموږ هيڅ نه دي په کار او موږ کولای سو بېله هغو هم خپل ژوندانه ته په عادي او سمه توګه ادامه ورکړو. موږ مسلمانان يو. موږ ته اسلامي شريعت په مختصر سامان د ژوند کولو لارښوونه کړې ده. رسولﷺ به بي بي عايشېؓ ته ويل: «ای عايشې! که ته غواړې چي په آخرت کي زما سره يوځای سې، نو تا ته د دنيوي ژوندانه د تېرولو لپاره دونه لږ او مختصر سامان په کار دی لکه مسافر چي يې د ځان سره وړي. د شتمنو سره مه اوسه او تر څو چي دي کاليو ته پينه نه وي ورکړې زاړه يې مه بوله».

وګورئ د رسول اللهﷺ په دې وينا کي څونه لوی حکمت او نصيحت نغښتی دی. که موږ د لوېديزو هيوادونو دغه په ظاهره ضروري خو له اصله بې ضرورته زيات شيان رانيسو يا به حرامو ته اړکېږو يا پور ته. نن مهال زموږ ځيني ځوانان او نجوني د لوېديزو هيوادونو د ړانده تقليد او د هغو د ډول ډول سامانونو د رانيولو دونه شوقيان سوي دي او دونه يې خرڅونه زيات سوي دي چي د کورنۍ ګټه يې هر څونه وي نه يې بسيږي او تل اړ او تر پورونو لاندي وي. دغسي وګړي تل په څرګنده خوشاله خو په زړونو خوابدي او پرېشانه وي. ګټه يې برابره او کافي وي خو ګذاره يې بيا هم سخته وي او تل په فکرونو او چورتونو کي ډوب وي. دا خو لا پرېږده ځيني دغسي نجوني چي د مېړونو کورونو ته ولاړي سي څنګه چي په درنو خرڅونو آموخته سوي وي، مېړونه چي يې هر څه ګټي تولي د موډ او فېشن پر نا اړينو شيانو او کاليو باندي ورکوي. چي له دې امله د ډېرو دغسي نوو واده سوو تر منځ شخړي او جنجالونه رامنځته سوي او پای په طلاق منجر سوي دي.

نو څنګه چي د دغو شيانو توليدوونکي يهود او نور کفار د مسلمانانو پر ضد پياوړي کوي، نو د مسلمانانو لخوا د دې شيانو راوړل او رانيول لويه ګناه او د مسلمانانو سره ستر ظلم دی. لوی څښتن فرمايي:

﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ۝٢﴾ [المائدة: ۲].

«کوم کارونه چي د نېکۍ او تقوا دي په هغو کي يو له بله مرسته وکړئ او د ګناه او تېري په چارو کي د چا ملاتړ مه کوئ. له لوی څښتن څخه وبېرېږي، ځکه چي د هغه نيونه ډېره سخته ده».

د اوسمهال په شرايطو کي ښايي د يهودو او نصاراوو د هيڅ شي رانيول جايز نه وي. کېدای سي دغسي د اړتياوړ شيان له اسلامي هيوادونو څخه برابر او رانيول سي. په دې هکله زموږ مشرو علماوو ډېر پخوا لا څونه پر ځای نظر ورکاوه. له حضرت مولانا اشرف علي تهانويرحمه الله څخه چا پوښتنه وکړه چي د هندو له دکان څخه خوږې او داسي نور رانيول جايز دي که څنګه؟ هغه په جواب کي ورته وليکل: «که په څرګنده کوم نجاست نه وي رانيول يې جايز دي، خو که دغه شيان له خپل مسلمان ورور څخه رانيسې او ګټه وررسوې نو دا ډېره ښه ده». وګورئ امداد الفتاوٰی ۳/ ۱۴۱مخ.

په دې هکله په کويټ کي خپرېدونکي عربي اوونيزي «المجتمع» د ۲۰۰۲ع. کال د مې پر ۲۵مه د اسلامي نړۍ د نامتو ستر عالم ډاکټر يوسف قرضاوي وينا هم خپره کړې ده. هغه په دې وينا کي په زغرده ويلي دي چي د يهودو لخوا د جوړو سوو درملو او نورو شيانو رانيول جايز نه دي.که بېخي ډېره اړتياوي نو د «الضرورة يقتدربقدرالضرورة» «يعني د هر هغه کار کول يا پرېښوول چي د اړتيا له مخي رخصت باله سي نو رخصت يا جواز يې د اړتيا په کچه وي او تر هغه زيات جواز نه لري». د قاعدې له مخي دي دغسي شيان هغه مهال له کفري هيوادونو څخه رانيول کيږي چي د اسلامي هيوادونو شيان کفايت نه کوي.

د لاهور د «آب حيات» مياشتيزي د ۲۰۰۲ع.کال د ستمبر په ګڼه کي ليکي: «ډاکټر قرضاوي څرګنده کړې ده چي د نړۍ خوړني په دې نوي پېړ کي پر موږ فرض ده چي موږ د مسلمانو هيوادونو جوړو سوو شيانو ته کوم چي د ملټي نېشنل کمپنيو په خونړيو منګولو کي ښکېل دي، ترجيح ورکړو. زموږ د اسلامي هيوادونو مصنوعاتو ته د دغو ملټي نېشنل کمپنيو لخوا جدي ستونزي

او خطرې متوجه سوي دي». د معلوماتو له مخې پر ډاکټر قرضاوي سربېره نورو ډېرو اسلامي عالمانو هم د دغو کمپنیو پر خلاف فتواوي ورکړي دي او په عربي هیوادونو کې د هغو پر مصنوعاتو بندیزونه او تحریمونه لګېدلي دي.

اوس به موږ د موډ او فېشن او داسي نورو څو داسي شیانو مثالونه راوړو چي زموږ اقتصاد ته پر تاوان سر بېره کېدای سي زموږ دین، فرهنګ او آخرت ته هم تاوان ورسوي. موږ درېشی، نکټایي، کاسمټیکس او داسي نورو ته څه اړتیا لرو؟ آیا دا د پردي کفري فرهنګ ښکارندي نه دي؟ آیا دا زموږ د اسلامي افغاني فرهنګ مخالف توکي نه دي؟ آیا موږ له دې توکو پرته خپل ژوند ته ادامه نه سو ورکولای؟ د لوېدیز فرهنګ او فېشن د پیروۍ او تقلید له امله د ډېرو نورو سترو فسادونو او ورانیو تر څنګ زموږ د مسلمانو او پښتنو ښځو دا حال سو چي له کورونو لڅ مخونه او سرتور سرونه راوزي، په موټرونو او دفترونو کې د افغانانو او بهرنیانو سره یوازي ناستي وي. ډول ډول عطرونه یې وهلي وي. زموخته سینګارونه یې کړي وي، ډول ډول غیر اسلامي او غیر افغاني لباسونه اغوندي. ان ډېري مصنوعي پلاسټیکي ورېښتان پر سرونو ږدي او...

په دې باب د شرعي د احکامو په هکله باید ووایو چي د حجاب خبره خو اوس د اسلامي عالمانو په وعظونو او کتابونو کې د لوی څښتن ﷻ د کلام او د هغه د ستر پیغمبر ﷺ د احادیثو په استناد دونه څرګنده سوې او تبلیغ سوې ده چي اوس هر څوك او هره ښځه په خبره ده او په پوهیږي. دلته په دې هکله څه ویلو ته اړتیا نه لیدل کیږي. خو بهرنیو کفري هیوادونو ته د مسلماني ښځي بېله محرمه تلل او هلته لڅ مخ ګرځېدل او د کفارو سره ناسته ولاړه تر اشدو اشده ګناه ده. رسول ﷺ به ویل: «إِنِّي لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ». (النسائي، کتاب البیعة، بیعة النساء) (زه د ښځو سره په لاس روغبړ نه کوم). حضرت بي بي عایشه رضي الله عنها وایي: رسول ﷺ هیڅ وخت د ښځي لاس ته لاس نه دی وروړی او د هغو سره به یې بیعت په خبرو کاوه. زموږ پیغمبر د ښځو سره د لاس روغبړ نه کاوه، خو زموږ ښځه د کفارو سره د لاس روغبړ لا څه چي ملکونو ته یې بې له محرمه سفرونه کوي.

په موټر او دفتر کي د نارينه وو سره د ښځي د تنها ناستي په هکله مو د رسولﷺ دې حديث ته پام را اړوم:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا وَخَرَجَتْ امْرَأَتِي حَاجَّةً. قَالَ اذْهَبْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ» (بخاري، كتاب الجهاد، باب من اكتتب (۳۰۰۶) حديث).

ژباړه: حضرت ابن عباس رضي الله عنهما له رسولﷺ څخه واورېدل چي: نارينه دي د ښځي سره يوازي نه کښېني، او ښځه دي بېله محرمه سفر نه کوي. دغه مهال يو سړی ولاړ سو او ويې ويل: ای د لوی څښتن استازې! ما خپل نوم پلانی غزا ته د تللو لپاره ليکلی دی او مېرمن مي حج ته وتلې ده. رسولﷺ ورته وفرمايل: ولاړ سه د مېرمني سره دي حج وکړه.

د اسلامي احکامو له مخي ښځه حج ته لا بېله محرمه يوازي نه سي تللای. (له پورتني حديث څخه هم معلومه سوه) او سفر يې حرام او د رسولﷺ د لارښوونو مخالف کار باله سي، نو د کفارو ملك ته به يې تلل او بې محرمه سفر څنګه وي؟

د ښځو د وربښتانو او ځينو نورو په هکله ځيني احکام

د اسلام سپېڅلي دين د انسان وربښـتانو تـه د نارينـه وي کـه د ښـځي ډېـره پاملرنه کړې ده. پـه اسـلامي احکـامو کـي، پـه تېـره د فقهـي پـه کتـابونو کـي د وربښـتانو د پـاکولو، اصـلاح کولـو، بږمونځولـو، مـنظم سـاتلو، کوڅۍ کولـو، روزلو، په غوړيو او خوشبويي وهلو په هکله ځانګړې لارښووني سته. صـحيح حديث دی:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ لَهُ شَعْرٌ فَلْيُكْرِمْهُ» (ابوداود، باب في اصلاح الشعر).

ژباړه: له حضرت ابو هريرهؓ څخه روايت دی چي رسول اللهﷺ وفرمايل: څوک چي وربښتان لري، نو د هغو دي په تنظيـف او تـزئين او غـوړو وهلـو او بږمونځولو اکرام، ساتنه او پالنه وکړي.

په دې هکله پـه دې کتـاب کـي د (ځـان او څېـرې سـمون او سمبالښـت تـه پاملرنه) تر سرليک لاندي هم څرګندوني سوي دي

دلته د ښځو د وربښتانو او ځينو نورو په هکله، ځينو څرګندونو او لارښـونو ته ستاسي پام را اړوو.

د وربښتانو رنګول:

که وربښتان تور وي او سپين سوي نه وي يا يې رنګ داسي نه وي چي بـد ايسي، نو په بل رنګ بدلون ورکول يا په داسي ډول رنګول چي د بهرنيو کافرو ښځو د سر سره ورته والی پکښې را سي نو دا حرام دی. اما د سپينو وربښـتانو رنګول له تور رنګ پرته په بل رنګ سنت بالـه سـي او رسـول اللـهﷺ يـې امـر کړی دی، خو په خالص تور رنګ د وربښتانو رنګول هم حرام کار دی. رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«غَيِّرُوا الشَّيْبَ وَلَا تُقَرِّبُوهُ السَّوَادَ» (مسند احمد) يعني سپينو وربښتانو ته په بل رنګ ورکولو بدلون ورکړئ، خو تور رنګ مه ورنژدې کوئ.

دغه راز فرمايي:

«غَيِّرُوا هَذَا بِشَيْءٍ وَاجْتَنِبُوا السَّوَادَ» (مسلم) يعني دغه سپين وربښتان په يوه بل رنګ بدل کړئ، خو له تور رنګ ورکولو څخه ډډه وکړئ.

بل حديث دی:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهَّ صَلَّى اللهُّ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَكُونُ قَوْمٌ يَخْضِبُونَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ بِالسَّوَادِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَامِ لَا يَرِيحُونَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ» (ابوداود او نسائي)

ژباړه: حضرت ابن عباس رضي الله عنهما وايي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: به آخره زمانه کي به داسي قوم وي چي په تور رنګ به خپل وربښتان د کوترو د تورو ججورو غوندي رنګوي، دوی به د جنت بوی، بوی نه کړي.

البته دغه حکم ښځي او نارينه دواړو ته دی. خو که د تور رنګ سره بل رنګ ګډ سي چي تور بخون وګرځي پروا نه کوي. اما د سر په وربښتانو د داسي شي له وهلو څخه دي په کلکه ډډه وسي چي دکافرو، زنا کارو او فاجرو ښځو د سر سره يې ورته والی راسي. ځکه چي دا حرام دی. (المکتبة الشاملة، د شيخ ابن عثيمين او شيخ فوزان فتواوي او نور).

د ښځو لخوا د مصنوعي وربښتانو استعمالول:

د مصنوعي (جوړو سوو) وربښتانو د پر سر ايښوولو په هکله رسول ﷺ فرمايي:

«لَعَنَ اللَّهُ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ» (رواه البخاري ومسلم)

يعني: د خدای لعنت دی پر هغه ښځه باندي چي د وربښتانو د لنډو يا اوږدو ايسېدو لپاره د بل نارينه يا ښځي وربښتان په خپلو وربښتانو يا د بل چا په وربښتانو پوري تړي. او پر هغه ښځه هم د خدای لعنت دی چي په ستنو خالونه وهي يا د ستنو په ذريعه دغه کار د نورو ښځو پر ځانو تر سره کوي. دغه راز په صحيح البخاري، کتاب اللباس، باب وصل الشعر (۵۹۳۲) حديث کي دي چي حضرت معاويه رضي الله عنه د حج پر مهال پر منبر باندي د وعظ په وخت

کي يوې اندازې وربښتانو ته چي يوه ساتونکي (سرتېري) په لاس کي نيولي وه اشاره وکړه او ويې ويل چي ستاسي علما چيري دي؟ ما له رسولﷺ څخه اورېدلي دي چي د زينت لپاره يې د دغسي وربښتانو له استعمالولو څخه منع کول او ويل يې: «إِنَّمَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ اتَّخَذَ هَذِهِ نِسَاؤُهُمْ» «اسرايل هله هلاك سول چي ښځو يې دغه وربښتان په خپلو وربښتانو پوري تړل».

د ښځي د وربښتانو خريل:

تول علما پر دې باندي يوه خوله دي چي ان په حج کي دي لا ښځه چي ځان له احرامه باسي د سر دربښتان نه خريي، بلکي د ګوتي د يوه بند يا څه زيات په اندازه دي د سر د وربښتانو څوکي لنډوي. په دې هکله د علماوو فتوا ده:

ويكره لها حلقه بالكلية، وذهب بعض أهل العلم إلى حرمة ذلك، ولذلك ينبغي لمن تعمل في هذا المجال ألا تحلق للنساء شعورهنَّ بالكلية إلا لضرورة، كمرض ونحو ذلك، وكذا لا تحلقه لهنَّ على هيئة التشبه بالكافرات والفاجرات، أو التشبه بالرجال. (فتاوى الشبكة الاسلامية، مركز الفتوى بإشراف د.عبدالله الفقيه، المكتبة الشاملة).

ښځي ته د سر د وربښتانو ګردسره خريل مکروه دي او ځيني يې حرام بولي. نو کومي ښځي چي په سينګار ځايونو کي کار کوي هغو ته لازمه ده چي بې له اړتيا د ښځو سرونه ونه خريي، خو که د ناروغۍ او داسي بل څه لپاره وي دا بيا بېله خبره ده، همدا راز دي سيګاروونکي ښځي د ښځي سرونه په داسي ډول هم نه خريي چي د کافرو او فاجرو ښځو يا نارينه وو سره يې ورته والی او مشابهت راسي.

د ښځي د وربښتانو لنډول:

د ښځي د وربښتانو د لنډولو په هکله صحيح حکمونه په دې ډول دي:

1- د ښځي بچه ګانه سر جوړول يا په داسي ډول د سر وربښتان کوچني کول چي د نارينه وو او کافرو ښځو د سر سره مشابهت او ورته والی پکښي راځي جواز نه لري او حرام دی. د ښځي په خوښه وي که يې د

مېږه په غوښتنه وي. د ښځو د نارينه وو سره د ورته والي يا د نارينه وو د ښځو سره د ورته والي په هکله حديث دی:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ لَعَنَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنْ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ وَالْمُتَشَبِّهِينَ مِنْ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ. (دغه حديث بخاري او نورو روايت کړی دی).

ژباړه: حضرت ابن عباس رضي الله عنهما وايي چي رسول الله پر هغو ښځو لعنت ووايه چي ځانونه د نارينه وو سره ورته کوي او همدا راز يې پر هغو نارينه وو لعنت وواية چي ځانونه د ښځو سره مشابه کوي.

دغه راز فقهي حکم دی:

قَطَعَتْ شَعْرَ رَأْسِهَا أَثِمَتْ وَلُعِنَتْ زَادَ فِي الْبَزَّازِيَّةِ وَإِنْ بِإِذْنِ الزَّوْجِ لِأَنَّهُ لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ، وَلِذَا يَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ قَطْعُ لِحْيَتِهِ، وَالْمَعْنَى الْمُؤَثِّرُ التَّشَبُّهُ بِالرِّجَالِ ا هـ. (د ردالمحتار د ٥/ ٢٨٨ مخ پر حاشيه باندي درالمختار).

د کفارو سره د مشابهت او ورته والي په هکله رسول الله ﷺ فرمايي:

«مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ» «دغه حديث احمد او ابوداود روايت کړي دي او علامه الباني صحيح بللی دی».

ژباړه: څوک چي ځان د يوه قوم سره ورته او مشابه کوي، هغه له هغو څخه دی.

دغه راز حضرت رسول اکرم ﷺ فرمايي:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارَى» «دغه حديث ترمذي روايت کړی دی او د هغه اسناد يې ضعيف بللي دي، خو علامه الباني په السلسلة الصحيحة مختصرة او نورو کي ويلي دي چي دغه حديث د هغه د شواهدو له مخي صحيح دی».

د حديث ژباړه: څوک چي له موږ پرته د نورو سره ځان مشابه کړي، هغه زموږ څخه نه دی او د يهودو او عېسويانو سره ځانونه مه مشابه کوئ.

2- د وربېښتانو په يوه اندازه داسي لنډول او اخيستل چي د اوږو تر لاندنۍ برخي ورسيږي پروا نه کوي، خو چي د کفارو سره د مشابهت او ورته والي خبره نه وي. په دې هکله دغه فتوا ده.

أما قص الشعر للسيدة فليس هناك ما يمنعه شرعا، فقد كان أزواج النبى صلى الله عليه وسلم يأخذن من شعر رءوسهن حتى تكون كالوفرة، كما رواه مسلم. والوفرة ما قصر عن اللمة أو طال عنها، واللمة ما يلم من الشعر بالمنكبين كما قاله الأصمعى. [هناك خلاف فى تحديد معنى الوفرة واللمة والجمة موجود فى «نيل الأوطار» ج ١ ص ١٣٧ وثلاثيات أحمد ج ٢ ص ٢٠٧] وقد قصر أزواج النبى صلى الله عليه وسلم من شعورهن بعد وفاته، لتركهن التزين واستغنائهن عن تطويل الشعر وتخفيفا لمئونة رءوسهن كما قاله القاضى عياض وغيره، ولم يكن ذلك فى حياته (فتاوى الازهر، مفتي عطيه صقر، المكتبة الشاملة).

د پورته مطلب لنډون دادی چي که ښځه د خپل سر ورېښتان دونه لنډ کړي چي تر اوږو پوري يې رسيږي پروا نه کوي، ځکه چي د حضرت رسول اللهﷺ مېرمنو د هغه تر وفات وروسته خپل ورېښتان په دغه اندازه لنډول.

3- د ځينو ورېښتانو لنډول او د ځينو ورېښتانو پرېښوول هم جواز نه لري.

او دې ته په عربي کي«القزع» وايي چي د منعي په هکله يې د رسول اللهﷺ صحيح حديث راغلی دی او حکم يې نارينه وو او ښځو ته عام دی. او د قزع په منع کي دليل او حکمت دادی چي ويل سوي دي چي دا د مشرکسنو او يهودو کار دی او يا دا چي يه دې سره د لوی ښتن خلقت بد رنګه کيږي.

د قزع د منعي په هکله حديث دادی:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ الْقَزَعِ (صحيح البخاري).

ژباړه: حضرت عمرؓ وايي چي رسول الله د ځينو ورېښتانو له لنډولو يا خريلو او د ځينو د پرېښوولو څخه منع وفرمايل.

په دې هکله فقهي فتوا ده:

واما قصّ بعضه وترك بعضه فهذا لا يجوز، وهذا القزع الذي صح عنه النهي من النبي عليه الصلاة والسلام كما في صحيح البخاري وغيره (فتاوى الشيخ عبدالكريم، المكتبة الشاملة).

يعني د ځينو ورېښتانو لنډول او د ځينو پرېښوول جواز نه لري او دا د قزع په نامه هغه کار دی چې منع يې له رسولﷺ څخه په صحت رسېدلې ده. او په دې هکله په صحيح البخاري او نورو کې حديث راغی دی.

4- د ښځې د شا دخوا ورېښتان لنډول او د بغلو د خوا دا اوږده پرېښوول هم جواز نه لري، ځکه چې په دې کې بدرنګي راځي او عبث کار دی.

همدا شان په دې کې د کافرانو سره مشابهت هم دی او په سر کې د نر وي که د ښځې د کافرانو سره مشابهت حرام دی. په دې هکله د د سعودي عربستان د نامتو عالم شيخ الفوزان فتوا په دې ډول ده:

لا يجوز للمرأة أن تقص شعر رأسها من الخلف وتترك جوانبه أطول؛ لأن هذا فيه تشويه وعبث بشعرها الذي هو من جمالها، وفيه أيضًا تشبه بالكافرات، وكذا قصه على أشكال مختلفة وبأسماء كافرات أو حيوانات؛ كقصة (ديانا) اسم لامرأة كافرة، أو قصة (الأسد)، أو (الفأر)؛ لأنه يحرم التشبه بالكفار والتشبه بالحيوانات، ولما في ذلك من العبث بشعر المرأة الذي هو من جمالها.

يعني ښځې ته روا نه ده چې د خپل سر ورېښتان د شا لخوا لنډ کړي او د دواړو بغلو لخوا يې تر هغو اوږده پرېږدي، ځکه چې په دې کې د ښايست بد رنګي راځي او خوشي عبث کار دی. دغه راز په دې کې د کافرو ښځو سره ورته والی هم راځي. همدا شان په بېلو بېلو بڼو د سر ورېښتان لنډول او د کافرو ښځو، لکه د مشهوري کافري ډيا نا د سر په تقليد د سر د ورېښتانو لنډول يا يې په هغه ډول لنډول چې د زمري او موږک په نامه يادېږي هم جواز نه لري.ځکه چې د کفارو او ځارويو سره ورته والی حرام دی

5- «تېري نام» د يوه هندي فلم د هلک يا د «ډيانا» نومي مشهوري کافري ښځې غوندي سر لنډول او جوړول د کفارو پېښې او د هغو سره ورته والی دی چې حرام بلل سوی دی. (په دې هکله پورته فتوا وګورئ).

6- که ضرورت وي لکه چې په سر کې ټپ وي او د هغه د درملني لپاره د ښځې د سر د ورېښتانو لنډولو يا خريلو ته اړتيا وي، نو د حاجت په

اندازه يې لنډول يا خريل جواز لري. په دې هکله لاندي فتوا ته پام وکړئ:

هل يجوز للمرأة شرعا أن تقص شعرها؟

فأجابت اللجنة: لا يجوز لها أن تقص أو تحلق شعر حواجبها أو شعر رأسها إلا لضرورة تدعو إلى ذلك كعلاج جروح بالرأس أو الحاجب يتوقف علاجها على قص الشعر أو بعضه فيجوز ذلك بقدر الحاجة. اهـ وقال الأثرم: سمعت أبا عبد الله [أحمد بن حنبل] يُسأل عن المرأة تعجز عن شعرها وعن معالجته أتأخذ على حديث ميمونة؟ قال: لأي شيء تأخذه؟ قيل له: لا تقدر على الدَّهْنِ وَمَا يُصْلِحُهُ وتقع فيه الدواب. قال: إن كان لضرورة فأرجو ألا يكون به بأس.

وقال شيخنا الشيخ ابن عثيمين رحمه الله: المشروع أن المرأة تبقي رأسها على ما كان عليه، ولا تخرج عن عادة أهل بلدها.

وإذا أمَر الزوج بِترك الشعر وعدم قصِّه فليس للمرأة أن تُخالِفه ؛ لأن له حقّ في ذلك (الفتاوى العامة للشيخ عبدالرحمن السحيم المكتبة الشاملة).

د پورته مطلب خلاصه داده: که د ښځي په سر يا ورځو کي ټپونه وي، او د هغو علاج د ټولو ورېښتانو يا ځينو په پرې کولو يا خريلو کيږي نو دا کار د ضرورت په اندازه روا دی. او د سعودي عربستان نامتو عالم شيخ ابن عثيمين ويلي دي چي مشروع داده چي ښځه د خپل سر ورېښتان لکه څنګه چي دي هغسي پرېږدي او د خپلي سيمي د دود سره مخالفت ونه کړي. او که خاوند خپلي مېرمني ته د ورېښتانو د پرېښوولو او نه لنډولو امر وکړي نو ښځه يې د مخالفت حق نه لري.

دغه راز په عالمګيري کي وايي:

وَلَوْ حَلَقَتْ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا فَإِنْ فَعَلَتْ لِوَجَعٍ أَصَابَهَا لَا بَأْسَ بِهِ وَإِنْ فَعَلَتْ ذلك تَشَبُّهًا بِالرَّجُلِ فَهُوَ مَكْرُوهٌ كَذَا في الْكُبْرَى.

يعني: که ښځه خپل سر د کوم درد له امله وخريي پروا نه کوي او که دا کار د نارينه سره د ورته والي له امله وکړي، نو دا مکروه دی.

7- د ښځي د پېکي ورېښتان اوږدول یا لنډولو او جوړول که د کافرو او ملحدو ښځو سره د ورته والي لپاره وي حرام دي، که نه پروا نه کوي.
په دې هکله لاندي فتوا ته پام وکړئ:

ما حكم القصة التي يستعملها بعض النساء وهي قص الشعر من فوق الجبهة وجعل خصلات منه تتدلى عليها؟

الجواب: الحمد لله.إذا كان الغرض من القصة التشبه بنساء الكافرين والملحدين فهي حرام ؛ لأن التشبه بغير المسلمين حرام لقوله صلى الله عليه وسلم: (من تشبه بقوم فهو منهم) وأما إذا لم يكن القصد منها التشبه وإنما هي عادة من العادات المستحدثة بين النساء فإذا كان فيها ما يعتبر زينة يمكن أن تتزين بها لزوجها وتظهر بها أمام أترابها في مظهر يرفع من قدرها عندهن فلا يظهر لنا باس بها (فتاوى اللجنة الدائمة للإفتاء ج/3 ص 881 المكتبة الشاملة).

مطلب دا چي که د ښځي د مخ د پېکي د ورېښتانو لنډول د کافرو او ملحدو ښځو د مشابهت په موخه نه وي او د خپل مېړه او د خپلو همزولو په مخ کي د ښه ایسېدو لپاره وي روا باله سي.

د ښځي د سر د ورېښتانو توني کول:

د ښځي سر توني کول که د کفارو سره د مشابهت خبره پکښي نه وي او نامحرمو نارینه وو ته یې نه ښکاره کوي مباح کار دی. د لږي مودې لپاره یې توني کوي که د ډېري مودې لپاره. په دې هکله د سعودي عربستان د نامتو عالم شیخ الفوزان فتوا په دې ډول ده:

يباح للمرأة تجعيد شعرها على وجه ليس فيه تشبه بالكافرات، ولا تظهره للرجال غير المحارم. یعني ښځي ته د سر د ورېښتانو توني کول په داسي توګه چي د کافرو ښځو سره مشابهت پکښي نه او نامحرمو نارینه وو ته یې ښکاره نه کړي روا دی.

له تورو ورېښتانو څخه د سپينو ورېښتانو ايسته کول:

د نارينه او ښځي د سر، ږيري، برېتونو، ورځو او باړخو لـه تـورو ورېښـتانو څخه د سپينو ورېښتانو اخيستل او ايسته کول چي د جهاد او دښـمن د بېرولـو لپاره نه وي، مکروه دي. په دې هکله صحيح حديث دی:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَقَالَ: «إِنَّهُ نُورُ الْمُسْلِمِ» (سنن الترمذي). يعني پيغمبر ﷺ له تورو ورېښتانو څخه د سپينو ورېښتانو له ايسته کولو څخه منع کړې ده او ويلي يې دي چي سپين ورېتان د مسلمان نور دی.

بل صحيح حديث دی:

قَالَ رَسُولُ اللهَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَنْتِفُوا الشَّيْبَ فَإِنَّهُ نُورُ الْمُسْلِمِ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَشِيبُ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ إِلَّا كُتِبَ لَهُ بِهَا حَسَنَةٌ وَرُفِعَ بِهَا دَرَجَةً أَوْ حُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ» (دغه حديث احمد او ابو داود روايت کړی دی او الباني حسن بللی دی).

ژباړه: له تورو ورېښتانو څخه سپين ورېښتان مه ايسته کوئ، ځکه چـي دا د مسلمان نور باله سي. څوک چي په اسلام کي سپين ږيری سي لـوی څښـتن د هغه په سبب نېکي ورته ليکي، درجه يې لوړه کړي او يا يې خطا ور وبخښي.

امام نووي وايي چي که وويـل سي چـي لـه تـورو ورېښـتانو څخـه د سـپينو ورېښتانو اخيستل د رسول الله ﷺ د صريح منعي لـه املـه حـرام دي څـه لـيري خبره نه ده. ابن عربي وايي چي دغه منع د دې لپاره ده چي د خدای په خلقت کي تغير او بدلون راځي.

پـر مراقـي الفـلاح بانـدي د طحطـاوي پـه حاشـيه کـي وايـي چـي امـام ابوحنيفة رحمه الله د سپينو ورېښتانو ايسته کول چي د تزئين لپاره نـه وي، مکـروه نـه ګڼل.خو دا ښايي چي د لږو ورېښتانو په هکله به وه. اما د ډېرو ايسته کـول (د پورته ياد سوي حديث) په سـبب مکـروه دی. پـه (الـدين الخـالص او ارشـاد) نـومي کتـاب کـي وايـي: «نتف الشيب: هـو مكـروه عنـد الأئمـة الأربعـة والجمهـور».

(وګورئ الفقه الاسلامي وادلته، فتاوی الهنديه، حاشية الطحطاوي على مراقي الفلاح او الاسئلة واجوبة الفقهية کتاب، المکتبة الشاملة).

د ښځي د سر د وربښتانو په ډول ډول ډېزانونو جوړول:

که ښځه د سر وربښتان پرې نه کړي او په مختلفو ډېزاينونو او فېشن سره يې جوړ کړي پروا نه کوي. البته په دې کي دې خبرو ته پاملرنه په هر حال ضروري ده:

په دې کي بايد د کافرو او فاسقو ښځو سره د مشابهت خبره نه وي.

يوازي د ځان يا د مېړه د زړه د خوشالولو لپاره وي.

دونه وخت پر ضايع نه سي چي په نورو ضروري چارو کي ځنډ راسي.

(خواتين کے لئے جديد مسائل ۸۵ مخ)

د وربښتانو د ودي او زياتوب لپاره د هغو څوکي پرې کول:

د ځينو ښځو د وربښتانو څوکي پر دوو درو برخو چاودلي وي چي له امله يې د وربښتانو وده ودرېږي. که د دغو وربښتانو سرونه پرې سي، نو وربښتان بېرته وده کوي او اوږدېږي. نو په دې صورت کي د وربښتانو د سمون او ودي لپاره د هغو د سرونو معمولي پرې کول بې له څه شبهې جواز لري. خو که په پوره توګه وربښتان اوږده سوي وي، نو د زياتو اوږدېدو لپاره يې د پرې کولو اجازه نسته.

(خواتين کے لئے جديد مسائل ۸۵ مخ، د فتاوی رحيميه د ۱۲۰/۱۰ مخ په حواله)

د ښځي سر عورت دی:

د ښځي سر او د سر وربښتان عورت دي او د وربښتانو پټول او ستر يې واجب باله سي. داچي نن مهال په اسلامي هيوادونو کي، په تېره پر ګران هيواد افغانستان باندي د نړۍ د منفور قدرت امريکې او نورو د اشغال سره افغاني ښځي بې ستره لڅ مخونه او سر تور سرونه په بازارونو او نورو ځايونو کي ليدل کېږي دا له ډېرو بدو کارونو څخه باله سي. په دې هکله د رسول اللهﷺ حديث دی:

«نِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مَائِلَاتٌ مُمِيلَاتٌ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَرِيحُهَا يُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ» (صحيح مسلم او نور).

ژباړه: داسي ښځي بـه وي چـي د کـالو اغوسـتلو سـره سـره بـه لڅـي وي او داسي ښځي به وي چي خپله به هم بـدو چـارو تـه مـايلي وي او خلـک بـه هـم ځان ته او ناوړو چارو ته مایل کوي. دغه ښځي نه جنت ته ننوتلای سي او نـه به يې خوشبويي ور ورسيږي. په داسي حال کي چي د جنت خوشبويي د پنځو سوو کالو د سفر په ليري فاصله هم ځي.

د ورځو جوړول او د مخ او لاسونو او پنډيو وربښتان ايسته کول:

د ورځو د وربښتانو اخیستل او د هغو نری کول او جـوړول پـه هـره وسـيله چي وي حرام کار او کبيره ګناه ده، ځکه چي په دې کي د لوی ښښتن د خلقت بدلون راځي او څوک چي د لوی ښښتن په خلقت کي بـدلون راولـي د شـيطان په خوله کوي. او پر ترسره کوونکي يې او پر هغه چا چي د بلي ښـځي ورځـي جوړوي د رسول اللهﷺ لخوا لعنت ويل سوی دی.

په دي هکله قرآن کريم د شيطان خبره داسي راوړي:

﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ ٱللَّهِۚ﴾ [النساء: ۱۱۹].

ژباړه: «او زه به هغو ته امر وکړم او هغوی به زما په امر د خدای په خلقت او پيدايښت کي بدلون راولي».

د يادولو وړ ده چي که د ښځي پر مخ باندي د ږيري او بریتو پر ځـای دونـه وربښتان راغلي وي چي د ښځي مـخ بـد ايسـوي، يـا يـې پـر پنـډيو او لاسـونو باندي وربښتان راغلي وي ښځي ته يې ايسته کول روا، بلکي مستحب دي.خو د مخ د لږو او عادي وربښتانو ايسته کول جواز نـه لـري. (وګـورئ پـه المکتبـة الشـاملة کـي د شـيخ ابـن بـاز او شـيخ فـوزان او د فتـوا لپـاره د دايمـي ټـولني فتواوي)

شنه خالونه د بدن پر بېلو بېلو ځايونو وهل:

زموږ د هيواد په ځينو اطرافي سيمو کي په تېره په کوچيانو کي له ډېر پخـوا څخه د ښځي پر تندي، زنه او باړخو ګانو او د بدن پـر نـورو برخـو او د نارينـه وو پر لاسونو او د پښو پر ځينو برخو باندي شنه خالونه وهي. د دې خـالونو د

وهلو ترتیب داسي دی چي د بدن پر هغه ځای باندي چي خال وهي ستني ووهي او ويني په راوباسي. بيا پر دغه ټپ باندي رانجه يا اهاک واچوي او کله چي جوړ سي، نو شين خال وګرځي. خو له څه مودې څخه بيا خبره داسي سوې ده چي ځينو کسانو چي دغه خالونه په کوچني والي يا په پخوا وختونو کي وهلي وي اوس په شرميږي او په ډول ډول لارو چارو يې بېرته ايسته کوي.

له شرعي پلوه د دغو خالونو وهل ښځي او نارينه دواړو ته حرام او کبيره ګناه ده او رسول اللهﷺ يې پر وهونکي او پر هغه چا چي دغه خالونه د بل چا پر بدن وهي لعنت ويلي دی، لکه چي حديث دی:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: لَعَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ (صحيح البخاري).

ژباړه: حضرت عبدالله بن عمررضي الله عنهما وايي چي پيغمبرﷺ په سر باندي د وربېښتانو د نښلوونکي ښځي او پر هغي ښځي باندي چي د بلي ښځي په سر پوري وربېښتان نښلوي او پر هغي ښځي چي پر بدن خالونه وهي او پر هغي چي د بلي ښځي پر بدن خالونه وهي لعنت ويلی دی.

دا ځکه چي په دې سره د لوی څښتن په خلقت کي بدلون راځي او د خال پر ځای باندي د نجسي ويني د دريدو له امله د خال ځای نجس کيږي. نو که کوم نارينه يا ښځي دغسي خالونه وهلي وي او ايسته کېده يې بې له ضرره او بې له زياته عيبه ممکن وي استه دې کړې او توبه دي پر وکاږي خو که يې مخ يا بل ځای ته ډېر ضرر رسوي استه کېده يې واجب نه دي. په دې هکله د فقهي حکم دادی:

والوشم والنمص والتفليج حرام على الرجال والنساء، الفاعل والمفعول به، لورود اللعن عليه، مما يدل على تحريمه. ويصبح موضع الوشم متنجساً لانحباس الدم فيه، فإن أمكن إزالته بالعلاج وجب، وإن لم يمكن إلا بالجرح، فإن خيف منه الضرر أو العيب الفاحش في عضو ظاهر كالوجه والكفين، لم تجب إزالته، وتجب التوبة منه، وإن لم يكن ضرر، لزم إزالته. (الفقه الاسلامي وادلته)

ژباړه: خالونه وهل، د ورځو او د مخ وربېښتان کښل او د غاښونو نري کول پر نارينه وو او ښځو دواړو حرام دي او پر هغو هم حرام دي چي نورو ته يې تر سره کوي. ځکه چي د دې کارونو پر ترسره کوونکو باندي لعنت ويل سوی دی. او دخال ځای د نجسيويني له امله نجس سي که يې په علاج سره له منځه تله کېدای سي، له منځه وړل يې واجب باله سي او که د بدن په ظاهري غړي کي لکه په مخ او لاسونو کي د ضرر يا فاحش عيب بېره وي له منځه وړل يې نه لازمېږي. بلکي پر دې کار باندي دي توبه وکاږي.

د غاښونو کوچني کول او داسي جوړول چي سره جلا جلا سي:

ځيني ښځي او نارينه د ښکلا د زياتوب لپاره او ځيني زړې ښځي او زاړه نارينه د دې لپاره چي ځوان وايسي خپل ځيني غاښونه د غاښو په ډاکټرانو نري او کوچني کوي او يا يې د ښه ايسېدو لپاره په يوه اندازه داسي جوړوي چي سره جلا جلا سي چي دا کار هم د غاښو خاوند ته او هم ډاکټر ته حرام دی: ځکه چي دا عبث کار دی او په دې سره د لوی ښښتن په خلقت کي تغير او بدلون راځي. په دې هکله صحيح حديث دی:

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْعَنُ الْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ وَالْمُوتَشِمَاتِ اللَّاتِي يُغَيِّرْنَ خَلْقَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (سنن النسائي).

ژباړه: حضرت عبدالله بن مسعودﷺ ويلي دي چي ما له رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي پر هغو ښځو يې لعنت وايه چي د ورځو او مخ وربېښتان ايسته کوي او خپل غاښونه د ښايست لپاره داسي جوړوي چي سره جلا جلا سي او پر بدن خالونه وهي او د خدای خلقت ته تغير ورکوي.

اما که په غاښونو کي علت او ضرر وي او بد ايسي او اصلاح او علاج ته يې اړتيا وي يا خواړه سم نه سي په خوړلای، نو علاج يې پروا نه کوي. دغه راز که د غاښو سره اضافي غاښ را شين سوی وی يا کوم غاښ دونه اوږد وي چي د خورک په وخت کي اذيت کوي، نو کښل يې پروا نه کوي. په دې هکله فقهي فتواوي په دې ډول دي:

سئل الشيخ صالح الفوزان عن تقويم الأسنان فقال: إذا احتيج إلى هذا كأن يكون في الأسنان تشويه واحتيج إلى إصلاحها فهذا لا بأس به، أما إذا لم يُحتج إلى هذا فهو لا يجوز، بل جاء النهي عن وشر الأسنان وتفليجها للحسن وجاء الوعيد على ذلك لأن هذا من العبث ومن تغيير خلق الله.ولا يجوز التفليج ولا الوشر للنهي عنه.

أما إذا كان هذا لعلاج مثلاً أو لإزالة تشويه أولحاجة لذلك كأن لا يتمكن الإنسان من الأكل إلا بإصلاح الأسنان وتعديلها فلا بأس بذلك.أما إزالة الأسنان الزائدة فقال الشيخ ابن جبرين: لا بأس بخلع السن الزائد لأنه يشوه المنظر ويضيق منه الإنسان...، ولا يجوز التفليج ولا الوشر للنهي عنه.

انظر كتاب فتاوى المرأة المسلمة ج/1 ص/477.

غاښونو ته د سرو يا سپينو زرو پوښ ورکول:

د ځينو خلکو غاښونه ښوري او يا ووزي. بيا د هغو ښورېدونکو غاښونو ته ډاکټران د سرو يا سپينو زرو يا نورو موادو پوښونه ورکوي او د وتلو غاښونو پرځای د سرو يا سپينو زرو غاښونه ور ايږدي او د ځينو خلکو غاښونه د سرو زرو په سيم ور تړي. څنګه چي دا ضرورت دی، نو شرعاً ښځي او نارينه دواړو ته روا کار دی، اما بې له اړتيا د نارينه وو غاښونو ته د سرو زرو پوښ ورکول يا د سرو زرو غاښونه ايښوول چي د ښکلا او وياړ او داسي نورو لپاره وي جواز نه لري. ځکه چي نارينه د سرو زرو له استعمال څخه منع سوي دي. او څنګه چي د اوداسه پر مهال د دغسي غاښونو په ايسته کولو کي حرج دی، نو حرج شرعاً مدفوع دی. له دې امله د هغو له ايسته کولو پرته اودس او غسل صحيح دی. (خواتين کے لئے جديد مسائل، ۹۷ مخ د امداد المفتيين په حواله او نور).

په دې هکله د فتاواوو عبارتونه په دې ډول دي:

فلا حرج في تركيب أسنان صناعية للضرورة، والحاجة الصحية، كمن سقطت أو تلفت أسنانه أو بعضها؛ لأن ذلك من باب العلاج وإزالة العيب المأذون فيه شرعاً، إذا لم يترتب عليه ضرر.

ولا خلاف – فيما نعلم – في جواز اتخاذ السن من أي مادة كانت، وإنما اختلف العلماء في اتخاذ السن من الذهب؛ فأجازه الجمهور؛ قياساً على الأنف واحتجوا بحديث عَرْفَجَة بن أسعد – رضي الله عنه – قال: «أصيب أنفي يوم الكُلَاب في الجاهلية، فاتخذتُ أنفًا من وَرِقٍ، فأنتن عليَّ، فأمرني رسول الله – صلى الله عليه وسلم – أن أتخذ أنفًا من ذهب» ؛ رواه الترمذي والنسائي وأبو داود، والسن في معنى الأنف.

قال الكاساني في «بدائع الصنائع» : «وأما شد السن المتحرك بالذهب، فقد ذكر الكرخي – رحمه الله – أنه يجوز، ولم يذكر خلافاً.

وذُكر في الجامع الصغير أنه يكره عند أبي حنيفة، وعند محمد لا يُكره، ولو شدها بالفضة، لا يُكره بالإجماع» (فتاوى الموقع الالوكة، المكتبة الشاملة).

يجوز اتّخاذ السّنّ من الذّهب عند الجمهور قياساً على الأنف، لأنّ «عرفجة بن أسعد قطع أنفه يوم وقعة كلابٍ فاتّخذ أنفاً من فضّةٍ فأنتن فأمره النّبيّ صلى الله عليه وسلم باتّخاذ أنفٍ من ذهبٍ...» فعلم أنّ كلّ ما دعت إليه الضّرورة يجوز استعماله من الذّهب، وإلى ذلك ذهب المالكيّة والحنابلة. وقال الشّافعيّة: يجوز وإن أمكن اتّخاذه من فضّةٍ.

وذهب أبو حنيفة إلى المنع وقال: إنّ الأصل في الذّهب تحريمه على الرّجال والإباحة للضّرورة، وقد اندفعت بالفضّة وهي الأدنى فيبقى الذّهب على التّحريم. غير أنّ محمّد بن الحسن من الحنفيّة وافق الجمهور وكذلك أبو يوسف في قولٍ.

(موسوعة فقه العبادات، المكتبة الشاملة).

د نوکانو اوږدول او رنګول:

د احاديثو په کتابونو کي د رسولﷺ مشهور حديث دی چي د نوکانو اخيستل د اسلامي فطرت له سننو څخه دی. يعني دا له هغو سننو څخه يو لرغوني سنت دی چي لوی څښتنﷻ د انبياوو‌علیهم‌السلام لپاره غوره کړي، ټول شرايع پر هغو متفق وه او موږ ته يې د هغو په ترسره کولو کي په هغو پسي د اقتدا امر کړی دی. نو له دې امله د نوکانو اوږدول د سنتو خلاف کار باله سي. په هره اوونۍ کي يوه پلا د نوکانو پرې کول او د بغل او تر نامه لاندي وريښتانو اخيستل مستحب دي. د جمعې ورځ د دې کارونو لپاره افضله ده. په پنځلسو ورځو کي هم جايز دي، خو تر څلوېښتو شپو زيات پرېښوول يې مکروه تحريمي دي. (عمدة المناسك ۲۰۴ مخ د درمختار د ۵/ ۲۸۸ مخ په حواله). د فتاوی علماء البلد الحرام په ۵۸۸ مخ کي وايي چي د نوکانو اوږدول د ځارويو او ځينو کفارو سره مشابهت او ورته والی دی.

نوکان د انسان د وجود ډېر مهم جز باله سي.په ډېرو مواردو کي کار ځني اخيستل کيږي او د انسان په تېره د ښځينه وو د ښکلا يوه غوره ذريعه ده. له دې امله بايد د هغو ډېره ښه ساتنه وسي. ځکه د نوکانو ناجوړي د بدن د عمومي روغتيا د خرابۍ لامل جوړېدای سي. نوکان بايد له زخمي کولو او ګرړلو څخه په ټينګه وساتۍ. که کوم کيمياوي مواد استعمالوئ يا کالي يا لوښي مينځۍ نو بايد ربړي دسکلې په لاس کړۍ. که مو نوکان ګرړل سوي يا کمزوري سوي وي د زيتونو او شړشمو غوړي سره ګډ کړۍ، څه هوږه ور واچوۍ پاخه يې کړۍ. بيا چي ساړه سول بوتل ته يې واچوۍ، له کاره تر وزګارېدو وروسته لاسونه ښه پرېولۍ او لاسونه او نوکان دواړه ښه په وموږۍ او دا کار څو واره تر سره کړۍ. نوکان د ښکلا لپاره په توږلو او شيپ ورکولو مه کمزوري کوۍ. د نوکانو درنګ (Nail Polish) يا (Enamel) استعمال د نوکانو سطح وچوي او رنګ جذبوي چي له دې امله بيا د هغو طبيعي رنګ خراب سي او يو ډول پيکه ښکاري. د رنګ د پاکولو تېز کيمياوي مواد (Remover) خو يې بيا بېخي خرابوي.

وايي چې پر نوکانو د رنګونو وهلو دود هم لومړی مصریانو رامنځته کړ. د مصر په ډېر ښایست نامتو ملکې کلوپاترا او د هغې مینځو به ساده او بې ضرره رنګونه استعمالو ل. خو نن مهال فیشني ښځي خپل نوکان په ډول ډول کېمیاوي رنګونو ښکلي کوي. په دې رنګونو کي ځیني داسي تېز کېمیاوي مواد ګډ وي چي پر حساس جلد ډېر بد لګیږي.

له دیني نظره یې د فتاواوو په کتابونو کي د نوکانو نه رنګول اولٰی یعني ښه کار بللی دی او ویلي یې دي چي د اوداسه تازه کولو پر مهال یې ایسته کول او زایلول لازم دي. ځکه دغه رنګ نوك ته د اوبو له رسېدو څخه ممانعت کوي او په اوداسه کي نوکانو ته د اوبو رسول اړین دي. د اوداسه پر غړو له رشتیانی اړتیا پرته د داسي شي نښلول او لګول چي اوبه ورپرې نه ږدي د اوداسه د صحت مخه نیسي. او لکه چي پوهیږو د ښځو لخوا پر نوکانو رنګ وهل د اړتیا لپاره نه بلکي د ښکلا لپاره دي. نو له درنو خوندو څخه هیله کیږي چي د نوکانو له اوږدولو او رنګولو څخه تېري سي. په دې هکله په فتاوی عالمګیري (۴) مخ، او جدید فقهي مسائل ۱/ ۲۳ مخ کي هم څرګندوني سوي دي

د ښځو لخوا عطرونه وهل:

د ښځو د عطرونو وهلو په هکله رسولﷺ فرمایي:

«كُلُّ عَيْنٍ زَانِيَةٌ وَالْمَرْأَةُ إِذَا اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ بِالْمَجْلِسِ فَهِيَ كَذَا وَكَذَا يَعْنِي زَانِيَةً» (رواه ابوداود والترمذي وقال حديث صحيح). یعني: په بدو کتونکې هره سترګه زنا کاره ده. او کومه ښځه چي عطر ووهي او (د نارینه وو) مجلس ته نژدې تېره سي داسي او داسي ده، یعني زنا کاره ده.

↔ ↔ ↔

د پورتنیو خبرو په پای کي باید ووایو چي د ښځو د وریښتانو او د هغي د بدن د نورو غړو د سینګار په هکله مسایل خورا ډېر دي، خو دغه کتاب پر هغو ټولو باندي د بحث کولو حوصله نه لري، ځکه نو موږ په دې هکله خپلي خبري همدلته پای ته رسوو. خو نارینه وو، ښځو، ډاکټرانو او په سینګار ځایونو کي بوختو ښځو ته توصیه کوو چي د سینګار او د سینګار د شیانو د

استعمال او په سينګار پوري د اړوندو ځينو کارونو په هکله له جيدو اسلامي عالمانو څخه وخت په وخت پوښتني وکړي، په دې هکله شرعي احکام ځان ته معلوم کړي او له هغو کارونو څخه چي کتاب او شريعت يې د تر سره کولو اجازه نه ورکوي، له تر سره کولو څخه ډډه وکړي. دغه راز زموږ سوداګرو ته توصيه کوو چي روغتيا ته ضرري شيان او هغه شيان چي استعمال يې د شريعت له مخي ښه نه دی هيواد ته وارد نه کړي او حکومت هم په دې هکله وخت په وخت څارنه وکړي او متخلفينو ته شرعي جزاوي ورکړي.

له امریکا او نورو کفري هیوادونو څخه راوړل سوي غوښي

لکه چي څرګنده ده اوسمهال د افغانستان په بازارونو کي له امریکا او نورو کفري هیوادونو څخه د چرګانو، غویو او پسونو راوړل سوي غوښي او همدارنګه په بندو دبلیو کي ډول ډول پخې غوښي خرڅیږي.

دغه غوښي له شرعي پلوه:

د اسلامي شریعت له مخي د لاندي کسانو ذبیحه حرامه ده باید ونه خوړل سي: د مشرك او وثني (بت پالونکي). د ملحد چي په هیڅ دین نه وي. د مرتد که څه هم د اهل کتابو په دین سوی وي او د زندیق (څوك چي په باطن کي کافر وي خو په ایمان تظاهر کوي).

پر دې بنسټ د جاپانیانو، کمونیستانو او هندوانو ذبیحې حلالي نه دي. (الفقه الاسلامي وادلته۳/ ۶۴۹مخ.

یهود او نصارا د اسلامي شریعت له مخي اهل کتاب دي. د یهودو او نصاراوو ذبح سوی څاروی هله حلال باله سي چي د ذبحي لپاره یې هغه طریقه کارول سوې وي چي اسلام ویلې ده. بل دا چي پر هغه یې په رشتیا د «الله»ﷻ نوم اخیستی وي او د بل چا یا حضرت عزیرعليه السلام یا حضرت مسیحعليه السلام نوم یې نه وي پر اخیستی او اهل کتاب په رشتیا اهل کتاب وي.

خو اوس لکه چي لیدل کیږي د امریکا او نورو کفري هیوادونو زیاتره خلك کوم چي له لویه سره اهل کتاب اورسماً یهود یا نصرانیان بلل کیږي ملحدان، دهریان او بې دینه سوي دي او مذهب او وحي او آخرت هیڅ نه مني. بلکي په دغسي عقایدو ملنډي وهي. نو د دغسي کسانو د لاس ذبیحه حلاله نه ګڼل کیږي او چي په یقیني توګه جوته نه سي چي ذبیحه د معتقد کتابي په لاس د الله د نامه په اخیستلو او د اسلامي شریعت سره سمه ذبح سوې ده له دغسي ذبایحو څخه احتراز واجب دی.که ووایو چي دغه څاروي به د دوی دغسي معتقدو مذهبي وګړو ذبح کړي وي نو څنګه چي یهود د عزیرعليه السلام د الوهیت (خدایی) او نصارا د عیسیٰعليه السلام د الوهیت قایل دي نو قوي اندېښنه ده چي

دوی به د ذبحي پر مهال د خدای د نامه سره د عزیر یا مسیح نومونه هم اخیستي وي چې بیا هم ښايي د دغسي غوښو له خوړلو څخه د احتیاط له مخي ډډه وسي. (دامداد الفتاوٰی د ۳/ ۵۴۴مخ او جدید فقهي مسائل د ۱/ ۱۳۲مخ څخه په استفاده).

حکیم الامت مولانا اشرف علي تهانويؒ د امداد الفتاوٰی په ۳/ ۵۴۳ مخ کي فرمايي: «د هندو لخوا خرڅه سوې ذبیحه حلاله نه ده که څه هم هغه ووايي چي دا مسلمان ذبح کړې ده. ځکه چي د کافر خبره په دیاناتو کي د منلو وړ نه ده».

په دیاناتو لکه حل او حرمت او طهارت او نجاست کي د کافر او د مستور او نامعلوم سړي قول د منلو نه دی (فتاوٰی عالمګیري (۵/ ۳۰۷) مخ).

مولانا خالد سیف الله رحماني د جدید فقهي مسائل په ۱/ ۱۳۳مخ کي وايي: «له اروپا څخه چي کومي غوښي رائحي او پر لیکلي وي چي: (په شرعي طریقه حلال سوی دی) د دغسي غوښو د خوړلو ګنجایش سته. البته که په نورو قراینو او ذرایعو غالب ګومان داوي چي دا يې هسي لیکلي دي خو په حقیقي معنا يې د هغه په حلالولو کي شرعي طریقه نه ده رعایت کړې نو بیا د دغسي غوښو خوړل درست نه دي».

اوس به وګورو چي له امریکا او نورو کفري هیوادونو څخه راوړل سوي غوښي معمولاً څنګه حلالي سوي دي. لکه چي څرګنده ده په اروپايي هیوادونو کي يې له ډېرو پخوا زمانو څخه د څاروي سر غوڅ ور پرې کاوه. بیا يې دې چاري ته نوې بڼه ورکړه او د ګلوټین یا ګیوټین (Guillotine) په نامه د سر پرې کولو مشین يې اختراع کړ. څاروی به يې ودراوه او له پاسه به يې یوه غټه چاړه پر را کش کړه او د څاروي سر به يې له تنه بېل کړ. بیا يې د څارویو د ذبح کولو بله طریقه رامنځته کړه. د دې طریقې سره سم څاروی پر سر باندي په یوه درانه شي وهي یا پر سر باندي د برېښنا کرنټ ورکوي. کله چي څاروی بې سده سي په زنځیرونو يې تړي او د مشین له تېرې چړې څخه يې تېروي او نیمه غاړه يې ورپرې کوي. د «امت مسلمه پر کفار کی مظالم کی دلخراش حالات» په ۱۳۸ مخ کي لیکي: «د جرمني د میونیخ د ښار یوې

سیمه ییزي محکمې هلته پر مسلمانو اوسېدونکو باندي په اسلامي طریقه د څارویو د حلالولو په هکه بندیز لګولی دی او حکم یې کړی چي مسلمانان هم باید هرو مرو څاروی د برېښنا په کرنټ بې سده کړي».

نو اوس د کفري ملکونو له عمومي حالت څخه دا خبره جوته ده چي په امریکا، اروپا او نورو کفري هیوادونو کي د غوښو د تجارت شرکتونه او موسسې زیاتره څاروي په دغه ډول ذبح کوي. چي دا بېخي غیر اسلامي طریقه ده او د دغسي ذبح سوو څارویو غوښي روغتیاته هم مضري دي.

د دغي طریقې له مخي چي د څاروي د بې سده کولو لپاره دماغي ضربه یا د برېښنا جټکه ورکوي په هغه کي د دغي جسماني صدمې له امله د هستامین (Histamine) د پیدا کېدو لامل ګرځي چي په دې سبب د څاروي غوښي ډېري بدرنګه او بد خونده کیږي. لنډه دا چي اوس په امریکا، اروپا او نورو کفري هیوادونو کي د غوښو د کاروبار کمپنۍ څاروي په ماشینانو وژني چي ګردسره د اسلامي شریعت مطابق نه وي. نو تاسي فکر وکړئ چي د دغسي غوښو پرکارټنانو او کڅوړو باندي چي لیکلي وي: «مذبوح حلال حسب الشریعة السلامیة» (په شرعي طریقه حلالي سوي دي) رښتیا به وي؟ هغه هم د داسي امریکایي او اروپایي کفارو لخوا چي نه خپل دین مني او نه د اسلام دین.

قا ل الله تعالیٰ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ﴾ [الحجرات: ٦].

ژباړه: «ای مومنانو! که کوم فاسق تاسي ته کوم خبر ووایي نو تاسي د هغه په هکله ښه څېړنه او تحقیق وکړئ».

په پورتني آیت کي په فردي او ټولیزه توګه یو ډېر مهم اصل بیان سوی دی او هغه دادی چي د هر فرد او هر حکومت دا دنده ده چي هغه ته چي کوم خبر یا اطلاع ورسیږي، په تېره د بدو فاسقو او مفسدو وګړو له لوري، نو لومړی باید هغه ښه وڅېړي.

نوپه دې هکله چي هر څوني څېړني سوي دي یا وسي پایله یې د تفسیر مظهري دا قول دی: «ولاشك ان النصاری في هذا الزمان لایذبحون بل یقتلون بالوقد

غالباً فلایحل طعامهم» (تفسیر مظهري ۳/ ۴۰ مخ). یعني دا حقیقت دی چې د دې مهال عیسویان څاروي نه ذبح کوي بلکې په بریښنایي مشین یې وژني. له دې امله د دوی ذبیحه حلاله نه ده.

دغه راز لوی څښتن فرمایي:

﴿وَلَا تَأْكُلُواْ مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُۥ لَفِسْقٌ ۗ وَإِنَّ ٱلشَّيَـٰطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰٓ أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجَـٰدِلُوكُمْ ۖ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾﴾ [الأنعام: ۱۲۱].

ژباړه: «او کوم څاروی چې د لوی څښتن په نامه نه وي ذبح سوی د هغه غوښې مه خورئ، دا کار فسق دی. شیطانان د خپلو ملګرو په زړونو کې شکونه او اعتراضونه اچوي، څو هغوی ستاسې سره شخړه وکړي. خو که تاسې د هغو اطاعت مانه تاسې به هرومرو مشرکان یاست».

په ماشین باندې د دې دونو چرګانو او څارویو د ذبح کولو پر مهال د دې کفارو لخوا د لوی څښتن د نامه یادول کله امکان لري او کله یې یادوي؟

نوښه داده چې د دغسې غوښو له رانیولو او خوړلو څخه احتراز وسي او پر ځای یې زموږ د خپل هیواد یا د اسلامي هیوادونو د چرګانو، پسو او غویو غوښې استعمال سي. البته که دولت په رښتیا د خلکو خدمت کوي نو خلک دې د امریکایانو د غیر صحي او بې کیفیته غوښو له اړتیا څخه وژغوري او د چرګانو د فارمونو زیاتولو او دودولو او د نورو غوښو د محصولاتو ډېرولو ته دې رشتیانی توجه وکړي.

د بهر نیو په اصطلاح ذبح سوو چرګانو د غوښو په هکله څه نوري خبري

د کراچي د اووه ورځنۍ مجلې «اخبار جهان» د ۲۰۰۰ع.کال د د سمبر د ۴ ـ ۱۰ ګڼې په۶۴ مخ کې د «ککړو خوړو څخه خپرېدونکي مکروبي ناروغۍ» تر سرلیك لاندې لیکي:

«بازاري خورکونه زیاتره په ځانګړې توګه په مکروبونو ککړ وي. څېړنو جوته کړې ده چې ککړ خواړه د ډول ډول ناروغیو لامل کیږي. په امریکا کې هرکال درې لکه تنه د خورك له امله ناروغه کیږي چې روغتونونو ته داخلیږي او بیا له هغو څخه پنځه زره تنه مري. د چرګانو په شمول د نورو الوتنکو

غوښې زیاتره په بکټریاوو ککړې وي. د امریکا د چرګانو پر غوښو تازه څیړنو جوته کړې ده چې د دغه ځای د چرګانو شپیته فیصده غوښې مکروبې دي. ستونزه داده چې که خواړه د خوني د تودوښې په درجه کي کښېښوول سي نو بکټریاوي په ډېره تېزي پر راټولیږي. دا هم جوته سوې ده چې که خواړه په یخچال کي وساتل سي هم مکروبونه اخلي.دغوښو ساتلو ګودامونه (stacks) له دې پلوه نور هم زیات خطرناك وي. ځکه چې د ګودامونو ورونه ډېر خلاصیږي او بندیږي او له دې امله زیات جراثیم ور دننه کیږي».

له پورتنیو څرګندونو څخه موږ اټکلولای سو چې د کومو په اصطلاح ذبح سوو چرګانو غوښې چې دسمندرونو له هاخوا څخه ترموږ پوري را رسیږي د اوږده واټن نقل وانتقال او د ډېر عمر پر تېرېدو له امله هرو مرو په ډول ډول مکروبونو ککړیږي؛ له خپله اصلي حالته وزي او خامخا خوسا او خرابیږي. چې کېدای سي خوړل یې موږ په ډول ډول مکروبي ناروغیو اخته کړي.

له بله پلوه لکه چې پوهیږو په دې وروستیو کلونو کي په پر له پسې توګه د چرګانو او الوتونکو د تیغك یا وبایي والګي (سارس یا انفلونزا) د خپرېدو په هکله خبرونه خپریږي. همدا اوس هم چې د ۱۳۸۵ ل.کال د کب میاشت ده د نړۍ په ګوټ ګوټ کي ان زموږ د هیواد په پلازمېنه (مرکز) او څو نورو سیمو کي دغه ناروغي په چرګانو کي لیدل سوې ده. څنګه چې دغه ناروغي د چرګانو، مرغانو او د هغو له غوښو او هګیو څخه په انسانانو هم پوري کیږي او د هغه د مړیني لامل ګرځي، نو له دې امله زموږ د حکومت په شمول ډېرو حکومتونو د چرګانو پر غوښو او هګیو واردولو او د هوا د مرغانو پر ښکار او نیولو بندیزونه لګولي دي. نو د دې لپاره چې خدای مه کړه د دغسي مشبوهو، ککړو او غیر صحي غوښو د خوړلو له امله په روغتیایي ستونزو اخته نه سو لازمه ده چې پر هغو خپلې حلالې پیسې ور نه کړو او تر خوړلو یې تېر سو.

د ګامېښو او غويو د غوښو روغتيايي تاوانونه

غوښې له روغتيا يي پلوه:

ډاکټران وايي چې غوښې د غذائيت، خوند او جسماني ودې له پلوه په ټولو خوړو کې ځانګړی ځای لري. د ځينو طبيبانو په اند په ځينو ناروغيو او کمزوريو کې د غوښو خوړل طاقت ورکوي. نو هغه ناروغان چې د غوښو خوړلوته ضرورت لري بايد غوښې وخوري اما د ځينو ناروغانو طبيعتونه چې د غوښو خلاف دي پر هغو باندې لومړې بايد غوښې بندې سي او بيا يې علاج وسي.

لويو لويو ډاکټرانو او حکيمانو په خپلو مستندو کتابونو کې ويلي دي چې غوښې باد ليري کوي، ډېر ژر طاقت ورکوي. د توليد ماده، وينه او وازګه ډېروي. شهوت زياتوي، د احتلام باعث کيږي او بدن چاغوي. خو د دې تر څنګ هغو دا هم ويلي دي چې د غوښو خورک پر دماغ بده اغېزه کوي او خرابوي يې. ځيني طبيبان وايي: د هغو هيوادونو وګړي چې غوښې ډېرې خوري جګړه مار او ويني بهوونکي وي، خو دماغي ځرنګوالی يې صفر وي. ان يو هندی مسلمان طبيب ادعا کوي: څنګه چې افغانان د نورو هيوادونو تر خلکو ډېرې غوښې خوري نو ډېر جګړه مار او بهادران دي او پر ډېره کوچنۍ خبره مشتعل کيږي. يو بل ډاکټر په خپل کتاب کې وايي: هغه څوک چې غوښې ډېرې خوري د هغه ميلان د حيواني جذباتو خواته وي او له روحاني برکت څخه لږ برخه ور رسيږي چې په نتيجه کې د هغه پر څېره باندې د نرمۍ او لطافت نوم او نښان نه ليدل کيږي. د اسلام نامتو عالم امام غزالي رحمه الله په احياء العلوم کې وايي چې د غوښو پر خوړلو باندې مداومت د زړه قساوت رامنځته کوي.

په يوه بل کتاب کې د غوښو په باره کې داسې ويل سوي دي: عموما د غوښو هر ډول خواړه چې وي د هغو د هضم کولو لپاره لويي معدې او ځګر ته ضرورت پيدا کيږي. دا ډول غوښن خواړه په ډېر مشکل سره هضم کيږي. دغه ډول که د نس خوږ (د معدې زخم) وجود هم ونه لري ورو ورو په کولمو کې د ننه سفر کوي او په دې ډول د کولمو د ننه سفر سست او نيمګړی کړي

او د هغو د وران هم کمزوری سي، چي د دغو خوړو د هضمولو لپاره په معده کي زیاتو تیزابوته ضرورت وي چي په دې ډول د تیزابي مادې د ترشح څخه په معده کي یو ډول درد پیدا کیږي او دا ډول غوښن خواړه تر دوو درو اوونیو پوري په نس کي دننه پاته کیږي او اغیزه یې جاري وي.

په یوه بل کتاب کي وایې: هغه څوک چي د معدې یا کولمو په ټپ اخته وي هغه باید لومړی د غوښو د خوړلو څخه پرهیز وکړي.

په بل کتاب کي وایي: د غوښو خوړل د احتلام شکایت رامنځته کوي او د جریان او سرعت انزال ناروغیوته ډېري ضررناکي دي. غوښي د سبو او نورو غوندي په آسانه نه هضمیږي. بلکي د غوښو پروټین او غوړزګي د هضمولو پر غړو باندي ډېر فشار راوړي. د غوښو د خوړلو له امله په پوښتورګو کي یو ډول تیزابي ماده چي یورك اسيډ (Uric Acid) نومیږي زیاتیږي. چي بیا یې پښتورګي په آسانۍ نه سي خارجولای. دغه راز غوښي په بدن کي صفرا هم زیاتوي. د غوښو له ډېرو خوړلو څخه د مثانې او پښتورګو ناروغۍ رامنځته کیږي او د اینې، پښتورګو، زړه او د بدن د نورو غړو په کار کي نقص رامنځته کیږي. له دې امله باید غوښي لږ وخوړل سي. په تېره د غټ څاروي غوښي باید ډېري لږ وخوړل سي ځکه چي دغسي غوښي روغتیاته ډېري تاواني دي.

د غوا او ګامیښي غوښي:

د ګامیښي او غوایي غوښي د خپل تاثیر له پلوه په ډېرو قوي خوړو کي نه راځي. په دې چي هغه پروټین چي په زیاته اندازه د سېرلي، پسه، چرګ او کبانو په غوښو کي سته د غوایي په غوښو کي نسته. او هغه خوند چي په هغو غوښو کي سته په دې غوښو کي نسته.

د غوایي غوښي وچي او ګرمي دي. او ځیني تاوانونه یې په لاندي ډول دي:

خرابه وینه په بدن کي پیداکوي. سودایې ناروغۍ رامنځته کوي. نس غټوي، د مرغړیو او نورو د درد لپاره تاواني دي. په دماغ کي زهر جن مواد ډېروي. د ډېرو خوړو څخه یې ورۍ خرابیږي. په ډېر عمر هضمیږي. په دې ډول د غوایي غوښي د روغتیا لپاره ډېري مضري دي.

خو ځيني خلک چې د غـوايي غوښـې خـوري کوښښ دي وکـړي چـې د کوچني ګيلګي غوښې واخلي او هغه دې يوازې نه پخـوي، بلکي يـو بـل سـابه دي ضرور ورسره اچوي. خو ګرمه مساله او مرچک دي ډېر نـه وراچـوي. پـه دې چې دغه غوښې پخپله ګرمی دي.

د غوايي د سر او پښو يخني ښوروا ګټوره ده. البته چې پـه ژمـي کـې يـې پـه مناسبه اندازه وخورئ. دا د بدن حرارت نورمـال سـاتي او د نـارينتوب ځـواک پياوړی کوي. طبيبان وايي: «مرق البقر دواءٌ ولحمه داءٌ» يعنـي د غـوايي د غوښـو ښوروا درمل دي خو غوښې يې ناروغي ده.

د ګاميښې غوښې هم ډېرې ګرمې او وچې او د غوايي د غوښو په څېر دي. د نازک طبعو، په تېره د علمي، ادبي او ذهني کار کوونکو لپاره تاواني دي. خو د ګاميښې د کټې غوښې دومره تاواني نه دي.

له بهرنيو هيوادونو څخه د غوايي راوړل سوي غوښې:

يوه ډېره بده بدمرغي چې تر ايډز را وروسته د اروپايانو په پېښه سـوې ده د غويو لېونتوب دی. دغه مصيبت په ځانګړې ډول په انګلستان کې ډېر رامنځته سوی دی. دې ناروغۍ ته په انګرېزي Mad Cow Disease (د لېوني غوايي نـاروغي) وايـي. د Foot & Mouth Disease (د ښـونګري او خـولې ناروغي) يې هم بولي. خو دا وروستۍ ناروغي څه نوې نـه ده. دا يـوه بېلـه او لرغـونې نـاروغي ده چې پـه څـارويو کـې د يـو ډول وايـرس لـه تيتېـدو څخـه رامنځته کيږي. لومړی د څارويو پر پښو او خوله دانې راوخېژي بيا تپ سي او له دې امله يې شـيدې ډېـرې لـږ سي. د دې نـاروغۍ درملنـه شـونې ده. خـو د Mad Cow ناروغي بالکل نوې ده، پـه پخـوا وختونـو کـې هـيڅ نـه ده ليـدل سوې او درملنه يې هـيڅ شـونې نـه ده. د دې نـاروغۍ لـه املـه غـويی ګردسـره لېونی سي. د دېوالونو سره سر وهي. ګردچاپېره ګرځي را ګرځي اوپرانسانانو او څار ويو بريدونه کوي. دغه ناروغي له څـارويو څخـه انسـانانو تـه هـم لېږدول کيـږي. د University of Illinois at Urbana Champaign پـه اسـنادو کـې يـې د دې نـاروغۍ نـوم پـه ميـډکل ژبـه (Bovine Spongiform

(Encephalopathy BSE) ایښی دی. په دغو اسنادو کې په څرګنده توګه لیکل سوي دي: بواین سپانجي فارم د څارویو یوه وژونکې ناروغي ده. دا له کومي باکتریا یا وایرس څخه نه بلکي د یوډول خپل په خپله پیدا کېدونکي مضر پروټین څخه چي پري اونز (Prions) ورته وایي، پیدا کیږي.

وایي چي دغه ناروغي لومړی په ۱۹۸۵ع.کال څرګنده سوه. تر ۱۹۹۰ع.کال وروسته په برتانیه کي د دغي ناروغۍ یولك دري اتیا زره پېښي پهګوته سوې. دغه وبا په ۹۳ - ۱۹۹۲ع.کلونو کي خپل اوج ته ورسېدل او په هره اوونۍ کي د دغسي کېسونو شمېر تر زرو پوري ورسېد. اوس هم د ټولو تدابیرو سره سره په هره اوونۍ کي د دغسي نژدې سلو پېښو راپور ورکول کیږي.

دا ناروغي یوازي په برطانیه کي نه ده رامنځته سوې، بلکي د اروپا په زیاترو هیوادونو کي تیته سوې ده. په آیرلېنډ کي د دغي ناروغۍ ۳۳۷پېښي، په فرانسه کي ۵۱پېښي، په پرتګال کي ۱۹۵ پېښي او په سویزرلېنډ کي ۲۸۳ پېښي ثبت سوي دي.

په څارویو کي د Mad Cow Disease او Foot & Mouth Disease دواړي ناروغۍ یوځای هم رامنځته سوي دي. خو د Mad Cow ناروغي ځکه خطرناکه ده چي د هغو د غوښو له خوړلو څخه انسانانو ته لېږدول کیږي. په انسانانو کي یې دغه ناروغي (CJD Jakob disease Creuztfeldt) بللې ده. په برتانیه کي له ۱۹۹۵ع.کاله تر اوسه د لېونیو غویو د غوښو د خوړلو له امله د مړوسوو انسانانو په شمېر کي ورځ تر بلي ډېرښت را ځي. له دې امله د دغه هیواد دغوښو کاروبار ډېر خراب سوی دی او له دې امله د دې هیواد اقتصاد ته درونډ تاوان اوښتی دی.

د یوه تازه ر پوټ سره سم د دغي ناروغۍ له امله د دماغ د پاړسوب پېښي د کاله ۲۳ فیصده زیاتیږي او دا ناروغي د هلکانو په پرتله په نجونو کي زیاته لیدل سوې ده.

لویه ستونزه داده چي ډاکټران په دماغ کي د دغي ناروغۍ د پاته کېدو موده نه سي اټکلولای. دا ناروغي په ځینو حالتونو کي تر شلو کالو په دماغ کي

پروربښت کوي. له دې امله د دې ناروغۍ علامې تشخیصول ډېر ستونزمن کار ګرځېدلی دی.

د لېونیو غویو د دغې خطرناکي ناروغۍ له امله د نړۍ ډېرو هیوادونو د انګرېزانو د غوښو پر واردولو بندیزونه ولګول. ځکه نو انګرېزانو په لکونو غوایي بیله دې چې لومړی یې په یو ډول ووژني په ډېره بې رحمانه توګه ژوندي وسوځول. خو لکه چې ښکاري تر اوسه هم دغه ناروغي ورکه سوې نه ده. اوس هم د ځینو هیوادونو چارواکي د نورو هیوادونو د غوایي د غوښو د ناسم کیفیت او داسي نورو خبرو له امله د هغه دصادروونکو سره په شخړو اخته وي.

غوایي زمونږ په هیواد کي بېخي ډېر روزل کیږي او که یې د دولت لخوا د لازیا ت روزلو لپاره پاملرنه وسي کېدای سي چي د غویو غوښي زمونږ له هیواده بهر ته صادري سي. همدا اوس هم زمونږ په هیواد کي د قصابانو لخوا د حلالو سوو غویو او ګامېښو تازه غوښي په پېخر خرڅیږي. خو د تعجب ځای دی چي د دې سره سره زمونږ هیواد ته له ډېري مودې له بهر څخه هم د غوایي غوښي راوړل کیږي. له بده مرغه دلته هیڅ یوه اداره هم نسته چي د دغسي او نورو ډول دول غوښو لابراتواري معاینات وکړي.

بله دا چي زمونږ د وطن د غویو غوښي باید له بهر څخه تر راوړلو سوو غوښو ډېري ارزانه وای. ځکه نه له بهر څخه تر دې ځایه د انتقال لګښت پر لوېري نه کوم محصول. خو بیا هم په حیرانتیا سره دغه د بهر څخه راوړل سوي غوښي زمونږ د غویو تر غوښو ډېري ارزانه دي. نو دا ولي؟ دا څنګه غوښي دي چي زمونږ په وطن کي تر حلالو سوو غوښو یې ارزانه ورکوي؟ هرومرو په دې غوښو کي څه خرابي سته. که نه نو داسي ارزانه به نه وای.

په پای کي زمونږ هیوادوالو ته زمونږ سپارښتنه دا ده چي لومړی د روغتیایي وجوهاتو له مخي ګردسره غوښي ډېري ونه خوري او څه لږ غوښي چي خوري زمونږ د وطن د ماهیانو، چرګانو، پسو او سېرلیانو، غویو او ګامېښو تازه حلالي سوي غوښي دي خوري. اما له بهره راوړل سوي غوښي خو د پورتنیو مطالبو په پام کي نیولوسره او له دې امله چي ممکن په ماشینانو ذبح سوي وي باید

هيڅ ونه خورو. څو خداى مه کړه له دې پلوه په کوم تکليف اخته نه سو. په هغه صورت کي به يې درملنه راته ګرانه وي او پښېماني به هم ګټه نه کوي.

بلـه خبره دا ده چي په دې وروستيو کي زمـوږ په ځينو رستورانونو او خوړنځايونو کي د برګر او داسي نورو په نومونو غوښي خرڅيږي. لکه چي په بهرنيو هيوادونو کي ليدل سوي دي Burger د سرکوزي لـه ورانـه څخـه جوړيږي او دغوايي غوښي هم پکښي استعماليږي. خداى دي وکړي چي دغه برګر هماغه د بهرنيو هيوادونو برګر نه وي. په دې هکله اړونـد چارواکي بايـد څېړنه او پلټنه وکړي. که يې غوښي د سرکوزي يا په غير شرعي طريقـه د ذبـح سوو غويو وي بايد په کلکه يې د خرڅولو مخه ونيول سي.

کوکاکولا، پیپسي، فانټا او دغسي نور مشروبات (خواږه زهر)

لکه چي پوهیږو کوکاکولا، پیپسي او داسي ډېر نور د چیښلو شربتونه د نړۍ په ډېرو هیوادونوکي په تېره زموږ په دې وروسته پاته او په اقتصادي لحاظ لـه پښنو لوېدلي هیواد کي په پېخر چیښل کیږي او اړوندي کمپنۍ يې له دې درکـه د ورځي په میلیونونو ډالر ترلاسه کوي. موږ په دې مضمون کي د کولاکـولا او پیپسي کمپنیو پر رامنځته کېدو، اسرایلو ته د دغو شربتو له ګټي څخـه د برخـي ورکولو، د هغو پر ترکیب او روغتیا ته د هغو پر ضررونو رڼاغږېږو.

کوکا کولا:

کوکاکولا یوه امریکایي کمپنۍ ده چي د اټلانټا د یـوه فارمیسیسـټ (درمـل جوړوونکي) جان ایس. (۱۸۳۱ـ ۸۸) لخواپه ۱۸۸۶ع.کـال پـه ابتـدایي ډول رامنځته سوه او په ۱۸۹۲ع.کال پـه امریکـا کـي رسـماً پرانیسـتل سـوه. اوس د دغي کمپنۍ لوی او نړیـوال منځـی (مرکـز) پـه اټلانټـا کـي دی. د معلومـاتو لـه مخي اوس دغه کمپنۍ دغه توکي جوړوي:

کوکاکولا Coca Cola

فانټا Fanta

فروټوپیا Fruitopia

کیا اورا Kiaora

للټ Lilt

سپرایټ Sprite

سن کټ Sunkit

سکوپس Schwoppes

دغـي کمپنـۍ پـه ۱۹۶۶ع.کـال د اسـرائیلو د حکومـت د یـوې سـتري مرستندویي کمپنۍ په توکه تبارز وکړ. په ۱۹۹۷ع.کال د اسرائیلو حکومـت لـه دې امله چي دغي کمپنۍ د هغو سره زښـت زیـات کومکونـه کـړي وه هغـې تـه

ټریډ ایوارډ (تجارتي مډال) ورکړ. په ۲۰۰۱ع.کال د امریکا او اسرائیلو د سوداګرۍ اتاق لخوا د کوکا کولا په نړیوال ستر مرکز کي د اسرائیلو سره د کوکاکولا د ستر مرستندوی په صفت د «ګالا ایوارډ» په نامه مډال ورکړ.

دا هم جوته سوې ده چي «د اسرائیلو سره د مرستي» تر پروګرام لاندي کوکاکولا کمپنۍ خپلو کارکوونکو ته د اسرائیلو او عربو د جګړې په اړه ځانګړې روزنه ورکوي. د دغي روزني ځانګړی نصاب یوې کمپنۍ جوړ کړی او مالي مرستي د «جیوش ایجنسۍ» (یهودي ټولني یا ادارې) او د اسرائیلو د حکومت لخوا ورته برابریږي. دغه وګړي د یهودو لخوا په لاندي سوو سیمو کي له هغو کسانو څخه استخدامیږي چي له پخواني شوروي اتحاد څخه ورغلي وي. په دغه تربیتي پروګرام کي د اسرائیلو او عربو د منازعې په اړه ځانګړی مضمون تدریسیږي او هغو ته دا ویل کیږي چي فلسطین د یهودو پلرنی ټاټوبی دی او د مسجد اقصیٰ پر ځای دمخه سلیماني هیکل موجود وو، اوس موږ غواړو د هغه پر ځای بیرته سلیماني هیکل ودان کړو. دغه راز دغو کسانو ته د کوکاکولا د بازار موندلو د لارو چارو او د هغو له ګټي څخه اسرائیلو ته د مرستو په باب هم لکچر ورکول کیږي. دا هم ورته تدریسیږي چي د عربو په خلاف او د اسرائیلو په ملاتړ څنګه پروپاګنډ په لارواچول سي.

د ۲۰۰۲ع.کال په فورورۍ کي کوکاکولا کمپنۍ د اسرائیلو سره د مرستو د کچي د لا زیاتو لوړولو او د دوی په ګټه د مرستو د ټولولو په موخه د «فرینډز آف اسرائیل» او «نېشنل هیلي» دوو صهیوني کمپنیو سره یوځای د ګډ لکچر ورکولو پروګرام په لار واچاوه چي په هغه کي د منیسوټا د پوهنتون یوه یهودي استازي لنډا ګریډسټین لکچر ورکړ. دغه سړی د صهیوني ټولنو او تنظیمونو څخه تنخوا خوري خو دی وایي چي د نیشنل پبلك راډیو (NPR) د منځني ختیځ استازی دی. د ۲۰۰۱ع.کال د سپټمبر پر لسمه د مصر «الاهرام» ورځپاڼي د کوکاکولا یو اعلان خپور کړ. په دې اعلان کي د کوکاکولا کمپنۍ په ښرګندو الفاظو خپلو رانیوونکو ته ویلي وه چي: «کوکاکولا رانیسئ او د اسرائیلو سره مرسته وکړئ».

کوکاکولا کمپنۍ اعلان کړی دی چي هر کال د خپلې ګټې لس فیصده د اسرائیلو یهودي غورځنګ ته ورکوي.

پر دې سربېره کوکا کولا کمپنۍ څه مهال دمخه په اسرائیلو کي ستره پانګه په کار واچول او د اسرائیلو لخوا د فلسطینیانو پر غصب سوې مځکه یې د تصفیه سوو معدني اوبو (منرل واټر) یوه کمپنۍ په شلو ملیونو ډالرو رانیول. د دې کمپنۍ په جوړولو سره نه داچي اسرائیلو ته ګټه رسیږي، بلکي د هغو اووسوونو ته د کار زمینه هم مساعدیږي. په اسرائیلو کي د کوکاکولا لخوا د دغسي ستري پانګي اچوني او یهود پالني له امله اسرائیلو کوکاکولا ته هلته د هر څه زیاتو تولیداتو د جوړولو حق ورکړ.

پیپسي کولا:

پیپسي کولا هم د خوړو او مشروباتو یوه امریکایي کمپنۍ ده او دغه نوم یې په 1965ع. کال هغه مهال ځان ته غوره کړ چي د Frito-Lay, Inc. په نامهیوې بلي کمپنۍ سره یوځای سوه. د دغي کمپنۍ مرکزي دفتر په نیویارك کي دی. د لومړی پیپسي کمپنۍ بنسټ په 1898ع. کال د یوه امریکایي فارمسیست) Caleb D. Bradham ۱۸۶۶ـ ۱۹۳۴) لخوا کښېښوول سو. بیا په 1931ع. کال بل امریکایي فارمسیسټ) Guth G. Charles ۱۸۷۶— 1948) د بلي نوي پیپسي کمپنۍ تجارتي نخښه او سامانونه رامنځته کړه او د یوې نوي پیپسي کمپنۍ بنسټ یې کښېښود. څنګه چي دغه پانګوال د Loft, Incorporated کمپنۍ مشر هم وو نو بیا دغه دواړي کمپنۍ سره یو ځای سوې او Loft, Incorporated هم په Pepsi-Cola Company. ونومول سوه. بیا دغه کمپنۍ د نورو کمپنیو سره هم یو ځای سوه او یو لړ بدلونونه پکښي راغله.

د دغي کمپنۍ په هکله باید وویل سي چي په ۱۹۹۲ع. کال کله چي د عربو ټولني د کوکاکولا مشروبات تحریم کړل پیپسي د عربو او اسرائیلو په بازارونو کي خپل مشروبات په ډېره چټکۍ سره پلور ته وړاندي کړل او ښه غوښنه ګټه یې ترلاسه کړه. چي بیا پیپسي مشروبات هم د عربي ټولني په تور لیست کي

راغله. په دغو ورځو کي پیپسي کمپنۍ د دې لپاره چي د عربي ټولني لـه تـور لیست څخه ځان وژغوري د لنډ مهال لپاره یې له اسرائیلو څخه ځان ګوښه کړ. خو له دې امله په امریکا کي پر هغې باندي پرلـه پسې نیوکي کېدلې او د پیپسي دغه کار یې له سیاسي پلوه ناسم باله. د امریکا یـوه تنظیم د پیپسي پـر خلاف دعوه دایره کړه او تور یې پر ولګاوه چي پیپسي پر اسرائیلو بانـدي د تحریم په چاره ك برخه اخلي.که څه هم د امریکا قوانینو امریکایي کمپنۍ په دغه تحریم کي له برخي اخیستلو څخه منع کولې خو دغه قوانین ښه څرګند نه وه. بیا د محکمو د تحقیقاتو په نتیجه کي څرګنده سوه چي پیپسي کمپنۍ په دغه تحریم کي نه ده شامله، بلکي د پردې ترشا اسرائیلو ته مرستي ورکوي. لـه دې امله پر دې خبرو خوله پټه سوه.

تاسي پوهېږئ چي د پیپسي معنا څه ده؟ په (ملټی نیشنل کمپنیون کی اسلام دشمنی) کتاب کي وایي چي د Pepsi توري د دغـو الفاظو مخففات دي:Pay each penny to save Israel یعني یـوه یـوه روپـۍ واچـوئ او اسرائیل په ځواکمن کړئ. پر همدې بنسټ پیپسي کمپنۍ اسرائیلو تـه د کالـه لس ارب ډالره کومك ورکوي. د یادوني وړ ده چي د مرنـډا (MIRINDA) تـوري د دغـو الفـاظو مخففـات دي: Muslim & Islam Ruined Intensively Never Dawn Again. یعني مسلمان او اسلام دي پـه ډېـره بده توګه پوپنا سي او هیڅکه دي لوړتیا او عـروج تـه نـه رسیږي. د سپرایټ (SPRITE) تـوري د دغـو الفـاظو مخففـات دي: Supper Power Remained Israel Till End یعني اسـرائیل دي تـر پایـه د ستر ځواك پـه توګه پاته وي. د ټیم (TEEM) توري د دغو الفـاظو مخففـات دي: Tease Each & Every Muslim. یعني هر مسلمان ته ازار ورسوئ.

په لومړیو وختونو کي دا خبره ښه جوته نه وه چي دغـه تجـارتي کمپنۍ پـه رشتیا د یهودو ملاتړي دي او د هغو د ګټو ستره برخه اسرائیلو ته رسیږي، خو اوس پـه عامـه توګـه داسـي شـواهد سـته چـي د هغـو لـه مخـي لـه دې ترخـه اوبږوونکي حقیقت څخه انکار نه سي کېدای.اوس پـه رشـتیا جوتـه سـوې ده چي دغه کمپنۍ د فلسطینیانو، عربو او نورو مظلومانو او بې وزلو وژونکي دي.

د دوی په دغو پیسو وژونکي وسلې برابریږي، د اسرائیلو پوځ په پیاوړی کیږي او د اسرائیلو لخوا د اسلام پر ضد ډول ډول دسیسې په لاراچول کیږي او د اسلام بېخ په کښل کیږي.

له بله پلوه دغو او دغسي نورو یهودي او عېسوي کمپنیو د ټولي نړۍ پر مارکیټ خپله منحوسه ولکه لګولې او په ځانګړې توګه یې د اسلامي هیوادونو سیمه ییزي کمپنۍ د ګواښ او ناکامۍ سره مخامخ کړي دي. د دې سترو او توطئه ګرو کمپنیو د پانګي، تبلیغاتو، چلونو او د زبرځواکو دولتونو د ملاتړ له امله د اسلامي هیوادونو کوچنۍ او سیمه ییزي کمپنۍ بې وسه سوي چي په پایله کي د دغو اسلامي هیوادونو شته او پانګه دغه ستري کمپنۍ لوټوي او اسرائیل په ځواکمن کوي.

بله د خواشینۍ خبره لا داده چي دغه کمپنۍ د اعلانونو په نامه په نورو هیوادونو په تېره په اسلامي هیوادونو کي د یهودو، هنودو او صلیبي عېسویانو د فرهنګي تېریو سره غوښنه مرسته کوي او په دغو هیوادونو کي فحاشۍ او لوڅ فرهنګ ته وده او پرمختیا ور بخښي. د کوکاکولا او پیپسي کمپنۍ په اسلامي هیوادونو کي پر اعلانونو باندي په ملیونونو ډالره لګوي. څرګنده ده چي پر دغو اعلانونو باندي دغه لګېدلي پیسې هم دغه کمپنۍ د هغو د رانیوونکو له جیبو نو څخه پوره کوي.

ښه نو ای درنو او عزتمنو لوستونکو! تاسي فکر وکړئ چي د دغو شربتو رانیوونکي او چیښونکي څه کوي او څه چیښي؟ آیا دا شربتونه همدغه خوړې اوبه دي او که زموږ د مسلمانو فلسطیني او نورو عربو ورونو ویني؟

آیا موږ کله دا فکر کړی دی چي پر فلسطیني مسلمانانو باندي دغه بده ورځ او دا میزایل، بمونه او راکټونه اورېدل پر دغو مشروباتو باندي زموږ د پیسو په ورکولو سره تر سره کیږي؟ آیا موږ کله دا فکر کړی دی چي د حرمینو شریفینو شاوخوا چي د یهودو او نصاراوو پوځیانو محاصره کړې ده پر کوکاکولا، پیسي او داسي نورو یهودي او عېسوي مصنوعاتو باندي زموږ د پیسو د ورکولو او زموږ د تېلو او داسي نورو شتو د غصبولو په سبب ده؟

که موږ هر یو د زړه له صدقه او په اسلامي او افغاني هوډ تصمیم ونیسو چي نور به زموږ د مسلمانو وروڼو ویني یعني دغه کوکاکولا او نور یهودي او عیسوي خواږه او مشروبات نه خورو نو باور ولرئ چي د اسلامیت دښمنان به مو په کلکه د ناکامۍ سره مخامخ کړي وي. که موږ په رشتیا د فلسطین، عراق، افغانستان او نورو مظلومو مسلمانانو سره خواخوږي لرو نو باید لږ تر لږه خو دغه کوکاکولا او دغسي نور مشروبات تحریم کړو او په ټینګه ژمنه وکړو چي نور به دغه ګنده شربتونه ګردسره نه چیښو. موږ باید د دې ناولو مشروباتو له چیښلو څخه داسي ډډه وکړو لکه د شرابو له چیښلو څخه. بلکي که ووایو چي شراب یوازي یوه سړی ته تاوان رسوي خو کوک او پیپسي تر شرابو ډېر مضر او خطرناکه دي دا به ډېره مناسبه خبره وي. ځکه چي دا ټول امت ته تاوان پېښوي. د کوکاکولا او پیپسي چیښونکی نه یوازي د خپل ضمیر مجرم دی، بلکي دا د بشپړ اسلامي امت مجرم دی. دا د فلسطینیانو دښمن، د عراقیانو دښمن، د افغانانو دښمن او بالاخره د حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ دښمن دی. ځکه چي د ده په پیسو اسرائیل او نور کفار خپل پوځي ځواکونه پیاوړي کوي، زموږ پر لومړۍ کعبه بیت المقدس یې منګولي نوري هم ښخېږي او د کعبې شریفي او مدینې منورې نیولو ته یې هم لار اوارېږي.

نو درنو لوستونکو! د لوی څښتن ﷻ لپاره که د یهودو او هنودو په وړاندي د ځپلو مظلومو مسلمانانو سره په خپلو ځانو او وسلو مرسته نه سئ کولای، د هغو د شیانو سره خو شلوون (بایکاټ) کولای سئ؟ او که موږ دغونه هم نه سو کولای نو د لوټ سوو عصمتونو، معصومو کوچنیانو د شهادت او پر بې ګناه مسلمانانو باندي د ډول ډول زړه دردونکو مظالمو پر لیدو باندي به د خپلو بې حسیو او بې پرواییو جواب خپل رب ﷻ ته په کومه خوله ورکوو؟

د کوکاکولا او پیپسي کیمیاوي مواد:

اوس را ځئ وګورو چي په دغو شربتونو کي چي موږ یې داسي په خوند خوند چیښو او خپلو ګرانو مېلمنو ته یې هم د هغو د عزت لپاره ورکوو او که یې ورنه کړو د پزې پرې کېده یې بولو کوم توکي ګډ دي.

۱- سیکلمیټ (Cyclamate): دا یو بې بویه، سپین، شفاف پوډر دي چې معمولاً Calcium Cyclamate یا Sodium Cyclamate ورته وايي. دغه پوډر د لومړي ځل لپاره په ۱۹۳۷ع. کال د Michael Sveda نومي لخوا کشف سول. دغه مصنوعي قند بېل بېل ډولونه لري او د خوږولو ځانګړنه یې تر معمولي قندو او بورې له (۳۰۰) څخه تر (٦۵۰) واره ډېره ده. دغه ماده زیاتره د یوې بلې له روغتیا یي پلوه مضري مادي سره چې سکرین (Saccharin) یا مثقال ورته وايي هم ګډوي. سکرین بورې غوندي ماده ده چې له کوئیلې (سکرو) څخه یې را باسي.

له بله پلوه د دغو مصنوعي خوږو بیه د جغندرو د بورې په نسبت ډېره لږ او ارزانه ده. له دې امله په ډېرو هیوادوکي د غیرالکلي مشروباتو او نورو په خوږولو کي د بورې پر ځای ګټه ځني اخلي. د دغو قندو د روغتیایي ضررونو په هکله د نړۍ مطبوعاتو او روغتیایي سازمانونو ډېري څرګندوني کړي او په ټینګار سره یې ویلي دي چې دغه پوډر له روغتیایي پلوه د انسان کولمې د ډول دول باکتریاوو بریدونو ته چمتو کوي او سرطان زېږوونکی دی.

۲- کاربن ډای اکسایډ (CO2): دا له یو ډول زهرجنو ګازو څخه تېري سوي عامي ساده اوبه دي (چې دپاك بللو هیڅ ګرنتي یې نسته).

قدرت دغه زهرجن ګاز چې د وینو د فضلې غوندي دی دسا ایستلو په ذریعه له سږو څخه دباندي را باسي. خو د کوکاکولا او پیپسي په اوبو کي دغه ګاز ګډوي او جذبوي چې د دغو مشروباتو د بوتلونو او دبلیو یوه ډېره مهمه برخه جوړوي او بالاخره له دې عملیې څخه د مشروباتو د تېزابیت درجه ۳، ۴ کیږي. دغه ګاز د مشروب پر خوند اغېز ښندي، په شربتو کي یو ډول کوبۍ جوړوي چې د چیښونکي خوله تخنوي او د خوند او یخوالي احساس یې ډېروي. د مشروباتو کمپنیو ته کاربن ډای اکسایډ له دې امله هم مهم او ړین دی چې د بوتل اوبه تر ډېره مهاله نه خرابیږي. نو څنګه چې موږ دغه ګاز د دغسي مشروباتو په چیښلو سره بیرته ګېډې او جسم ته ننباسو او له امله یې د انساني جسم تېزابیت تر عادي تېزابیت درې یا څلور واره تېزیږي. زموږ

هډوکو او غاښونو ته تاوان رسوي او د بدن روغتیا ته هم خطرناك تماميږي. له بله پلوه څنګه چي دغه مشروبات ډېر یخ وي زموږ پر جسماني نظام او ګېډه باندي دوه چنده بوج اچوي: یو د تېزابیت له امله او بل د مشروب د حرارت د درجي له امله چي عموماً صفر سانتي ګراډ وي. په داسي حال کي چي د جسم د حرارت درجه ۳۷سانتي ګراډه وي. چي د دې توپیر د له منځه وړلو لپاره ګېډه باید زیات کار وکړي. د خوړلو پر مهال د دغو مشروباتو له چیښلو څخه د هاضمې مرستندویه کېمیاوي ماده (Digestive Enzymes) تحليليږي، پر ګېډه زیات بوج اچوي چي له امله يې په ګېډه کي ګازونه او نور زهرجن مواد رامنځته کيږي. کوم چي په کولمو کي جذبيږي او جسم تر خپل وخت دمخه بوډاکوي.

3- فاسپوریك اسیډ (Phosphoric Acid): دغه تېزابي ماده زموږ د بدن د هډوکو او غاښونو د کلسیمو ماده اخراجوي. له پرله پسې استعمال څخه يې د هډوکو د کمزورۍ له امله د هډوکو درد او ملا درد پیدا کيږي او کله ناکله هم له معمولي ضربې څخه هډوکی ماتيږي. چي دې ناروغۍ ته «Osteoporosis» یعني د هډوکو کمزوري وايي.

4- کافئین (Caffeine): دا عصبي نظام ته تحریك ورکوونکي او نشه راوړونکي درمل دي چي له استعمال څخه يې سړی د یو څه مهال لپاره تکړه او تازه دمه وي او خوښي احساسوي. خو پنځه شپږ ساعته وروسته چي يې اغېزه له منځه ولاړه سي کمزوري، سستي، کهالي او خوابدي محسوسه کړي. د کافئین له ډېر استعمال څخه کېدای سي په انسان کي ناکراري، د څینو غړو رېږدېده، د زړه ټکان او داسي نور رامنځته سي. پردې سربېره کېدای سي د سر درد او سرپرله ګرځېده هم ورپېښ سي. (د کافئینو په هکله څه مطالب د قهوې او چایو تر سرلیك لاندي هم وویل سول.). کافئین د مشروباتو په عامو بوتلونو کي له ۳۵ څخه تر ۵۰ ملي ګرامو پوري وي چي په دې حساب باید په نیم لېتر کي ۲۰۰ ملي ګرامه وي.

5- سوډيم بينزويټ (Sodium Benzoate) : دا يوه مشهوره د يخ ضد کېمياوي ماده ده، چي د موټرانو ليلېټرونو ته يې د دې لپاره اچوي چي اوبه يې يخې نه سي. دا «سم الفار» ته ورته يو ډول زهر دي چي کرار کرار اغېز کوي. که څوك په يوه ساعت کي کوکاکولا څلور لېټره وچيښي کېداى سي چي د دغو زهرو له امله د مرګ تر پولي ورسيږي. د مشروباتو کمپنۍ يې د مشروباتو سره د دې لپاره ګډوي چي د بوتلونو د خرابۍ مخه ونيسي. (د خلکو په ګېډو چي هرڅه کيږي ودي سي).

6- رنګ لرونکي توکي ياکېمياوي رنګونه (Food Coloring) : ټول کېمياوي رنګونه په تېره سور امارنت (Amaranth Red No.) او بور بورډيکس (Bordeaux) د ځېرنو له مخي د سرطان د ناروغۍ قوي لامل ګرځي او د انسان روغتيا ته ناوړې پايلي لري.

7- کنين: يو نشه کوونکى مرکب دى چي په دغو مشروباتو کي يې له دې امله ګډوي چي خلك د دغو مشروباتو معتاد سي.

8- ايملسي فاير: Emulsifier: يو ډول کيمياوي ماده ده چي د انسان روغتيا ته مضره تماميږي. په ځينو مشروباتو کي يې د هغو د بېلو بېلو توکو د سره يوځاى کولو لپاره کاروي.

۹- نور داسي ناڅرګند طبيعي خوندور توکي چي ښايي په قصد سره يې د مشروباتو پر بوتلونو نه وي ليکلي.

دلته د کوکا کولا د مشروباتو د يوې مشهوري ادارې د يوه ليك د يوې برخي وړاندي کول له ګټي خالي نه دي. د دغي ادارې په ليك کي وايي: «زموږ د مشروباتو د طبيعي اجزاوو فارموله پټه ده اوزموږ د کمپنۍ د ستر دفتر له څو تنوپرته بل څوك نه دي په خبر».

د کوکاکولا، پيپسي او داسي نورو روغتيايي تاوانونه:

لکه چي پوهيږو نن مهال زموږ په بازارونو کي کوکاکولا، فانتا، ټيم، انرژۍ، سپرايټ، مرنډا او نورو ډول ډول شربتونه په پېخر خرڅيږي او زموږ خلک يې ببخي ډېر مصرفوي، د غټو اوکوچنيو مېلمستيا وو سترخانونه په

ښکلي کېږي او په ښاديو او ودونو کي ساده اوبه يا سکنجبين يا د داسي نورو شيانو ورکول د پزي پرې کېدل ګڼي. خو په ځينوکتابونواونشرياتوکي د همدغو غيرالکلي مشروباتو او ډول ډول کولاوو په هکله ويل سوي دي چي دغه مشروبات روغتياته له ډول ډول مضرو توکو او مصنوعي قندو څخه جوړيږي او په وګړو کي د سرطان او نورو ډول ډول ناروغيو سبب کيږي.

د ډاکټر انعام الله په نامه يو ډاکټر په خپله يوه ليکنه کي پر صحت باندي د دغو مشروباتو د ناوړو اثراتو په هکله داسي ليکي:

پيپسي او کوکاکولا د کوچنيانو پر ذهني روغتيا باندي د بدي اغېزې له امله په هغو کي ناارامي، هيجان او سرکښي رامنځته کوي او کوچني ضدي جوړوي. په هغو کوچنيانو کي چي کوکاکولا ډېره چيښي د مور او پلار د په عذابولو او يو له بله د جنګ جګړو کولو تمايلات زيات وي او په ذهانت کي يې کمښت ليدل کيږي.

کوکاکولا د کوچنيانو پر جسماني روغتيا باندي داسي بد اغېز ښندي چي په ظاهره چاغ ښکاري خو دننه کمزوری او سست وي. ژړ او ډنګر وي سترګو يې توري الغې وهلي وي او څېره يې مړاوې ښکاري.

د دې مشروباتو ډېر چيښل د اينې د ناروغيو (Liver Cirrhosis) لامل ګرځي. البته د دغې ناروغۍ لومړی لامل د الکحلي مشروباتو استعمال دی او تر هغه وروسته يې لويه وجه د کوکاکولا، پيپسي او داسي نورو چيښل دي.

د کوکاکولا او داسي نورو له زيات چيښلو څخه ذهني کمزوري، د سر درد، په تېره د ټيکو درد، د رويې او برخورد بدلون او د ذهني وړتيا کمښت رامنځته کيږي. ډېر استعمال يې د ګېډې او مثانې د سرطان لامل کېداى سي. که يې اميندواري ښځي وچيښي د ماشوم د ښې د خرابۍ او يا د عيبي پيدا کېدو سبب کېداى سي.

امريکايي او اروپايي ډاکټرانو د پورتنيو ناروغيو لاملونه د کوکاکولا او داسي نورو چيښل ګڼلي دي. هغو خلکو ته خبرداری ورکړی دی چي که په خپل خوراك او چيښاك کي بدلون را نه ولي په راتلونکو شلو کالو کي د بدو پايلو سره مخامخ کېدلاسي.

د غه راز د ملتي نيشنل کمپنيون کی اسلام دشمنی په (۸۹) مخ کي ليکي: «د روغتيا د ماهرانو د څېړنو سره سم پيپسي، کوکاکولا، سيون اپ، مرنډا، سپرايټ چيښل هيپاټايټس بي او سي (Hepatitis) د اينی مهلکي ناروغی رامنځته کوي. دغه راز د کوکاکولا او پيپسي له چيښلو څخه د شکري د ناروغی امکانات هم۵۰ فيصده زياتيږي». (د کولاکولا د ضررونو په هکله د دې کتاب په (۷۹) مخ کي د دووانګرېزي ډاکټرانو څرګندوني هم وړاندي سوې).

له دې امله دی چي په امريکا، سکانديناوي هيوادونو، لوېديزه اروپا او نورو هيوادونو کي د روغتيا وزارتونو خلکو ته اعلام کړې ده چي دغه خوړې غير الکلي اوبه چي له ډول ډول کولا وو او د هغوله متفرعاتو او متشابهاتو څخه عبارت دي. او له مصنوعي قندو څخه جوړيږي د سرطان او ډېرو نورو ناروغيو زېږوونکي دي. په ځينو هيوادونو لکه ډنمارک او نوروکي د دغو شربتونو خرڅلا و د دولت لخوا منع سوی دی او خلکو ته اعلام سوې چي دغه شربتونه رانه نيسي او وېې نه خوري.

له بده مرغه دغه مشروبات چي نن مهال زمونږ هيوادته له باندنيو هيوادونو څخه په ډول ډول نومونو او خورا ډېر راځي، د اسلامي او مذهبي پلوه خو دولت هيڅ هم نه پر وايي. د روغتيايي لحاظه هم زمونږ د عامي روغتيا د وزارت د مسئولينو لخوا نه څېړل کيږي. نو څنګه چي دغه مواد زمونږ ډېر خلک شپه او ورځ په خورا ډېره اندازه مصرفوي بايد په دې هکله زمونږ د دولت د اسلامي او اقتصادي چارو مسئولين او د عامي روغتيا وزارت جدي څېړنه وکړي. هغه مشروبات او نور خوراکي توکي چي راوړل او مصرفول يې زمونږ دين او ديني ورونړو، زمونږ آخرت او زمونږ وطني اقتصاد او د شربتو دوديزو داخلي توليداتو ته تاوان وي او زمونږ صحت را خرا بوي په کلکه منع کړي، د واردولو مخه يې ونيسي او د هغو ديني، اقتصادي، سياسي او اخروي ضررونه رسماً تائيد او په ګوته کړي او خلک وپوهوي چي نور د هغو له خوړلو څخه ډډه وکړي. البته د هغو مشروباتو په هکله چي زمونږ ديني امورو، روغتيا

او اقتصاد ته مضر نه وي، اعلان وکړي چي زموږ سوداګر یې وارد کړي او خلک یې بېله کومي اندېښنې مصر ف کړي.

بله د پام وړ خبره داده چي په دې وروستیو کي زموږ په هیواد کي هم د ځینو شربتو او منرل واټر د تولید کمپنۍ را وتلي دي چي دا د ډېري خوښۍ خبره ده. لوی څښتن ﷻ دي زموږ په ګران اسلامي هیواد کي هر څه ژر رشتیانۍ سوله او کراري راولي چي زموږ دا د تمدن اوپرمختګ له کاروانه وروسته پاته ټاټوبي پر خپلو پښو ودرېږي او هر څه له خپله توله ولري. په دې هکله لومړی باید د دغو کمپنیو څښتنان داسي توکي تولید نه کړي چي خدای مه کړه زموږ دین او صحت ته تاوان وي او د دوي غاړي بندي وي او یا یې زموږ پر بې وزلو خلکو په ډېره ګرانه بیه وپلوري. البته اړوند مسئولین هم باید د دغو کمپنیو د تولیداتو په هکله څېړني وکړي او د ناسمو شیانو د تولید او بازار ته د هغو د وړاندي کولو مخه په کلکه ونیسي.

سوډا واټر او لېمونېډ:

که څه هم نن سبا سوډا واټر لږ مصرفیږي اما لېمونېډ (د لیمبو خوږې اوبه یا شربت) بیا هم نسبتاً ډېر چیښل کیږي. نو بده نه ده چي دلته د دغو اوبو په هکله هم څه رڼا واچوو څو که یې څوك چیښي د هغو په خواصو هم څه پوه وي.

د بد هضمۍ په حالت کي چي خواړه نه هضمیږي یا نس پاړسوب کړی وي، یا ټېغ بندوي، یا په کولمو کي رطوبت لږ وي، په دغسي حالتونو کي که سوډا واټر وخورئ ښه دي. یعني د درملو په ډول یې د هاضمې لپاره استعمال کړئ. خو بېله کوم ضرورته سوډا او لېمونېډ استعمالول هم ډېر تاوان لري. د هغو د ډېرو خوړو څخه معده کمزورې کیږي، په بدن کي رطوبت ډېریږي، قوت کمیږي، ستونی خرابیږي، خوب لږیږي او بیا بېله هغو خواړه نه هضمیږي. ټېغ نه راوځي، د هغو سره د یخي استعمالول خو بېخي تاواني دی. که په یخي کي بوتل ایښی وي هغه هم دونه ګټه نه کوي.

د کوکاکولا او داسي نورو پر ځای باید څه شي وچیښو؟

موږ د خپل هيواد په ګوټ ګوټ کي په تېره زموږ په تاريخي ولايت کندهار کي د ډول ډول ښو، خوشبويو او خوږو شربتو ډېر سابقه لرونکي شربت جوړوونکي لرو. همدا اوس زموږ د کندهار په ښار کي د شربتو خرڅولو داسي دکانونه سته چي اويا کلنه سابقه لري او ډېر ښه شربت لکه د انارو، غورې، انګورو، نارنجو، ليمبو، سکنجبين او داسي نور شربتونه جوړوي او خرڅوي يې. چي هم خوندور دي، هم د ځينو ناروغيو درمل او هم ډېر ارزانه دي. خو له بده مرغه چي موږ خپل نه منو ليکن د بل دا هر څه منو!

د بهرنيو اسلامي هيوادونو له شربتونو څخه هم دلته ډېر ښه او زموږ روغتيا ته ګټور شربتونه موندل کيږي. لکه روح افزا، نور، جام شيرين، قرشي او د ډول ډول مېوو صحي جوسونه.

دغه راز موږ کولای سو په ډېره آساني سره په خپلو کورونو کي ډېر ښه او تازه شربتونه، جوسونه، شيريخ، آيس کريمونه او د شيدو ډول ډول مشروبات جوړ کړو. چي هم پاك او ستره وي، هم تازه او هم ارزانه. موږ په دې هکله يو کتاب هم ليکلی دی ان شاء الله د دې کتاب د خپرېدو سره به يو ځای خپور سي. تاسي کولای سئ د هغه له مخي په ډېره آساني او په ډېر لږ لګښت ډېر ښه، خوندور او روغتيا ته ګټور شربتونه جوړ کړئ، چي هم يې پخپله وڅېښئ او هم يې خپلو درنو مېلمنو ته ورکړئ.

د کوکاکولا او پيپسي په هکله ځيني عجيبي تجربې

۱- په «**ملټی نيشنل کمپنيون کی اسلام دشمنی**» کتاب کي د ډاکټر انعام الله د تجربې په هکله داسي ليکي: د کوکاکولا او پيپسي په بوتلونو کي کښل سوی غاښ يا نوك واچوئ، تاسي به ووينئ چي هغه به په دوو ورځو کي ويلي سي او په دوو اوونيو کي به بېخي حل سي. په داسي حال کي چي دغه غاښونه، هډوکي او نوکان د انسان تر مړيني وروسته په زرګونو کلونه خوندي پاته کيږي او نه خرابيږي.

۲- که ستاسي د تشناب کوم پیپ بند سي، نو د شپې د پیپسي یا کوکاکولا یو یا یونیم لیټر بوتل پکښي واچوئ، سهار یې پمپ کړئ نو پیپ به دستي خلاص سي.

د پیپسي یخ بوتل واخلئ، د غوښو یوه کوچنۍ ټوټه پکښي واچوئ. پنځلس دقیقې وروسته به د غوښو ټوټه په بوتل کي وشوړیږي او لږ وروسته به په بوتل کي یوډول چینجي غوندي شیان ځرګند سي. نو تاسي فکر وکړئ چي د غوښي د ټوټې دا حال وي، نو زموږ د ګېډې او اینې به څه حال وي؟ آیا موږ د دغو مشروباتو په چیښلو سره خپل ځانونه د مرګ خولې ته نه ورکوو؟

معدني اوبه (منرل واټر Mineral Water)

لـه بـده مرغـه زمـوږ پـر هيـواد بانـدي زمـوږ د ډول ډول بهرنيـو او کورنيـو دښمنانو د شـومي ولکې او د خپـل چـاروکو، نـا اهلـو چـارواکو د واکمنـۍ او خيانتونو له امله په دې يوويشتمه پېړۍ کي زموږ دګران هيـواد زيـاتره خلـك د چيښاك له روغتيايي اوبو څخه بې برخي دي. پـه داسـي حـال کـي چـي اوبـه د انسانانو، حيوانانو اونباتاتو ټولو لپاره يوه حياتي اړينه ماده ده. د انسان پـه بـدن کي نژدې اويا فيصده اوبـه وي. لـوی څښـتنﷻ اوبـه د ژونـد سـبب او بنسـټ ګرځولی دی. له دې امله پـه خپـل سـپېڅلي کـلام کـي د اوبـو پـه هکلـه داسـي فرمايي:

﴿وَجَعَلۡنَا مِنَ ٱلۡمَآءِ كُلَّ شَيۡءٍ حَيٍّۚ﴾ [الأنبياء: ٣٠].

«او موږ هر ژوندی شی له اوبو څخه پيدا کړ». بل ځای فر مايي:

﴿وَٱللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّن مَّآءٍۖ﴾ [النور: ٤٥].

«او لوی څښتن هر ساکښ له اوبو څخه پيدا کړ».

تاسي پوهېږئ چي د ککړو او غير صحي اوبو لـه چيښـلو څخـه انسـانان پـه ډول ډول ناروغيو اخته کيږي او لکه چي څرګنديږي د کندهار د ښار تر مځکـه لاندي اوبه هيڅ د چيښلو وړ نه دي خو ټول خلك يې له مجبوريته چيښي.

دا څو کاله کيږ: ي چي د کندهار د اوبو رسولو چارواکي دلته او هلته د اوبو د نلونو د غځولو په کار اخته دي خو د کار د نتايجو درك يې نسته او خلك تر اوسه لاهم د غير صحي اوبو چيښلو ته اړ دي.

څنګه چي د انسان بدن څه معدني تو کو تـه هـم ضـرورت لـري نوپـه نـوره نړۍ کي له ښايسته ډېره مهاله خلك کاني يا منرالي اوبه چيښي.

دلته بده نه ده چي لومړي د معدني يا منرالي اوبو په هکله څه رڼا واچوو:

په ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA,2005.DeluxeEditionCD کي د Mineral Water (معدني اوبه) تر سر ليك لاندي ليکي:

«معدني اوبه هغه اوبه دي چي پر زيات مقدار تجزيه سوو منرالونو يا ګازو مشتملي وي. هغه معدني اوبه چي په طبيعي توګه له ځينو چينو څخه په لاس راځي معمولاً زيات مقدار کلسيم کاربونايټ، مګنېشيم سلفر، پوټاشيم او سوډيم سلفاټ لري. دغسي اوبه بايد د کاربن ډاى اوکسايډ يا هايډروجن سلفايډ ګازونو له پلوه هم غني او مشبوع وي. دغه راز منرل واټر مقطرو يا کاربن ډاى اوکسايډ ګاز ورکړل سوو اوبوته په مصنوعي او غير طبيعي توګه د ځينو مالګو په وراچولو سره لاسته راوړل کيږي.

د دواړو مصنوعي او طبيعي معدني اوبو منرالونه پر زياتو او بېلو بېلو منرالونو مشتمل دي. خو په ځينو مواردو کي کېداى سي دغه منرالونه د عادي اوبو په پرتله هم لږ وي.

له ډېرو لرغونو زمانو څخه خلك د منرال لرونکو اوبو په چينو کي په تېره په تودو چينو کي لمبيږي.دا ځکه چي د دوى په اند دغه اوبه د روماتيزوم، د بندو د درد او پاړسوب، د جلدي ناروغيو او داسي نورو په وړاندي معالجوي ارزښت لري. رشتيا هم ډېري دغسي چينې د ناروغيو د ليري کېدو او معالجې ډېر ښه او مرستندوى ځايونه جوت سوي دي. په ځينو هيوادونو لکه انګلستان، جرمني، امريکا او نورو کي يې پر دغسي چينو ډېري ستري او مشهوري ودانۍ جوړي کړي دي. د ۱۹۷۰ع.کلونو له نيمايي را په دې خوا معدني اوبه د چيښاك د اوبو په توګه ورځ تر بلي زياتي استعماليږي.د فرانسې، ايټاليې او نورو اروپايي هيوادونو د منرالي اوبو له چينو څخه هرکال زيات مقدار بوتلونه بهر ته صادريږي».

زموږ د هيواد په خورا ډېرو برخو کي هم معدني اوبه په زياته پيمانه سته چي هم روغتيايي او هم تجارتي ارزښت لري. خو له بده مرغه ګټه نه ځيني اخيستل کيږي. له څه مهاله له بهرنيو هيوادونو څخه د منرل واټر په نامه اوبه په بوتلونو کي خورا ډېري راوړل کيږي چي يو غټ بوتل يې په شل، پنځه ويشت افغانۍ دى او زياتره يې په دولتي او د شتمنو وګړو په مېلمستياوو، عصري هوټلونو او د ودونو په صالونونو کي چيښي. چي زياتي يې هماغه اوبه دي کومي چي موږ يې په کورونو کي په ايشولو سره د چيښلو وړ ګرځوو. خو

زه ګومان نه کوم چي تر اوسه دي چا پوښتنه کړې وي چي دا کله معدني اوبه دي او ولي دونه ګراني دي؟

په دې وروستيو کي زمونږ د هيواد ځينو تجارانو هم دغسي اوبه را ايستلي دي. چي که په رشتيا معدني اوبه وي نو د شکر ځای دی. خدای دي وکړي چي زمونږ دولتي چارواکي او نور ملي سوداګر هم وهڅېږي او زمونږ د هيواد له دغسي اوبو څخه په زياته پيمانه د درملني او چيښلو لپاره ګټه واخلي. البته دولت بايد دا نوري بهرنۍ اوبه ګردسره بندي کړي. زمونږ سوداګر هم بايد دغه اوبه دوني ګراني ونه پلوري. بلکي بوتلونه دې په ښه صحي توګه چمتو کړي، ښه او ښايسته لېبلونه دي پر ونښلوي. د هغو د محتوياتو په هکله دي د روغتيايي مراجعو تصديقونه واخلي او د دغو اوبو د نورو اوصافو، ترکيب، روغتيايي ځانګړنو او ګټو سره يو ځای دې پر لېبلونو چاپ کړي، بوتلونه دي ښه بسته بندي کړي او کورنيو او بهرنيو بازارونو ته دې د خرڅلاو لپاره وړاندي کړي. څو هم خپلو خلکو او نورو وګړو ته له دې لاري روغتيايي خدمت وکړي او هم خپلو ځانو او هيواد ته ګټه ورسوي.

دغه راز که دولت يا ملي سوداګر يا نور پانګوال د تودو معدني روغتيايي اوبو چينو ته پخې لاري وباسي او دغو چينو ته نږدې هوسنځايونه (سناتوريمونه)، د دغو چينو په اوبو کي د ځان مينځلو ځايونه او نوري اړوندي ودانۍ جوړي کړي هم به د خلکو د ځينو جلدي او نورو ناروغيو په ښه کولو کي مرسته وکړي او هم به خپل او د هيواد اقتصاد ته غوښنه ګټه ورسوي.

د معدني اوبو په هکله په پښتو ژبه دوه مغتنم کتابونه خپاره سوي دي چي يو يې «د افغانستان تر ځمکي لاندي او کاني اوبه» نوميږي او پوهاند غلام جيلاني عارض ليکلی دی او بل يې «په افغانستان کې د منرالي اوبو چينې» نوميږي او محقق ديپلوم انجنير ستانه مير زهير او محقق ديپلوم انجنير شېرشاه رشاد په دواړو ليکلی دی. که څوك د هيواد د کاني اوبو په هکله مطالعه کوي له دغو کتابونو څخه ښه استفاده کولای سي.

د شربتو د پوډرو پوړۍ

له ډېره مهاله زموږ د هیواد د بازارونو په ځینو د کانونو کي د ډول ډول شربتو د پوډرو په نومونو یو ډول کوچنۍ کاغذي پوړۍ (ساشۍ Sachet) پلورل کیږي چي ډول ډول نومونه یې پر چاپ کړي وي، لکه: Mvit-C: Neda, Jivan's, Tang, او داسي نور. پر دغو پوړیو باندي د ځینو د جوړېدو ځایونه د امریکا د Kraft Foods Inc کمپنۍ، د ځینو دا ترکیه د ځینو دا دبی او د ځینو دا پاکستان لیکلي دي.

د دغو پوړیو د رنګونو او لیکنو څخه له ورایه څرګندیږي چي دا ګردسره جعلي توکي دي. ځکه یو خو یې د دغو پوډرو د ځینو محتویاتو د انګرېزي نومونو Spellings سم نه دي پر لیکلي. د بېلګې په توګه سوډیم سیکلمېټ Sodium Cyclamate یې د Jivan's پر دوه ډوله پوړیو باندي Sodyum Siklamat لیکلي دي. دغه راز یې د سکرین (Saccharin) نوم Sakkarin لیکلی دی.

بل د دغو پوړیو د پوډرو د محتویاتو په ترکیب کي ځیني هغه کوډونه لیکلي دي چي د سرکوزي د غوړزګیو لپاره یې کاروي. پر دې سربېره د دغو پوډرو په ترکیب کي د سکرین او سوډیم سیکلمېټ نومونه هم تر سترګو کیږي. چي دا توکي لکه چي وړاندي مو اوږدې خبري پر وکړې روغتیا ته ډېر مضر دي.د انسان کولمې د ډول دول باکټریاوو بریدونو ته چمتو کوي او سرطان زېږوونکی هم ګڼل سوي دي.

پر دغو پوړیو یې لیکلي دي چي د دې پوړۍ پوډر په دوو یا یو نیم لېټرو یخو اوبو کي واچوئ او ویې چیښئ. د تعجب وړ خبره ده چي له دغونه ارزانو او لږو پوډرو څخه یو نیم یا دوه لېټره خواږه شربت جوړیږي. نو تر هغه ځایه چي عقل حکم کوي دا شربت نه، بلکي د چالاکو او حرامخورو ساکښانو لخوا د ځینو ناپوهو وګړو له جیبونو څخه یو ډول غلا او کیسه بري ده. سمه خبره خو داده چي دا ګردسره شربت نه، بلکي د ډول ډول ناروغیو تومني او زهرجن توکي دي چي له را نیولو او چیښلو څخه یې په کلکه باید ډډه وسي. د

دغو پوړیو پیسې او ګټه دي لوی څښتن ﷻ د هغو د جوړوونکو، زمونږ هیواد ته د را پرېښوونکو او خرڅوونکو د اولادونو په دواوو ور خرڅي کړي.

شيدې، د قوطيو شيدې، وچې شيدې او د مور شيدې

لوی څښتن ﷻ په قرآن کريم کي د جنت پر شيدو يادولو سربېره د څارويو د احوالو په عجايبو باندي د استدلال په هکله د څارويو د شيدو په باب داسي فرمايي:

﴿وَإِنَّ لَكُمۡ فِي ٱلۡأَنۡعَٰمِ لَعِبۡرَةٗۖ نُّسۡقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِۦ مِنۢ بَيۡنِ فَرۡثٖ وَدَمٖ لَّبَنًا خَالِصٗا سَآئِغٗا لِّلشَّٰرِبِينَ ٦٦﴾ [النحل: ٦٦].

ژباړه: «اوستاسي لپاره په څارويو کي يو عبرت او درس هم پروت دی. د هغو له نسونو د خوشيو اوويني تر منځ موږ خالصي شيدې په تاسي چيښو چي د چيښونکو له ستوني په آسانۍ تېرېدونکي او خوندوري دي».

د حضرت رسول ﷺ د معراج پر مهال، د بيت المقدس په اقصىٰ جومات کي تر دوه رکعته لمانځه وروسته کله چي له جوماته بهر راووتی جبرايل ؈ د شرابو او شيدو دويګ پياليګ ورته ونيوليګ. چي هغه مبارك د شيدو پياله حګني واخيسته. جبرايل ؈ ورته وويل چي تا فطرت غوره کړ، که دي د شرابو پياله اخيستيګ وای امت به دي بيګ لاري سوی وای.

بيا چي يې د جبرايل ؈ سره يو ځګای آسمانو ته تشريف يووړ، سدرة المنتهىٰ ته په رسيګدو او د بيت المعمور په ور شګوولو سره بيا د شرابو، شيدو او عسلو پياليګ ورته راوړه سويګ، چي له هغو خګخه ييګ بيا د شيدو پياله واخيسته او وييګ خوړليګ. بيا جبرايل ورته وويل چي تا فطرت غوره کړ، له ديګ امله به ته او ستا امت پرفطرت ولاړ ياست. دغه راز له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چي د رسول ﷺ د چيښلو په شيانو کي شيدې تر تولو ډېري خوښېدلې. چي له دې څخه د شيدو ستر ارزښت په ښه توګه څرګندېږي.

د شيدو د ګټورتيا په هکله هيڅ شك نسته. لوی څښتن ﷻ چي انسان ته هر څه نعمتونه ورکړي دي په هغو کي شيدې ځانګړی ځای لري. د بزې، مېږې،

غـوا، ګامېښـي او اوښـي شـيدې هـر يـو ځانتـه بېـل بېـل خاصـيتونه لـري. خـو ډاکټرانو په ټولو کي د بزې شيدې ښې بللي دي. زمـوږ هيـواد داسـي يـو ځـاى دى چي بايد شيدې ورکوونکي څاروي ښخي پکښي ډېر واى او موږ شـيدې او له هغو څخه تر لاسه کېدونکي شيان لکه کوچي، غوړي، پېروى، پوڅه، مسـتې او داسي نور ښخي ډېر درلودلاى. خو له بده مرغه زموږ د ګران هيواد په چارو کي د پردو غليمانو ډول ډول مداخلې او د هغو د ګوډاګيانو خيانتونه او زموږ بې اتفاقى او ناپامى زموږ په هيواد کي د لبنياتو د ډېرښت او پر مختيا پـه مـخ کي ستر خنډونه ګرځېدلي دي. دلته د دې پر ځاى چي د کوچيانو او مالـدارانو د وضعي ښه کېدو ته پام وسي او مرستي ورسره وسي په ډېـره بـده توګـه ځپـل سوي او د ډول ډول کړاوونو سـره مخـامخ سـوي دي. کـه ځينـو نوروکسـانو د غواوو يا ګامېښو ځيني فارمونه را ايستلي دي، څنګه چي په تاوان کـي وه بېرتـه يې پرې ايښي دي. صرف د کنـدهار د ښـار د کابـل دروازې د بانـدي يـوه ډېـر شـتمن سـوداګر دغـواوو يـو فـارم را ايسـتلى دى، چـي کورونـو او د اسـتوګني ځايونو ته د نژدې والي لـه املـه يـې بـد بـوي خلـك ډېـر پـه عـذاب کـړي او د روغتيايي ستونزو سره مخامخ کړي دي. خو شيدې يې هر چا ته نـه رسـيږي، بلکي د ځينو رشوتخورو او معتبرو وګړو کورونو ته يې لېږي او کله ناکله چـي څه لږ قدري پاته سي هغه هم هغه چا ته په بيه ورکوي چي زړه يې غواړي. لـه دې امله دى چي عام خلك د لوى څښتن له دې ستر نعمت څخـه يـا ډېـره لـږ ګټه اخلي يا د بازار هغه شيدي او مستي خوري چي اوبه وراچول سوي وي او له روغتيايي پلوه هم ښې نه وي. اما ډېر خلك د بهرنيو هيوادونو څخـه راوړل سوي د قوطيو يا وچي شيدې ډېري استعمالوي.

د قوطيو مايع شيدې:

که څه هم د کاغذي قوطيو او پلاسټيکي بوتلانو د شيدو څښتنان ادعـا وي او تبليغات کوي چي د دوى شيدې د فارمونو تر شيدو ښـې، پـاکي او معيـاري دي، خو د دغو شيدو د ډېرمهال ساتلو لپاره هغوى ډول ډول روغتيا تـه مضـر کيمياوي مواد ور اچوي.

د بېلګې په توګه دغو قوطیو ته د شیدو د ډېر مهال لپاره د ساتلو او نه خرابېدو په خاطر یو ډول کېمیاوي مواد ور اچوي چې فارمل ډي هایډ (Formal Deyhde) نومیږي. کوم چې ډېر خطرناك دي او له استعمال څخه یې د سرطان د خطرناکي ناروغۍ د پیدا کېدو احتمال سته. په پاکستان کې د (PCSIR) په نامه یوه نامتو لابراتوار څه موده د مخه له بازارونو څخه د دغو شیدو څو قوطۍ ټولې کړې او د هغو د معاینې په پایله کې یې فارملین کېمیاوي مواد پکښې وموندل. له دې امله زموږ حکومت ته لازمه ده چې د دغسې غیر صحي شیدو د واردولو مخه ونسي او که حکومت دا کار نه کوي خلك دې د دغو مضرو شیدو له خوړلو څخه په کلکه ډډه وکړي.

د نیسټلې د شیدو په قوطۍ کې شرموښکۍ؟!

دغه زړه بدوونکی او خواګرځوونکی خبر په ۱۹۹۹ع. کال د «ډان» ورځپاڼې د سپټمبر د ۲۱ مې نېټې په ګڼه کې خپور کړ. د ایوب ملك په نامه یوه سړي دغې ورځپاڼې ته یو لیك لیږلی وو چې لنډیز یې په دې ډول دی: «ما د ۱۹۹۹ع. کال د سپټمبر پر ۱۳مه د نیسټلې د قوطیو د مایع شیدو یو کارټن رانیوی. چې څو ورځې مو دغه شیدې استعمالولې. یو مهال زما مېرمنې د دغه کارټن له قوطیو څخه یوه دانه پرې کړه یو څه شیدې یې خپل ماشوم ته ځنې ورکړې او نورې یې په یخچال کې کښېښوولې. بیا کله چې زما مېرمنې د دغې قوطۍ پاته شیدې په کوم لوښي کې اچولې نو ناڅاپه له قوطۍ څخه مړه شرموښکۍ را ولوېدل. د دې حالت په لیدو سره زما مېرمن ډېره وبېرېدل او سمدستي یې دغه شیدې ایسته توی کړې. څه مهال وروسته زما زوی هم په قیونو سو. بیا مو هغه روغتون ته یووړ، چې څو ساعته وروسته یې طبیعت سم سو. له دې امله موږ د دغو شیدو نور ټول کارټن ایسته وغورځاوه او پرېکړه مې وکړه چې بیا به د دغو شیدو پر ځای د بازار پرانیستي شیدې رانیسم».

دغه راز یوه ایراني ویب سایټ د نیسټلې په کمپنۍ پوري اړوند په یوه کاریکاتور کې داسي انځور کښلی وو چې دغه کمپنۍ په یهودانو پوري متعلق ګڼي.

وګورئ موږ زیاتره پر دغسي په قوطیو کي پټو شیانو باندي پیسې ورکوو او ناسنجیده او نالیدلي یې خورو او چیښو! باید هرشی چي رانیسو محتویات یې ښه ځانته معلوم کړو او که یې نه سو معلوملای په دې د چلونو په بازار کي پر هر شی خپلي په زیار او خواري ګټلي پیسې ور نه کړو او داسي شیان رانیسو چي په یقیني توګه پاك او صحي وي او د هیڅ ناوړتیا احتمال پکښي نه وي.

وچي شیدې او د سرکوزي غوړزګي:

د ١٩٨٥ع.کال د اپریل پر ١٣مه د پاکستان د لاهور د «جنګ ورځپاڼي» په دوهم مخ (٦) کالم کي یو خبر خپور سوی وو چي پکښي ویل سوي وه چي: «له جاپان او نورو لوېدیزو هیوادونو څخه په راوړلو سوو د کوچنیانو او لویانو د خوړلو په وچو شیدو کي د سرکوزي غوړزګي ګډه ده. د سینګاپور د مسلمانانو د ټولني د جریدې «وایس اف اسلام» د خپاره سوي راپور سره سم دغه خبره د مالیزیا د مصرف کوونکو ټولني کړې ده. کوم چي د دغو تورونو څېړنه یې کړې ده. د دې خبري تائید د ایم، ټی ګلیز په لیکلي کتاب کي هم سوی دی. په دغه کتاب کي ویل سوي دي چي: په ٨٨٠ ګرامو وچوشیدو کي ١٢٠ ګرامه د خرس غوړي وي. په دې هکله د مالیزیا ټولني د سویډن د اړوندو ادارو سره اړیکي ټینګي کړې. هغو هم تر څېړنو وروسته دا خبره تصدیق کړه. د سویډن د مسلمانانو د ټولني مشر محمود الدیبي وویل: که تاسو خپلو ماشومانو ته د وچو شیدو په لټه کي یاست نو تاسي ته داسي شیدې نه پیدا کیږي چي د سرکوزي غوړي په ګډ نه وي. د جاپان د مصرف کوونکو اتحادیې هم دغه خبره تصدیق کړې ده».

د دې خبر په خپرېدو سره په پاکستان کي په خلکو کي تشویشونه رامنځته سول. ځکه چي زیاتره وګړي خپلو کوچنیانو ته د دبلیو وچي شیدې ورکوي. پر دې سر بېره ډېر خلك له دغسي وچو شیدو څخه مستې جوړوي، شیرچای هم ځني جوړوي او په ډېرو نورو شیانو کي، لکه په ځینو خوږو، آیس کریمونو، ډوډیو او نورو کي یې هم خورا زیاتي کاروي. له دې امله مختلفو افرادو د پاکستان له دولت څخه د دې خبري د تحقیق او څېړني غوښتنه

وکړه. شپاړس میاشتي وروسته د ۱۹۸۶ع. کال د اګسټ پر دوهمه د پاکستان د وفاقي محتسب له خولې په ورځپاڼو کي دا خبر خپور سو چي: «د لوېديزو هيوادونو څخه په راوړلو سوو وچو شيدو کي د سرکوزي غوړي نسته. په هغو هيوادونو کي چي دغه شيدې ځني راوړل کيږي د پاکستان د سفارتونو له لاري د دغو شيدو له جوړوونکو څخه وضاحت وغوښتل سو، هغو وويل چي د دوی لخوا په جوړو سوو وچو شيدو کي د سرکوزي د غوړو کومه برخه نه ده ګډه. د پاکستان د سوداګری وزارت هم د دغو شيدو له توليدوونکو څخه د هغو فارمولې وغوښتلې. له هغو څخه هم جوته نه سوه چي په دغو وچو شيدو کي د خرس غوړي ګډوي. د پاکستان د شيدو د توليداتو ټولني هم تصديق کړه چي په وچو شيدو جوړولو کي د سرکوزي د غوړو«لارډ» استعمالولو ته هيڅ اړتيا نسته». اما د پاکستان د لاهور د (PCSIR) په نامه يوه نامتو لابراتوار چي د وارداتي وچو شيدو پر نمونو لابراتواري تجزيه او معاينات تر سره کړه. هغو وويل چي په دغو نمونو کي د ځينو څارويو د غوړو پته ولګېدل. خو دايې جوته نه کړلای سوه چي دا د سرکوزي غوړي دي که د کوم بل څاروي؟ له دې امله د (PCSIR) لابراتوار راپور د غور وړ دی. که د غه غوړي د خرس نه بلکي د بل څاروي هم وي بيا هم هغه په کفري هيوادونو کي په شرعي طريقه نه حلاليږي، بلکي مردار بلل کيږي او د هغو غوښې او غوړي هم شرعاًښه نه بلل کيږي. البته کېدای سي په دغو وچو شيدو کي دغه غوړي د همدغو غواوو وي خو د پورتنيو خبرو او معتبرو اسلامي ارګانونو د څرګندونو په پام کي نيولو او زموږ ديني معتقداتو ته د توليدوونکو د نه درناوي او د اوس مهال سرابنيو، غولونو او چالاکيو ته په پام او کتنه سره تر څو په يقيني توګه جوته نه سي چي په دغو شيدوکي کوم غوړي ګډ دي، د دغسي وچو شيدو په استعمال کي هم د ديني تاوانونو او هم د روغتيايي تاوانونو احتمال سته. نو ښه به دا وي چي د دغسي شيدو تر خوړلو چي دوني ارزانه هم نه دي او ځيني روغتيايي ستونزي هم رامنځته کوي تېرسو او د خپل وطن د غواوو او نورو څارويو پاکي شيدې وخورو. او لوی څښتن ﷻ ته په عاجزي دعاوي وکړو چي ای لويه ربه! زموږ پر حال ورحمېږه او موږ او

زمونږ دولت لکه څنګه چي ښايي هغسي جوړ کړي او دا ډېري ناسمي مو ته په خپله خدايي را سمي کړي. آمين.

د مور شيدې که د دبليانو او نورو وچي شيدې؟

ډېري کمپنۍ ادعا کوي چي د دوی جوړي کړي شيدې او نور خواړه د مور د شيدو نعم البدل (ښه عوض) دي. ليکن دا ټولي له مبالغې ډکي خبري دي. اصلاً دا خبره جوته سوې ده چي بل هيڅ خواړه او يا شيدې د مور تر شيدو ښه نه دي.

خپل کوچني ته له ځيګر څخه شيدي ورکول آسانه او ارزانه دي. د دې لپاره هيڅ بوتل يا چوشك ته ضرورت نسته. ډېر وخت هم نه نيسي او د دې د حرارت درجه هم تر عامو تودو سوو شيدو ښه ده. وچي شيدې هيڅکله هم کوچنيانو ته مه ورکوئ. ځکه کوچني ته د وچو شيدو ورکول د کوچني پر روحيه، وده، اند دود او روزنه او اخلاقو باندي ډېره بده اغېزه کوي او له بله پلوه هم که تاسي د مور د شيدو په مقابل کي وچي شيدي استعمال کړئ، نو له دې امله به تاسي په بله لويه ستونزه هم اخته سئ. ځکه لوښي د جراثيمو او مکروبونو څخه د پاکولو لپاره په پلاوو پلاوو پرېولل او د ورځي لږ تر لږه دوه واره ايشول غواړي. بيا که شيدې ډېري تودې وي د کوچني د ستوني د سوځلو او خرابيدو خطر هم ورسره وي. ځيني هغه شيدې چي ژر جوړېږي هغه پر کوچني باندي ښه نه لګيږي. له تيو څخه کوچني ته شيدې ورکول د قدرتي فارمولې طريقه ده. نو کوچني ته تر ټولو ښه او طبعي د مور د خپل ځيګر شيدې دي. چي د دې خبري له اهميت څخه هيڅ انکار نه سي کېدلای.

که چيري کوچني ته د غوا شيدې ورکوئ په دې شيدو کي مالګه د انسان د شيدو په پرتله درې برابره ډېره ده او پروټين يې دوه برابره دي. نو د غوا د شيدو د رودلو څخه د کوچنيانو پر وينه نفوذي فشار (Osmotic Pressure) او پر پښتورګو باندي غير ضروري بوج لوېږي. د غوا په شيدو کي کالورۍ ډېري وي په دې خاطر د هغوکوچنيانو په پرتله چي د مور شيدې روي د هغو ماشومانو وزن چي د غوا شيدې په چوشك کي روي تر معياري وزن ډېر وي

او د هغو څخه د ٪۸۰ ماشومانو چې عمر يې ډېر سي د چاغيدو د ناروغۍ امکانات ډېر سته.

د کوچنيانو د شيدو جوړوونکي ډېري اداري ادعا کوي چې د دوي جوړي سوي شيدې د کوچنيانو هډوکي کلکوي. خو د دې برعکس ويل کېداى سي چي په مصنوعي شيدو روزل سوي کوچنيان د چاغښت له امله تر خپل طبيعي وخت د مخه بلوغ ته رسيږي.

د هغو کوچنيانو چې په چوشك کي شيدې روي د غوا په شيدو کي د بهرني پروټين (Proteins) له امله د حساسيت په ناروغيو لکه (Eczema) او سالنډې (Asthma) په اخته کېدو ډېر امکانات سته او کله چې د چوشك سر خلاص ورپرېږدئ د هغه چوشك په ربړونو باندي مکروبونه ننبلي چي له امله يې د ګېډې د پاړسوب شکايت را منځته کيږي.

د مور د شيدو له ډېرو ګټو څخه يوه ګټه دا هم ده چې په کوچنيانو کي د تبې څخه د ژغورلو لپاره (Antibodies) برابر وي او د دغسي ناروغيو په وړاندي د مور له لومړنيو شيدوڅخه چي (کانډيات) (Colostrums) ورته وايي دسپينو کروياتو لومړنۍ دفاع کوونکي مرستي موندل کيږي. هغه کوچنيان چي چوشك روي هغه د غوا د شيدو د کيمياوي ترکيب څخه هم ناروغه کيږي او د غوا شيدې په مخفي ډول د ګېډې د درد د ناروغۍ منځته راوړونکو بکټرياوو د زياتېدو لامل ګرځي. په داسي حال کي چې د مور شيدې بې ضرره ليکټك اسيډ بکټريا ته (Lactic Acid Bacteria) ځواك وربخښي.

کله چې مور خپل کوچني ته شيدې ورکوي، مور او کوچنی دواړه ډاډ او تسليت محسوسوي او د دواړو تر منځ ښې اړيکي پيدا کيږي.

کوچني ته د شيدو ورکولو څخه ژر د ښځو رحم خپل اصلي حالت ته راګرځي او هغه ميندي چې خپلو ماشومانو ته د خپل ځيګر شيدې ورکوي په هغو کي د ځيګر (تي) د سرطان امکانات ډېر لږ وي. خو هغه ښځې چې د شيدو ورکولو عمل د ايسټروجن درملو په استعمال باندي دروي او خپلې شيدې وچوي هغوی د ويني په لخته کېدو اخته کيږي چي د دغه ډول وچولو څخه د ځيګر د سرطان امکانات ډېريږي. د خپل ځيګر څخه کوچني ته شيدې

ورکول بله دا ګټه هم لري چي که ناروغه کوچني ته په کوم سبب د مور شیدي مونده نه سي نو هغه په کوم روغتون کي د دایي (Donor mother) څخه شیدي رودلای سي. په یوه زمانه کي دغه دود عام وو چي که به مور ناروغه وه یوه دایي ښځه به یې چي د شیدو ورکولو وړ به وه په خپل کور کي ساتل چي کوچني ته خپلي شیدي ورکړي. تاسي به د رضاعي ورور او رضاعي خورپه هکله ډېر اورېدلي وي د دې معنا دا ده چي دغه هلك یا انجلۍ د یوي مور څخه شیدي رودلي دي. په اسلام کي کوچني ته د مور د شیدو ورکول دونه مهم دي چي په قرآن کریم او د فقهي په کتابونو کي د «رضاع» تر سر لیکونو لاندي مفصلي خبري او شرعي مسئلې راغلي دي. پر میندو باندي د قرآن کریم حکم دی چي خپل اولاد ته تر دوو کالو خپلي شیدې ورکړي دا ځکه چي د مور شیدې د ماشوم لپاره تر نورو شیدو ډېري غوره او مناسبي دي.

ډېري ښځي داسي فکر کوي چي زه کوچني ته شیدي نه سم برابرولای خو داخبري بېخي بې بنسټه دي. یوه مور زیاتره هغه وخت دغه خبري کوي چي د دې د کوچني وزن سمدستي نه زیاتیږي. هغه ښایي دا فکر کوي چي د دې ماشوم ته پوره خواړه نه ور رسیږي. په داسي حال کي چي په حقیقت کي د کوچني د پیداکېدو څخه دوې ورځي وروسته دهغه ٪۱۰ وزن کمیږي او بیا کوچنی د مور د شیدو د رودلو په صورت کي په تقریبا ۱۵ ورځوکي د خپل پیداکېدو د وخت وزن بیرته لاس ته راوړي. خو که د غوا شیدې یا نوري وچي شیدې روي د کوچني د زوکړي د لومړي وزن دبیرته لاس ته راوړلولپاره ډېر وخت تیریږي. د دې پلوه هم د مور شیدي ډېر ښه خواړه دي او واقعا چي د دې هیڅ نعم البدل (ښه عوض) نسته.

که څه هم د مختلفو ښځو د شیدو د تولید په اندازه او د ځیګر په کچه کي توپیر وي خو بیا هم د ځیګر کچه د شیدو د تولیدولو سره څه اړه نه لري.

یوه ښځه د اوو کوچنیانو د غذائي اړتیاوو د بشپړولو وړتیا لرلای سي. په نوي طبابت کي د مور د شیدو د ډېرېدو لپاره ډول ډول ګولۍ او کېمیاوي ترکیبات سته چي شیدې د یو څه مهال لپاره زیاتوي خو د دغسي شیانو استعمال د سر درد او د سر پرله ګرځېده او نور تکلیفونه رامنځته کوي. له دې

امله د شيدو د ډېرېدو لپاره بايد دغسي ګولۍ ونه خوړل سي. د دې ګوليو او ترکيباتو پر ځای تاسي کولای سئ د نورو دوديزو درملو په مرسته خپلې شيدې ډېري کړئ. پر دوديزو درملو سربيره پر شيدو رودنکي باندي د مور توجه د شيدو د زياتوب لپاره ډېره ښه نسخه باله سي. کله چي کوچنی د خپلي مور تی نيسي د هغه د نيولو څخه شيدې راويښيږي او ډېري رابهيږي او د کوچني د رودلو څخه شيدې هم ډېريږي. کله چي کوچني ته ضمني خواړه هم ورکوئ نو څنګه چي کوچنی ډېر وږي نه وي او تی ښه په زوره نه روي له دې امله په شيدو کي هم کمی راځي. البته ارواييي مسايل هم د شيدو د ډېرېدو مخه نيسي. پريشاني، کورنۍ ربړي اوپه احساساتو کي سړه وضع هم د شيدو په مقدار کي کمښت راولي. د درملو د ډېر استعمال څخه، په ځانګړي ډول د حمل اخيستلو د مخنيوي د درملو، اينټي هيسټامين (Antihistamine) انتي بيوټيک له استعمال څخه او د متيازي راوړونکو درملو له خوړلو څخه هم شيدي کميږي. نو هغه ميندي چي کوچني ته شيدي ورکوي بايد د دغسي درملو څخه ډډه وکړي. پدې چي د دغسي درملو اثر زياتره د مور په شيدو کي شامليږي او د کوچني پر روغتيا باندي ډېري بدي اغېزي ښندي. نو له دې امله دغه ډول درمل د ډاکټر له مشوري پرته مه استعمالوئ.

د شيدو ورکولو پر مهال چي کوم عام مسايل پيدا کيږي هغه د تيانو د سرو پاړسوب او د ځيګر درد دی چي په دوو تر څلورو ورځو کي بيرته سميږي. شيدې ورکونکي ميندي بايد خپل ځيګر پاك وساتي ليکن د دې لپاره د صابون استعمال ښه نه دی. پدې چي د صابون له پرېولو څخه د پوست مثبته غوړزګي له منځه ځي او د ځيګر پوست و چيږي او پوستکی يې خوروکي خوروکي کيږي او چوی چي د دې څخه د ځيګر درد پيل کيږي. د درد څخه د ځان ساتلو لپاره يو احتياط په کار دی او هغه دا چي د شيدو رودلو پر مهال تی بايد د کوچني په خوله کي سم ورکړئ او کله چي کوچنی تی وروي، تی هغه مهال ځني ليري کړئ چي هغه خوله ټينګه نه وي نيولې تر څو تی د کوچني د خولې څخه په آساني سره راووځي. د کوچني چي تی په خوله کي وي يو دم يې مه ځني را ايسته کوئ چي د دې څخه د تی د سر د ټپي کيدو خطره ډېره ده. د

ځيګر درد اکثره د تيو له ډکېدو څخه د کلکېدو له امله پيداکيږي او دغه کلك والى هغه مهال له منځه ځي چي کوچنى د شيدو په رودلو پيل وکړي. کله چي په تيانو کي غټى ښکاري د هغه سره تبه هم وي چي په دې صورت کي بايد معالج ډاکټر ته مراجعه وکړئ يا ممکن دغه پاړسوب د تيانو د (Mastitis) نخښه وي. په دغه حالت کي د هغو د له منځه وړلو لپاره اکثره له اينټي بيوټيك درملو څخه ګټه اخلئ.

غوړي

داچي په ځينو ځايونو کي دغوړيو پاکوالی او روغتيا يي مسايل څونه په پام کي نيسي تر دې پوري به خپل د سترګو ليدلی حال در ته ووايم. په هند کي د ملګرو ملتونو د مهاجرو د څانګي يوه هندۍ ډاکټره وه. هغې به تل خپلو افغانو ناروغانو ته توصيه کول چي د بازار شيان مه خورئ. په لومړي سر کي موږ ته د دغي ډاکټري خبري بې ارزښته ايسېدلې. خو ورسته پوه سولو چي دا ډېر ښه وايي. يو مهال مي د نوي ډيلي په يوه سيمه کي پر پاخه سړك د لمر ګلي يا کاپر ګل (آفتاب ګردان) ښېخي ډېري داني اواري ولېدلې. کله چي ورنژدې سوم ومي ليدل چي په دغو دانو کي بې حسابه توري شپږۍ ګرځي او يو سړی دغه دانې او شپږۍ په ښېلچه کي اخلي او په يوه لغوړنه کوټه کي يې د يوه ماشين د ژرندي د جلتي غوندي ځای ته اچوي او وروسته د دغو دانو غوړي بېل او کنجاړه بېله راوزي. په دې توګه يې زما د بازار له شيانو څخه څه چي د غوړو له استعمالولو څخه يې لازړه راتور کړ. د غوړو په هکله ترڅو کېدای سي د زيتونو يا د شړشمو غوړي (تېل) يا د غواوو او مېږو غوړي يا د خپل وطن يا د عربي هيوادونو د با اعتمادو کمپنيو ويلي غوړي چي کلسټرول ونه لري رانسئ او په خوړو کي يې ښېخي لږ کاروئ.

زيات آشپزان د خوړو په پخلي کي کوچي استعمالوي. دا ځکه چي د کوچو ويټامينونه نسبتاً ډېر او غوړزګي يې لږ وي. خو ځيني خلك د کوچو او مارجرين (Margrine) تر منځ توپير نه سي کولای. د کوچو د رانيولو پرمهال مو پام وي چي د کوچو پر ځای مارجرين را نه نيسئ. مارجرين د ۱۸۶۰ع. کلونو په وروستيو کي يوه فرانسوي درمل جوړوونکي H. Mège-Mouriès ايجاد کړل.دغه مهال په فرانسه کي کوچي لږ وه. مارجرين د يوه يا څو ډولو نباتاتو، د پسونو له وازګو يا ځينو نورو څارويو له غوړيو يا تېلو څخه په لاس راځي چي د کوچو په پرتله يې بيه لږ ده. په ۱۹۲۸ع.کال په انګلستان کي يو قانون را ووتی چي د مارجرين پر هر پاکټ دي د هغو نوم په څرګنده توګه

ولیکل سي. په دې توګه مارجرین او کوچي سره بېل سول او د هر یوه بیه هم بېله بېله وټاکل سول.

دغوړو روغتیايي ضررونه:

غوړي یوازي د چاغښت او زړه ناروغۍ نه رامنځته کوي، بلکي د طب پوهانو د څېړنو له مخي له هغو څخه هډوکي هم نري او نازك کیږي. د غوړو له امله د ويني لوړ فشار، د کلسټرولو لوړوالی او په پایله کي د زړه د ناروغیو علامې ځيني وختونه ناجوتي وي. څنګه چي د زړه د زیاتو ناروغیو پته پر وخت نه لګیږي نو عام وګړي له هغو څخه د ژغورني لپاره تر هغه مهاله پرهېز نه کوي څو د زړه ناروغي په پشپړه توګه ورپېښه نه سي.

د زړه پر سطحه داسي یو ډول رګونه سته چي زړه ته اکسیجن رسوي. نو کله چي دا رګونه بند سي کوم چي سبب یې غوړ مواد کیږي نو زړه اکسیجن نه سي تر لاسه کولای او له دې امله نور غذایي توکي هم نه ور رسیږي. له دغو رګونو څخه که کوم یو نابېره په پشپړه توګه بند سي نو له هغه څخه یو ډول تکلیف چي «هارټ اټیك» (د زړه حمله) ورته وایي پیدا کیږي. پر دې بنسټ چي کوم کسان غوړ خواړه خوري په حقیقت کي خپل زړه وږی ساتي.

ځوان او په ښکاره روغ وګړي عموماً فکر کوي چي هغوی د زړه له ناروغیو څخه خوندي پاته سوي دي او دا د بوډاګانو ناروغي بولي. خو دا ډېره خطرناکه غلط فهمي ده. زیات شمېر داسي ځوانان سته چي د زړه په ناروغیو اخته دي. دوی د زړه د ناروغیو ځينو لومړنیو نخښو ته پام نه کوي او په دې توګه د مړیني کومي ته ځانونه ور اچوي. په دوی کي د بد احتیاطۍ له امله د زړه ناروغۍ ورځ تربلې زیاتیږي. د دوی خوراك، چیښاك او عادات د روغتیایي اصولو سره سم نه دي او له دې امله په اوسني ژوندانه کي هغو ته تکړه او فعال اوسېدل مشکل سوي دي.

په دې برخه کي یوه ګټوره څېړنه سوې ده. له هغې څخه څرګندیږي چي آسیایي وګړو چي لوېدیز تهذیب او هڅوب (کلتور) خپل کړی دی د خپل

ژوندانه د خوراك، چيښناك صحي او سمي لاري چاري يې پرې ايښي او له دې امله په دوی کي د زړه د ناروغيو ګڼه لوړه تللې ده.

د ساري په ډول د جاپانيانو په تېره بيا د سهيلي آسيا د وګړو ژوند دود د زړه او د شکري ناروغۍ کنټرولوي. د دغو سيمو عام وګړي لکه کارګران، مزدوران، بزګران او نور د روغتيايي اصولو تر پولي ډنګر دي او د کلسټرولو سطحه ډېره پکښي ټيټه ده. خو ځينو نورو د ښاري او لوېديز ژوندانه د اغېزو له کبله د ځان هوسانيه غوره کړې او زياتره هغه خواړه چي کله کله بايد وخوړل سي د خپلو همېشنيو خوړو غوندي خوري.

د زړه له ناروغيو څخه د ژغورني بنسټيز شرط دادی چي وګړي روغتيايي عادتونه خپل کړي او په خوراك، چيښناك کي احتياط وکړي او جسماني فعاليتونه زيات کړي. بل دا چي زموږ دوديز خواړه روغتيا ته زښت زيات ګټور دي. په هغو کي مېوې، سابه (ترکارۍ او سبزي) دالونه، حبوبات او غلې دانې ډېري دي. خو له بده مرغه نن مهال د دې خوړو پر ځای زياتره له غوړزګيو او خوږو څخه ډکو خوړو ته مخه سوې ده. چي که د دې حالت مخه ونه نيول سي او داسي غير صحي عادتونه پرې نه ښوول سي نو به له ۴۰ څخه تر ۵۰ کلنو وګړو مړينه د زړه د ناروغيو له لاسه بې کچي ډېره سي. د زړه د ناروغيو د مخنيوي لپاره مشوره داده چي چهل قدمي کوم چي يو غوره اسلامي سنت دی هر وګړی خپل عادت وګرځوي او ور سره ورسره بښوالي، بايسکل ځغلول او يا داسي کوم بل ورزش وکړي.

مشکل دادی چي اوس خلکو ماښام لا څه چي د ورځي ډېر وختونه ټلويزيو نونو ته ناسته غوره کړې او خپل دغه ارزښتناك وخت پر غير صحي لارو او د لوېديزيانو او هنديانو د کلتوري يرغل د پروګرامونو پر کتو لګوي. دغه راز ډېره لږ لار هم د موټر په واسطه پرې کوي.

په دې لړ کي ځينو نورو ناسمو تصوراتو ته خاتمه ورکول هم اړين برېښي. ځيني وګړي فکر کوي چي که په سبزيو کي موجود ګټور توکي د ويټامينونو له ګوليو څخه تر لاسه سي نو دغه ضرورت به بشپړ سي. خو دا غلط خيال دی.

دغه اړتیا په خپله د سبزیو په خوړلو سره تر سره کیږي. ډېر سابه او مېوې خوړل ډېر ګټور او د زړه له ناروغیو څخه د مخنیوي ډېره ښه لار ده.

د پلاستیکي کڅوړو استعمال زموږ روغتیا او چاپېریال د ګواښ سره مخامخ کړی دی

په پخوا وختونو کي که زموږ ژوند ساده وو، خو خورا پاک، بې ضرره، روغتیایي او صفا ستره هم وو. دلته زموږ موخه زموږ د ژوند پر ټولو برخو باندي خبري او څېړنه نه ده، بلکي موږ دلته د پلاستیکي کڅوړو پر ښېخي زیاتو روغتیایي تاوانونو او د چاپېریال په ککړتیا کي د هغو د زیاتي ونډې په هکله لنډې خبري کوو. پخوا به موږ له کوره د توکره څخه جوړي سوي کڅوړي را واخیستي بازار ته به ولاړو. له دکاندارانو څخه چي به مو شیان رانیول، هغو به ټول په کاغذونو او کاغذي کڅوړو کي په یو ډول ځانګړي مهارت سره پېچل او همداراز به یې پر ځینو کاغذونو او کڅوړو تار هم پېچی او راکول به یې او موږ به په خپله د توکره په کڅوړه کي واچول او کور ته به مو راوړل. دغه راز به موږ ډول ډول مېوې او نور په ځانګړو توکریو کي ایښوولې او په هغو کي به مو ساتلې.

خو له بده مرغه له کومه مهاله چي زموږ ټولني ته د پردو کلتور را څرګند سو زموږ د ټولني د ډېرو ښو دودونو او معمولاتو ځای غیر صحي او مضرو کړو وړو اشغال کړ. په دې لړ کي یو هم پلاستیکي کڅوړي او ډېر نور دي چي زموږ د توکره او کاغذي کڅوړو ځای یې ونیو او د څه سهولت او آسانتیا په را بخښلو سره یې زموږ روغتیایي حالت او چاپېریال د ستر ګواښ سره مخامخ کړی دی. نن مهال دادی وینو چي زموږ د هیواد په هر ګوټ کي ډول ډول پلاستیکي کڅوړي او نو شیان خورا ډېر کارول کیږي..

بدمرغي داده چي د دې کڅوړو زښتو زیاتو تاوانونو ته نه زموږ دولت متوجه دی، نه زموږ د روغتیا او چاپېریال ساتني مسؤولین او چار واکي څه پر وایي او نه زموږ د خلکو د دې کڅوړو روغتیایي خطراتو ته پام اوښتی دی.

دغه پلاستیکي کڅوړي او نور له پولي اـ تهایي لین څخه جوړیږي چي یـو ډول پټرولیم محصول دی. په رنګه کڅوړو کـي کـرومیم (Cromium) لیډ (Laed). کاپر (Copper) کیډمیم (Cadmium) او داسي نـور مضـره مـواد کارول کیږي چي پـه انسـانانو کـي د حساسـیت او ډېـرو نـورو نـاروغیو لامـل ګرځي. تور رنګي پلاستیکي کڅوړي تر نورو ډېري زیاتي هلاکـوونکي دي، او د سرطان غوندي خطرناکي ناروغۍ سبب ګرځي.

پر دې سربېره د موثقو منابعو په حواله په پاکستان کي په روغتونونـو کـي د استعمال سوو پلاستیکي موادو، لکه سرنجونو (پېچکاریو) او داسي ډېرونـورو ناپاکو او فضله موادو څخه د پلاستیکي کڅوړو په جوړولو کي کار اخلي. چي دغسي کڅوړي لا زیاتي خطرناکي باله سي

پر دې سربېره دغه کڅوړي هغه مهال ډېري خطرنـاکي کیـږي چي پـه هغـو کي خواړه په تېره تاوده خواړه کښېښـوول سـي او بیـا وخـوړل سـي. کـه تاسـي چای، سالن، شیدې یا درمل په دغو کڅوړو کـي ایـږدئ، نـو لـه هغـو څخـه د کڅړو کېمیاوي مادې جذبوي چي په پایله کي یې دغه شیان تاسي ته د روغتیا پر ځای د بېلابېلو ناروغیو لامل ګرځي.

دا چي دغه پلاستیکي کڅوړي او نور شیان په لارو، کوڅو، لښتیو او ډنډونو کي د غورځولو له امله څونه ډېر مکروبونه جذبوي او زېږوي او زموږ چاپېریال څونـه ککـړوي دا بیـا بېـل او ډېـر اوږد بحـث دی چي دا کـوچنی کتـاب یـې د بیانولو حوصله نه لري. په دې هیله چي زموږ دولـت، روغتیـا یـي موسسـې او خلک د دغو خطرناکو توکو له شره د ژغورني لپاره اغېزمن تدابیر ونیسي.

درملنه

په نړۍ او زموږ په هیواد کې د درملنې لنډ تاریخ:

له کومې ورځې څخه چې لوی څښتن‌ﷻ حضرت آدم‌علیه‌السلام مځکې ته را کوز کړ طبابت هم ور سره رامنځته سو. پر مځکه باندې د هغه د ګام ایښوولو سره سم د ځان په فکر کې سو؛ له سړو، تودو او طبیعي آفتونو څخه به یې ځان خوندي کاوه او چې څه درد او تکلیف به ورپېښ سو د هغه چاره به یې کول. په دې توګه ویلای سو چې د انساني ټولنې په تاریخ کې طبابت په ټولو طبیعي پوهنو کې لومړۍ پوهنه ده چې په بېلو بېلو ټولنو او تاریخي پړاوونو کې یې وده کړې او تر دې اوسنۍ پوړۍ پورې را رسېدلې ده. د تاریخ پوهانو په وینا زموږ عنعنوي طبابت د زردشت له وختو څخه دود دی. د اورپالو (آتش پرستانو یا مجوسیانو) دغه پخواني پېغمبر چې د عیسیٰ‌علیه‌السلام تر زېږېدو شا وخوا اووه پېړۍ دمخه په بلخ کې اوسېدی د «اوستا» په نامه کتاب ولیکی چې په هغه کې یې د طبابت او روغتیا ساتنې په هکله هم څرګندونې وکړې. وروسته لرغوني افغانستان ته د سکندر او یونانیانو په را تلو او بیا دلته د ځینو یونانیانو په پاته کېدو او د هندي درملو او طبابت په رانقلیدو سره تر اسلام دمخه دلته یو ډول افغاني، یوناني او هندی مخلوط طبابت رامنځته سو. بیا په اسلامي دوره کې مسلمانان دیوناني طبابت سره بلد سول. هارون الرشید، مامون، متوکل، مقتدر او نورو عباسي خلفاوو په بغداد کې روغتونونه پرانیستل او یوناني طبیبان یې ور ته را جذب کړل. چې په دې توګه د مسلمانانو لخوا د طبابت په تاریخ کې ستر بدلون راغی. لومړی د یوناني طب کتابونه په عربي وژباړل سول او بیا په عربي ژبه د طب مستقل کتابونه د ځینو عربي، افغاني او ایراني طب پوهانو لخوا ولیکل سول. څنګه چې د اسلام په سپېڅلي دین کې د خیر او ښېګڼې په هکله زښت زیات ټینګار سوی دی او د انسانانو روغتیا ته په ستر ارزښت قایل دی له دې امله د طب پوهې د اسلام

په سیوري کې بشپړتیایي پړاوونه ووهل، د دې دین په پیروانو کې ډېر ستر ستر او په نړیواله کچه نامتو طبیبان، لکه محمد زکریای رازي، شیخ الرئیس بوعلي سینا، ابن رشد او ډېر نور مونده سول چې د یونان، هند او فارس ګډوډ او سره پاشلی طبابت یې مرتب او منظم کړ، پر هغه یې زیاتوني وکړې، له نظري بڼې څخه یې عملي بڼه ورکړه او په دې توګه د عربو او نورو مسلمانانو د تلاښونو، تجربو، زیراکت او نبوغ له امله نوی، مستقل اسلامي طبابت را منځته سو.

دغه اسلامي طبابت د عباسیانو په پېر کي افغانستان ته نفوذ وکړ چي بالاخره د لرغوني افغاني، یوناني، هندي او عربي طبابت څخه زموږ اوسني دودیز طبابت تشکیل سو کوم چي زموږ د هیواد په ګوټ ګوټ کي رواج لري خو له بده مرغه چي د واکمنو د نه پاملرینې له امله د دې طبابت (د طبي بوټو او طبیعي منابعو) درملیزې ګټې له پامه لوېدلي دي.

دغه راز اسلامي طبابت چي خپلي لوړې کچې ته رسېدلی وو او د ناروغیو پوهې ته یې پراختیا ورکړه، په داسي حال کي چي اروپایان له طبابته بېخي بې برخې وه لومړی د عادي تلو راتلو له امله اروپا ته ورسېد او ورپسې چي د صلیبي جګړو او ډول ډول یرغلونو په پایله کي اروپایان ختیزو هیوادونو او اندلس ته ورسېدل او خپل ځانونه یې د یوه ستر تمدن سره مخامخ ولیدل نو یې له دې ستري پوهې څخه په ګټه اخیستنه پیل وکړ چي په دې توګه تر ډېرو پېړیو پوري اسلامي طبابت پر اروپا مسلط وو. ډېر اروپایي طبیبان او د طبابت د زده کړې مراکز د اسلامي طبابت د مکاتبو شاګردان او پیروان وه، د اسلامي طب پوهانو آثارو په اروپایانو کي دونه نفوذ درلود چي ان د ابن سینا د «قانون» لاتیني ژباړه تقریباً دېرش واره چاپ سوې ده. ډېرو اروپایي شارحینو د قانون بېلي بېلي برخې شرح کړې دي. ډېر نور طبي کتابونه یې هم په بېلو بېلو ژبو ژباړلي او ان ځیني یې تقریباً څلوېښت ځلي طبع کړي دي.

په دې توګه د لوېدیز اوسنی طبابت چي د نولسمي پېړۍ په پیل کي په مستقله توګه د لوېدیز یا انګریزي طب په نامه ونومول سو هماغه یوناني، اسلامي طبابت دی چي د لوېدیزیانو د ډول ډول زیارونو او پرمختیاوو په پایله

کي اوسنۍ پوړۍ ته رسېدلی دی. خو بیا هم په ډېرو مواردو کي نیمګړی او د ډېرو ناروغیو په وړاندي بې وسه پاته دی.

زمونږ په هیواد کي د دغه طبابت دودېدل له افغانستان څخه د انګرېزانو تـر وتلو وروسته په محدوده توګه پیل سول. د شـلمي پېړۍ پـه لومړیـو لسـیزوکي روغتونونه را منځته سول. په ۱۳۱۱ ل.کال پـه کابـل کـي د طـب پـوهنځي او د درمل جوړولو عالي ښوونځي بنسټ کېښېښوول سو. خو له بده مرغه پر مونږ د نا اهلو، ځـان او پـردي پـالو واکمنـانو د شـومي سـیطرې او د پـردو غلیمـانو د توطئو او تېريو له امله زمونږ د طبابت چاري دونـه ورسـته پاتـه دي چـي تـول د اړتیا وړ درمل او طبي سامان آلات مو له بهرنیو هیوادونو په ډېره ټيټه سـطحه او کیفیت او ګرانه بیه را ته راځي او زیـات شـمېر ناروغـان مـو پـه ګاونـډیو او نورو هیوادونو کي تداوي کېږي.

اسلام او درملنه:

لکه چي پوهېږو د اسلام د سپېڅلي دین ستره او بنسټيزه موخه له روحي او معنوي پلوه د انسان جوړښت او لوړو او سپېڅلو پوړیو ته د هغه رسول دي. له دې امله اسلامي شریعت د انسان جسماني روغتیا او د هغې ساتني ته ډېر پـام اړولی دی. ځکه چي جسم دې موخي ته د رسېدلو او د انسان لخوا د اسـلامي ارشاداتو او شرعي چارو د تر سره کولو او د دواړو جهانو دسمولو او د ژوندانه د کړاوونو او ستونزو د اوارولو وسیله بالـه سـي. دغـه لامـل دی چـي اسـلامي شریعت له زښتو زیاتو روغتیایي لارښوونو او سپارښتونو ډك دی. څو مسلمان له دیني او بدني پلوه ښـه ځـواکمن او پیـاوړی اوسـي. پـه دې هکلـه رسـولﷺ فرمایي:

«الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجَزْ» (مسلم، کتاب القدر، باب في الامر بالقوة ۲۶۶۴ حدیث).

یعني لوی څښتن ته ځواکمن مومن تر بې سېکه مومن غوره دی. پـه دواړو مومنانو کي خیر دی. د هغه څه کوښښ کـوه چـي ګټـه درتـه رسـوي، لـه لویـه

څښتنه مرسته غواړه او ځان عاجزه او اسکېرلی مه ګڼه. یعني د خدای په طاعت کي چي ډېر ګټور کار دی زیات کوښښ کوه او په دې چاره کي له خدایه مرسته غواړه او د عبادت او له خدایه د مرستي په کار کي سستي مه کوه.

لوی څښتنﷻ د انسان د وجود د ساتني او له آفتونو، ناروغیو، وژونکو مکروبونو او زهرجنو اغېزو څخه د هغه د ژغورني لپاره په خپله د هغه په بدن کي دونه قوي تدابیر په کار اچولي دي چي لاتر اوسه پوري د انسان علم په دې نه دی بریالی سوی چي په هغو باندي په بشپړه توګه وپوهېږي. که دغه طبیعي تدابیر موجود نه وای نو یوه مازي ساده ناروغي به هم د انسان لپاره وژونکې جوتېدلای او د هغه د درملني لپاره به د هغه هیڅ هڅه او هاند نه سوای بریالی کېدلای. له دې امله وو چي حضرت ابراهیم؈ خپل پلار او قوم ته د نورو خبرو په ترڅ کي وویل:

﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۝٨٠﴾ [الشعراء: ۸۰].

«او کله چي زه ناروغه سم هغه رب العالمین مي رغوي».

کله چي د اسلام مقدس دین د نړۍ د انسانانو د دې او هغې دنیا د نېکموغۍ لپاره دا د جهل په تورتمونو او مادي او معنوي ناروغیو تیاره نړۍ په خپلو سپېڅلو لارښوونو رڼا کړه، نه یوازي دا چي د انسانانو د نورو ډېرو شیئونو تر څنګ یې د هغو د مادي او بدني ناروغیو رغولو ته پام واړاوه، بلکي د هغو د زړونو د ناروغیو رغولو ته یې هم بشپړه پاملرنه وکړه.

د زړونو د ناروغیو یادوني موږ په لاندي آیتونو کي موندلای سو:

لوی څښتن د شبهې د ناروغۍ په هکله وایي:

﴿فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ ٱللَّهُ مَرَضًاۖ﴾ [البقرة: ۱۰].

ژباړه: «د هغو (منافقانو) په زړونو کي یوه ناروغي ده چي لوی څښتن هغه لا پسي زیاته کړه».

دغه راز فرمایي:

﴿وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًاۚ﴾[المدثر:۳۱].

ژباړه: «او د زړه ناروغان او کافران دا وایي چي ښه نو د لوی څښتن د دې عجیبي خبري څخه څه مطلب کېدای سي؟».

او د هغه چا په هکله چي د قرآن اوسنتو پرېکړي ته بلل کيږي او نه يې مني فرمايي:

﴿وَإِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ إِذَا فَرِيقٞ مِّنۡهُم مُّعۡرِضُونَ ۝٤٨ وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلۡحَقُّ يَأۡتُوٓاْ إِلَيۡهِ مُذۡعِنِينَ ۝٤٩ أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرۡتَابُوٓاْ﴾ [النور: ٤٨-٥٠].

ژباړه: «کله چي دوی د لوی څښتن او پېغمبر لوري ته بلل کيږي څو پېغمبر د دوی د خپل منځي شخړو په هکله پرېکړه وکړي نو له دوی څخه يوه ډله په څنګ کيږي. البته که حق د دوی پر خوا وي نو پېغمبر ته د امر منونکي په بڼه مراجعه کوي. آيا د دوی په زړونو کي د (منافقت) نارغي ده؟ او که په شك کي لوېدلي دي؟».

د شهوتونو د ناروغۍ په هکله فرمايي:

﴿يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسۡتُنَّ كَأَحَدٖ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِنِ ٱتَّقَيۡتُنَّۚ فَلَا تَخۡضَعۡنَ بِٱلۡقَوۡلِ فَيَطۡمَعَ ٱلَّذِي فِي قَلۡبِهِۦ مَرَضٞ﴾ [الأحزاب: ٣٢].

ژباړه: «اې د پېغمبر مېرمنو! تاسي د عامو مېرمنو غوندي نه ياست. که تاسي له لوی څښتن څخه بېرېدونکي ياست نو په داسي لهجه خبري مه کوئ چي د زړه په ناروغۍ اخته کوم سړی تمه پيدا کړي».

البته د بدني ناروغيو په هکله په قرآن کريم کي داسي يادونه سوې ده:

﴿لَّيۡسَ عَلَى ٱلۡأَعۡمَىٰ حَرَجٞ وَلَا عَلَى ٱلۡأَعۡرَجِ حَرَجٞ وَلَا عَلَى ٱلۡمَرِيضِ حَرَجٞ﴾ [النور: ٦١] - [الفتح: ١٧].

ژباړه: «که ړوند، ګوډ او ناروغ جهاد ته ولاړ نه سي نو څه باك نسته».

په حج، روژه او اودس تازه کولو کي د بدن د ناروغۍ يادونه د داسي عجيبو اسرارو او رازونو لپاره سوې ده چي پوه سړي ته د قرآن عظمت له ورايه څرګندوي.

له هغه ځايه چي د اسلام مقدس دين په خپلو مباديو او توجيهاتو کي د حفظ الصحې، د ناروغيو د خپرېدو مخنيوی او د هغو په وړاندي وقايوي تدبيرونو نيولو ته بلنه ورکوي او د هغو د درملني لپاره خپل پيروان هڅوي نو اسلامي طبيبانو د لوی څښتنﷻ له معجز کتاب څخه د حفظ الصحې او د ناروغيو د وقايې لپاره دغه درې قاعدې يا اصول را ايستلي دي:

(۱) حفظ الصحه. (۲) روغتیا ته د ضرر رسوونکي شي له خوړلو او استعمالولو څخه ډډه کول. (۳) د داسي عمل څخه ځان ساتل چي پر ناروغي ناوړي اغېزي ښندي.

په دې هکله ستاسي پام لاندي آيتونو او د هغو ژباړو ته را اړوو:

په هغه آيت کي چي د روژې په هکله نازل سوی دی فرمايي:

﴿فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقرة: ۱۸٤].

ژباړه: «که له تاسي څخه څوك ناروغ يا مسافر وي، نو په نورو ورځو کي دي هغونه روژې ونيسي چي خوړلي يې دي».

په دې آيت کي لوی څښتن ﷻ ناروغ لره د ناروغۍ د عذر په خاطر او مسافر لره د روژې خوړل روا کړي دي. څو د هغه صحت او روغتيا وساتل سي او تاوان ورته ونه رسيږي.

د حج په هکله چي کوم آيت نازل سوی دی په هغه کي داسي فرمايي:

﴿فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِۦٓ أَذًى مِّن رَّأْسِهِۦ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ [البقرة: ۱۹٦].

ژباړه: «خو که له تاسي څخه څوك ناروغ وي يا يې په سر کي څه تکليف وي (چي له امله يې خپل سر وخريي) نو هغه دي د فديې په توګه روژې ونيسي يا دي خيرات ورکړي او يا دي قرباني وکړي».

په دې ډول يې ناروغ او هغه چا ته چي په سر کي څه تکليف ولري او د احرام په حالت کي سر خريل ورته لازم وي، د سر خريل مباح کړي دي. چي له دې څخه اسلامي فقهاوو او علماوو نور دغسي مسايل هم قياس کړي دي.

د اوداسه په آيت کي فرمايي:

﴿وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا۟ مَآءً فَتَيَمَّمُوا۟ صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ [النساء: ٤٣] - [المائدة: ٦].

ژباړه: «او که تاسي ناروغ ياست يا په سفر کي ياست، يا انساني حاجت رفع کړئ يا مو ښځو ته لاس وروړئ او بيا اوبه ونه مومئ، نو له پاکي خاوري څخه کار واخلئ».

په دې آيت كې په اودس تازه كولو كې ناروغ ته د وقايې او حمايې لپاره د اوبو پر ځاى له خاوري څه كار اخيستل مباح سوي دي.

پر همدې بنسټ اسلامي سترو طبيبانو د اوسني عصري طبابت تر رامنځته كېدلو په سلګونو كلونه وړاندي ويل: د طب موخه روغتيا ساتنه او د ناروغۍ رغېدنه ده. چي اوسنى طبابت يې د وقايوي او معالجوي طب په نومونو راښيي. كه تاسي د اسلام د نامتو طبيب ابن رشد (۱۱۲۰ـ ۱۱۹۸ع) «الكليات في الطب» كتاب وګورئ، هغه وقايه او معالجه په «حفظ الصحه وازالة المرض» تعبيروي. دغه راز كه تاسي د نامتو مسلمان طبيب ابن البيطار (په ۱۲۴۸ع.كال مړ) كتاب «تحفة البيطار» وګورئ، هغه سوونه كلونه دمخه ويلي دي: حفظ الصحه داده چي څوك د ځان د روغتيا ساتنه په داسي حال كي چي بدن يې روغ رمټ وي، مراعات كړي او د خپل ځان راتلونكې په پام كي ونيسي. ځكه هوښيار سړى هغه دى چي د يوې چاري چاره د هغې تر پيښېدو دمخه وكړي او وقايه تر علاج غوره ده.

اسلامي طبيبانو ډېر پخوا لا ويل چي وقايه تر معالجې هم آسانه او هم مهمه ده. ځكه د معالجې لپاره پوه طبيب په كار دى څو د ناروغۍ تشخيص او درملنه وكړاى سي. خو داسي پوه طبيبان ممكن لږ وي. او كه پوه طبيبان هم وي ممكن داسي يوه ناروغي وي چي معالجه يې ممكنه نه وي. او يا د معالجې وسايل موندە نه سي او د معالجې وخت تېر سي او بيا كه د معالجې اسباب هم موندە سي ممكن ناروغ د طبيب خبره ونه مني او كه دا هم ومني ممكن ناروغ د تداوۍ واك ونه لري.او كه د تداوۍ قدرت هم ولري او ناروغي درمل سي ممكن د ناروغۍ يا درملو اغېزه بل تكليف رامنځته كړي. ځكه نو اسلامي طبيبان «الاطباء افضل من الدواء» د حضرت محمدﷺ وينا بولي. او سپارښتنه كوي چي هر څوك بايد د روغتيا وقايې ته زيات پام وكړي او په دې هكله هغوى په مشهورو طبي كتابونو كي ډېري ښې مشورې هم وركړې دي.

د ناروغیو د درملنې په هکله د اسلام لارښوونې:

رسولﷺ به د خپل ځان ناروغي هم تداوي کول او خپلو هغو اړوندو کسانو او اصحابوته چې په ناروغي به اخته وه هم د درملنې لارښوونه کول. د رسول ﷺ هغه احادیث چې د ناروغانو درملنې ته هڅونه کوي:

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ بَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ» (مسلم، کتاب السلام، باب لکل داء دواء، ۲۲۰۴ حدیث).

ژباړه: له حضرت جابرﷺ څخه روایت دی چې رسولﷺ وویل: لوی ښښتن داسي هیڅ ناروغي نه ده موندلې چې هغې ته دې درمل نه وي را استولي او چې درمل پر ناروغي ولګیږي د خدای په فضل رغیږي.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً» (بخاري، کتاب الطب، ۵۶۷۸حدیث).

ژباړه: له حضرت ابوهریرهﷺ څخه روایت دی چې رسولﷺ وویل: لوی ښښتن داسي ناروغي نه ده را لیږلې چې د هغې درمل دې نه وي را لیږلي.

عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَتْ الْأَعْرَابُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا نَتَدَاوَى؟ قَالَ: «نَعَمْ يَا عِبَادَ اللَّهِ تَدَاوَوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ شِفَاءً» (ترمذي، ابواب الطب، باب ما جاء في الدواءوالحث علیه).

اسامه بن شریکﷺ وایي: اعرابو له رسولﷺ څخه پوښتنه وکړه چې آیا موږ د ناروغیو درمل وکړو؟ هغه ورته وفرمایل: هو! تاسي ای د لوی ښښتن بنده ګانو تداوي وکړئ، ځکه چې الله تعالی هیڅ ناروغي نه ده را استولې چې هغې ته دې درمل نه وي موندلي.

اسلام د ناروغیو درمل سنت او مستحب بولي. لکه څنګه چې د اسلامي نړۍ سترو پوهانو ویلي دي هر انسان لره د طبابت دغونه زده کړه چې ځان له ناروغۍ په وساتي مستحب ده. او وایي پوهه دوه ډوله ده: د ادیانو پوهه او د ابدانو پوهه. نو لکه چې د دیني علم دغونه زده کړه چې خپلې دیني چارې په

سمبالي کړي لازمه ده، د طبابت هغونه زده کړه چې د خپل ځان روغتیا او سلامتیا په وساتي هم لازمه ده.

له همدې امله مسلمانانو ډېر روغتونونه، طبي انستیتوتونه، او مدرسې وداني کړې چې له هغو څخه داسي ستر او نومیالي اطبا راووتل چې نړیوال به تر څو دا نړۍ وي د هغو په علمي او همېشنیو زیارونو ویاړي.

د اسلام پیروانو په هماغو لومړیو کي دوه ډوله، ځای پر ځای (ثابت) او ګرځنده (سیار) روغتونونه درلوده. ګرځنده روغتون د رسولﷺ په وختو کي د خندق د غزا پر مهال د لومړي ځل لپاره جوړ سو. په دغه جګړه کي خېمه ووهل سوه او د هغې له لاري د جګړې د ټپیانو معالجه کېدل. چې وروسته دغه ډول ګرځنده روغتونونه زیات منځته راغله او په ټولو ضروري وسایلو، لکه درملو، خوړو، کالیو، طبیبانو، روغتیا پالو او درمل جوړوونکو سمبال، له یوه ښار څخه بل هغه ښار ته چې ځای پر ځای روغتونونه به یې نه درلودل لیږل کېدل.

د ځای پر ځای روغتونونو په هکله د اسلامي تمدن تاریخ لیکونکي وایي: په اسلامي نړۍ کي لومړی روغتون د ولید بن عبدالملك بن مروان په وختو کي پرانیستل سو. چې یوازي د جذام په ناروغي اخته کسان به یې درملول. وروسته دغه ډول روغتونونه ورو ورو زیات سول او په ټولو اسلامي ښارونو او ان ډېرو کوچنیو ښارګوټو کي او د کلینیکونو په بڼه په عامو محلاتو کي د ډول ډول ناروغیو د درملني لپاره را منځته سول. چې په هغو کي ټول ناروغان په وړیا توګه درمل کېدل، او د فارمسي څانګې، د طبو په کتابونو سمبال کتابتونونه او طبي انستیتوتونه به یې درلودل. چې د طب زده کوونکو به پکښي د ډېرو سترو اطباوو څخه زده کړه تر لاسه کول.

په ساري ناروغیو له اخته کسانو څخه ګوښه اوسېدل:

د صحیح مسلم د کتاب السلام، باب اجتناب المجذوم و نحوه په۲۲۳۱ حدیث کي راغلي دي چي یو مهال د رسولﷺ سره د لیدلو او بیعت کولو لپاره د ثقیفو د قبیلې یو پلاوی ورغلی وو. په دغه پلاوي کي یو سړی د خوراږه

(خوږونکي يا جذام) په ناروغي اخته وو. رسولﷺ پرې نه ښود چې ورسره وګوري او سهې يې ور واستاوه او ورته ويې ويل: «انا قد بايعناك فارجع» «موږ ستا سره بيعت وکړ او ولاړ سه».

د صحيح البخاري د کتاب الطب، باب الجذام په ۵۷۰۷ حديث کي د حضرت ابوهريرهؓ څخه تعليقاً روايت دی چي رسولﷺ وفرمايل:

«فِرَّ مِنْ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنْ الْأَسَدِ» «د خوراږه په ناروغي اخته سړي څخه داسي تښته لکه له زمري څخه چي تښتې».

د سنن ابن ماجه او نورو په حسن، صحيح حديث کي د حضرت ابن عباس څخه روايت دی چي رسولﷺ وويل: «لَا تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى الْمَجْذُومِينَ» «په خوراږه ناروغۍ اخته کسانو ته ډېر مه ګورئ».

څنګه چي حضرت رسولﷺ پر خپل امت باندي زښت زيات شفقت درلود، نو يې دوی ته لارښوونه وکړه چي له هغو اسبابو څخه چي د دوی اجسامو او زړونو ته علت او ناروغي پېښوي ډډه وکړي. او په ساري ناروغيو اخته کسانو ته د دغسي ناروغيو څني اخيستلو له امله او د وقايوي تدابيرو د نيولو په پام کي نيولو سره نژدې نه سي.

دغه راز په هغه حديث کي چي امام احمد په خپل مسند کي راوړی دی وايي چي رسولﷺ يوه ښځه وغوښتل. کله چي يې د هغې سره د دخول اراده وکړه د هغې په بغل کي يې سپين ټکی وليد. نو يې ورته وويل: «الحقي باهلك». (ته بېرته خپلي کورنۍ ته ولاړه سه).

دا چي ځيني علما دغه احاديث د ځينو نورو احاديثو معارض او مخالف ګڼي بايد ووايو چي دې ټکي ته ډېر ستر علما متوجه سوي دي او په دې هکله يې په ځيرنه سره څه تعارض نه دی موندلی.

د ساري ناروغيو او د هلاکت د ځايونو څخه د ځان ساتلو او ګوښه اوسېدلو په هکله د ر سولﷺ لخوا نور ورته ارشادات هم سته. د بېلګې په توګه: په ابوداود کي دي چي يوه صحابي چي فروه بن مسيك نوميدی رسول ﷺ ته وويل: ای د لوی څښتن استازې! موږ څه د کرکيلې مځکه لرو چي «ابين» ور ته وايي. خو دا د وبايي ناروغيو ځای دی. نو رسولﷺ ور ته وويل:

«دعهاعنك، فان من القرف التلف» «دغه ځای پرېږده ځکه چي دغه ځای ته نژدې کېدل د هلاکت او مرګ سره مخامخ کېده دي». (البته د دغه روایت اسناد ځینو ضعیف بللي دي).

دغه راز په بخاري او مسلم کي له حضرت اسامه بن زید څخه روایت دی چي رسولﷺ وفرمایل:

«إِذَا سَمِعْتُمْ بِالطَّاعُونِ بِأَرْضٍ فَلَا تَدْخُلُوهَا وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا» «کله چي واورئ چي په یوه مځکه کي طاعون دی نو هغې مځکي ته مه ورځئ. او په کومه مځکه کي چي د طاعون ناروغي ګډه سوې وي او تاسي پکښي اوسېږئ، نو له هغې مځکي مه وزئ».

دا ارشاد له دې امله دی چي که هغه ځای ته څوك ورسي چي د وبا یا طاعون ناروغي پکښي تیته سوې وي ځان به د دې خطرناکي ناروغۍ سره مخامخ کړي. چي دا د شرعي او عقل دواړو مخالف کار دی. لوی څښتن فرمایي:

﴿وَلَا تُلۡقُواْ بِأَيۡدِيكُمۡ إِلَى ٱلتَّهۡلُكَةِ﴾ [البقرة: ۱۹۵].

«تاسي په خپلو لاسونو خپل ځانونه په هلاکت کي مه اچوئ». او که څوك له دغسي ځایه وزي کېدای سي چي دغه ناروغي له ځان سره نورو ځایونو ته ولېږدوي، خپله هم له دې ناروغۍ ونه ژغورل سي او د نورو ډېرو خلکو ژوند هم د خطر سره مخامخ کړي. نو ښه داده چي څوك د طاعون له سیمي ونه وزي، بلکي ځان د لوی څښتن رضا او قضا ته وسپاري او دعاوي او دواوي دي کوي. او که په همدغه سیمه کي یوې فراخي ارشو ته ووزي کېدای سي چي هوایي بدله سي او له خطره وژغورل سي.

څنګه چي دلته پر دې خبرو نور ډېر بحث موږ له خپلي اصلي موضوع څخه لیري کوي، ځکه نو په دې هکله له نورو تفصیلاتو څخه ډډه کوو. البته که څوك په دې هکله مفصل معلومات غواړي له سترو او جیدو عالمانو څخه دي پوښتني وکړي. یا دي معتبرو کتابونو ته مراجعه وکړي.

د ناروغۍ روحاني درملنه او دعاوي:

که چاته څه ناروغي ورپېښه سي تر ټولو دمخه دي په بشپړ يقين او اعتقاد سره قلبي او روحاني درملني ته پناه ورووړي. دا د لوی څښتن ﷻ لخوا انبياوو صلوٰة الله عليهم اجمعين ته او د هغو لخوا موږ مسلمانانو ته داسي را ښوول سوې درملنه ده چي د سترو سترو ډاکټرانو او حکيمانو عقلونه، پوهي او تجربې نه په رسيږي.

ناروغ دي ګردسره زړه نه اچوي، بلکي زړه او نفس دي قوي کوي، پر هغه ستر ذات دي توکل کوي او ځان دي پر سپاري چي پيدا او پنا يې دی. ښې چاري دي تر سره کوي، خيراتونه دي ورکوي، د خلکو سره دي ښه وضع کوي، د ويرجنو د ويرونو په ليري کولو کي دي ونډه اخلي، په عاجزي او انکسار سره دي توبه وکاږي او د ذکر او استغفار تر څنګ دي د زړه په حضور، قبلې ته مخامخ، په اوداسه، په داسي حال کي چي لاسونه يې پورته کړي وي هغه دعاوي چي رسول ﷺ د ناروغۍ پرمهال کړي دي او داسي نوري دعاوي دي لوی څښتن ﷻ ته د خپلي روغتيا لپاره کوي.

دعا تر ټولو ګټوره دوا ده. دعا د بلاوو دښمنه ده. دعا د بلاوو او ناروغيو دفع او علاج کوي، که بلا او ناروغي نه وي نازله سوې د نازلېدو مخه يې نيسي او که نازله سوې وي ياپې له منځه وړي او ياپې کموي. دا د مومن ډېره ښه وسله ده. حاکم په خپل صحيح کي له حضرت علي رضي الله عنه څخه روايت کوي چي رسول ﷺ وويل: دعا د مومن وسله، د دين ستون او د آسمانو او مځکي رڼا ده. دا چاري ډېرو سترو پوهانو ازمويلي دي او د هغو داسي اغېزي يې ليدلي دي چي په حسي او مادي درملو کي يې نه دي ليدلي. دا د لوی څښتن حکمت او قانون دی چي کله زړه رب العالمين او د درد او درملو خالق او د طبيعت مدبر او تصرف کوونکي ته ورسيږي دغسي ناليدلي درمل پر ولګوي.

دا هم جوته سوې ده چي کله روح، نفس او طبيعت پياوړي وي د ناروغۍ په دفع کي يو له بله لاسونه ورکوي او ناروغ د خدای په حکم روغ رمټ سي. البته دا خبري رشتياني او د يقين درلودونکي پوهان مني، خو د جاهلانو، منکرانو او ناولو اروحونو د خاوندانو زړونو ته نه لوېږي. هغوی به هله پوه سي

چي د زکندن سلګۍ ورته ودرېږي او ورته و ويل سي: ﴿ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنۡهُ تَحِيدُ ۝١٩﴾ [ق: ۱۹] «دا هغه شی دی چي ته ځني تښتېدلې». يعني دا هغه حقيقت دی چي د هغه له منلو څخه تا ډډه کول.

هو! موږ ته زموږ دين د دغسي روحاني علاج تر څنګ د حسي او جسماني درملني لارښوونه هم کړې ده. په دې هکله موږ څه وړاندي څرګندوني وکړې. د دې چارو تر څنګ بايد د معالجې دارو درملو او نورو ټولو تدابير هم په کار واچول سي. دا هم د اسلام لارښوونه ده. خو دا يقين مو وي چي درمل د ناروغۍ د رغېدو لپاره يو سبب باله سي له آره خو شفا د لوی څښتن لخوا ده. البته که څوك درمل شفا بالذات وګڼي پر هغه باندي د شرك ببره ده.

ناروغ دي پخپله هم ځانته په زاريو او په ډېره عاجزي د شفا دعا کوي. ځکه چي د ناروغۍ په حالت کي دعا قبلېږي. د هغه خپلوان او پوښتني کوونکي دي هم هغه ته د شفا دعاوي کوي. خو ګورئ چي د ناروغۍ پر مهال د شرعي او ادب حدود په پام کي ونيسئ او د شکايت په ډول دعا و نه کړئ. بيا چي لوی څښتن څه کوي په هغو رضا واجب ده. البته د دعا د قبلېدو لپاره تلوار د دعا د نه قبلېدو له آفاتو څخه باله سي.په بخاري شريف کي د رسولﷺ حديث دي چي: «يُسْتَجابُ لاحَدِكُمْ مَالَمْ يَعْجَلْ، يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَب لِي» (کتاب الدعوات باب يستجاب للعبد مالم يعجل، ۶۳۴۰ حديث). يعني که تلوار ونه کړئ ستاسي دعاوي قبلېږي، خو تاسي واياست: دعا مي وکړه خو قبوله نه سوه.

په صحيحو احاديثو کي راغلي دي چي رسولﷺ هم د روغتيا پر مهال، کله چي به بيدېدی او هم د ناروغۍ پر مهال د ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١﴾، ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ ۝١﴾ او ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ۝١﴾ سورې ويلې. او نوري دعاوي يې هم کړي دي.

د يادوني وړ ده چي کتابونو د دعاوو د قبلېدو لپاره دغه شپږ وختونه ډېر ښه وختونه بللي دي: (۱) د شپې وروستۍ دريمه برخه. (۲) د اذان پر مهال. (۳) د اذان او اقامت په منځ کي. (۴) تر فرضو لمونځونو وروسته. (۵) د

جمعې په ورځ کله چې امام منبر ته پورته سي بيا د لمانځه تر پای ته رسېدو پوري. (۶) د جمعې د ورځې د مازديګر تر لمانځه وروسته د مازديګر تر وروستيو شېبو پوري.

دعاوي بايد د لوی ځښتن ﷻ په حمد او ثنا او پر رسول الله ﷺ په درودونو او سلامونو، په توبه او استغفار، پيل سي او د هغه ستر ذات په نومونو او صفاتو په توسل سره تر سره او بيا په حمد او صلاة پای ته ورسيږي. د دعا د قبلېدو لپاره څه خيرات هم ورکړئ. ان شاء الله دغسي دعاوي به هيڅ رد نه سي. په تېره چې بيا د هغو دعاوو سره سمي وي کومي چې رسول ﷺ يې په هکله سپارښتني کړي دي. ځکه چې کېدای سي هغه يا د قبلېدو وړ وي او يا اسم اعظم پکښې وي.

خو د دعاوو د قبلېدو لپاره يوه خبره ډېره مهمه ده او هغه داده چې له ډول ډول معصيتونو او ګناهونو، سرکښيو، حرامو، ظلمونو، فسق او فساد، خيانتونو او بدو او ناوړو کارونو څخه مو په خوله نه بلکي د زړه له کومي سمه، صحيح او په اخلاص توبه کښلې وي او د دې ناوړو کړنو سره سره بايدپه نورو دلايلو او وسايلو لکه د خدای په عفو، ځينو نفلي روژو، عبادتونو او ذ کرونو، علم او پوهي، مازي په خوله توبه او داسي نورو ځانونه تېر نه باسو. له يوه ستر عالم څخه يو چا پوښتنه وکړه چې آيا زه تسبيح ووايم که استغفار؟ هغه ورته وويل: خيرن کالي تر عطرو صابون ته ډېره اړتيا لري.

که څه ناروغي درپېښه سي په غذا يې درملنه وکړئ:

څنګه چې غذايي مواد (نباتي بوټي، ميوې، سابه، او نور ډول ډول خواړه) هر څوك موندلای سي او په هغو درملنه هم آسانه، هم ارزانه او هم بې ضرره ده نو د طبيبانو پر دې اتفاق دی چې تر څو په خوړو د درملني امکان وي نور درمل مه خورئ. او تر څو چې په بسيطو او ساده درملو علاج شونی وي مرکب (له څو توکو جوړ درمل) هم مه استعمالوئ. د خوړو پېژندونکو طبيبانو لارښووني د ناروغۍ د مخنيوي لپاره وي، يعني نه پرېږدي چې مکروب د ناروغ په د ننه وجود کي نفوذ وکړي. په داسي حال کي چې نور ډېر درمل د

درد او ناروغۍ د له منځه وړلو لپاره وي او دغسي درمل ډېر لږ د ناروغۍ د مخنیوي لپاره ورکول کیږي. بل دا چي زیاتره درمل مخدر او مسکن وي چي کېدای سي د ناروغ اعصابو او زړه ته مضر تمام سي. مهمه لا داده چي که چیري ډاکټر د ناروغۍ په تشخیص کي اشتباه وکړي ښایي ناروغ لا ناروغ کړي او یايې ان د مړیني تر پولي ورسوي. خو که د خوړو درملګر دغسي اشتباه وکړي که ناروغ ښه نه سي تر پخوا خو به یې حال نه بتریږي.یوه طبیب هغه دی چي تر ځو په آسانه شی علاج کېدونکی وي مشکل کار یا قوي درمل توصیه نه کړي. باید درملنه په ضعیفو درملو پیل سي بیا که ناروغي ښه نه سي قوي درمل توصیه سي. اما که د ناروغ حالت بل ډول وي اوسمدلاسه د قوي درملو ایجاب کوي په هغه صورت کي دي طبیب څنګه چي لازمه وي هغسي وکړي.

تر څو کېدای سي په طبیعي او نباتي بوټو او درملو درملنه وکړئ:

انسانانو په زرګونو کلونو د نباتي بوټو او میوو د درملیزو خواصو په هکله علم تر لاسه کړی دی او د هغو خواص یې د درملو په توګه د انسانانو پر جسم ازمویلي دي او پوهېدلي دي چي ډول ډول دردونه او ناروغۍ درملوي. له دې امله له ډېرو پخوا زمانو څخه خلکو خپلي ډول ډول ناروغۍ په طبیعي او نباتي درملو درملولې او لوی څښتنﷻ به د هغو په سبب شفا ورکول. په تېره دغه طب د اسلامي طبابت یوه ستره برخه ګرځېدلې وه. خو له کله څخه چي لوېدیزیانو د مسلمانانو سره تر تودو صلیبي جګړو وروسته د مرئي او نامرئي او علمي صلیبي جنګ لار خپله کړه او زموږ ډول ډول علوم یې له موږ څخه زده کړل او بیا یې خپلي تجربې پر ورزیاتي کړې او خپل نوم یې پر کښېښود او ډول ډول نوي کېمیاوي درمل او لابراتوارونه او داسي نور یې راو ایستل، په طبیعي درملو علاج تر ډېري اندازې لږ سو. په داسي حال کي چي کېمیاوي درمل لکه څنګه چي پخپله د هغو جوړوونکي هم وایي جانبي عواقب او عوارض لري. یعني که یوه ناروغي ښه کوي، بله ناروغي په بدن کي زېږوي. خو طبي بوټي او طبیعي درمل دغه ځانګړني نه لري. له دې امله په دې

وروستیو وختونو کي له ګیاهي بوټو څخه د ګټې اخیستني ارزښت او اهمیت ډېرته څرګند سو. د نړۍ په ډېرو برخو کي د طب پوهانو افکار د ګیاهي درملني او پخوانیو درملو معجزو ته متوجه سوي دي او اوس ډېرته طبابت ګیاهي درملني ته سوقوي. اوس په امریکا، اروپا، هندوستان او د نړۍ په ډېرو نورو برخو کي د حکومتونو روغتیایي ادارو د ګیاهي طبابت ارزښت منلی او په دې لټه کي دي چي د کېمیاوي درملو مصرف هر څه زیات را لږ او منسوخ کړي. په دغو هیوادونو کي د درملو جوړولو په څانګو کي د ګیاهي درملو طبیبان او کار پوهان هم د کېمیاوي درملو د پوهانو تر څنګ په کار بوخت دي او د درملو په جوړولو کي د هغو له پوهي او مشورو څخه ګټه ترلاسه کوي.

هیله ده زموږ اړوند حکومتي چارواکي هم وهڅېږي چي د هیواد د اسلامي طبابت دغي څانګي ته ارزښت ورکړي او که چیري د درملو جوړولو کار ته اقدام کوي دغي برخي ته هم بشپړه توجه وکړي.

البته زما موخه د کېمیاوي درملو د ارزښت نفي نه ده. بلکي که د کېمیاوي او ګیاهي درملو په منځ کي د منطقي ارتباط د ایجاد لپاره هڅي وسي او د ناروغیو سره په مبارزه کي له هر ډول درملو څخه چي د بشري علم او پوهي محصول باله سي ګټه واخیستل سي دا به ډېره ښه خبره وي.

د کېمیاوي او طبیعي درملو په هکله د ډاکټرانو نظریې:

د «راز سلامتي وطول عمر» چي د اسماعیل اژدري په نامه یوه ایراني طبیب لیکلی دی په لومړیو مخونو کي د لوېدیځ د کېمیاوي طبابت او د اسلامي طبیعي طبابت د پرتلني په هکله د پوهو ډاکټرانو او طبیبانو نظریې لیکل سوي دي څنګه چي د دې موضوع په روښانتیا کي ګټوري دي نو له هغو څخه مو لاندي څو کرښي را واخیستلې:

که ووایو چي لوېدیز طبابت ناروغ ته ډېر خطرونه لري مبالغه به مو نه وي کړې. ډېرو لویو ډاکټرانو پخوا خپل ناروغان په کېمیاوي درملو درملول خو اوس چي د دغو درملو په ضررونو پوه سول خپل ناروغان په طبیعي درملو درملوي.

ډاکټر سر ویلیام نومی په دې عقیده دی چې: «په اوسني طبابت کې تقریباً ټول قوي زهر استعمالیږي. دغه سموم د بدن په ځینو برخو کې یو ځای کیږي، په کراره کراره د بدن انساج تخریشوي او له منځه یې وړي او د انسان عمر را کموي».

اوسنی طبابت ځیني ناروغۍ معالجه کوي خو په عین درملنه کې ځیني نوري ناروغۍ هم رامنځته کوي.

که یو څوك په یوه نسبتاً مهمه ناروغۍ اخته سو او په اوسنیو کېمیاوي درملو درمل سو بیا محاله ده چې د ښې ورځې مخ وویني. بیا به یې ټول عمر د درملو او ډاکټرانو سره سروکار وي.

رشتیا هم ډېر ناروغان له اوسنۍ کېمیاوي درملني څخه ستړي سوي او خواتوري سوي دي خو له بده مرغه چې بله چاره هم نه ویني.

د کېمیاوي درملو د ناسمو کارولو په هکله څرګندوني:

د «صحت بخش عادات» په نامه یو ګټور او معیاري کتاب چې لیکونکی یې زبیر وحید نومیږي او د پاکستان یوې معتبري او د معیاري کتابونو خپروونکي ادارې«اردو سائنس بورډ، لاهور» خپور کړی دی، د درملو تر سر لیك لاندي د کېمیاوي درملو په هکله ډېر ګټور مطالب لري، له دې امله مو د لوستونکو د زیاتو معلوماتو لپاره دغه مطالب دلته وژباړل او ځای ځای مو څه اړیني زیاتوني هم پر وکړې:

د انساني ژوند د پر مختیا سره سم د درملو استعما ل ورځ تر بلې زیاتیږي او پر انساني کړو وړو کنټرول ټینګوي. له زیږېدو څخه تر مړیني پوري زموږ ژوند د کېمیاوي کنټرول تابع سوی دی. د درملو له ډېرو اعلانولو او تشهیر څخه موخه داده چې د هغه په هکله زموږ یقین پوخ او ټینګ کړي. که زموږ کولمې د پروګرام سره سم کار نه کوي نو موږ سمدستي ملین (قبض ماتوونکي) درمل اخلو او خورو یې. که سهار د را ویښېدو پر مهال زموږ پزه بنده وي یا د نزلې څخه ناسم کیفیت احساس کړو نو موږ انټي بیوټیك درمل استعمالوو. یا که غرمه د تلو پر مهال ناڅاپه زموږ پر ملادرد سي، نو موږ له

هغه څخه د ژغورني لپاره په هغو اوبو چي رائي (اوري د شړشمو د دانې غوندي يو ډول نری دانې چي په عربي کي خردل ورته وايي، د اچارو په جوړولو کي هم په کاريږي، طبيبان يې پيژني). په ګډه وي د لمبېدو پر ځای د عضلاتو مسکن درمل استعمالوو. په برتانيه غوندي پر مختللي هيواد کي هم خلك ډېر درمل خوري. زموږ په هيواد کي هم خلك د کوچنيو کوچنيو ناروغيو د درملني لپاره فوراً درمل استعمالوي چي دا بېخي ناسم کار دی. د يوې دقيقي احصائيې له مخي په برتانيه کي هره ورځ نژدې نيم لوی وګړي او تقريباً هر درېيم کوچنی درمل استعمالوي. په پاکستان غوندي پر مختيايي هيواد کي هم اوس څنګه چي ښوونه او روزنه کرار کرار لوړه ځي خلك له تعويذونو او ټوټکو څخه مخ اړوي او ايلوپيتهك) د کېمياوي يا انګرېزي درملني (Allopathic) درمل استعمالوي. نن سبا درمل داسي لازم ګڼل سوي دي لکه زموږ خواړه. په امريکا غوندي پر مخ تللي هيواد کي خلك د دردونو د کمولو، د خوښيو لټولو، اشتها خلاصولو، ستړ يا ليري کولو او خوب ورتللو لپاره د مليونونو ډالرو په بيه درمل کاروي. دا سمه ده چي درمل په رشتيا سره تکليف کموي او موږ ته آرام خوب راولي، خو په دغو درملو روږدېده هم ښه او سمه خبره نه ده. ځيني نارينه د خپل نارينه توب ځواك د لوړ ببولو لپاره د سټروئيډ (Steroid) په نامه درمل کاروي. بوډۍ ښځي د مياشتنيو وقفو مصنوعي هامونونه زياتوي. د کوچنيانو د آرامولو لپاره مسکن درمل ورکوي. ځيني ښځي تر ډېر مهاله د خپلي ځوانۍ د ساتلو لپاره استروجن (Estrogen) درمل کاروي. (په دوی کي په طبيعي ډول د حيض بندول په عمر کي زيات والی راولي).

سره د دې چي نړۍ د ډېري له دورې څخه بېخي ډېره ليري سوې ده. خو اوس هم خلك له ذهني پلوه پر کوډو او ټوټکو د زرګونو کلونو وړاندي غوندي يقين لري. اوس نړۍ د ګوليو له استعمال څخه د هماغو مافوق الفطرت ګټو د تر لاسه کولو په لټه کي ده.

ځيني درمل د ژوندانه د ساتلو لپاره مهم دي. خو له بده مرغه نن په بازارونو کي زياتره ناړين او نامناسبه درمل پلور ته وړاندي کيږي. د کينساس

د پوهنتون د Pharmaceutical Chemistry ماهر پروفيسر ويناده چې اوسمهال (۹۰) فيصده نا اړين درمل جوړيږي. دغسي درمل ګټه لږ رسوي خو تاوانونه يې زښت زيات دي. د فرانسې د نوبل د جايزې ګټونکي اينډريولوف (Andrew Lwoff) اټکل دی چې په فرانسه کي (۳۰) فيصده ناروغۍ د درملو له ناسم يا بې ځايه استعمال څخه پيدا کيږي.

اوس چې پر روغتيايي موضوعاتو کوم نصابي کتابونه ليکل کيږي ټول د نوو درملو څخه د پيدا کېدونکو ناروغيو په اړه دي. د تېرو کلونو د استعمالېدونکو درملو په نسبت د اوسمهال درمل ډېر اغېزمن دي. دا که څه هم ناروغ ته ژر ځواك بخښي او سمدستي يې تکليف ورآراموي خو همدغسي يې ناروغه کوي هم.

د برتانيې د Safety Drug د ادارې د مشر وينا ده چې په نړۍ کي داسي درمل نسته چې له ضمني اغېزو (جانبي عوارضو) څخه دي په بشپړه توګه پاك وبلل سي. ډېر درمل د ژوندانه فعاليتونه ښه کوي او يا يې د خرابۍ مخه نيسي. له دې صلاحيته پرته درمل بې ګټې باله سي. خو د دې وو سره سره ضمني عوارض هم را منځته کوي. خلك عموماً د ډېرو معمولي او ساده ناروغيو د درملني لپاره درمل استعمالوي. زيات خلك د درملو په بې ځايه استعمال خپل د هضم نظام په لوی لاس ورانوي. د خوړو د نه هضمېدو له بېري د خپلو خوړو په عادتونو کي په قصده بدلون راولي او د بېخي ډېرو زياتو شفا راوړونکو غذاوو د خوړلو کوښښ کوي. ځيني بيا په خپلو خوړو کي کمښت راولي. د ګېډې د ترشۍ او تېزابو ضد ډېرو شيانو (Antacid) له خوړلو څخه ښايي خواړه هضم سي، خو د هاضمې د خرابۍ اصلي سبب نه سي ليري کېدلای. پر دې سربېره د انټي اسيډ مادو له ډېر استعمال څخه په ګېډه کي هايډرو کلوريك اسيډ ډېر افرازيږي. د دې مطلب دادی چې د لومړيو انټي اسيډ مادو د عکس العمل څخه د ژغورني لپاره ډېرو انټي اسيډ مادو ته اړتيا رامنځته کيږي چې په دې سطح د دغو مادو له استعمال څخه کېدای سي د وينو کېمياوي ترکيب خراب سي.

دغه راز کوم کسان چي له قبض څخه شکایت کوي هغو ته ښایي داسي خواړه وخوري چي د ګېډې فضله مواد یې ډېر کړي، لکه ترکاری، شنه سابه او داسي نور. پر دې سربېره بنډګوبی (کرم) ګازري او د حلوا کدو هم قبض نه لري. د قبض ماتولو دوهمه لار د ملینو (قبض ماتوونکو) درملو استعمال دی. خوپه دې کي شك نسته چي په لومړی طریقه، یعني په سبو د قبض علاج غوره دی. دا د کولمو د نظام د ښه کولو لار ده او نور ټول کوښښونه مصنوعي دي، کوم چي له په کار اچولو څخه یې زموږ کولمې د درملو سره عادي کیږي. او بله دا خبره هم ده چي قبض ماتوونکي درمل نور نقصانونه هم رامنځته کوي. (ټول قبض ماتوونکي او د نس ناستي راوړونکي درمل د ګېډې د کار طبیعي طریقه خرابوي او پرله پسې استعمال یې د کولمو تاو هم رامنځته کوي. دغه راز قبض ماتوونکي درمل د مثال په ډول د پیرافینو محلول په غوړزګیو کي د حلېدونکو ویټامینونو په انجذاب کي خنډ اچوي او د ځینو ملینو درملو څخه د ناروغ د جسم اوبه تر دې کچې خارجیږي چي ناروغ بېخي ډېر کمزوری کړي).

جسم د خپلو اړتیاوو په پام کي نیولو سره خپل ټول افعال په خپله سرته رسوي. نو ښه داده چي زموږ جسم د خپل کار د ښه نظام لپاره ټولي اړیني ضروري مادې په خپله پیدا کړي. که نه د نس ناستي یا قبض په صورت کي استعمالېدونکي درمل د کولمو په طبیعي کار کي ګډوډي رامنځته کوي. د ډېرو معمولي ناروغیو لپاره ویل سوی مهم علاج د ساینسي درملیزو اصولو سره سم نه وی. خو لکه چي څرګنده ده بیا هم څه نا څه په کار لوېږي. البته دغسي علاج روغتیا ته ډېر مضر دی. ځکه چي د دغسي درملو حمله د ناروغی پر ضد نه، بلکي د هغو نخښو او علامو پر خلاف وي چي د دغي ناروغی له امله څرګندي سوي وي. دغه علامات زیاتره د جسم د جوړښت په خلاف د ناروغی د مرستندوی په توګه کار ورکوي.

د امیندواری پر مهال هم د درملو استعمال ضررناکه دی. له څېړنو څخه جوته سوې ده چي د حامله ګی په وخت کي د درملو بې ځایه او بې مشورې استعمال ډېر ناوړه حالات رامنځته کوي. د حامله ګی په لومړیو ورځو کي د

خوب راوړونکي درمل لبريم (Librium) لـه اسـتعمال څخـه پـه زېږېدونکي ماشوم کي د مورزاده ناروغتيا امکانات زيات وي. دغه راز په يوه بله څېړنه کي د دغسي يوې بلي انديښنې يادونه هم سوې ده. د څېړونکو په وينا کېداى سي د آسپرين له استعمال څخه هم په ماشوم کي مـورزاده نـاروغي مونـده سـي. د دغو څېړنو له مخي د حامله توب له پيله په ۲۸ ورځو کي د دغسي يوې دوا له خوړلو څخه کېداى سي په ماشوم کي مورزاده نقايص مـثلاً د زړه عارضـه او د جسماني غړو د بـدي وضـعي غونـدي خرابـۍ پيـدا سـي. دغـه راز کـه دغسـي ښځي زيات پنسلين استعمال کړي هم کېداى سي د دوى او د دوى د ماشوم د مزاج پر وضع ناوړي اغېزي وښندي.

زموږ يوشمېر خلك د پنسلينو په هکله په دې اند دي چي دا د هري ناروغۍ درمل دي او له درملتونونو او د درې ګزي د غاړي د درمل پلورونکو څخه يـې د ډاکټر بې مشوري او بې نسخې رانيسي او خوري يـې. درسـته ده چـي پنسـلين ډېر ښه انټي بيوټيك باله سي خو دا د هري ناروغۍ څه چي د ځينـو مکروبونـو په هکله لا څه اغېزه نه ښندي. نو د هغو پر خپل سـر خـوړل کېـداى سـي سـتر خطر ولري. ځيني ناروغان د پنسلين سره حساسيت لري. وايي چي په امريکـا کي په يوه کال کي په (۹۶) مورده کي ناروغان د پنسلينو د تزريق لـه املـه مـړه سول. په يوه بله څېړنه کي څرګنده سوې ده چي په ۱۹۵۷ کال په امريکا کـي د پنسلين په وسيله د ناسمي درملني له امله (۱۰۵۰۰) تنـو خپـل خـوږ ژونـد لـه لاسه ورکړ. تر دوهمي نړيوالي جګړې وروسته چي پنسلين نوي کشف سـول د هغو په هکله يو عجيب شورماشور رامنځته سو او ټولو فکر کـاوه چـي کېـداى سي په دغه معجزه لرونکي درمل د ډېـرو مکروبونـو نـوعۍ وايسـتل سـي. خـو اوس چي ډېر کلونه تېر سوي دي دې درمـل انسـان تـه ډېـره لـږ ګټـه ورسـول. اوس جوته سوې ده چي د پنسـلينو اسـتعمال انسـان ضـعيفه کـوي، عمـر يـې کموي، د بدن ويټامينونه يې سوځي او د بدن ګټوري باکټرياوي، پـه تېـره هغـه باکترياوي چي په ګېډه کي ژوند کوي او ويټامين B توليدوي له منځه وړي.

په امريکا کي د ورځي ۲۵ ټنه آسپرين کارېږي چي په دې حساب هر نارينه، ښځي او کوچني ته دوې نيمي ګولۍ رسيږي. زموږ ډېر خلك هم له درد څخـه

د خلاصون لپاره آسپرین استعمالوي. د بېلګې په توګه که د هغو پر غابښ درد وو، د دې پر ځای چي د غاښو د درملګر سره اړيکي ونيسي د آسپرين د ګوليو خوړلو ته ترجيح ورکوي. که پر چوکۍ له ناسم کښېنستلو يا د يو بل ډول ساده پاړسوب څخه درد ورپيښ سو هم د درد ضد ګولۍ خوري. په داسي حال کي چي په دغو ټولو صورتونو کي ډاکټر ته تلل اړين دي. دردونه د يوې ناروغۍ نخښې څرګندوي چي بايد پام ورته وسي. مسکن درمل د هغو علاج نه بلل کيږي. له دغسي درملو خوړلو څخه سمدستي درد آراميږي، خو د ناروغۍ لاملونه نه ليري کوي. کله کله د ناروغ حالت دونه خراب وي چي د سمدستي توجه اړتيا ورته ليدل کيږي او کله بيا يو معمولي تکليف په ډېره لږ پاملرنه ليري کيږي.

له پورته خبرو څخه اټکل کېدای سي چي ټول درمل خطرناکه دي. تر څو چي د هغو په هکله بشپړه څېړنه نه وي سوې د درملو ډېر استعمال تر ګټې ډېر تاواني دی. خو په راډيو ګانو، ټلويزيونونو او اخبارونو کي خپرېدونکي اعلانونه زياتره دغسي درمل داسي ښيي چي ګواکي دا د چاکلېټو غوندي بې ضرره دي او هيڅ کومي ضمني بدي اغېزي نه لري. مثلاً کوډين Codeine يا Methylmorphine (د ترياکو جوهر چي د درد د آراموونکي په توګه استعماليږي). قبضيتي دي. فيناسيټين (Phenacetin) پښتورګو ته تاواني دي. دپريسټامول (Paracetamol) زيات استعمال د اينې د خرابۍ لامل کيږي. د آسپرين د لږو خوړلو څخه هم کېدای سي له ګېډې او کولمو څخهويني راوتل پيل سي. د برتانيې د يوه ډاکټر په وينا د دغه ځای په آسپرينو د يوه مليون روږدو کسانو له ګېډو څخه ويني بهيږي.

د سټرېا، خواشينۍ، خلق تنګۍ يا د ډېري غم غوسې د ليري کونکو درملو بې ځايه استعمال هم تاواني دی. البته دا هم جوته ده چي د وخت په تېرېدو سره د دغو درملو د خوړلو په کچه کي زياتوب ته اړتيا رامنځته کيږي چي په پايله کي يې موږ عادي کيږو او د هغو له خوړلو پرته زموږ وضعيت نه سميږي. پرېشاني، درد او سټرېا زموږ لپاره تنبيهي علايم دي، هغه بايد په درملو ليري نه سي، بلکي په دغسي صورتونو کي بايد د خپل ځان لپاره د

سمو او موافقو حالاتو د رامنځته کولو او زموږ په ورځنیو چاروکي د بدلون راوستلو په لټه کي سو او یا د ډېر درد په صورت کي د معالج ډاکټر سره اړیکي ټینګي کړو.

انساني ژوند له لوړو ژورو ډک دی، کله خوښي، کله غم او کله هم تنهایي پر موږ را چاپېره سي. که دا بدلونونه نه وي نو انسان خو مازي د یوه ماشین یوه پرزه جوړېږي. او که موږ خپل حالت په درملو کنټرول کړو نو زموږ ژوند ماشیني غوندي کېږي چي دا د انسان او ماشین په منځ کي د توپیر له منځه تلو خبره ده.

درمل باید د ډاکټر په مشوره او بشپړ وخوړل سي:

لنډه دا چي درمل ګټور هم دي او تاواني هم، نو باید د روغتیایي اصولو سره سم او د پوهو ډاکټرانو په مشوره استعمال سي. په دې باب له ډېر پخوا څخه زموږ دیني عالمانو لا په خپلو کتابونو کي توصیې کړې دي چي هېڅ درمل، په تېره هغه درمل چي په طبي کتابونو کي یې په هکله څرګندوني سوي وي د یوه ډاکټر او طبیب له مشورې پرته ونه خوړل سي. په دې هکله ستاسي پام د بېلګې په توګه د امام ابن حجر الهیتمي د الفتاوی الحدیثیة د (۴۴) مخ دې عبارت ته را اړوم: «ولاینبغي لا حد ان یستعمله الا بعد مشاورة طبیب حاذق وکذا سائر ما یُری في کتب الطب، ینبغي لمن یراه ان لا یقدم علی استعماله الا بعد مشاورة الطبیب».

ژباړه: درمل باید د یوه ډاکټر په مشوره وخوړل سي. دغه راز هغه درمل چي په طبي کتابونو کي یې په اړه څرګندوني سوي هم باید د کتاب د مطالعې له مخي د ډاکټر بې مشورې ونه خوړل سي.

دلته یوه بله خبره هم د یادولو وړ ده او هغه دا چي د روغتیا نړیوالي ادارې څه مهال دمخه خبرورکړی دی چي د ستوني د خرابۍ یا غوږونو د انفکشن (Infection)؛ تبې، ګزک، عفونت (غوندي تکالیف چي به د انتي بیټیک په ذریعه په آساني سره ښه کېدل، ژر به د هغو درملنه ستونزمنه سي، یعني د دغو

ناروغیو مکروبونه به په ځینو هیوادونو کې د ملاریا او نري رنځ غوندي د انټي بیټیکو په خلاف مزاحمت ایجاد کړي.

د دغې ادارې په یوه رپوټ کې ویل سوي دي چې پنسلین یانور انټي بیټیک درمل چې پخوا یې ساده انفکشن په آساني سره لیري کاوه، له دې وروسته به بې اغېزي سي.

البته دغې ادارې د دې ستونزې پړه د درملو پر ناسم استعمال اچولې ده او ویلي یې دي څنګه چې د دغسې درملو کم یا ناسم خوراك توصیه سي نو په بدن کې مکروبونه نه وژل کیږي او د درملو په وړاندې مزاحمت ایجادوي، تردې چې دغه درمل چې د ژوندانه د ژغورنې وړتیا لري په ځینو ناروغانو کې بېخي د یوه چاکلېټ حیثیت غوره کوي. د دې ستونزې بل لامل یې دا بللی دی چې ځیني ناروغان چې څه انټي بیټیك وخوري او لږ څه ښه سي نور درمل خوړل پرېږدي. څنګه چې د درملو خوړلوکورس بشپړ نه سي نو په جسم کې چې کوم جراثیم پاته سي هغه د دغو درملو پر ضد مقاومت پیدا کړي.

په امریکا کې بیا دغه ستونزه برعکس د درملو له ډېر استعمال څخه رامنځته سوې ده. هلته څېړنو جوته کړې ده چې یوشمېر ناروغانو ته په نا اړینه توګه انټي بیټیك ورکول کیږي چې په پایله کې په دغسې ناروغانو کې داسې باکټریاوې وده کوي چې د دغو انټي بیټیکو پر ضد زیاتې ځواکمنې وي. له دې امله د کاله په زرګونو وګړي د درملو د نه اغېزې له امله ناروغه یا مړه کیږي.

د سهیل ختیزې آسیا په بېلو بېلو سیمو کې د پنسلینو پر ضد مزاحمت دونه زیات سوی دی چې لس کاله دمخه د ټایفایډ (Typhoid)؛ لویې تبې علاج په درو ارزانو دواوو کېدی خو اوس دغه درمل په عامه توګه بې اغېزي سوي دي.

له بده مرغه زموږ ځیني هیواد وال رشتیا هم چې لږ درمل وخوري او ځان لږ څه روغ احساس کړي نو نور درمل نه خوري. له دې امله ناروغانو ته په کار ده چې په دغسې او نورو ټولو مواردو کې د ډاکټر لخوا توصیه سوې دوا په بشپړه توګه وخوري.

په هغو درملو چي الکحل او داسي نور ګډ وي درملنه څنګه ده؟

لکه چي پوهيږو په ډېرو درملو يا شربتو او نورو، ان په ځينو ګوليو د «الکحل» (Alcohol) په نامه ماده ګډه وي. محمد زکرياى رازي لومړى سړى وو چي د شرابو له تقطير څخه يې دغه ماده په لاس راوړل او هغه يې الکحل وبلل. الکحل له آره عربي لفظ دى چي په عامه توګه شرابو ته کارول کيږي. وايي پلانى سړى الکحليست دى. يعني شرابي دى. په عامو لغتنامو کي يې هم الکحل شراب بللي دي. په ځينو ډکشينريو کي يې الکحل د شرابو روح او جوهر بللي دي. په المنجد کي ليکلي: «الکحل الاتيليك (Ethylic) يا الايتانول (Ethanol) کوم چي عام خلك يې السبيرتو (Spirituous) بولي، بې رنګه مايع دي چي خوږه لوړى بوى او تېز او سوځونکى خوند لري. د ځينو خوږو، دانو، پتاتو، لرګيو او نورو له تخمير څخه استخراجيږي او په کېمياوي توګه هم جوړيږي. دا په جوهري (له ځينو ميوو، دانو، او نباتاتو څخه خُلاصه سوو) مشروباتو کي راځي او د پاکوونکي او عطرونو او کريمونو د ويلي کوونکي مادې په توګه استعماليږي». په فرهنګ عميد کي ليکي: «الکل (Alcool) فرانسوي لفظ دى چي له عربي څخه ماخوذ دى. د تند او سوځونکي خوند درلودونکى مايع دى او پر دوه ډوله دي: يو اتيليك الکل چي په ټولو خمري چيښاکونو، شرابو، عرقو او د هغو په امثالو کي موجود دي او د انګورو يا کشمشو له شرابو څخه اخيستل کيږي. او بې رنګه مايع دي چي مطبوع بوى او تند خوند لري. په هوا کي د آبي کم رنګي لمبې په کولو سره سوځي. او زياتره د الکلي مشروباتو په توګه مصرفيږي.په داروخانو کي هم کارول کيږي. بل ډول يې ميتاليك الکل دي چي د لرګي له تقطير څخه په لاس راځي او هغه ته د لرګي عرق يا د لرګي الکل يا صنعتي الکل هم وايي. د چيښلو وړ نه دي او په صنعت او طبابت کي په کاريږي».

د «ملټي نيشنل کمپنيون کى اسلام دشمنى» کتاب په (۱۱۱) مخ کي ليکي: شراب عموماً په خپلو معروفو نومونو په شيانو کي نه ګډېوي خو د شرابو مؤثر جز «الکحل» (Alcohol) زياتره په انګريزي درملو ياشربتو او نورو هم ګډېوي. د طبي نقطهٔ نظره «الکحل» هغه ماده ده چي په شرابو کي اثر ښندي.

په‌کومو شرابو کي چي د «الکحلو» مقدار هرڅونه زيات وي هغونه تېز وي. او هر څونه چي الکحل په شرابو کي لږوي هغو نه کمزوري وي.

ښه نو که په درملو کي ګډه الکحل يا په نورو مواردو کي د الکحلو په نامه استعمالېدونکي مواد شراب وي، نو د دغسي درملو د خوړلو حکم له شرعي نظره څنګه دی؟

مولانا خالد سيف الله رحماني د «جديد فقهي مسائل» په (۲۰۱) مخ کي د «په الکحلو کي د ګډو درملو استعمال» تر سر ليك لاندي ليکي:

«دا منلی حقيقت دی چي الکحل شراب او يو نشه راوړونکی شی دی او له دې امله حرام دی. شراب چيښل غټه ګناه ده او د سخت عذاب باعث ګرځي. نو د مازي خوند يا د ښکلا د زياتوالي يا د قوت لپاره د هغو مشروباتو استعمال چي الکحل په ګډه وي درست نه دی. البته د درملو او علاج په هکله څنګه چي دا يو ډول ضرورت او مجبوريت دی د فقهاوو د دې عام اصل سره سم چي «ضرورت ناجايزه شيان هم روا کوي» د هغو درملو استعمال به چي الکحل په ګډه وي درست وي. د فقهي په کتابونو کي په دې لړ کي ځيني صراحتونه موجود دي: شرب البنج للتداوي لاباس به (خلاصة الفتاوٰی ۴/ ۲۰۴مخ). يعني د درملني لپاره د بنګوپه څکولو کي کوم حرج نسته.

هل يجوز شرب القليل من الخمر للتداوي إذا لم يجد شيئاً يقوم مقامه؟ فيه وجهان (فتاوٰی عالمګيري۴/ ۱۱۲). يعني کله چي د شرابو کوم معادل پيدا نه سي، نو د هغو لږ چيښل د درملني لپاره جواز لري؟ په دې کي د فقهاوو دوې رايې دي ځينو جايز او ځينو ناجايز بللي دي.

البته که د دغسي درملو کوم بل معادل درمل موجود وي نو له هغو څخه پرهيز په کار دی. شراب يوازي حرام نه، بلکي ناپاك هم دي. او د ناپاکو شيانو نه يوازي د ننني استعمال، خوړل، چيښل او نور ناجايزه دي، بلکي د هغو خارجي استعمال، يعني پر بدن وهل او نور هم جايز نه دي. له دې څخه د سپرټ او ټينکچرو او نورو حکم هم معلومېږي چي بېله اړتيا د هغو لګول هم درست نه دي. ځکه چي په هغو کي هم شراب ګډ دي. البته د علاج په توګه دضرورت له مخي به د هغو لګول هم درست وي».

داسي ښکاري چي په حرامو او ناپاکو شيانو باندي د درملني په هکله ځينو فقهاوو اجازه ورکړې، خو په کمزورو دلايلو اوپه ډېر احتياط او د ځينو شرطونو او قيدونو سره. په دې هکله د درالمختار دې عبارت ته پام وکړئ:

اختلف في التداوي بالمحرم وظاهر المذهب المنع كما في رضاع البحر. لكن نقل المصنف ثمة وهنا عن الحاوي وقيل يرخص إذا علم فيه الشفاء ولم يعلم دواء آخر كما رخص للعطشان وعليه الفتوى (د رد المحتار د ۱/ ۱۹۴مخ هامش).

ژباړه: په حرامو د درملني په هکله يې اختلاف کړی دی. او ظاهره مذهب يې د منعي پلوی دی، لکه چي د بحر الرائق کتاب د رضاع په باب کي ويل سوي دي. خو مصنف د حاوي کتاب په حواله وايي چي چا ويلي دي: که د يو چا علم ورسيږي چي په کومو درملو کي شفا ده او پوه سي چي ناروغي يې بله دوا نه لري نو هغه ته د دغسي درملو استعمالول رخصت دي، لکه چي تږي ته د حرامو (شرابو) د چيښلو په هکله رخصت ورکړه سوی دی او پر دې قول فتوٰی ده.

په دې هکله علامه شامي رحمه الله هم د ردالمحتار په ۱/ ۱۹۴، ۲/ ۵۵۵، ۴/ ۱۵۶، ۴/ ۲۹۸، ۵/ ۳۴۲مخونو کي څرګندوني کړي او د ځينو کتابونو عبارتونه يې نقل کړي دي. خو داسي ښکاري چي هغه هم د دې رايي پلوی نه دی. ځکه د ردالمحتار په ۵/ ۳۴۲مخ کي ليکي چي: «مذهب د دې خبرو خلاف دی».

په دې صورت کي خو په دې د چا علم نه رسيږي چي دا درمل به په رشتيا د دې ناروغۍ لپاره شفا وي که څنګه؟ ان دا خبره که د طبيب لخوا وي لا هم د منلو نه ده. ځکه د ډاکټر خبري خو د تجربې له مخي دي چي دا علم يا يقين نه بلکي غالب ظن باله سي.

نو لکه چي څرګنديږي دا خبري د تامل وړ دي.

لاندي خبري ټولي د دې خبرو خلاف ښکاري، نو راځئ ويې لولو:

د قرآن کريم لارښووني:

لوی څښتن په قرآن کريم کي فرمايي:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡخَمۡرُ وَٱلۡمَيۡسِرُ وَٱلۡأَنصَابُ وَٱلۡأَزۡلَٰمُ رِجۡسٞ مِّنۡ عَمَلِ ٱلشَّيۡطَٰنِ فَٱجۡتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ٩٠﴾ [المائدة: ٩٠].

ژباړه: «اى مومنانو! دا شراب، قمار، بتان او د فال اچولو لپاره غشي ويشتل ټول ناولي او د شيطان كارونه دي نو ځانونه ځني وساتئ څو وژغورل سئ».

بل ځاى فرمايي:

﴿۞يَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلۡخَمۡرِ وَٱلۡمَيۡسِرِۖ قُلۡ فِيهِمَآ إِثۡمٞ كَبِيرٞ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثۡمُهُمَآ أَكۡبَرُ مِن نَّفۡعِهِمَاۗ﴾ [البقرة: ٢١٩].

ژباړه: «ستا څخه د شرابو او قمار په هكله پوښتنه كوي ور ته ووايه په دواړو كي لويه ګناه ده. كه څه هم د خلكو لپاره به څه ګټې هم پكښې وي، خو ګناه يې تر ګټې ډېره زياته ده».

يادونه: ځيني محقق اسلامي طبيبان او عالمان وايي: دا چي لوى څښتن د شرابو په هكله فر مايلي چي: ﴿وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ﴾ يعني په شرابو خوړلو كي خلكو ته ګټې دي. له دې څخه مراد د وجود روغتيا او ګټه نه ده، بلكي د هغو له چيښلو څخه ظاهري خوند مراد دى. يا هغه مادي ګټې ځني مراد دي چي د شرابو د تجارت له لاري يې په لاس راوړلې. خو جوته خبره دا ده چي شراب له اصله صحت اوعقل ته مضر او مهلك دي.

بل ځاى لوى څښتن فرمايي:

﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡخَبَٰٓئِثَ﴾ [الأعراف: ١٥٧].

يعني «هغه امي پيغمبر پاك شيان حلالوي او ناپاكه حراموي».

(د دې آيت په استناد پوهان وايي: هر هغه څه چي روغتياته ګټه رسوي هغه پاك او طيب دي او هر هغه څه چي ضرر ورته رسوي هغه ناپاكه او خبيث دي).

نو لكه چي له دغو آيتونو څخه ښكاري خداى تعالى شراب رجس او ناولي (ام الخبائث) بللي دي.

د احادیثو لارښوونې:

بخاري له حضرت ابن مسعود څخه تعلیقاً ذ کر کوي: «ان الله لم يجعل شِفاءَ كم فيما حرم عليكم» یعني: لوی څښتنﷻ تاسي ته په هغو کي چي پر تاسي یې حرام کړي دي شفا نه ده ګرځولې.

(دغه حدیث بخاري د کتاب الاشربة، د باب شراب الحلواء والعسل په لومړیو کي ذکر کړی دی او ابوحاتم بن حبان په خپل صحیح کي له رسولﷺ څخه روایت کړی دی).

دغه راز په صحیح مسلم کي له طارق بن سوید الجعفي څخه روایت دی چي هغه د شرابو په هکله له رسولﷺ څخه پوښتنه وکړه. رسولﷺ هغه منع کړ یا یې د شرابو جوړول بد وګڼل. طارق ورته وویل: زه یې د درملو لپاره جوړوم. رسولﷺ وفرمایل: «إِنَّهُ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهُ دَاءٌ» (کتاب الأشربة، باب تحریم التداوي بالخمر (۱۹۸۴) حدیث. یعني: شراب درمل نه بلکي ناروغي ده. (چي دا په شرابو سره د درملني په هکله د منعي قطعي نص او دلیل دی، او نور ټول محرمات د قیاس له مخي همدغسي باله سي).

په ترمذي، ابوداود، ابن ماجه او نورو کي له حضرت ابوهریرهؓ څخه روایت دی چي: «نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الدَّوَاءِ الْخَبِيثِ» (مشکوٰة کتاب الطب ۴۵۳۹ حدیث). یعني: رسولﷺ له خبیثو او ناپاکو درملو څخه منع وفرمایل.

ابوداود، نسائي او نورو روایت کړی دی چي یوه درملګر له رسولﷺ څخه په درملو کي د چونګښي د ګډولو په هکله پوښتنه وکړه رسولﷺ د هغې له وژلو څخه او په درملو کي د هغې له کارولو څخه منع کړ. (ځکه چي په حرامو له درملني منع راغلې ده). (اشعة اللمعات، ۳/ ۶۰۹). (د چونګښي د وژلو څخه منع د دې د مردار والي او د هغې له خوړلو څخه د خوا ګرځیدو او حراموالي له امه وه). (مرقات، ۸/ ۳۱۴مخ).

عبدالله بن عمر وایي چي ما له رسولﷺ څخه واوریدل چي: «که زه تریاق (یوډول درمل) وخورم یا د جاهلیت د وختو تعویذونه، مری اوداسي نور په

غاړه کړم یا زه له خپله ځانه شعر ووایم، نو زه به له هغو کسانو څخه یم چې د هیڅ ناوړه کار د تر سره کولو پروا نه کوي».

د احادیثو شارحین د دې حدیث په تشریح کې وایې چې څنګه چې د تریاقو په نامه درملو کې د مار غوښې او شراب ګډ وي او له دې امله حرام او نجس دي نو رسول ﷺ له هغو بد وړل.

دیادوني وړ ده چې پورتني ټول حدیثونه د محدثینو لخواصحیح بلل سوي دي.

د محدثینو اقوال:

شیخ عبدالحق محدث دهلوي رحمه الله د اشعة اللمعات په ۳/ ۶۰۷مخ کې وایي:

«په ځینو فقهي روایتونو کې راغلي دي چې که پوه طبیبان اتفاق وکړي چې دغي ناروغۍ لره بېله دغو درملو بل درمل نسته، په هغه تداوي جایزه ده. خو باید وویل سي چې د پوهو طبیبانو وجود او په یوه شي کې د درملني پر انحصار د دوی اتفاق متعذر دی».

پر مشکوٰة باندي د ملاعلي قاري هروي رحمه الله د شرحي مرقاة المفاتیح له ۸/ ۳۱۰، ۳۱۱ مخونو څخه جوتیږي چې: په خبیثو، نجسو او حرامو درملنه د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد حرامه ده.

امام ابن حجر شافعي رحمه الله د فتح الباري په ۱۰/ ۱۰۱ او ۳۰۵ مخونو کې وایي: «په صحیحو احادیثو کې په شرابو له درملني څخه د حراموالي او نجاست او خباثت له امله صریح منع راغلې ده او صحیح مذهب هم همدغه تائیدوي».

د درس ترمذي په ۱/ ۲۹۱ مخ کې لیکي:

«څوك كه د اضطرار په حالت کې وو او ځان یې په خطر کې وو او بېله حرامو درملو په بل څه نه ژغورل کېدی، نو په حرامو درملنه د ضرورت په اندازه په اتفاق جایزه ده او بېله دغه حالته د ناروغۍ د لیري کولو لپاره په حرامو درملنه د امام شافعي، امام اعظم او امام محمد په نزد مطلقاً ناجایزه

ده. او د امام ابویوسف په نزد که کوم پوه (حاذق) طبیب دا پریکړه وکړي چې له حرامو درملو پرته د ناروغ ژغورنه شونې نه ده نو په دې صورت کې به په حرامو تداوي جایزه وي».

امام ابن قیم جوزیه په الطب النبوي (۱۱۷) مخ او زادالمعاد (۳/ ۱۵۲) مخ کې لیکي:

«په محرماتو معالجه عقلاً او شرعاً بده او قبیح ده. ځکه پر دې امت باندي محرمات د هغو د خبث (ناولتیا) او له هغو څخه د ژغورني او د هغو له خوړو څخه د صیانت او ساتني له امله حرام سوي دي. نو دا مناسبه نه ده چې په هغو له ناروغیو شفا وغوښتل سي. ځکه که حرام درمل د بدني ناروغۍ په لیري کولو کي اغېز وښندي خو زړه به یې د خباثت له امله په ډېره لویه ناروغي اخته کړي. نو په حرامو تداوي به د زړه د ناروغۍ په بیه د بدن روغتیا وي».

حکیم الامت مولانا اشرف علي تهانويؒ فرمایي: «یوه غلطي دا عامه سوې ده چې د ناروغ په درملنه کي د پاکو او ناپاکو او حلالو او حرامو درملو ته پام نه کوي او ېیله څېړني او پوښتني او ګروېږني او بېله شدیده ضرورته حرامي اونجسي دواوي ورکوي، چې دا سخته لویه غلطي ده». (اغلاط العوام ۲۰۴مخ).

د فقهي احکام:

په درالمختار او د هغه په حاشیه ردالمحتار کي وایي: «د شرابو لږ (یو څاڅکی) او ډېر د هغو د مغلظ نجسوالي له امله حرام دي. حلال بلونکی یې کافر کیږي او په درملو او نورو کي له هغو څخه استفاده هم حرامه ده خو که څوك پر دې وبېرېدی چې له تندي مري او بېله شرابو یې بل څه ونه موندل، د ضرورت په اندازه یې چیښل جواز لري. او په شرابو درملنه هم په معتمد قول حرامه ده». (وګورئ ردالمحتار ۵/ ۳۹۷، ۳۹۸مخونه).

د بحر الرائق په ۳/ ۳۳۹مخ کي لیکي: «په ظاهر المذهب په حرامو درملنه روا نه ده».

د حکیم الامت مولانا اشرف علي تهانوي‌رحمه‌الله په امداد الفتاوی کې له ۴/ ۲۰۵تر ۲۱۲ مخونو پوري له هغه څخه د حرامو درملو او داسي نورو په هکله سوي پوښتني درج دي چي د ټولو د جوابونو لنډیز دادی: فقهاوو تصریح کړې ده چي نجس شی سپي ته لا مه اچوئ. محرم الاستعمال شی کفارو ته هم مه ورکوئ. متقدمینو د ضرورت په وخت کي د حرامو درملو استعمال هم جایز نه دی بللی، خو متاخرینو د ضرورت په وخت کي اجازه ورکړې ده احوط د متقدمینو قول دی. د هغو انګریزي درملو چي په هغو کي د شرابو او نورو حرامو شیانو ګډون یقیني دی خوړل او سر بېره پر بدن وهل که د اضطرار په حالت کي وي اتفاقاً مباح دي او که د اختیار په حالت کي وي که غالب ګومان دا وي چي شفا نه ځي حاصلیږي په اتفاق حرام دي. او که غالب ګومان دا وو چي شفا ځني حاصلیږي او د هغه معادل درمل نه وه په دې صورت کي د علماوو تر منځ اختلاف دی ځینو جایز بللي ځکه چي رسول‌صلی‌الله‌علیه‌وسلم د عرینه قبیلې څو وګړو ته د اوښو د متیازو د چیښلو اجازه ورکړې وه او ځینو ناجایز ګڼلي دي او وایي چي عرینه قبیلې ته د منسوبو کسانو په هکله حدیث منسوخ سوی دی (د تیسیر القاري په ۵/ ۲۸۲ مخ کي د عرنیین حدیث په شرح کي وایي کېدای سي دغه حکم په حرامو د علاج تر منعي دمخه وي). نو امتناع یې تقوا ده او انتفاع یې فتوا. دغه راز په کومو انګریزي درملو چي په یقین سره د شرابو جوهر او داسي نور ګډوي استعمال یې جایز نه دی.

سید سابق په فقه السنه ۲/ ۱۷ مخ کي لیکي: «په شرابو باندي د درملني په هکله علماوو اختلاف کړی دی، چا منع کړې او چا مباح کړې ده. خو راجح منع ده. ځکه شراب خلکو د جاهلیت په زمانه کي د تداوۍ لپاره خوړل. نو کله چي اسلام راغی مسلمانان یې په شرابو له تداوۍ څخه منع کړل او ورته حرام یې کړل».

یادونه:

د فقهي اصولو او احکامو له مخي مفتي باید پر راجح قول فتوا ورکړي. (فتوٰی نویسي کی رهنما اصول ۴۲ مخ. دغه کتاب د علامه شامي د نامتو کتاب شرح عقود رسم المفتي په رڼا کي لیکل سوی دی).

د الفقه الاسلامي وادلته په ۳/ ۵۲۲ مخ کي وايي: «د څلورو واړو مذهبونو امامان وايي چي: په راجح قول د درملني لپاره له شرابو او نورو ټولو مسکراتو څخه ګټه اخيستنه حرامه ده. لکه په غوړيو، او خوړو کي د هغو کارول او د درملو په ويلولو او داسي نورو کي د هغو استعمال. ځکه رسولﷺ فرمايي: «لوی څښتن ستاسي شفا په هغو نه ده ګرځولي چي حرام دي». خو حنفيه وايي: په حرامو درملنه هله رواده چي په يقين سره پوه سي چي په هغې کي شفا ده، او بل معادل درمل يې نه وي. اما په ظن او ګومان سره درملنه نه ده په روا. او د طبيب په قول يقين نه حاصليږي. همدا شان د سرکوزي په غوښو هم د درملني رخصت نسته.

دغه راز په الفقه الاسلامي وادلته (۷/ ۵۴۹۳ ـ ۵۴۹۶ مخونو کي د قرآن کريم او احاديثو په استناد د نسبتاً اوږده بحث په ترڅ کي وايي: «څنګه چي شراب محرم العين دي د هغو هم لږ او هم ډېر خوړل حرام دي. او د خوړلو رخصت يې هم د تندي او په زوره چيښلو (اکراه) پرمهال د ضرورت د رفعي په کچه ښوول سوی دی او وايي چي د درملني او نورو لپاره له هغو څخه ګټه اخيستنه جايزه نه ده، ځکه چي لوی څښتن زمونږ شفا په هغو نه ده ګرځولې چي پر موږ يې حرام کړي دي».

د کتاب الفقه على المذاهب الاربعه په ۲/ ۱۲ مخ کي ليکي: «په شرابو تداوي پر معتمد قول حرامه ده. او د امام محمدؒ په قول يې د مسکرو (نشه کوونکو) په لږو او ډېرو درملنه حرامه بللې ده، او دا قول يې معتمد ګڼلی دی». دغه راز د دغه کتاب په ۵/ ۲۶ مخ کي ليکي: «احناف وايي چي کله کوم خواړه په ستوني کي بند سي د شرابو خوړل د ستوني د خلاصېدو لپاره يا د شديدي تندي د ماتېدو لپاره که بل څه مونده نه سي په هغه اندازه چي ضرورت وي جايز دي. ځکه چي په دې سره د روح بقا راځي او دا پر مسلمان واجب باله سي. او دا د اضطرار حالت بلل کيږي. خو په شرابو درملنه صحيح نه ده».

د «د واړو جهانو سردار ارشادات» د کتاب په ۱۱۲ مخ کي د «په حرام او ناپاك څيز علاج مه کوئ» تر سر ليك لاندي په دې هکله د احاديثو تر راوړلو وروسته په حرامو د درملني نه کولو د حکمت په هکله داسي ليکي:

«د حرامو او ناپاکو څيزونو مثلاً شراب، افيم، چرس، بهنګ او داسي نورو څيزونو نه بنده ته هسي هم کرکه ورځي د بيمارۍ په حال کښي طبيعت هسي هم نازك شي. ځکه نو که مريض له داسي دارو ګان ورکړی شي چه په هغې کښي دا څيزونه ګډ وي نو مريض ته به سخته کرکه ورځي او د فايدې په ځای به ورته نقصان رسوي. دغه شان ځيني خلك په دارو ګانو کښي د مردارو او ناپاکو ځناورو اعضاء شاملوي، لکه چونګښه، شر مښکی، موږك، سپی، پيشو، مچ او شرمښ وغيره او وژلی شي. او هم دغسي يا د ځينو اعضاوود اچولو نه پس دا دارو کښي ګډ کړی شي يا وسوځولی شي او بيا دارو کښي واچولی شي. که مريض ته دا معلومه شي چي په دې دارو کي څه ګډ کړی شوي دي نو هغه به بې نېتې مړ شي. ځکه حضورﷺ د حرامو او ناپاکو څيزونو په ذريعه علاج کول منع فرمايلي دي».

سپرټ او ټنکچر:

د سپرټو، ټنکچرو او داسي نورو په هکله د ډاکټرانو څېړنه داده چي دا د «شرابو جوهر» دي. البته په هغو کي د زهرو اجزا هم ګډ دي. کوم څه چي شراب وي په مفتيۍ به قول د هغو په لږو او ډېرو کي توپير نسته. لږ وي که ډېر وي حرام به وي او له دې امله به ناپاك هم وي. نو له دې امله د سپرټو او ټنکچرو لګول درست نه دي او که ولګيږي پرېولل به يې واجب وي. خو که د درملو په توګه کارول کيږي او په عوض يې کوم بل درمل نه موندل کيږي يايې د ترلاسه کولو توان نه وي يا د هغو د موندلو تر مهاله ناروغي زياتيږي او شدت اختياروي په دې صورت کي به يې استعمال درست وي. د امام ابوحنيفه مسلك دادی چي په حرامو شيانو درملنه نه سي کېدلای. خو نورواحنافو يې د جواز فتوٰی ورکړې ده. حديث هم د دې تائيد کوي. لکه چي

رسولﷺ د عرینه قبیلې وګړوته د اوښو د بولو د چیښلو حکم وفرمایه. (جدید فقهي مسائل ۱/ ۳۷مخ).

یادونه:

د جواز د فتوا او د حدیث العرنیین په هکله په څه وړاندي پاڼو (۱۹۱) مخ کي هم خبري وسوې.

د لنډیز په توګه:

د پورتنیو تفصیلاتو تر لیکلو وروسته د محمد عبدالحی لکهنويؒ د مجموعة الفتاوی دې حکم ته ستاسو پام را اړوم: «در ودائیکه آمیزش شراب اگرچه یك قطره هم باشد، یقیني یا ظني باشد نوشیدن آن دوا حرام است» (وګورئ د خلاصة الفتاوی مع مجموعة الفتاوی ۴/ ۳۷۲مخ).

هیله:

په درملو ګډ الکحل چي په هر نامه وبلل سي اوله هر شي څخه چي جوړ سوي وي که نشه کوونکي وي، یعني که یې څوك یوازي وخوري د معروفو شرابوغوندي یې نشه کړي یا یې روغتیا ته تاوان ورسوي، نو هغه شرعاً خمر (شراب) دي او خوړل یې حرام بلل کیږي. البته که کوم ډاکټر یا کیمیا پوه په درملو یا ځینو نورو شیانو د الکحلو په نامه ګډ توکي هغه شراب نه بولي چي نشه کوونکي، صحت ته مضر او حرام دي نو لطفا دي پر پورتنیو څرګندونو باندي له شفاهي اعتراضونو څخه ډډه وکړي. ځکه دا خبري تولي د لویو پوهانو او اسلامي عالمانو له لیکنو څخه لیکلي سوي دي. په دې هکله که د ده خبري واقعاً مستندي وي ځان ته دي لږ تکلیف ورکړي او د دغو د ده په وینا جایزو الکحلو په هکله دي یوه هر اړخیزه لیکنه وکړي څو نور پوهان پر هغې جر او بحث وکړي او په پایله کي په دې هکله حقایق څرګند او خبره سپینه سي.

ځیني شرعي حکمونه:

امام ابوحنیفهؒ ویلي دي: د انسان د مکرم والي له امله د هغه له اجزاوو څخه ګټه اخیستل جایز نه دي. دغه راز امام صاحب وایي: چي د سرکوزي له

ځرمني او نورو څخه دي ګټه نه اخيستل کيږي. خو له وريښتانو څخه يې ګټه اخيستل پروا نه کوي. خو امام ابويوسفؒ وايي له وريښتانو څخه يې هم ګټه اخيستل مکروه دي اما د امام صاحب خبره غوره ده.

که پوه طبيب ناروغ ته ووايي چې ستا ناروغي د ځيګر کي يا مار له غوښو پرته او يا له هغو درملو پرته چې د مار پوست په ګډوي نه ښه کيږي ناروغ ته يې خوړل روانه دي. (عالمګيري۵/ ۳۵۴، ۳۵۵مخونه بحر ۵/ ۳۳۹مخ).

که طبيب ناروغ ته ووايي چې ته بايد د سرکوزي غوښې وخورې ځو ناروغي در څخه ليرې سي، ناروغ ته يې خوړل روا نه دي. (بحر الرائق۵/ ۳۳۹مخ).

نيم پيازه او بې سنده ډاکټران:

که تاسي ته کومه ناروغي پېښه سي در ملنه يې هرو مرو کوئ. که ډاکټر ته اړتيا پيدا سي تر ټولو ډېر ښه او پوه ډاکټر ته مراجعه کوئ. په دې هکله رسول ﷺ همدغسي لار ښوونه کړې ده. خو هوښ کوئ چې جاهل، نيم پيازه او بې سنده طبيب ته ورنه سئ.زموږ زياتره کارونه همدغسي نيم پيازه ډاکټرانو، نيم پيازه انجنيرانو او نيم پيازه سياستوالو را وران کړي دي. وايي «نيم حکيم خطره د ځان».

له بده مرغه څنګه چې زموږ د هيواد سياسي حالت سم او عادي نه دی، نو له دغي وضعي څخه په استفاده د جاهلو او بې اسنادو نيمچه ډاکټرانو او په اصطلاح يوناني طبيبانو خولې په غوړو کي سوې ده او دغسي په اصطلاح ډاکټران او طبيبان څنګه چې په طبابت کي بشپړ تحصيلات او معلومات نه لري د انسانانو په روغتيا لوبي کوي او ناروغانو ته کله نا کله داسي درمل توصيه کوي چې د هغو د ناروغيو د لازياتوب او ان بېخي د هغو د مړيني سبب ګرځي.

اسلامي شريعت دولت مکلفوي او د هغه دنده يې بولي چې دغسي ناپوه طبيبان د طبابت له کاره منع او ګوښه کړي. په دې هکله د فقهي په کتابونو کي ځرګند احکام موجود دي او دا د امر بالمعروف او نهي عن المنکر له چارو

ځخه بولي. زموږ د مذهب امام حضرت امام اعظم ابوحنیفه‌رحمه الله په هماغه خپل مهال کي لا دا موضوع ډېر ه مهمه ګڼلې وه او د عمومي ضرر د دفعي او عامه مصلحت لپاره يې د جاهل طبيب د حجر او منعي حکم ورکړی وو. د اسلامي نړۍ نامتو عالم حضرت امام غزالي‌رحمه الله وايي: «اسلامي شريعت د دې لپاره راغلی دی چي د خلکو دين، ځانونه، عقلونه، عزت، شته او ژوند وساتي او هر څه چي دې شيانو ته ضرر وي له منځه وړل يې د امکان تر پولي واجب بولي». رسول‌ﷺ وايي: «څوك چي نه پوهيږي او د طبابت کار کوي که يې چاته تاوان ورساوه تاوان به ورکوي». وګورئ ابوداود ۴۵۸۶حديث، ابن ماجه ۳۴۶۶حديث، نسايي ۸/ ۵۲ مخ او دغه حديث حسن بلل سوی دی.په دغسي مواردو کي دغسي جاهل طبيب بايد قانوناً تعقيب او محکمې ته معرفي سي. د فقه السنه په ۳/ ۸۲مخ کي وايي: «ټول عالمان بيله اختلافه او په يوه خوله وايي چي که کوم څوك په طبابت کي نيمګړې پوهه ولري او د ناروغ داسي درملنه وکړي چي ناروغي يې نوره هم زياته سي نو هغه د خپل دې جنايت مسؤول او د تاوان په ورکولو مکلف دی».

له بده مرغه زموږ په هيواد کي طبابت ډېر وروسته پاته دی. خلك مو له ډول ډول ناروغيو سره لاس او ګرېوان دي. خو نه سمه درملنه سته، نه سم درمل او د درملني وسايل، نه سم درمل ځايونه سته او نه دې چارو ته لکه څنګه چي ښايي هغسي پاملرنه سوې ده. د طبابت په هکله د نوو پرمختګونو، تجربو او معلوماتو په هکله خپرونو او کتابونو او داسي نورو ته زموږ د ډېرو لږو ډاکټرانو لاس رسيږي.

له بله پلوه چي زموږ بې وزلي ناروغان ډاکټرانو ته ورځي زيات ډاکټران داسي عادت لري چي څنګه چي ناروغ د خپلي ناروغۍ په هکله په توضيح پيل وکړي او چي خبري يې لا خلاصي سوي نه وي ډاکټر د نسخې په ليکلو پيل کوي. په دې صورت کي څنګه کېدای سي د ناروغۍ علت تشخيص کړي؟

ډاکټر نه يوازي بايد ناروغ جسماً معاينه کړي، بلکي روحاً يې هم معاينه او معالجه کړي. ډاکټر بايد د ناروغ سره ډېره ښه وضع وکړي، په مهرباني او

ورین تندي خبري ورسره وکړي او په ناروغ کي داسي قوت قلب ایجاد کړي چي د هغه د دننني ځواك او خوښيو په تحريکولو سره د هغه د قطعي درملني موجبات برابر کړي. د ډاکټر لفظ له يوې لاتيني کلمې څخه مشتق سوی دی چي د ښوونکي يا هدايت ورکوونکي معنا ورکوي. له دې څخه بايد وپوهيږو چي ډاکټر يو حکيم او ښوونکی دی نه يوازي د څو ګوليو، شربتو يا پیچکاريو توصيه کوونکی.

بل چي ډېر مهم دی د ډاکټر درملځی او کتنځی دی. د زياترو ډاکټرانو کتنځي داسي چټل او ناپاکه وي چي د ناروغ يې په ليدو سره د ډاکټر او د هغه له درملني خواتوره سي او کرکه يې ځني وسي. په تېره چي بيا ډاکټر ناروغ ته د ده د اړوند درملتون څخه د درملو د رانيولو توصيه وکړي. دا خبره خو نو ناروغ ته د قوت قلب پر ځای دا تلقين کړي چي دې ډاکټر صاحب چي دا دونه ډېره دوا درته وليکل حتماً يې مطلب د خپل اړوند درملتون درمل خرڅول او تېرول دي، نه زما درملنه. بيا که کوم ناروغ د دغه ډاکټر صاحب نسخه بل درملتون ته ور هم وړي په داسي مېخي يا هيروغليف ليك يې ليکلې وي چي بېله ده او د ده د اړوند درملتون د کارکوونکي پرته يې بل هيڅوك نه سي لوستلای. په دې توګه ناروغ له دغه وخته لا د ده پر درملو او درملنه بې باوره سي. نو تاسي فکر وکړئ چي که ناروغ ته د علاج په هکله دغسي فکر پيدا سي څنګه به روحاً معالجه، تسکين او تسلٰی سي؟

د اوسني دولت له چارواکو څخه خو دا هيله نه سي کېدلای چي د ډاکټرانو د کتنځيو او درملتونونو اړيکي دي وشلوي. په دې هکله دي خپله ناروغ پام او کوښښ وکړي چي دغسي دوافروشو ډاکټرانو ته ورنه سي.

دا چي د ډاکټرانو، شخصي روغتونونو او نورو روغتيايي خدماتو فيسونه او د درملو بيي نه دي معلومي او وخت په وخت نه کنټروليږي دا بيا د دې ساحې داسي ناروغي ده چي د علاج توقع يې نه کيږي. دغه لامل دی چي په دې وروستيو کي په هيواد کي ځيني داسي شخصي روغتونونه راوتلي دي چي د خلکو غولولو او چورولو ته يې ملا تړلې ده.

زموږ په کورنۍ کي يوه تن ته د حساسيت (د بدن د کا يا خارښت) تکليف پيښ سو. تر زياتي بې ګټي درملني وروسته مو له ټلويزيون څخه واورېدل چي د کابل په خيرخانه مېنه کي د افغان روغتون په نامه شخصي روغتون د حساسيت د واکسينونو په تطبيق سره د دغي ناروغۍ علاج کوي. موږ هم په خپل هيواد کي د دغسي پرمختيا د رامنځته کېدو له امله په ډېره خوښي سره کابل ته د تللو زحمت او لګښت پر ځان ومانه. هلته يې تر څو ډوله ټيسټونو وروسته د نسبتاً زياتو پيسو په بدل کي واکسينونه را کړل او د ډاکټر توصيه سوي درمل مو هم د دغه روغتون له درملتون څخه واخيستل. خو باور وکړئ چي دغو واکسينونو او درملو هيڅ ګټه و نه کړه. بلکي هم بې ځايه سرګرداني را باندي تېره سوه او هم مو لګښت هدر ولاړ.

پاکستاني زښت ګران او هندي بې اغېزي درمل:

په ځينو مواردو کي زموږ ډاکټران هم نه دي ملامت. زموږ په ډاکټرانو کي ډېر ښه او پوه ډاکټران او د ډېرو ښو استعدادونو خاوندان سته. خو څرنګه چي زموږ د زياترو خلکو اقتصاد ضعيف دی نو ډاکټران زياتره ناروغانو ته ارزانه درمل ليکي. خو له بده مرغه چي زياتره ارزانه درمل جعلي، بې کيفيته او د لږو مؤثره موادو درلودونکي وي. د بېلګې په توګه اوس زموږ هيواد ته ډېر هندي، چينايي او پاکستاني او نور درمل راځي چي بيه يې خورا ټيټه او بېخي ارزانه ده. دا له دې امله ده چي تقريباً ټول دغسي درمل جعلي او بې کيفيته دي. په دغسي درملنه خو نه داچي ناروغ نه ښه کيږي، بلکي ناروغي يې لا زياتيږي او هغه لږ پيسې يې هم هدر ځي. له بلي خوا هم ډاکټر په بدنامه کيږي او هم د اصلو درملو د واردو نکو او زموږ د هيواد داقتصادپه تاوان تماميږي.

ځيني ډاکټران بيا د خپلو اصولو له مخي ناروغانو ته د معتبرو کمپنيو ډېر بيي درمل تجويزوي. له بده مرغه بهرني درمل بېخي ډېر ګران دي. په دغو درملو کي بايد پاکستاني درمل ارزانه وای ځکه يو خو يې خام مواد په پاکستان کي پيدا کيږي او په پاکستان کي د کارګرانو کار هم ارزانه دی او بل

یې افغانستان ته پر راوړلو دونه لګښت نه راځي. خو د پاکستان درمل ان تر ځینو نورو باندنیو درملو لا ګران دي.

زما په ګومان په دې هکله ستونزه بل ځای ده. پاکستان خو د امریکایانو او لوېدیزیانو یو نیمه مستعمره غوندې هیواد دی. لکه موږ چې پوهیږو په لوېدیز کې د درملو او روغتیایي سامان آلاتو ستري ستري کمپنۍ راو تلې دي چې په پاکستان او نورو دغسې هیوادونو کې زیاترو تجارانو له دغو کمپنیو څخه د امتیازونو په تر لاسه کولو سره د هغو د ایجنټانو او نمایندهګانو حیثیت غوره کړی دی. نو د دې پر ځای چې پاکستاني سوداګر له خپلو خامو موادو څخه استفاده وکړي، د درملو جوړولو امتیازونه او خام مواد له بهرنیو لوېدیزو ملکونو څخه په ګرانه بیه رانیسي، د هغو په بدل کې د ډاکټرانو او درمل پلورونکو پرلاس د خپلو خلکو په ملیاردونو پیسې د هغو له جیبونو کاږي او د دغو پردو جیبونو ته یې اچوي.

د لوېدیزو هیوادونو د درملو د تحریم په هکله فتوا:

د اسلامي نړۍ ستر نامتو عالم او د ډېرو کتابونو لیکوال ډاکټر یوسف قرضاوي مدظله د لوېدیزو هیوادونو درمل جوړوونکي کمپنۍ د یهودو مرستندویې بللې او له دې امله یې ویلي دي چې د اسلامي هیوادونو درمل که څه هم د لوېدیزو هیوادونو د درملو د معیار سره برابر نه وي بیا هم ډاکټرانو ته ښایي چې ناروغانو ته د اسلامي هیوادونو د درملو نسخې ولیکي. ځکه چې د لوېدیزو هیوادونو د درملو له ګټې څخه یهود حمایه کیږي. د امریکا او نورو لوېدیزو هیوادونو د درملو رانیول څنګه چې د یهودو سره مرسته کوي د هغو د ځواکمنۍ لامل کیږي. چې دا ګناه ده او د ظالم سره د مرستې سره مترادفه ده. لوی څښتن فر مایلي دي:

﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ٢﴾ [المائدة: ۲].

«کوم کارونه چي د نېکۍ او تقوا دي په هغو کي یو له بله مرسته وکړئ او د ګناه او تېري په چارو کي د چا ملاتړ مه کوئ. له لوی څښتن څخه وبېرېږي، ځکه چي د هغه نیونه ډېره سخته ده».

په دې ډول ډاکټر قرضاوي فتوا ورکړې ده او په زغرده یې ویلي دي چي د یهودو لخوا د جوړو سوو درملو او نورو شیانو رانیول جایز نه دي. که بېخي ډېره اړتیاوي نو د «الضرورة یقتدر بقدر الضرورة» (یعني د هر هغه کار کول یا پرېښوول چي د اړتیا له مخي رخصت باله سي نو رخصت یا جواز یې د اړتیا په کچه وي او تر هغه زیات جواز نه لري). د قاعدې له مخي دي دغسي شیان هغه مهال له کفري هیوادونو څخه رانیول کیږي چي د اسلامي هیوادونو شیان کفایت نه کوي. (په دې هکله د دې کتاب ۱۲٦ او ۱۲۷ مخونه هم وګورئ).

د دې بحث په پای کي باید ووایو چي د درملو د تورید، کیفیت او د بیو د مناسبوالي ستونزه دولت اوارولای سي. که دولت پخپله درمل او طبي سامان آلات د اسلامي هیوادونو سره د اړیکو ټینګولو او تړونونو لاسلیکولو له مخي وارد کړي او په د ننه هیواد کي د درملو جوړولو کارته توجه وکړي، هم به د کفري هیوادونو او بې کیفیتو درملو مخه ونیول سي او هم به د درملو بیي ارزانه او کنترول سي. خو د دې کار هیله له اوسني دولت څخه نه سي کېدلای. دغه لاملونه دي چي زمونږ د ناروغانو ډېري عادي ناروغۍ په سختو او وخیمو ناروغیو بدلي سي او یو شمېر ناروغان د درملني لپاره پاکستان او هند ته سفرونه کوي. چي هلته په تېره په هند کي زیات ناروغان پر داسي کسانو پېښ سي چي هم یې زیاتي پیسې مصرف سي، هم خوارۍ او کړاوونه پر تېر سي او هم یې ناروغي یا لازیاته سي، یا بېخي ور ځني ومري او بیرته یې کور ته مړ راوړي. خدای ﷻ مو دي وزله وکړي.

د نارینه ډاکټرانو لخوا د ښځو درملنه

سمه خبره خو داده چي په هر لوی او کوچني روغتون کي نارینه ډاکټران او د هغو کتنځي د نارینه وو د درملني لپاره وي او ښځي ډاکټراني او د هغو بېل کتنځي د ښځو د درملني لپاره وي. خو لوی څښتن تهﷻ په ژړا او شکایت

سره باید ووایو چې د پردو غلیمانو د دسیسو او زموږ د هیواد د پرمختیا په مخ کې د دوی د ډول ډول خنډونو د اچولو او د هغو کسانو چې زموږ د مشرانو په نومونو یې پر موږ ظلمونه او حکومتونه کړي دي د ځانې ګټو په فکر کې د لوېدلو او دې چارو ته د لږ پاملرني او زموږ د خلکو د علم او هیوادنۍ پر مختیا سره د نه یا لږي علاقې له امله په دې هکله غرونه غرونه ستونزي رامنځته سوي او پرتې دي. د اوس لپاره خو د دې چارو هیڅ امکانات نسته. نو په ډېرو مواردو کې اړتیا لیدل کیږي چې موږ خپلي ښځي نارینه ډاکټرانو ته د درملني لپاره ورولو.

اما له بده مرغه زموږ ځیني خلك په دغسي مواردو کې د شرعي غیرت او ننګ پر ځای له جاهلي غیرت او مړاني څخه کار اخلي. چې له دې امله ډېري داسي پېښي سوي دي چې زموږ ناروغي ښځي ان د مړیني تر پولي رسېدلي دي. وایي چې د هیواد په اطرافو کې د یوې ښځي د کوچني تر زیږېدو وروسته د هغې په رحم کې د کوچني د نمونې د پاته کېدو له امله خون ریزي ورته پېښه سوې وه. مېړه یې نارینه ډاکټر نه ورپرېښاوه او نرسه یې په درملنه نه پوهېده. چې پای یې بې چارې ښځې د ډاکټرانو پر هماغه کټ ساورکړه.

﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ﴾.

زما خپلو افغانو ورونو ته په ډېر درناوي دا عرض دی چې په دغسي مواردو کې د سرزورۍ او ناپوهۍ پر ځای د عقل او شریعت لار خپله کړئ او دا فکر و کړئ چې که ستاسي د ممانعت له امله ستاسي خور یامېرمن له منځه ولاړه سي پر هغه دنیا به د لوی څښتنﷻ په وړاندي څه جواب وایاست؟

د نارینه ډاکټرانو لخوا د ښځو د درملني په هکله شرعي احکام:

اسلام د ستونزو او سختیو دین نه دی، بلکي د اسلامي غرا شریعت بنسټ پر آساني او سهولت ولاړ دی. لکه چې لوی څښتن فرمایي:

﴿يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ﴾ [البقرة: ۱۸۵].

ژباړه: «لوی څښتن پر تاسي آسانتیا راوستل غواړي، سختي راوستل نه غواړي».

بل ځای فرمایي:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ﴾ [الحج: ۷۸].

ژباړه: «په دين کې يې پر تاسي باندې کوم حرج او تنګي نه ده راوستلې».

پر همدې بنسټ د فقهي قاعده ده چې: «مشقت د آسانۍ وسايل جلبوي او د تنګۍ پر مهال پراختيا لازميږي». د دې قاعدې له مخې د ښځې د ناروغۍ په دغسي ځانګړو حالاتو او اعذارو کې د نارينه ډاکټر لخوا د هغې کتنه او درملنه رخصت باله سي.

بل په داسي شرايطو کې چې د ښځو د درملني لپاره ښځينه ډاکټره نه وي د نارينه ډاکټر لخوا د هغې درملنه اضطراري ضرورت دی. په دې هکله د لوی څښتن حکم دی:

﴿وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا لَّيُضِلُّونَ بِأَهۡوَآئِهِم بِغَيۡرِ عِلۡمٍۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُعۡتَدِينَ ١١٩﴾ [الأنعام: ۱۱۹].

ژباړه: «د کومو شيانو استعمال چې لوی څښتن له اضطراري حالاتو او سخت ضرورت پرته په نورو ټولو حالتونو کې حرام کړي دي د هغو تفصيل يې تاسي ته درښوولی دی. بېشکه چې زياتره خلك داسي دي چې بېله علمه صرف د خپلو خيالاتو او خواهشاتو پر بنسټ ګمراه کوونکي خبري کوي. ستا رب له حده تېرېدونکي ډېر ښه پېژني».

د لوی څښتن له دغه سپېڅلي ارشاد څخه د فقهي هغه قاعده را وتلې ده چې وايي: «ضرورتونه ممنوع شيان روا کوي». «اضطرار» له سختي اړتيا څخه عبارت دی.

رسول ﷺ فرمايي: «د لوی څښتن په نزد ډېر غوره دين هغه دی چې ډېر آسانه وي». چې هغه عبارت د اسلام له سپېڅلي دين څخه دی.

د الفقه الاسلامي وادلته په ۳/ ۵۶۳ مخ کې وايي: «د درملني لپاره ښځي ته کتل د فقهاوو لخوا استثنايي حاجت ګڼل سوی دی. البته د حاجت په اندازه. د ښځي د درملني پرمهال طبيب ته ښايي چې د هغې د محرم يا مېړه په موجوديت کې د ناروغۍ ځای ته د ضرورت له مخي وګوري. په دې شرط چې د ښځي د درملني لپاره داسي ښځينه ډاکټره نه وي چې د هغې په معالجه پوه سي. او که امين ډاکتر وو غير امين ته دي نه ورځي. که مسلمان ډاکټر وو

نامسلمان ته دي نه ورځي او که مسلمانه ډاکټره وه نامسلماني ته دي نه ورځي».

په هدایه کتاب الکراهیة کي وایي: «طبیب لره جایزه ده چي د ضرورت له مخي د اجنبي ښځي د ناروغۍ ځای ته وګوري البته واجب او غوره داده چي ډاکټر کومه بله ښځه پوه کړي څو د ناروغي ښځي درملنه وکړي. ځکه چي د ښځي کتل ښځي ته آسانه دي. خو که داسي ښځه پیدا نه سوه نو واجب ده چي د ناروغي ښځي ټول بدن د ناروغه ځای پرته پټ کړي. بیا ډاکټر ورته وګوري. خو ډاکټر دي چي تر څو یې وس رسیږي له نورو ځایونو څخه دي سترګي پټي وساتي.

دغه راز د ردالمحتار په ۵/ ۳۲۶مخ کي وایي: «که یې ناروغي ښځه شرمځایه په ټول بدن کي خپره وه د درملني پر مهال یې ټول بدن ته کتل روا دي. ځکه چي دا د ضرورت ځای باله سي. خو که ناروغي په شرمځای کي وه واجب ده چي کومه ښځه پوه کړي څو د شرمځای درملنه وکړي. خو که داسي ښځه نه سوه پیدا او وبېرېدل چي ناروغه به مړه سي او یا به په داسي درد اخته سي چي نه یې سي سهلای او تحمل کولای نو دي د دې د ناروغۍ له ځای پرته د هغې نور ټول بدن پټ کړي، بیا دي نارینه هغه ځای تداوي کړي او تر څو کولای سي سترګي دي د ټپ له ځای پرته له نورو ځایونو څخه پټي کړي».

د فتاوٰی علماء البلدالحرام په ۴۴۹مخ کي وایي: «اهل علمو ویلي دي چي د ښځینه طبیبي په نه موجودیت کي د حاجت له مخي نارینه طبیب ته د ښځي تلل پروا نه کوي. او طبیب ته د هر هغه ځای ښکاره کول چي لیدلو ته یې د درملني لپاره ضرورت وي جواز لري. خو د ښځي سره باید محرم ملګری وي او په خلوت (په تنهایي کي) باید طبیب ته ځان ښکاره نه کړي، ځکه چي خلوت حرام دی». دغه راز د دغي فتاوٰی په ۸۷۵ مخ کي وایي: «که ښځي ته مسلمانه طبیبه پیدا کیږي نو په نارینه مسلمان طبیب یې درملنه جایز نه ده. خو که ښځه طبیبه نه پیدا کیږي او درملنه اړینه وي جایز ده چي د مېړه یا محرم په حضور کي ځان نارینه طبیب ته ښکاره کړي او هغه یې درملنه وکړي. البته

که مسلمان طبیب نه پیدا کېدی په کافر طبیب هم د ویلو سوو شرطونو سره سم درملنه کولای سي.

همدا شان د همدغي فتاوٰی په ۴۶۵ مخ کي وايي: د ضرورت په وخت کي که نارینه ډاکټر نه وي ښځینه ډاکټري ته د نارینه ناروغ تلل پروا نه کوي.

په دې هکله د بخاري، کتاب الجهاد، باب مداواة النساء الجرحى في الغزو په ۲۸۸۲ حدیث کي د مُعوِّذ لور رُبیِّع وايي: «موږ د نبيﷺ په ملګرتیا په جهاد کي ټپیانو ته اوبه ورکولې او تداوي کول مو او شهیدان مو مدینې منورې ته لېږدول».

حافظ ابن حجر رحمه الله د فتح الباري په ۶/ ۹۸مخ کي وايي: «له دې حدیث څخه د ضرورت په وخت کي د اجنبي ښځي لخوا د اجنبي نارینه د معالجې جواز جوتیږي». والله اعلم.

د حرامو شیانو تجارت

تر کومه ځایه چې معلومات دی په دې کتاب کې ویل سوي حرام شیان زیاتره زموږ سوداګر له بهره راوړي او یا ځیني په دننه هیواد کې تولیدیږي اونور هیوال یې خرڅوي. چې دا کار هم شرعاً ښه نه دی. خو زموږ زیاتره خلك په دې خبرو نه پوهیږي یا سر نه په ګرځوي. ځکه نو موږ په دې مضمون کې د «احکام تجارت اور لین دین کے مسائل» کتاب او نورو څخه په استفاده په دې هکله په لنډ ډول څه رڼا اچوو.

تر ټولو دمخه باید ووایو چې کوم څه چې د حرامو باعث او سبب ګرځي اسلام هغه هم منع کړي دي او په دې ډول یې د حرامو د ذرایعو ور تړلی دی. مثلاً څنګه چې اسلام زنا حرامه کړې ده، نو د هغې پر وسایلو، اسبابو او عللو یې هم بندیزونه لګولي دي. لکه د نارینه او ښځي اختلاط (ګډه ناسته پاسته). د نامحرمي ښځي سره د نارینه یوازې اوسېدل.لڅ تصویرونه. فحش ادبیات، کوم چې نفساني خواهشونه د زنا لور ته وربولي او داسي نور.

بل ډېر ښه مثال یې د شرابو دی. څنګه چې د شرابو خوړل حرام دي، دغه راز د هغو په خوړلو کې مرسته هم حرامه ګڼل سوې ده. لکه د شرابو جوړولو په موخه د ځینو شیانو تولید. د شرابو په کارخانو کې کار کول. د شرابو خرڅول او رانیول او داسي نور.

دغه راز د حرامو د حلالولو لپاره حیلې هم حرامي ګڼلي سوي دي. لکه چې د ځینو حرامو شیانو نومونه بدل کړي او حلال یې وبولي. د مثال په توګه بډې هدیه او تحفه وبولي. د شرابو نوم په بیرو او سربیسه واړوي او داسي نور. مطلب د یوه شي د نامه په بدلولو سره حقیقت نه بدلیږي او نه یې په ګناه او حرمت کې څه توپیر راځي. د داسي خبرو په هکله رسولﷺ مخکي تر مخکي لا وړاند وینه کړې ده. فرمایلي یې دي: «يَشْرَبُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا» «زما له امت څخه به ځیني خلك شراب چیښي او په بل نامه به یې

نوموي». رواه الحاكم في المستدرك وقال صحيح على شرط البخاري و مسلم.

بله خبره داده چي ځيني خلك د ښه نيت او د خيريه چارو د تر سره کولو په نامه حرام تر لاسه کوي. لکه چي ځيني کسان په دې نيت يا نامه بډي او سود خوري يا قمار وهي يا نور حرام کارونه کوي څو پيسې پيدا کړي او مسجدونه، مدرسې او داسي نور ودان کړي او يا خيراتونه ورکړي يا داسي نوري خيريه چاري په تر سره کړي. چي داسي ښه نيتونه او کارونه هيڅکله حرام نه حلالوي.

رسول ﷺ فرمايي: «أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا» (مسلم، کتاب الزكاة، باب قبول الصدقة ۱۰۱۵حديث).

ژباړه: ای خلکو! لوی څښتن پاك دی بېله پاکې (حلالو) بل څه نه قبلوي.

اوس خو له بده مرغه زموږ يو شمېر خلك پر حلالو او حرامو نه دي. مقصد په هر ترتيب چي وي پيسې دي پيدا کړي. او ډېر لږ خلك په حلال رزق قناعت کوي. په دې هکله هم رسول ﷺ وړاند وينه کړې ده: «يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنْ الْحَرَامِ» (بخاري، کتاب البيوع، باب من لم يبال، ۲۰۵۹ حديث).

ژباړه: داسي وخت به پر خلکو راسي چي سړی به پروا نه کوي چي څه شي يې اخيستي او خوړلي دي. آيا حلال يې اخيستي او خوړلي دي که حرام. يعني د حرامو او حلالو په منځ کي به توپير نه کوي او څه چي يې په مخه ورځي خوري به يې.

په هرصورت موږ دلته خپلي غاړي خلاصوو او هغه څه چي اسلامي شريعت ويلي دي ورته ليکو، نور دوی پوه سه او کار يې:

اسلام پير او پلور روا بللی دی. خو په دې هکله يې څه بنديزونه هم لګولي دي. مثلاً اسلام خپل پيروان د حرامو شيانو له تجارت يا د ناجايزو لارو د شتو د ګټلو څخه منع کړي دي. نو څوك چي په سودا ګري کي دغسي شرعي بنديزونه په پام کي ونيسي دې ته مبرور تجارت ويل کيږي. له رسول ﷺ څخه چا پوښتنه وکړه چي کوم کسب تر ټولو پاك دی؟ هغه وفرمايل: «عَمَلُ الرَّجُلِ

بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ» (مسند احمد۴/ ۱۴۱مخ، طبراني، ۴۴۱۱حديث، حاکم ۲/ ۱۰مخ). (د سړي د حپل لاس کار او سم او صحيح تجارت).

اما د حرامخور په هکله يې فرمايلي دي: «لا يد خلُ الجنَّةَ لحمٌ نبتَ منَ السُحْتِ. وكلُّ لحمٍ نبتَ منَ السُحْتِ كانتِ النَّارُ اوْلى بهِ» (مشکوٰة، کتاب البيوع، ۲۷۷۲ حديث).

ژباړه: هغه غوښي چي له حرامو خوړو څخه يې وده کړې وي جنت ته نه ننوزي. او هري غوښي چي په حرامو وده کړې وي اور يې وړ دی.

د حرام کار وبار په سر کي سود راځي خو تر سود وروسته د شرابو کار وبار ډېر بد دی. رسول ﷺ فرمايي: «إنّ الّذِي حَرَّمَ شُرْبَهَا حَرَّمَ بَيْعَهَا» (اخرجه الطبراني في المعجم الكبير، وذكره الهيتمي في مجمع الزوائد في كتاب البيوع، باب في الخمر وثمنها، ۶۴۱۳حديث). يعني د هر هغه شي چي چيښل حرام دي خرڅول يې هم حرام دي. دغه راز له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دی چي رسول ﷺ د شرابو په هکله پر لسو کسانو لعنت ووايه: (۱) د شرابو پر جوړوونکي، (۲) د شرابو د جوړولو په هکله پر فرمايش ورکوونکي، (۳) د هغو پر چيښونکي، (۴) د هغو پر وړونکي، (۵) پر هغه چا چي وروړل کيږي، (۶) د هغو پر ساقي، (۷) د هغو پر خرڅوونکي، (۸) د هغو د بيي پر خوړونکي، (۹) د هغو پر رانيوونکي، (۱۰) او پر هغه چا چي ورته رانيول کيږي.

همداشان څنګه چي چرس،ترياك، هيورئين او داسي نور نشه يي توکي حرام بلل سوي دي نو د هغو خرڅول او رانيول هم حرام دي. دغسي په هغو درملو او نورو شيانو چي الکحل يا حرام توکي ګډوي د هغو هم دغه حکم دی. د سرکوزي د غوښو د خرڅولو هم دغه حکم دی.

دغه راز هغه څوك چي د شرابو يا کوم بل حرام شي د خرڅولو او کاروبار لپاره دکان په کرايه ورکوي يا ځای ورته برابروي، هغه هم مجرم دی. او د تعاون على الاثم والعدوان په ضمن کي راځي. پر همدې بنسټ د الفقه الاسلامي وادلته په ۶/ ۲۰۲مخ کي وايي چي د شرابو د خرڅولو ځای بايد وسوځول سي.

همدا شان د دې اصولو پر بنسټ د هر هغه شي رانیول او خرڅول هم ناجایز بلل سوي دي چې د حرامي یا غلطي موخي لپاره وي. له دې امله د یهودو او داسي نورو د مشروباتو او مصنوعاتو رانیول او خرڅول هم باید جایز نه وي. په الزواجر عن اقتراف الکبائر ۱/ ۳۳۶مخ کي وایي: څوك چي پوه سي چي رانیوونکی له انګورو او داسي نورو څخه شراب جوړوي یا له پـی مخي هلك څخه ناوړه کارونه اخلي یا مینځه بدو چارو ته ګوماري یا له لرګیو او داسي نورو څخه د ناسمو ساتېریو «لهو» آلې جوړوي یا د مسلمانانو سره په جګړه اخته دښمن له وسلې څخه د مسلمانانو د وژلو لپاره کار اخلي یا شراب د چیښلو او چرس د څکولو لپاره رانیسي، نو که څه هم دغه کارونه لوی ګناهونه (کبائر) نه شمېرل کیږي خو د هغو د ضررونو د سترتوب له امله له لویو ګناهونو څخه لیري نه ګڼل کیږي. ځکه چي قاعده ده چي وسایل د مقاصدو حکم لري او له دغو شیانو څخه موخي او مقاصد ټول ستر ګنهونه دي او ټول د سترو ګنهونو وسایل جوړیږي. چي البته په دې هکله د حراموالي ګومان د علم غوندي دی.

فقهي قاعده هم داده چي د کوم شي څخه معصیت رامنځته کیږي د هغه خرڅول منع دي. وګورئ د حضرت مولانا اشرف علي تهانويؒ د امداد الفتاوٰی ۳/ ۱۱۱ مخ. د فقهي له نورو کتابونو څخه هم معلومیږي چي که څوك پوهیږي چي مسلمان له انګورو څخه شراب جوړوي یا د پی مخي مریي سره بدکاري کوي نو یې پر خرڅول مکروه دي. دغه راز پر فتنه ګرو باندي د وسلو خرڅول هم مکروه دي. ځکه چي دا پر معصیت باندي مرسته ده. اما د شرابو په کارخانو کي کارکول حرام دي. ځکه چي دا بالفعل معصیت دی. وګورئ ردالمحتار۵/ ۳۴۴مخ او الفقه الاسلامي وادلته ۳/ ۵۸۰ مخ.

د مخدراتو د سوادا ګری په هکله د یوه معتبر کتاب څرګندوني:

څنګه چي د شرابو، چرسو، تریاکو، هیروئینو، کوکائینو او داسي نورو له کاروبار څخه په ډېره آساني ستري ګټي تر لاسه کیږي نو یو شمېر مسلمانو قاچاقبرانو په بیله توګه یا د دې کار وبار د نړیوالو مافیایي تاجرانو په مرسته او

همکاري دې کار ته لاس اچولی دی. په دې هکله په الفقه علی المذاهب الاربعة ۵/ ۳۰ مخ کې په څرګنده توګه وایي چې د مخدراتو، لکه چرسو، تریاکو او کوکایینو کار او له دې درکه عیش او ژوند حرام دی. په دې هکله ډېر احادیث هم وارد سوي دي. دغه تجاران د مسلمانانو او نورو انسانانو د وژنې او د هغو د شتو د ضایع کېدو اسباب برابروي. دا له اصله د خلکو د اروحونو د قبضولو او د ځوانانو د فساد او د هغو د اخلاقو د ورانۍ او پر معصیت باندې د مرستې تجارت دی. د دې شیانو قېمت (ثمن) او ګټه که څه هم د رانیوونکې په قناعت او رضائیت تر سره کېږي د قمار، سود او غلا څخه په لاس راغلې ګټې غوندې ده. لکه چې رسولﷺ فرمایي: «إِذَا حَرَّمَ عَلَى قَوْمٍ أَكْلَ شَيْءٍ حَرَّمَ عَلَيْهِمْ ثَمَنَهُ». رواه ابن ابي شيبة عن ابن عباس.

دغه راز څنګه چې د دې توکو بیه حرامه ده نو ښېله شکه هغه خبیثه باله سي او حج په کول او مسجدونه په جوړول یا یې په خیرات ورکول هیڅ مقبول نه بلل کېږي او هیڅ ثواب نه لري. د احنافو په نزد پر حج باندې د حرامو پیسو ښندل نه دا چې ثواب نه لري، بلکې دا هم بل حرام کار بلل سوی دی. لکه چې وړاندې مو د رسول اللهﷺ دا حدیث ولوست: «أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا» الخ

د رسولﷺ بل حدیث دی: «په هغه ذات لوړم چې زما نفس یې په واك کې دی، څوك چې حرام شته ترلاسه کړي یا یې په میراث پرېږدي نه ځني منل کېږي. بلکې دا به د دوږخ لپاره د هغه توښه وي. لوی څښتن بدي په بدي له منځه نه وړي، بلکې بدي په ښو چارو له منځه وړي. حقیقت دادی چې خبیث بل خبیث نه محو کوي».

دغه راز حضرت ابوهریرهؓ له رسولﷺ څخه روایت کوي: څوك چې حرام شته ترلاسه کړي او خیرات ځني ورکړي هغه ته یې ثواب نه ورکول کېږي. او عقوبت او جزایې پر هغه وي.

د چرسو او ترياکو د کښت حراموالی:

ځنګه چې ډېر آيتونه او احاديث د مخدرو توکو په تحريم کې وارد سوي دي، او چرس او ترياك هم په آيتونو او احاديثو کې يادو سوو مخدروتوکو ته ورته دي، ځکه نو د الفقه على المذاهب الاربعه په ۵/ ۳۱مخ کې وايي: «اتفق الائمة على تحريم زراعة الحشيش، والخشخاش، لاستخراج المادة المخدرة منهما لتعاطيها اوالاتجار فيها» يعني: اسلامي عالمانو پر دې اتفاق کړی دی چې د چرسو او خشخاشو څخه د مخدري مادې د را ايستلو او د هغو د استعمال او تجارت لپاره د هغو کرل حرام دي.

ورپسې يې په نوموړي کتاب کې د چرسو او خشخاشو د کرلو د حرمت دلايل ذکر کړي دي. دغه راز سيد سابق د فقه السنه له ۲/ ۵۳۲ مخ څخه تر ۵۴۲مخ پودي د مصر د مفتي شيخ عبدالمجيد سليم اونورو جيدو علماوو د څرګندونو په استناد د خشخاشو، چرسو او نورو ډول ډول مخدراتو د استعمال، سوداګرۍ او کرني په هکله مفصل بحث کړی او د دغو توکو استعمال، تجارت او د هغو بيه او ګټه او له هغو څخه د استعمال او تجارت لپاره د مخدري مادي ايستل يې د قرآن کريم د آيتونو، د حضرت رسولﷺ د احاديثو او جيدو فقهاوو اوعلماوو د هغو څرګندونو په رڼا کې چې د شريعت د اصولو او مباديو سره موافقي دي له شکه وتلی حرام ثابت کړی دی او په پای کې يې زياته کړې ده چې په دې هکله مې خبري ځکه اوږدې کړې چې جاهلانو ته څه شك او شبهه پاته نه سي او پوه سي چې د دغو مخدراتو د حلال والي خبري د باطل پالو او لاروركو باطلي او لار وركوونکي خبري دي.

هو، د حضرت شيخ عبدالحق محدث دهلويؒ د اشعة اللمعات په ۳/ ۳۰۰ مخ کي راغلي دي: «زراعت وي (افيون) از براى استعمال واسکار حرام ست وجائزست بغرض تداوى».

نو ځنګه چې جوته ده چې د دغو شيانو کښت د درملني لپاره نه، بلکي د مادي ګټو د لاسته راوړلو او تجارت لپاره دی اوپر معصيت باندي مرسته او د هغو د کرونکو لخوا د هغو د استعمال او تجارت په خاطر رضائيت باله سي.

له دې امله د هغو کرنه قطعي حرامه ده. په دې هکله زيات دلايل د الفقه على المذاهب الاربعه په ۵/ ۳۱مخ کي وګورئ.

دغه راز د الفقه على المذاهب الاربعه مؤلف هغه کسان چي د دغو توکو د رواوالي فتواوي ورکوي جاهلان بللي دي او د هغو فتواوي او خبري يې باطلي او ګمراه کوونکي ګڼلي دي.

تعجب:

عجبه ده چي زموږ د مهال په زياترو هغو ټولنو کي شراب او داسي نور بې کچي زيات استعماليږي چي په ظاهره متمدني ښکاري او علم او فرهنګ هم ډېر پکښي خپور سوی او د شرابو او داسي نورو د روغتيايي، مالي او اجتماعي اضرارو په هکله هم په ډول ډول لارو علمي معلومات پکښي ورکول کيږي. او زياتره هغه کسان شراب خوري چي ځانو ته پوهان او عالمان وايي او عجبه يې لا دا چي ډېر ډاکټران دغه د روغتيا ضد ماده د خپلو انډيوالانو سره «دوا» بولي او خوري يې. دلته دی چي پوه وګړي دې پايلي ته رسېدلي دي چي علت په مادي پالو، سرانو پانګوالو ځواکونو او د خلکو د ارادې په ضعف کي دی.

د ځان، کور او چاپېريال خواپاکي

لوی څښتن فرمايي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ ٢٢٢﴾ [البقرة: ٢٢٢].

يعني «لوی څښتن توبه کوونکي او پاکي غوره کوونکي خوښوي».

دغه راز لوی څښتن د قبا د جومات د لمونځ کوونکو د طهارت او پاکۍ تعريف او توصيف په دې الفاظو کړی دی:

﴿لَّمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى ٱلتَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ ۚ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا۟ ۚ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلْمُطَّهِّرِينَ ١٠٨﴾ [التوبة: ١٠٨].

يعني «کوم جومات چي له لومړۍ ورځي څخه د تقوا پر بنسټ ودان سوی وو هغه د دې ښه وړ دی چي په هغه کي (د عبادت لپاره) ودرېږې. په هغه کي داسي خلك دي چي پاکي خوښوي او لوی څښتن همدغه پاکي خوښوونکي خوښوي».

رسول ﷺ فرمايي: «الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ» (مسلم، کتاب الطهارة، باب فضل الوضوء (١/ ٢٢٣) حديث. قال النووي «اصل الشطر النصف» شرح النووي ٣/ ١٠٠ مخ.يعني سپېڅلتيا او پاکي نيم ايمان دی. معنا دا چي نيمی ايمان دادی چي انسان خپله اروا او زړه پا ك او مهذب کړي او نيم ايمان دادی چي انسان خپل بدن پاك او نظيف وساتي. د زړه پاکي داده چي هغه د کفر، ګناه او ورکلارۍ له ککړتياوو پا ك کړې او په سمو او سپېڅلو اخلاقو يې روڼ او روښانه کړې او د بدن پاکي او نظافت دادی چي هغه له ظاهري ناپاکيو وساتې او په ښه سليقه او متمدنه او مهذبه طريقه يې د خپلو اسلامي دودونو سره سم سمبال کړي او له ناولتياوو او ناروغتياوو يې وژغوري.

د دغو او داسي ډېرو نورو ارشاداتو پر بنسټ د مسلمان دنده ده چي د ژوند په هره شيبه کي د پشپړتيا او پرمختيا پر لوري وخوځي او پرله پسې د خپل ځان د مادي او معنوي سپېڅلتيا او ارتقا لپاره لازمي هڅي وکړي. ځکه د لوی څښتن ﷻ په نزد د ده راتلونکې د ده په ځانګړنو او خوی او خصلت پوري اړه

لري. که دی د خپل ځان د مادي او معنوي پاکۍ او ستره ګۍ په حال کي ومري د فردوس اعلی جنت څښتن به وي. که یې ظاهري او باطني پاکي په منځني حال کي وي بیا هم ښایي وژغورل سي. خو که د مادي او معنوي خواپاکۍ له پلوه په ټیټ حالت کي اوسي او د اسلامي احکامو او لارښوونو سره سم یې د ځان نظافت ته پام نه وي اړولی بېره ده چي سخته جزا وویني.قا ل الله تعالی:

﴿وَمَن كَانَ فِي هَٰذِهِۦٓ أَعۡمَىٰ فَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ أَعۡمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلٗا ۝٧٢﴾ [الإسراء: ۷۲].

یعني «څوك چي په دې دنیاکي ړوند پاته سو، هغه به په آخرت کي هم ړوند وي، بلکي په لار موندلو کي به تر ړندو لا هم ناکامه وي».

په دې حساب څوك چي ګنده او مردار خور وي هغه به پر هغه دنیا همدغسي راپاڅیږي.

په دې اړه د رسول ﷺ نوري څرګندوني هم سته. هغه څرګنده کړې ده چي څوك چي د خپل بدن، ځېرې او غړوپاکۍ او نظافت ته پاملرنه کوي پر هغه دنیا به همدغسي په سپین مخ، ورین تندي او سپېڅلو اعضاوو را پاڅیږي.

د اسلام مقدس دین د بدن روغتیا، پاکتیا او ښکلا ته زښته زیاته پاملرنه کړې ده او دا چاره یې له خپلو سترو او مهمو رسالتونو او دندو څخه ګڼلې ده. تاسي وګورئ چي د فقهي دتهولو او د احادیثو د زیاتو کتابونو په لومړیو کي د طهارت خبري او د هغو په ترڅ کي د اوداسه، تشناب ته د تللو د آدابو، مسواك وهلو، ځان پرېوللو، د اوبو د پاکۍ، د نجاستونو د تطهیر او داسي نورو ټولو موضوعاتو په باب مفصلي خبري راغلي دي.

د اسلام له نظره هغه څوك ډېر درووند او د درناوي وړ باله سي چي د ځان او لباس له پلوه نظیف او مهذب وي او په خوراك، چیښاك او کړو وړو کي یې ککړتیاوي او د خواګرځېدو او تنفر حالت ونه لیدل سي. اسلام بدني روغتیا او نظافت یوازي مادي ښېګڼه نه بولي، بلکي هغې ته د نفس په تزکیه او سپېڅلتیا کي په ستر قوت او اغېز قایل دی. رشتیا هم انسان هله د ژوندانه د چارو ډېر ښه پر مخ بېولو ته چمتو کیږي چي ډېر ښه صحت او تکړه او پیاوړی بدن ولري. دا چي اسلام د ورځي پنځه وخته لمونځ فرض کړی او د

هغه لپاره يې اودس او د ځان، کاليو او د لمانځه د ځاى پاکي لازمه ګرځولې ده او د جنابت په صورت کې يې د ټول بدن پرېولل واجب بللي دي په دې توګه يې د انسان پر بدن باندې لويه پېرزوينه کړې ده.

د ځان پرېولل:

عن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما ان رسول الله قال: «اذا جاء احدكم يوم الجمعة فليغتسل» (بخاري، كتاب الجمعة، فضل الغسل يوم الجمعة ۸۷۷ حديث).

يعني که له تاسي څخه پر کوم چاباندي د جمعې ورځ راسي نو غسل دي وکړي.

د احاديثو په کتابونو کې له رسول ﷺ څخه د ستره ګۍ او نظافت او له ځانه د ناوړه بوى د له منځه وړلو لپاره د سر او بدن پرېوللو او عطر او خوشبويي وهلوپه هکله ډېر احاديث روايت سوي دي

غسل د روغتيا لپاره ډېر اړين بلل سوى دى. د ځان پرېولو له امله په بدن کې چټکتيا، چسپاندي او خوښي او هوسايي پيدا کيږي. د ځان پرېوللو پر مهال د ويني دوران تېز سي، دماغ تازه سي او وروسته اشتها خلاصه سي. پر دې سربېره د ځان پرېولو په پايله کې د بدن کا، خيره او خوَله، سستي او تنده، ګرمي او داسي نور ليري سي. له دې امله دى چي نن مهال طب پوهان وايي که څوك د خپل ځان نظافت او روغتيا ته زيات پام وکړي او خپل بدن زيات مينځي پنځوس فيصده به له ناروغيو څخه خوندي وي.

د ځان پرېولل د روغتيا ساتني يو مهم اصل دى. د بدن په پرېولو سره د جلد مړې حجرې، له غوړو غدودو څخه راوتلې غوړزګي او خوَله پاکيږي. که د بدن خوَله او غوړزګي او پر هغو نښتي دوړي پاکي نه سي نو د جلد مسامات (د بدن د پوست هغه کوچني سوري چي خوَله ځني را وزي) بنديږي او پر جلد باندي د مکروبونو د ودي لپاره ډېر ښه چاپېريال رامنځته کيږي. البته د بدن خوَله او خيره د ګريسو غوندي ده چي يوازي په اوبو نه پاکيږي او د صابون کارول ور ته اړين دي. خو له بده مرغه په ډېروصابونونو کي داسي وازګي او نور ګډه وي چي بدن ته ډېر مضر جوتيږي. ځيني صابونونه د جسم

مسامات تنګوي او وچوي. په ځینو کي داسي تېز مواد ګډوي چي د جلد هغه ځیني طبیعي تېزاب چي پر جسم باندي مکروبونه نه پرېږدي له منځه وړي. په دې هکله مشوره داده چي لومړي خو د کفري هیوادونو ډېر بیي صابونونه مه رانیسئ. ځکه تر ټولو ډېر ارزان صابون هم بدن ډېر ښه پاکوي. بل هغه صابون رانیسئ چي د کبانو یا کوپړې یا جورویا زیتون یا داسي نورو له غوړو (تېلو) څخه جوړ سوی وي او ښه بوی ولري. په دې هکله که په ځینو ځانګړو موارد و کي د ډاکټر سره مشوره وسي ډېر به ښه وي.

د یادولو وړ ده چي د اسلامي لارښوونو په رڼاکي پر هر مسلمان لازمه ده چي کله له تشناب راوزي یا ډوډۍ خوري او چي ډوډۍ وخوري لاسونه په صابون پرېولي.

دغه راز د شپې د بیدېدو د آدابوپه هکله فقیه ابواللیث سمرقندي رحمه الله وایي: انسان ته ښایي چي په اوداسه بیده سي. ځکه رسول ﷺ فرماي: «څوك چي په اوداسه بیده سي ملایکه له لوی ځښتن څخه د بخښني دعا ورته کوي». همدا شان رسول ﷺ انس بن مالك ته وویل: «که مرګ در ته درسي او ته په اوداسه یې د شهادت د کلمې ویل به در څخه پاته نه سي». بستان العارفین (۴۳) مخ.

د عطرو وهل:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أُطَيِّبُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَطْيَبِ مَا يَجِدُ حَتَّى أَجِدَ وَبِيصَ الطِّيبِ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ (متفق علیه. مشکوٰة کتاب اللباس، باب الترجل، ۴۴۳۵ حدیث). یعني له بي بي عایشې رضي الله عنها څخه روایت دی چي ما تر ټولو هغه ښه خوشبویی چي موندل کېدل به په رسول ﷺ باندي وهل. څو چي د هغه په سر او ږیره کي به مي د هغو بربښېده لیدل.

په دې هکله نور احادیث هم روایت سوي دي.عطر وهل له دیني او تهذیبي نظره ډېر ښه کار دی. زموږ د ستر پیغمبر ﷺ د عطرو او خوشبویی وهل ډېر خوښ وه. په تېره د جمعې په ورځ یې موږ ته د عطرو وهلو لارښوونه هم کړې ده نو تاسي هم خوشبویی ډېري وهئ.البته د داسي خوشبویی وهلو څخه

چي ناولي شيان په ګډه وي په کلکه ډډه کوئ او هغه خوشبويي رانيسئ چي زمونږ د خپل يا کوم مسلمان هيواد جوړ وي

د ځان او څېرې سمون او سمبالښت ته پاملرنه:

د اسلام مقدس دين خپلو پيروانو ته توصيه کوي چي د څېرې له مخي ښکلي او د کړو وړو له کبله مرتب او منلي وي او دا د ادب او وقار له نخښو څخه ګڼي. په دې هکله ستاسو توجه د مالك بن نضرؓ خبرو ته را اړوم، هغه وايي: په داسي حال کي چي ما خواربوشکي کالي اغوستي وه رسولﷺ ته ورغلم. نو هغه راته وويل: «آيا ته څه شته لرې؟» ما ور ته وويل: هو. ويې ويل: «څه ډول شته لرې؟» ما ورته وويل: هر ډول؛ لوی څښتن اوښان، غوايي، پسونه، اسان او مريان راکړي دي. ويې ويل: «نو چي تا ته لوی څښتن شته درکړي دي، بايد پر تاباندي د هغه د نعمت او پېرزويني نخښه څرګنده سي». وګورئ مشکوٰة کتاب اللباس، الفصل الثاني، (۴۳۵۲) حديث.

رسولﷺ مسلمانانو ته لارښوونه کول چي دغو چارو ته زياته پاملرنه وکړي او په خپلو ورځنيو چارو کي يې پر ځانو لازمي وګرځوي، څو مسلمان د کړو وړو، کالو او څېرې له پلوه ښکلی او منلی څرګند سي. لکه چي وايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ لَهُ شَعْرٌ فَلْيُكْرِمْهُ» (ابوداود، باب في اصلاح الشعر).

ژباړه: له حضرت ابو هريرهؓ څخه روايت دی چي رسول اللهﷺ وفرمايل: څوک چي ورېښتان لري، نو د هغو دي په تنظيف او تزئين او غوړو وهلو او ږمونځولو اکرام، ساتنه او پالنه وکړي.

حضرت ابو قتاده انصاريؓ وايي: ما رسول اللهﷺ ته وويل: زما ورېښتان ډېر ګڼ دي نو آيا زه هغه ږمونځ کړم؟ رسولﷺ وويل: «نعم. واكرمها» يعني هو. ږمونځ يې کړه او پالنه او اکرام يې وکړه. وايي چي ابو قتاده به د رسول ﷺ د دې لارښووني د درناوي له امله خپل ورېښتان د ورځي دوه واره غوړول. الموطاء، کتاب الشعر، باب اصلاح الشعر، (۶) حديث.

پر دې بنسټ د ورېښتانو ږمونځول او غوړول سنت حسنه باله سي.

عطاء بن یسارﷺ وایي رسولﷺ په جومات کي وو چي یو ببر سـرى او ببـر ږیرى سړى ورغی. نو رسولﷺ په لاس اشاره ورته وکړه چي ووزه. ګواکي لـه دې اشارې څخه د هغه موخه دا وه چي سر او ږیره دي جوړ او اصـلاح کـړه. نو هغه وو چي دغه سړي سر او ږیره اصلاح کړل او بیا ورغـی. نـو رسـولﷺ ورته وفرمایل: «آیا دا تر هغه ببر سر چي شیطان غوندي ایسېدې او راغلې ښـه نه دی؟». الموطاء، کتاب الشعر، باب اصلاح الشعر، (۷) حدیث.

له دي امله لازمه ده چي سرونه یا وخریو او یا یې وربښتان په ښه سلیقه لنډ کړو. دغه راز د ږیري زیاتي وربښتان هم باید په غچي برابر کړو.

په دې هکله په ترمذي کي د عمرو بن شعیب د پلار له قوله راوړي چي: «ان النبي صلی الله علیه وسلم کان یاخذ من لحیته من عرضها وطولها». یعني رسولﷺ د خپلي مبارکي ږیري وربښتان د بره لخوا لږ لږ او د اوږدو لخوا چي د یوې قبضې تر کچي به زیات سول اخیستل او اصلاح کول یې. ډېرو علماوو دا کار سنت مؤکد بللی دی. وکورئ مرقاة (۸/ ۲۲۳مخ).

د ښې او سر او صورت ساده او بېله اسرافه سمبالول او ښکلي کول د اسلام له تعالیمو څخه دي. رسولﷺ وفرمایل: «هغه څوك به جنت ته داخل نه سي چي په زړه کي یې یوه ذره کبر او لویي وي». چا ور ته وویل: یوسړی خوښوي چي کالي او څپلی یې ښکلي وي؟ نو رسولﷺ وویل: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ» مسلم، کتاب الایمان، باب تحریم الکبر (۱۴۷) حدیث. یعني لوی څښتنﷻ ښکلی دی، ښکلا خوښوي، کبر په لویي سره د حق نه منلو او د وګړو سپکاوي ته وایي.

د رسولﷺ به تل دې ټکو ته پام وو او کله چي به یې یو مسلمان ولید چي د ځان او کړو ړو په سمون کي به یې څه ناسم والی وومتوجـه کـاوه بـه یـې او امر به یې ور ته کاوه چي سمي جامې واغوندي.

هر څوني چي پر انسان کارونه او تکلیفونه زیات هم سي باید د خپـل ځـان او لباس سمبالښت او نظافت هېر نه کړي. له بده مرغه ځیني کسان د تدین پـه نامه سپېدلي او لغوړني ګودړی اغوندي او پـه دې ډول خپـل زهـد ځرګنـدوي.

خو دا د دين او د هغه د تعاليمو په هکله بېله جهله او بېله افترا څخه بل څه نه دي. دوی لکه چي په دې نه دي خبر چي د جاهليت په وختو کي مشرکينو ځيني حلال کالي او خواړه خدای ته د تقرب په نامه پر خپلو ځانو حرام کړي وه، نو لوی څښتن د دوی د دې اند د بطلان لپاره دا آيت نازل کړ:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِيٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَٰتِ مِنَ ٱلرِّزْقِۚ قُلْ هِىَ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِۗ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ ٱلْءَايَٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾﴾ [الأعراف: ٣٢].

ژباړه: «ای محمده! دوی تهووايه چي چا د لوی څښتن د ښکلا اسباب حرام کړي چي هغه د خپلو بنده ګانو لپاره را منځته کړي دي؟ او چا د خوراك او چيښاك حلال شيان منع کړي دي؟ ورته ووايه چي دا ټول شيان د دنيا په ژوندانه کي هم د ايمان لرونکو لپاره ځانګړي دي او د قيامت په ورځ خو به ګردسره او يوازي د دوی لپاره وي. په همدې ډول موږ خپلي خبري د هغو خلکو لپاره چي پوهان دي روښانوو».

د بخاري شريف د کتاب اللباس په لومړيو کي راغلي دي: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُوا وَاشْرَبُوا وَالْبَسُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ».

يعني رسول ﷺ وفرمايل: وخورئ، وچيښئ، واېې غوندئ، اړو ته صدقې ورکړئ، خو اسراف او لويي مه کوئ.

کله چي حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د حرورا د سيمي خلکو ته ورغی او د يمن ډېر ښه کالي يې اغوستي وه او هغو ور ته وويل چي دا دی څه ډول کالي اغوستي دي؟ هغه ورته وفرمايل پر ما باندي عيب مه نيسئ ځکه چي ما رسول ﷺ ليدلی دی چي تر ټولو ښه کالي به يې اغوستي وه. دغه راز د صحيح بخاري د کتاب اللباس په لومړيو کي د حضرت ابن عباس دا وينا هم راوړي چي: «هر څه چي دي خوښ وي خوره يې او اغونده يې، خو اسراف او تکبر مه کوه».

که موږ د رسول ﷺ د احاديثو او سيرت او د اسلام د تاريخ کتابونه په غور ولولو ر ا ته جوته به سي چي رسول ﷺ د مسکنت او ښت زيات مصروفيت

سره سره پرته له وربښمينو او ژړو او ځينو ناوړو کاليو نور ډول ډول يمني، طليساني، رومي او داسي نور ښکلي لباسونه اغوستل چي تر هغو به ښه نه وه.

د کاليو پاک ساتل او د کواړي پر بوللل:

په تفاسيرو کي وايي چي پر رسولﷺ ترټولو لومړی د ﴿العلق﴾ سوره نازله سوه. بيا د وحيو په نزول کي څه ځنډ راغي. بيا د ﴿ٱلۡمُدَّثِّرُ﴾ سوره پر نازله سوه، چي په دې حساب دا دوهمه سوه ده او په دې سوه کي لوی څښتن رسولﷺ ته لومړی د هغه د قوم ايمان ته د بللو او له خدايه د بېرولو او د لوی څښتن د عبادت کولو او د کاليو د پاك ساتلو حکم کړی دی او ورته فرمايلي يې دي چي: ﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝٤﴾ [المدثر: ٤] يعني «خپل کالي پاك وساته». دغه راز د فقهي حکم دی چي د ناپاکو کالو سره لمونځ او عبادت نه صحيح کيږي او د جسد او کالو طهارت او پاکي د لمانځه شرط باله سي.

په کتابونو کي راوړي چي د رسولﷺ له خيرنو کالو څخه بد راتله. لکه چي هغه مبارك يو سړی وليد چي خيرن کالي يې اغوستي وه نو هغه وفرمايل: «ماكان يجد هذا ما يغسل به ثوبه؟» مشکوٰة کتاب اللباس، الفصل الثاني، (۴۳۵۱) حديث. يعني دغه سړی داسي څه نه سي پيدا کولای چي خپل کالي په پرېولي؟ له دې څخه څرګنده سوه چي د رسولﷺ پاك کالي ډېر خوښ وه او اسلام د کالو پاکوالي، تجميل او د انسان د کړو وړو سمون د ادب او وقار له نخښنو څخه بولي.

بله ډېره اړينه او د يادولو خبره داده چي لکه چي پوهيږو زموږ ځيني خلك ځيني بهرنۍ کواړي جامې، جاکټان، تلتکان او داسي نور استعمالوي. د دغو کاليو په استعمال کي څه شرعي ممانعت نسته. خو کيداې سي دغه کالي د مخه داسي کسانو استعمال کړي وي چي په څه ناروغيو به اخته وه. نو که يې موږ لومړی ښه پرې نه ولو او وايې غوندو ښايي له صحي نظره تاواني وي. تاسي پوهېږئ چي په بهرنيانو کي د ايډز او نوري ډول ډول خطرناکي ناروغۍ خورا ډېري دي. له دې امله ښه داده چي دغسي کالي لومړی ښه ومينځو او بيا يې استعمال کړو.

د غاښو ساتنه:

پاك، سپين او روغ غاښونه هم روغتيا ته اړين دي او هم د انسان د مخ په ښايست او د شخصيت په درنښت کي ستر اغېز لري. د چا چي د خولې بوی ځي او غاښونه يې ژړ او خيرن وي له خبرو او ورنژدې کېدو څخه يې د خلکو کرکه کيږي او کوشش کوي چي ليري ځني وګرځي. يو نامتو ډاکټر ليکي چي د انساني ژوندانه نيم مصيبتونه او ناروغۍ د سمو غاښونو د نه لرلو له امله دي. رشتيا هم که خپل غاښونه ښه ونه ساتۍ هم به د هغو له درده په عذاب ياست، هم به پر ډاکټرانو ګرځئ او هم به د خوړو د ښه نه ژوولو له امله د ګېډې او هاضمې په ډول ډول ناروغيو اخته سئ. ځکه کله چي ستاسي غاښونه خراب وي تاسي خواړه ښه نه سئ ژوولای او ژوندي يا نيم ژوولي يې تېروئ، چي په دې توګه د غاښو کار ګېډې ته سپارئ او په دې خو پوهېږئ چي غاښونه د هډوکو دي او ګېډه د غوښو څخه جوړه سوې ده.نو غوښې کله د هډوکو کار کولای سي. بل داچي زموږ ډېر خلك چي ډوډۍ وخوري په خوله اوبه نه لغړوي چي دا کار بالکل د غاښوسره د دښمني غوندي دی. تر ډوډۍ خوړلو وروسته د خوړو کوچنۍ کوچنۍ ټوټې په غاښونو کي بنديږي او بيا ورستيږي، خوله بوينه کړي او په غاښونو کي مکروبونه مونده سي چي بالاخره د «پائيوريا» (PYORRHEA) په نامه په يوه ناوړه ناروغي واوړي. کله چي غاښ په دغه ناروغي اخته سي بېله کښلو بله چاره نه لري. له دې امله تر خورك وروسته خپل غاښونه هرومرو مينځئ. دغه راز که تر ډوډۍ خوړلو وروسته ستاسي په غاښونو کي د خوړو څخه پاتي شوني پاته وي د رسولﷺ هدايت دی چي غاښونه خلال کړئ. په دې هکله د ياد ولو وړ ده چي خپل کوچنيان هم هرو مرو تر ډوډۍ خوړلو وروسته په خوله د اوبو په لغړولو عادت کړئ، خو هغوی دي غاښونه نه خلالوي ځکه کېدای سي په دې کار سره خپلي ورۍ ټپي کړي.

د غاښونو تر ټولو مهم د هغو سرېرن پوښونه مينا يا (Enamel) دي چي غاښونه ساتي. په غاښونو کي د بندو شيانو د نه پاکولو، د ډېرو خوږو شيانو او غوښو د خوړلو او تر تودو خوړو وروسته ديخو اوبو چيښلو يا ډېرو توده خوړو

يا ډېرو سړو اوبو چيښلو له امله دغو پوښونو ته ستر تاوان رسيږي چي په پايله کي يې غاښونه خرابيږي.

ښه دا ده چي په کال کي دوه واره د غاښو په يوه ښه ډاکټر خپل غاښونه پاك کړئ او د غاښو د نه خرابتيا په صورت کي په کال کي يو يا دوه واره د غاښو يوه پوه ډاکټر ته ورسئ او مشوره ځني اخلئ. خو که مو غاښونو ته څه تکليف پېښ سوی وي سمدستي او هرومرو د غاښو ډاکټر ته مراجعه وکړئ څو يې د ناروغۍ تر زياتېدو دمخه علاج وسي او کښلو ته يې اړتيا پېښه نه سي.

د مسواک وهل:

لکه چي څرګنده ده له ډېرو لرغونو مهالونو څخه خلکو د خولې او غاښونو د پاکولو لپاره دريښې لرونکو لرګيو څخه کار اخيست. په مسلمانانو کي دغه طريقه تر اوسه دود ده. رسولﷺ او اصحابو کرامورضي الله عنهم په مسواکونه بېخي د ځانو سره ګرځول. په صحيح مسلم کي يې راوړي دي چي حضرت شريح بن هانيرضي الله عنه له بي بي عايشيرضي الله عنها څخه وپوښتل چي رسولﷺ چي کور ته راسي نو په څه شي پيل کوي؟ هغې ورته وويل: په مسواك وهلو. دغه راز رسولﷺ فرمايي څلور ستر خصلتونه د رسولانو عليهم السلام له سننو څخه دي: حيا يا سنتېده، عطر وهل، مسواك وهل او نکاح. په بخاري او مسلم کي راوړي چي رسولﷺ ويل: «که د دې بېره نه وای چي زما امت په مشقت او تکليف اخته سي ما به دوی ته امر کړی وای او پر فرض کړي به مي وای چي د ماخستن لمونځ د شپې دريمي يا نيمی ته وځنډوي او مسواك د هر لمانځه لپاره ووهي». د نسايي او نورو لخواپه يوه بل روايت سوي حديث کي راغلي دي چي: «مسواك وهل د خولې د پاکېدو او د لوی څښتن د رضا د حاصلېدو لامل ګرځي».

له دې څخه پر نظافت باندي د اسلام ټينګار او د مسواك ګټي او فضايل څرګنديږي. حضرت ملاعلي قاريرحمه الله د مرقاة المفاتيح په ٢/ ٨٩ مخ کي وايي: «په مسواك وهلو کي اويا فايدي دي، ډېره کوچنۍ يې دا ده چي د زکندن پرمهال به يې د وهونکي د شهادت د کلمې ويل په ياديږي. او په

ترياكو كي اويا ضررونه دي كوچنى يې دادى چي د مړيني په وخت كي به يې د شهادت كلمه نه په ياديږي. لوى څښتن مو دي عافيت په نصيب كړي». لـه دې امله اسلامي عالمان په ټينګار سره فرمايي چي هر څوك كور ته ننوزي لومړى دي خوله په مسواك مينځي.

يو شمېر فقهاى كرام مسواك وهل بېخي واجب بولي خو د احنافو په نزد مسواك وهل د اوداسه سنت باله سي.

مسواک که پلاستيکي برس؟

وايي چي د غاښو برس نژدې پنځه سوه كاله دمخه تر ټولو لومړى په چين كي وكارول سو. خو په ځانګړې توګه هغه لومړي د وليم ايډس په نامه يوه سړي جوړ كړ. كله چي هغه اړو دوړ ته د خلكو د پاخولو په تور د انګلستان په يوه محبس كي بندي سو، څه مهال يې خپل غاښونه په ټوكره پاكول. بيا يې پام سو چي كېداى سي غاښونه په برس پاك سي. نو هغه وو چي د هډوكي يوه ټوټه يې را واخيستل او په برمه يې كوچني كوچني سوري ور كړه. د محبس يوه نرم زړه ساتونكي هغه ته څه وربېښتان راوړل او ايډس د دغه هډوكي په سوريو كي وركړل او خپل غاښونه يې په پرېولل. كله چي هغه له بنده خوشي سو خپل دغه ايجاد ته يې انكشاف وركړ او بازار ته يې وړاندي كړ.

خو سره د دې چي نن مهال د برس استعمال زيات سوى دى يو خو په برس د مسواك په پرتله غاښونه ښه نه پاكيږي. بل په خوله پلاستيك وهل ښايي له ضرره خالي نه وي او بل هم د برس د تارونوپه بېخونو كي زياتره وختونه مكروبونه ځاى نيسي. مسواك كېداى سي چي سر يې ژر ژر پرې سي خو په برس به څه وسي؟

په لندن كي د غاښو په هكله په يوه غونډه كي يوه پروفيسر رپوټ وركړ چي په سوډان كي د غاښونو د پاكولو د بېلو بېلو سيمه ييزو طريقو د څېړني په ترڅ كي جوته سوه چي د غاښو تر ټولو اغېزمنه ذريعه مسواك دى.

له ديني نظره پر ترمذي باندي د پياوړى عالم مولانا محمد تقي عثماني له تقريرونو (د درس ترمذي له ۱/۲۲٦، ۲۲۷ مخونو) څخه څرګنديږي چي كه

غاښونه په ټوکره، منجن، ګوتو یابرس پرېولل سي په دې شرط چي د برس ریښې پاکي وي د مسواك وهلو سنت چي موخه ځني نظافت او ستره ګي ده ادا کیږي. خو د مسنون مسواك سنت نه په ادا کیږي. د مسنون مسواك فضیلت یوازي د زیتون او د مسواك د ځانګړو ونو په لرګیو کي دی د برس له استعمالولو څخه دغه فضیلت هیڅ نه حاصلیږي. په تېره غاښونو او وریو ته د مسواك په سر بل هیڅ شی ګټور نه سي جوتېدلای.

مسواکونه په کتاب پلورنځیو کي په پېخر موندل کیږي. ان اوس په ځینو اسلامي هیوادونو کي د مسواك جوړولو ځانګړي کمپنۍ راوتلي دي او ډېر ښه مسواکونه په ښکلو پوښونو کي بازارونو ته وړاندي کوي.

د غاښونو د پاکولو توکي:

که موږ د رسولﷺ په لار ښوونو عمل وکړو او خپل غاښونه ښه پاك وساتو ښایي د غاښو جوړوونکو دکانونه ګردسره وتړل سي. خو څنګه چي په اوسني ماشیني او لالهانده ژوند کي دغسي نه سي کېدلای نو لږ تر لږه خو سهار د اوداسه پر وخت او ماخستن د بیدېدو پر مهال باید خامخا خپل غاښونه په مسواك پرېولو.

اوس لکه چي پوهیږو خلك د غاښونو د پاکولو لپاره ډول ډول کریمونه، منجن (د غاښو پاکولو سفوف)، مالګه او داسي نور کاروي. کریمونه ښایي سم ښایي ناسم وي. منجن باید استعمال نه سي، ځکه هغه څه مهال وروسته غاښونو ته څه ناڅه تاوان رسوي.

د غاښونو د پاکولو لپاره ساده توکی او ښه شی مالګه ده. که هر سهار غاښونه په مالګه پرېولل سي د هغو خیره او د وریو غلیظ رطوبت به په ډېره ښه توګه لیري سي. دغه راز که مالګه په تودو اوبو کي واچوئ او غاښونه، خوله او ستونی په پرېولئ هم به مو خوله او غاښونه پاك سي او هم به یې بد بوی ورك سي. که د چایو نیمه کاچوغه خوږه سوډا او نیمه کاچوغه پاکه میده مالګه په یوه ګیلاس تودو اوبو کي واچوئ او غاښونه، خوله او ستونی په پرېولئ هم مو دغاښونو خیري او ژړ والی پاکوي. خو که مو وری کمزوري

سوي وي نو مالګه بايد څه لږ وي. همدا شان لسټرين (LISTERINE) يا هايډروجن پر اکسايډ (HYDROGEN PEOXIDE) چي دواړه په نسبتاً کوچنيو بوتلانو کي اوبلن درمل دي او په درملتونونو کي په ډېره لږ بيه پلورل کيږي. که د هغو پر بوتلانو باندي د ليکلو لارښوونو سېه سم د ورځي دوه واره غرغره سي او بيرته تو سي او بيا خوله په اوبو پرېولل سي د غاښو، خولې او ستوني د مکروبونو د وژلو او بد بوی د له منځه وړلو لپاره ډېر اغېزمن دي. خو د غاښونو د پاکولو لپاره تر ټولو ښه سکاره دي. دا کورنی منجن هيڅ تاوان نه لري او چي په دې وو غاښونه پاك سي د مرغلرو غوندي به ځليږي. سکاره کاربن لري او د غاښونو لپاره ګټور دي. سکاره ښه ميده کړئ. او يوه ګيلاس ميده سوو سکروته يوه د چايو کاچوغه مالګه او يوه د چايو کاچوغه نوشادر ور واچوئ بيا غاښونه په پاکوئ

ښايي تاسي ته دا په ظاهره کوچنۍ کوچنۍ خبري ښکاره سي. خو که دغو کوچنيو کوچنيو خبرو ته پام وسي هم به د غاښونو له ناروغيو څخه وژغورل سئ او هم به د ښه صحت او ښوغاښونو درلودونکي ياست.

که مو غاښونه پاك وساتئ ستاسي د مړيني تر مهاله به خراب نه سي. د غاښونو خرابي په عمر پوري اړه نه لري. په دې کي د طبيعت کمزوري نسته، بلکي زموږ غلطۍ زموږ د غاښونو د خرابۍ لامل ګرځي. تاسي نه دي ليدلي چي د ځينوانسانانو تر مړيني وروسته لا کلونه کلونه د هغو غاښونه روغ پاته وي.

لوی څښتنﷻ د هر چا غاښونه د هغه د ټول عمر لپاره ورکړي دي. په دې هکله موږ ملامت يو چي د خدای دغه نعمت ښه نه سوساتلای.

د کور پاک ساتل:

موږ ته د ځان تر پاك او مرتب ساتلو وروسته د کور ستره او اوډلی ساتل زيات اړين باله سي. که په کورونو کي د پاکۍ او ستره ګۍ معقول انتظام نه وي، نو موږ به تل تر تله د ککړو او خرابو خوړو له امله په ډول ډول ناروغيو اخته يو، د ډاکټرانو بازار به ښه تود وي ان د پاکستان، هند او نورو ځايو

روغتونونو ته د تللو د ستونزو سره به مخامخ يو او څه چي په خواره خواري او زهره ترکي ګټو پر درملو به يې د پردو جېبو ته ور اچوو.

موږ د خپل کور او خوړو د پاکۍ او نظافت ادعاوي ډېري کوو، خو باور ولرئ چي په ډېرو مواردو کي په دې هکله د حفظ الصحې په اصولو نه پوهېږو. يو خودي زموږ ډاکټران هم خدای لري په دې هکله يې ډېر لږ تبليغاتي کار کړی دی او ليکني خو يې په دې برخه کي پر هيڅ حساب دي. بل موږ هم په دې باب څه نه لولو او له دې امله مو د کور، خوړو او نورو چارو د روغتيا ساتني د اصولو په هکله معلومات ډېر لږ دي. د دې خبرو په هکله تر ديد او کج بحثي مه کوئ. په يوه مجله کي وايي چي: «د برتانيې د فوډ ستېنډرډ اجنسۍ څرګنده کړې ده چي د دې هيواد ډېر هلك د خوړو د روغتياساتلو په چارو نه پوهيږي. د دغه هيواد خلك چي د غلطو يا خرابو خوړو له امله ناروغه کيږي نو هم نه پوهيږي چي د دوی د ناروغۍ سبب ناپاکه خواړه دي. لکه چي په پنځو تنو ناروغانو کي يوازي يو تن ډاکټر ته وايي چي د ده ناروغي د خرابو خوړو له امله ده». نو چي د برتانيې غوندي پر مخ تللي هيواد د خلکو دا حال وي، زموږ به څه حال وي؟

ډول ډول ساري يا خپرېدونکي ناروغۍ په کور کي له هر پراته شي څخه؛ د کور د دروازو له دستګيرونو څخه نيولې د لوښو تر صافو پوري له هر څه څخه خپرېدلای سي. په کور کي د ډول ډول مکروبونو د خپرېدو خطره تل موجوده وي.

ډېره اندېښنه د غوښو له کبله ده. غوښي د ککړتيا لويه ذريعه باله سي په تېره زموږ د بازارونو دا چي ډېري د ناروغو چرګانو وي او له ليرو ځايونو څخه د راوړلو او د ډېر وخت پر تېرېدلو له امله يې رنګ او خوند دواړه بدل سوي وي. دغسي تاسي فکر وکړئ چي د زړو او عمر خوړلو ګامېښو او مېږو، ميندیانو غوښي چي ګرده ورځ زموږ د ککړو بازارونو دوړي پر لوېږي، او مچان او غالبوزي پر بوړېږي، د داسي غوښو په کور کي ايښوول او ساتل او بيا خوړل به څنګه وي؟

ما په یوه مجله کي ولوستل چي: «د اومو غوښو تر کوچنۍ کولو او پرې کولو وروسته لاسونه ښه پرېولئ او چي نه مو وي پرېولي لاسونه په خوله، پزه او سترګو مه وهئ. که مو لاس څه تپي یا معمولي غوندي ګرږل سوی وي نو اومو غوښو ته یې مه وروړئ او د دغسي غوښو د کوچني کولو لوښی یا ځای ښه پرېولئ». د دغو خبرو په لومړي لوستلو سره سړی داسي فکر کوي چي اومې غوښي خو څه مرداري نه دي چي په هغو ککړ لاس به خولې یا پزې ته نه وروړم؟ خو که زموږ د ورځنیو خوړونکو غوښو څرنګوالي ته ښه ځیر سو سمدستي به د دغي مجلې د دغو خبرو په معقولیت وپوهیږو.

پر دې بنسټ باید تر څو کېدای سي د بازاري شیانو له استعمال څخه ډډه وکړو. ځکه دغسي شیان زیاتره په مکروبونو ککړ وي او زموږ روغتیاته مضر تماميږي. له لویه سره خو ګردسره غوښي په تېره د غوایي او ګامېښو غوښي مضري دي چي باید یا ګردسره ونه خوړل سي یا ډېري لږ وخوړل سي. البته ټولي غوښي په تېره د غوایي دا باید ډېري ښې پخې سي. له هغوغوښو څخه چي ښې نه وي پخې سوي. دغه راز له اوموشیدو، او ککړو اوبو او شربتونو څخه ډېري ناوړي ناروغۍ رامنځته کیږي.

په کوم ځای کي چي خواړه تیاروئ، لومړی به هغه ځای ډېر ښه پاکوئ. د خوړو تر تیارولو وروسته به هم هغه ځای په لس پنځلس دقیقې کي بیا پاکوئ. یوه ورځ یا یوه اوونۍ وروسته د دغسي ځایونو پاکول کفایت نه کوي.

په کور کي که کوم یو د نس په ناسته اخته سوی وي (اسهال سوي وي) نو د هغه ټول کالي په ایشېدلو اوبو ورپرېولئ. باید وویل سي چي لږ تودې سوي اوبه مکروبونه نه سي وژلای.

د غالیو فرش د ساري ناروغیو د خپرېدو ډېره ستره ذریعه باله سي. په هر حال د خپل کور فرشونه ډېر ښه پاکوئ. (د پخلنځي د پاك ساتلو او ځینو داسي نورو موضوعاتو په هکله په «پخلي» او«زموږ خواړه او درملیز توکي» کتابونو کي هم ډېر ښه معلومات ورکړل سوي دي. تاسي کولای سئ په دې هکله نور معلومات د دغو دوو کتابونو له لومړیو پاڼو څخه تر لاسه کړئ).

هو! خير دی زموږ د ځينو خلکو د يو ډېر ناوړه دود په هکله به هم څه ځرګندوني وکړم ګوندي چې پرې يې بردي. هغه دادی چې زموږ ځيني کورنۍ چې کله ډوډۍ خوري يا مېلمستيا کوي پر سترخان باندي د شلومبو کاسه کښېږدي او يوه يا څو د شلومبو مخصوصي کاچوغي ور واچوي. بيا هر يو په دغو کاچوغو دغه شلومبې چيښي. کله کله مستې، فرني او ځيني نور شيان هم په څو کسو په يوه کاچوغه خوري. اوبه هم په څو کسو په يوه ګيلاس يا يوه سړوبي کي چيښي. چي دا د روغتيايي اصولو او ډوډۍ خوړلو د آدابو خلاف کار دی. ښايي په دغو کسانو کي يو تن زکام وي. يا ان ښايي په کومه ساري ناروغي اخته وي. هسي خو په موږ کي ډېر داسي انسانان سته چي د خولې او غاښونو د نه پرېوللو او سم نه ساتلو له امله يې په خوله کي د اتياوو په شاوخوا کي ډول ډول جراثيمو ځای نيولی وي.نو که دغسي ناروغ او نور روغ کسان په يوه کاچوغه څه وخوري نو ښايي د ناروغ ناروغي نورو ټولو ته انتقال سي. ولي داسي نه کوو چي شلومبې په يوه جګ يا بل داسي لوښي کي واچوو او له هغه څخه يې پر ستر خان هر خوړونکي ته په جلا جلا ګيلاسونو کي کښېږدو او که مستې او فرني او داسي نور هم هر يو په جلا جلا کاچوغو وخوري او اوبه هم هر يو په جلا جلا ګيلاسونو کي وچيښي ډېر به ښه وي.

د کور لوښي:

په موږ کي داسي خلک ډېر لږ دي چي په خوراک چيښاک کي احتياط کوي او روغتيايي اصول په پام کي نيسي. په نوره دنيا کي پوه ډاکټران د روغتيا او خوړو د ډېر ښه جوړولو او پخولو په هکله هر سهار کله چي د روغتون مخي ته ناروغان او نور وګړي روغتون ته د ننوتلو لپاره ورټول سي او يا د نورو غونډو او اړوندو مجلو او کتابونو له لاري لازمي لارښووني کوي. خو له بده مرغه زموږ په هيواد کي ډاکټران دغسي خبري ډېري لږ کوي.

په لوېديزو هيوادونو کي يې د مسي او پيتلي لوښو استعمال منع کړی دی، ځکه چي دغسي لوښي زنګ کوي او خواړه خرابوي.

د أيګرو فلزي لوشګو خوند او رنګ په خوړو کي د موجودو موادو د تاثير له امله خګه نا خګه خوړو ته ور وزي يا د لوشګو خوند او په خوړو کي موجود مواد يو له بله کيمياوي اغيزي شګندي. چي دا کله أيګر ضرر ناك تماميګاږي. د مسو، جستو، اوسپني او تګيګم (تګين) په لوشګو کي دا خبره په حګانګګؤيګ توکګه ليدل سويګ ده. هغه ميګويګ او سابه چي تيګزاب ولري تر پخولو وروسته بايد تر أيګره وخته په لوشګي کي کشګيګ نه شګوول سي، حګکه چي تيګزاب فلز ويلي کوي او په غذا کي ګګأيږي، چي په ديګ أول ضرر ناك کيږي. د ميګوو اوبه هم بايد د جستو په لوشګي کي کشګيګ نه شګوول سي. حګکه چي په اوبو کي موجود تيګزاب د جستو سره يو حګاى کيږي، مالکګه حګني جوؤيږي او د ميګويګ اوبه بد خونده کوي. د مسو مالکګه معده او کولميګ خرابوي او ويګتګامين C له منحګه وؤي. په هغو مسي لوشګو کي چي په قلعي شګه نه وي سپين سوي دغه مالکګه ژر جوؤيږي او د خوؤو سره ګګأيږي.

د اوسپني کؤايي هم د تيګزابي خوؤو د پخولو او ساتلو لپاره مناسب نه دى. نوو څېړنو جوته کړې ده چي د المونيمو په لوښو کي د خوړو د پخولو په پايله کي داسي مرکبات ګډېږي چي انساني روغتيا ته ډېر مضر او مهلك دي. د جارج ډونلس په نامه يوه نامتو ډاکټر تر ازموينو وروسته جوته کړې ده چي د المونيمو په لوښو کي د خوړو له پخولو څخه په هغو کي ځيني توکي په ډول ډول زهرجنو مرکباتو اوړي او په خوړو ګډېږي او پر بېلو بېلو طبايعو باندي ډول ډول مهلك اثرات ښندي. ځيني طبيعتونه د ځينو ځانګړنو له مخي دغه سمي اثرات مني او په لومړيو وختونو کي ډېر معمولي او غير محسوس وي، خو د سبب د نه ايسته کېدو له امله کرار کرار زياتيږي او بالاخره انسان ناروغه کوي. يو بل څېړونکی وايي: «که يوه پلا د المونيم په لوښي کي د سوډا اوبه واچول سي نو په هغه کي ځګ پيدا کيږي. خو که دغه اوبه د ښيښې په لوښي کي واچول سي نو هيڅ ځګ به پکښي مونده نه سي». دغه راز که د المونيم په لوښي کي د نيم ساعت لپاره اوبه وايشول سي په هغو کي د المونيم هايډرو اکسايډ مرکب چي يوه زهر ناکه ماده ده ګډېږي کومه چي روغتيا ته ډېره

مضره ده. دا هم ويل سوي دي چي د المونيمو مرکبات چي ګېډې ته ورسيږي کولمې کمزوري کوي او د ګېډې پر کوچنيو کوچنيو پردو باندي تپونه پيدا کيږي. دغه راز د المونيم لوشګي بايد د مالګي په تيزابو يا سوأا په اوبو پريګ نه ولل سي او تيګزابي خواؤه هم بايد د أيګر وخت لپاره پکښي پر ې نه ښوول سي.

د خوؤو په لوشګو کي تر تګولو شګه د بيګداغه فولاد و يا ستګګيل (Stain Less Steel) لوشګي دي، چي نن سبا په هر حګای کي بېخي ډېر پيدا کيږي. خو د بيګداغو لوشګو بيي أيګري جکګي دي. که دا نه وي د خوؤو ساتلو لپاره چيني يا ناشکن لوشګي مناسب دي، چي دا نسبتًا ارزانه په لاس راحګي. خو اوس داسي لوشګي را وتلي چي د اور تودو شګه ييګ نه خرابوي. نا سوزه يا (Fire Proof Glass) لوشګي د پخلي لپاره أيګر مناسب دي. پر دغو لوشګو تيګزاب يا کوم بل شی هيګخګ کيګمياوي اغيګزه نه کوي او د خوؤو خوشبويي هم نه ضايع کوي. د دغو لوشګو تر پريګوللو وروسته په هغو کي دکوم شي بوی هم نه پاته کيږي. نوکه کيګدای سي دغه لوشګي استعمال کؤئ.

دغه راز لکه چي پوهيږو نن سبا د بخار د ديګګګ استعمال هم أيګر عام سوی دی. په دغسي د ېکونو کي پخلی هيڅ تاوان نه لري خو ګټي يې بېخي ډېري دي. د خوؤو ضروري او مهم اجزا او د هغو خوشبوييګ تر أيګره حده پکشګي پاته کيږي. دغه راز د اکسيګجن د لإ ورسره يو حګای کيګدو له امله د خوؤو ويتګامينC هم د ککرمة سره سره له ضايع کيګدو خګخه خوندي پاته کيږي. خو کله کله داسي هم کيګدای سي چي که پام ونه سي، نو د بخار په ديګګګ کي د خوؤو د أيګرو پريګشګوولو له امله هغه زيات پاخه سي او کګتګور مواد ييګ أيګر ضايع سي. نو که د بخار په ديګګګ کي خواؤه پخوو د وخت پابندي بايد أيګره وسي.

د کور د لوښو پرېولل:

د کور په کارونو کي د لوښو پرېولل يو ډېر مهم کار دی. زموږ خلك په تېره د کور مېرمني د خپلو کورونو لوښي په ډول ډول طريقو مينځي. خو له بده مرغه بيا هم لوښي له مکروبونو څخه نه وي پاك. ځکه د لوښو پرېوللو په صافو او جاليو زښت زيات مکروبونه ننښتي وي، په تېره که دغه صافي بيا څه خيرني هم وي. دغه راز د لوښو د وچولو په ټوکرانو او دسملونو هم مکروبونه ننښتي وي. چي له دغو صافو او ټوکرانو څخه مکروبونه هرومرو په لوښو پوري ننښلي.

د دې ستونزي ډېره ښه او آسانه چاره داده چي د کور لوښي او د هغو د پاکولو ټوکران تل په ايشېدلو اوبو او د لوښو پاکولو په پوډرو يا شامپو مينځئ، څو د اوبو حرارت د هغو باکترياوي له منځه يوسي. د لوښو د پرېوللو او وچولو لپاره اسفنج هم مه استعمالوئ. د دې پر ځای که له کاغذ څخه کار واخلئ ښه به وي. اسفنج هم د مکروبونو ډېره ښه پناهګاه ده.

کله چي مو لوښي پرېوله په ټوکره يې مه وچوئ، بلکي د لوښو ايښوولو په جالويو کي يې ايږدئ څو په خپله وچ سي. پرېولي لوښي په ټوکرانو هيڅ مه وچوئ. ځکه کېدای سي د ټوکره مکروب پر لوښي ونښلي. له دې امله دا کار ډېر مضر دی.

په پر مخ تللو هيوادونو کي لوښي په ځانګړو ماشينونو مينځي. په دغو ماشينونو کي په تودو اوبو او قوي پوډرو د پرېوللو او د لوښو د څو ټپاله د اړولو را اړولو په پايله کي لوښي ډېر ښه پاك سي. چي دا کار د حفظ الصحې ډېره غوره طريقه ده. خو افسوس چي تر اوسه زموږ په بې وزلي هيواد کي د جګړو ناورين د دغسي شيانو او وسايلو د را رسېدلو مخه ډب کړې ده.

د کورونو او د هغو د شاوخوا پاک ساتل:

دلته به په لنډه توګه ووايو چي يو خو اسلام د مدنيت، ښاريت، ودانۍ، د پرمختيا د دودولو او فرهنګ او تهذيب دين دی. رسولﷺ په مدينه کي د خپل اسلامي حکومت په پيل کي د نورو ډېرو چارو د پر مخبېولو تر څنګ د

مسجد، کورونو او ښار او بازارونو په جوړولو لاس پوري کړ. بل له تاريخي لحاظه مردار خوري، په تېره د کورو نو او د هغو د ننه او شاوخوا ته په هرلوري د خځلو او ناپاکيوغورځول او د هغو نه ټولول د يهودو عادت دی. لکه چې د مدينې يهود په دې کي بېخي ضرب المثل ګرځېدلي وه.

حضرت عمرﷺ پر منبر باندي ويل: چي ای خلکو! تاسي خپل کورونه ترميم او اصلاح کړئ، څو له نقصانونو څخه خوندي سي او په دې ډول تاسي د مارانو او نورو حشرو له شره په امان سئ. الادب المفرد (۲۰۸) مخ.

له دې امله د اسلام مبارك دين د مسلمانانو پام د کورونو ترميم او بيا رغوني او له خځلو او ډول ډول ناپاکيو څخه د هغو د کورونو، کوڅو او بازارونو د پاکولو خوا ته اړولی دی او دوی يې په دې هکله د يهودو سره له مشابهته ډډې کولو ته بللي دي.

په دې باب د جامع الترمذي د ابواب الآداب، باب ما جاء في النظافة۲/ ۱۰۳ مخ کي له حضرت ابن المسيبﷺ څخه روايت کوي چي: «لوی ښتن سپېڅلی دی، سپېڅلتيا خوښوي. پاك دي، پاکي خوښوي. کريم دي، کرم خوښوي. جواد دي، جود او سخا خوښوي. نو چي لوی ښتن نظافت خوښوي تاسي هم خپل هر څه پاك او نظيف وساتئ او د خپلو کورونو غولي، مخونه او شاوخوا پاك کړئ او د يهودو سره کوم چي د کورونو انګړونه او چارچاپېر يې ناپاکه دي او د هغو مخونو ته يې خځلي، ناپاکۍ او خوشايي غورځولي دي ځانونه مه مشابه کوئ». په ترمذي کي وايي چي پورتنۍ خبري ځينو نورو د رسولﷺ څخه روايت کړي دي.

د اسلام ښکلي دين له لاري څخه لارويو ته د تکليف ورکوونکو شيانو ايسته کول، لکه د ډبري، چيخلي، نجاست او داسي نورو د ايمان له څانګو څخه يوه څانګه او صدقه بللې ده. نو موږ ته ښايي چي نه داچي د خپل کور خځلي. پلاستيکي کڅوړي او قوطۍ چي د ډول ډول مکروبونو جذبوونکي او ډېروونکي دي په لارو، کوڅو کي واچوو، بلکي د يوه رشتياني مسلمان او مهذب او مؤدب افغان په حيث د وس مطابق د خپل کور مخونه او شاوخوا هم پاك او ستره وساتو.

دا خو د کورو نو او د هغو د شاوخوا د پاك ساتلو په هکله اسلامي لارښووني وي کومي چي پکښي څرګنده سوه چي د کورونو او د هغو د شاوخوا ناپاکي پخوا د یهودو عادت وو. خو اوس چي موږ د خپل ښار کوڅو، لښتیو، مکانونو او په هر لوري د خځلو کوټو او ډول ډول ککړتیاوو، په تیره په دننه ښار کي د ګندګیو پاتاوونو ته ګورو نو آیا اوس یهودو دغه عادت موږ ته نه دی پرې ایښی؟

د کندهار د ښار وضع

ځنګه چې انسانان مدني بالطبع موجودات دي نو ښارونو، مدنيت او ټولنيز ژوند ته د هغو اړتيا يو منلی حقيقت دی. له دې امله دی چې حکمت عملي يې پر درو برخو وېشلی دی چې لومړۍ يې اخلاق، دوهمه يې تدبير منزل (کور اوډل) او درېيمه يې تدبير مدن (د ښار په نظم ونسق کې مشارکت يا حکمت مدني) دی چې د يوه کوچني ښارګوټي په نظم ونسق کې له ګډون څخه نيولې د بشپړ هيواد په نظم و نسق او ډول ډول نورو چارو کې تر ګډون پورې رسيږي. چې دې ته بيا سياست مدن هم وايي.

رشتيا داده چې د ښار جوړول او لکه څنګه چې ښايي د هغه اړوندو چارو ته سمون ورکول ډېر ستونزمن او د پرله پسې زيار ګالللو کار دی. په دې کار کې ګډون کوونکي بايد تر ټولو دمخه دا وطن په رشتيا او د زړه له کومې خپل وبولي. بل بايد ډېر ښه او رشتيني مسلمانان وي؛په ډول ډول پوهنو پسوللي وي او د خپل وطن سره بايد په خوله او په منافقت نه، بلکې رشتيانۍ او اورنۍ مينه ولري؛ د تل لپاره پکښې واوسي نه دا چې کورونه او اولادونه يې په بهر کې وي او دلته د ځينو مشخصو موخو لپاره موقتي او څو ورځي راغلی وي. د خپل افغاني تابعيت تذکره يې ورکه کړې يا ايسته غورځولې وي او د دين او وطن د دښمنانو د تابعيت کارتونه يې په پوښونو کې په ډېر درناوي او احتياط ساتلي وي، خو بيا هم د افغانيت او هيوادپالنې غولوونکي لافي شافي ولي او چې مطلب يې تر سره سي بېرته مخ د خپلو بادارانو پر خوا ور الا کي.

دولتي چارواکي خو يې بايد هر يو په ورسپارلو سوو کارونو کې متخصص او د لازمي او بشپړي وړتيا او تجربې درلودونکي وي. نه دا چې څوک دغسې دندو ته بېله وړتيا، د واسطې، ډول ډول اړيکو، يا ان د پردو په خوښه يا د مصلحت پر بنسټ يا تصادفي او چوټ انداز وټاکل سي. د هيوادنيو چارو په هکله خو يې ويلي دي چې: «امور کشوري را خسروان دانند». يعني د هيوادني سياست لپاره تر ټولو ډېرو پوهو خلکو ته اړتيا ده نه دا چې پردي غليمان هر

غوږ راکش کړي، د هیواد د واك پر ګدۍ یې کښېنوي او پای هیواد داسي په وران ویجاړ کړي لکه افغانستان.

ښه لکه چي خبره ئلي خوا ته را څخه کش سوه. بیرته به خپلو خبرو ته را وګرځو. زموږ خبري د ښار د اوسنۍ وضعي او ستره ګۍ په هکله دي. دا ډېر عمر خو په افغانستان کي جنګ وو. طالبان خو نه چا په رسمیت پېژندل او نه د نړۍ کفارو د افغانستان او د افغانانو د یو څه ودانۍ او هوسایۍ لپاره د یوې خاشې قدر کومك ورسره کاوه. بلکي ډول ډول بندیزونه یې لا د پاسه پر لګولي وه او خپل ګوډاګي دولتونه او اشخاص یې نه دا چي د هغو سره له کومکه منع کړي وه، بلکي چي څوك به دلته را تلل د بېلو بېلو موخو او جاسوسیو لپاره به یې را استولي او ګومارلي وه. او پر دې ټولو سر بېره یې ډېر ناروا او زهرجن تبلیغات هم پسي کول.

پر هغو دي بیا هم آفرینونه وي چي په تشو لاسو یې د هیواد د کورنیو او بهرنیو دښمنانو د ډېرو ناځوانمردانه دسیسو او خنډ اچونو سره سره یې د افغانستان په تاریخ کي بې ساری امنیت ټینګ کړی وو. اسلامي نظام او عدل یې رامنځته کړی وو. د ظالمانو، پردي پالو، لوېدیز خوښو، د وطن د غلیمانو، بډې خوړونکو، غلو، حرامخورو، بد اخلاقیو، شر او فسق او فساد مخه یې نیولې وه. پر توپکیانو او ناولو عناصرو یې پر تم او دبدبه پرته وه. دولس ډېرکی ځني راضي وه او یوازي او یوازي غله او ناروا پلوي ساکښان او د پردو چوپړیان او ګوډاګیان یا ناپوه او په حقایقو ناخبره انسانان په ناپامۍ او لاشعورې توګه نه وه په خوشاله.

په هر صورت د طالبانو نظام خو د دې اوسنیو په اصطلاح د ناپوهانو یا د هیواد د دښمنانو یا د پاکستان د ګومارلو حکومت وو. اوس چي په اصطلاح قانوني او د امریکا او د نړۍ د تقریباً څلوېښتو هیوادونو له ملاتړه برخمن حکومت دی، ډول ډول پرېمانه مرستي ور کول کیږي، په ملیاردونو ډالر ورته راو بهېدل او په اصطلاح د اهل کارو او بیروکراټانو او ټکنوکراټانو واك چلیږي او پنځه کاله یې هم تېرسوي دي په هیواد کي څه حال دی؟ امنیتي وضع څنګه ده؟ د چور، تالان، غلاوو، اختلاسونو، بډو، نارواوو، فسق، فساد او

فحشـاوو، جنـګ جګـړو، زورونـو، تېښـتونو، شخصـي، دولتـي او امريکـايي زندانونو، د وطن د غليمانو لخوا د ولسي بېګناه خلکو د پرله پسې کشتار او د کلو او بانډو د بمبار ولو، د نرخونـو د لوړ والي او د خلکـو د بـې وزلـۍ، بـې کارۍاو بېزارۍ او د ادارې د بې کفايتۍ او فساد او... څه حال دی؟

نوري خبري به پرېږدو د همدغه زموږ د کندهار د ښار وضعي ته به يـو سـر سـري کاتـه وکـړو. د دې ولايـت د جوړېـدو او بيـا رغېـدو او د دبـی سـره د سيالېدو لافي څو واليـانو، وزيرانـو او نـورو او ان امريکايـانو او نـورو بهرنيـانو وويشتې؟ نو آيا د دې د ښار د ځينو ناحيو دغه کږې وږې چرۍ او دا څو کاږه واږه او څو نيم خامه او پر نيمی پاته سړکان چي جوړ سول ښار پـه دبـی سـو؟ تاسي څه فکر کوئ د کجکي د برېښنا تور بينونه چي دغو خلکو پـه پنځـه کالـه کي نه کړه نوي او د دې تورو تيارو د استازو له لاسه د طالبانو د وختو برېښـنا لا را باندي ودرېدل دغسي را بانـدي تـوره شـپه سـول، کـه چيـري طالبـانو لـه کجکي څخه د کنـدهار او لښـکرګاه تـر ښـارونو پـوري د برېښـنا مـزي نـه وای غځولي دوی به عځولي وای؟ د خندا وړ خولا داده چي اوس په دې د مدنيت د اوج او د انټرنيټ په روښان او پر مخ تللي پېر کي د کندهار په بازارونو کي د شپې لخوا هغه د امير کډو د وختو ماردنګۍ (د تېلو څراغونه) لګيږي.

تاسي يو وار د کندهار د ښار بڼي ته ځير سئ تاسي پـه افريقـا کـي دغسـي سپېره او د دوړو ډك او ګډوډ ښار ليدلی دی؟ تاسي په نورو ځايونو کي داسي ځای ليدلی چي تقريباً څنګ پر څنګ او سره نژدې دي هم د استوګني کورونـه وي، هم دي د تېلو ټانك، هم دي موټر شويي ګاني، او هم دي د مـال التجـاره ګودامونه او هم د غواوو ډېرۍ، هم تراکتور فروشۍ او هم داسي ډېر نور وي؟ او همدغه راز دي په يوه کنډواله کـي هـم د تمبکـو او نسـوارو کارخانـه، هـم د پلمبټو کارخانه او هم د پوليسو پوسته وي؟

تاسي د بل ښار سړکان، درې ګزيان او لښتيان دغسي چټل او د خځلـو ډك ليدلي دي؟ تاسي د چينباك د اوبو له پلوه بل دغسـي نېسـتمن ښـار هـم ليـدلی دی؟

تاسي پخوانی عمر جامع جومات، دغه د خدای کور لیدلی دی چي څه وضع یې ده؟ شاوخوا یې څه چټلي او هر ډول لغوړني هتۍپر را ګرځېدلي او په دننه اُورشو کي یې سپي او پیشیاني چکرونه وهي!

تاسي یو وار د اعلیحضرت لوی احمدشاه بابا رحمه الله زیارت ته ورسئ تاسي به د نورو ولسونو د دغسي ملي لویانو او مفاخرو د قبرو د ودانیو د شاوخوا وضع پر دغه حال لیدلې وي؟

تاسي بل ځای لیدلي دي چي خلك د خپلو میندو، پلرونو، خپلوانو او اولیاوو پر هدیره او قبرونو باندي کورونه او دکانونه جوړوي؟

رشتیا د ښار د کوڅو د مکانونو خبره را یاده سوه عجبه ده یو ویشتمه پېړۍ سوه او په نړۍ کي هر څه بدل سول، خو له بده مرغه زمونږ د ښار د کورونو د مکانونو په هکله هیڅ بدلون رانه غی. د ښار په هره کوڅه چي سړی ننوزي زړه یې تر خوله رالوېږي.زه بېچاره به د دې ښار نوري بېخي ډېري ناسمي ټولي څنګه درته بیان کړم.

تاسي وګورئ په دې ښار کي تر نورو ټولو کسبګرو د ډاکټرانو کتنځي او درملتونونه زیات دي. نو چي یو ښار دونه بي نظمه او چټل وي او په دوبي د ورځي له مچانو او د شپې یې له غوماشو څخه خوږ خوب پر سړي حرام سي نو ولي به ډاکټران او درمل پلورونکي دونه نه وي پکښي ډېر؟ او ولي به یې کار نه وي چوك؟

کاشکي داسي وای چي موږ راتلونکي ته څه هیله او امید درلودای او ویلای مو چي دا ټولي ناروغي به کرار کرار سمي او روغي سي. موږ چي اوسنۍ وضعي ته ګورو راتلونکې مو هم د پردو د دې اوسني روان خرلمبیت له امله توره تیاره بریښي. نو لوی څښتن مو دي پرده او چاره وکي. والسلام.

د کتاب د مراجعو فهرست

ګڼه د کتاب نوم د لیکوال نوم او نور مشخصات

1- قرآن کریم تنـزیل من رب العلمین.
2- احکام تجارت اور لین دین، مولاناعبدالرحمان کیلاني، مکتبة السلام، لاهور: دوهم چاپ، ۲۰۰۳ع.
3- احکام تجمیل النساء، د / ازدهار، داراحیاء اللغة العربیة، کراچي.
4- اخبار جهان مجله، بېلي بېلي ګڼې او نوري ډول ډول مجلې او ورځپاڼې.
5- الادب المفرد، ابي عبدالله محمد بن اسماعیل البخاري، مکتبهٔ رحمانیه لاهور.
6- الاشباه والنظائر، علامه زین الدین بن ابراهیم بن نجیم.قدیمي کتب خانه، کراچي.
7- اشعة اللمعات، شیخ عبدالحق محدث دهلوي، تیج کمار مطبعه، نهم چاپ، لکهنو: ۱۹۶۳ع.
8- السر کا علاج، علي اعجاز، فیصل پبلیکیشنز، نوی ډیلی: ۱۹۸۹ع.
9- امداد الفتاوٰی، مولانا اشرف علي تهانوي، مکتبهٔ دارالعلوم، کراچي.
10- انسایکلوپیډیا بریټانیکا، سي ډي.
11- بحرالرائق، امام ابو البرکات عبداله بن احمد بن محمد نسفي، مکتبة الحبيبية، کوټه: ۱۴۱۸س.
12- بستان العارفین، فقیه ابو اللیث نصر بن محمد بن احمد سمر قندي، مکتبة الکتاب والسنة، پېښور.
13- بهیج طبي سیند، دوکتور عبدالحمید بهیج، دانش خپرندویه ټولنه، پېښور: ۱۳۸۵ل.
14- التفسیر الکبیر، اما فخرالرازي، دار احیاء التراث العربیة، بیروت: ۱۴۲۰س

15- التفسير المظهري، قاضي محمد ثناء الله پاني پتي، المكتبة العربية، كوئټه: ۱۴۱۵س.
16- تمباكو او اسلام، مولانا حفظ الرحمان اعظمي ندوي، بيت العلم ټرسټ، كراچي: ۲۰۰۶ع.
17- تمباكو نوشى مضر صحت، محمد بن ابراهيم آل شيخ، اردو ژباړه د ابويحيٰى محمد زكريا زاهد، حديبيه پبليكيشنز، لاهور: ۲۰۰۳ع.
18- جامع الترمذي، ابو عيسٰى محمد بن عيسٰى بن سورة بن مسٰى الترمذي، كتب خانۀ رشيديه، ډيلى.
19- حسن وصحت، حبيب اشعر، نهال كتاب گهر، ډيلى: ۱۹۷۶ع.
20- حلال وحرام در اسلام، ډاكټر يوسف قرضاوي، فارسي ژباړه د ابوبكر حسن زاده، كتب خانۀ اكرميه، پېښور: ۱۳۷۸ل.
21- خلاصة الفتاوٰى، طاهر بن عبدالرشيد البخاري، امجد اكيډيمي، لاهور: لومړى چاپ.
22- خُلق المسلم، محمد الغزالي، دار القلم، دمشق: پنځلسم چاپ، ۱۴۲۱س.
٢٣- خواتين كے لئے جديد مسائل، مولانا مفتي احسان الله شائق، دار الاشاعت، كراچي، ۲۰۰۷ع.
24- د د واړو جهانو سردار ارشادات، طالب هاشمي، پښتو ژباړه د اعجاز احمد زاهد، دعوت اكيډيمي، بين الاقوامي اسلامي يونيورسټي، اسلام آباد: ۱۹۹۱ع.
25- درس ترمذي، مولانا محمد تقي عثماني، مكتبۀ دار العلوم، كراچي: ۱۳۹۹س.
26- درمختار، محمد علاء الدين الحصكفي، على هامش ردالمحتار.
27- راز سلامتى وطول عمر، د اسماعيل اژدرى، اقبال، تهران: درېيم چاپ، ۱۳۷۳ل.
28- ردالمحتار، سيد محمد امين ابن عابدين، مطبعۀ عثمانية، تركيه: ۱۳۲۴ س.

29- روائع البيان، محمد علي الصابوني، مكتبة الغزالي، دمشق: دوهم چاپ، ۱۳۹۷س.

30- زموږ خوارہ او درمليز توکي، جميله همت، صحاف نشراتي مؤسسه، کوټه: لومړی چاپ، ۱۳۸۳ل.

31- الزواجر عن اقتراف الكبائر، ابوالعباس احمد بن محمد بن علي بن حجر الهيتمي، مكتبۀ فاروقيه، پېښور.

32- سنن ابن ماجه، ابو عبدالله محمد بن يزيد بن ماجه، مكتبۀ اكرميه، پېښور: ۱۴۰۷س.

33- سنن ابوداود، امام سليمان بن الاشعث ابي داود السجستاني، کتب خانۀ رشيديه، ډیلی.: ۱۴۰۰س.

34- سنن النسائي، ابو عبدالرحمان محمدبن شعيب بن علي النسائي، قديمي كتب خانه، كراچي.

35- شرح المجلة، علامه محمد خالد الاتاسي، مكتبۀ رشيديه، کوټه.

36- شهد، محمد اسلم صديقي، تخليقات، لاهور: ۲۰۰۰ع.

37- صحت بخش عادات، زبير وحيد، اردو سائنس بورډلاهور: لومړی چاپ، ۱۹۹۷ع.

۳۸- صحت وزندگی، خوشتر گرامی، بیسوین صدی بکډپو، نوی ډیلی: نولسم چاپ، ۱۹۸۰ع.

۳۹- صحيح البخاري، ابي عبدالله محمد بن اسماعيل البخاري، دار الاحياء التراث العربي، بيروت: لومړی چاپ، ۱۴۲۲س.

40- صحيح مسلم، امام ابوالحسين مسلم بن الحجاج القشيري، المكتبة الاسلامية، استانبول: لومړی چاپ، ۱۳۷۴س.

41- الطب النبوي، امام ابن قيم الجوزية، دار الفجر للتراث، قاهره: ۱۴۲٦س.

42- عورت کی اسلامی زندگی اور جدید سائنسی تحقیقات، محمد انور بن اختر، ادارۀ اشاعت اسلام، کراچي، ۲۰۰۳ع.

43- غذاکی کهانی، علي ناصر زيدي، مکتبهٔ پيام تعليم، نوی ډيلی: لومړی چاپ، ۱۹۸۹ع.
44- غلات برای سلامتی شما، ژان لوك داريګل، فارسي ژباړه د ساعد زمان، انتشارات ققنوس، تهران: ۱۳۷۱ل.
45- الفتاوی الحديثية، احمد بن محمد بن علي بن حجر الهيتمي، قديمي کتب خانه، کراچي.
46- الفتاوی العالمګيريه، مولانا شيخ نظام او د هند د سترو عالمانو يوه ډله، مکتبه رشيديه، کوټه: ۱۴۰۳س.
47- فتاوی عزيزي، شاه عبدالعزيز محدث دهلوي، دارالاشاعة العربة، کوټه.
48- فتاوی علماء البلد الحرام، شيخ سعد بن عبدالله البريك، دار الکتاب والسنة، رياض: ۱۴۰۵س.
49- فتاوی واحدی، مخدوم عبدالواحد سيوستانی، دارالاشاعة العربية، کوټه: ۱۴۱۸س.
50- فتح الباري، حافظ احمد بن علي بن حجر العسقلاني، دارالسلام، رياض: لومړی چاپ، ۱۴۲۱س.
51- فتح القدير، امام کمال الدين محمد بن عبدالواحد، مکتبه رشيديه، کوټه.
52- فتوی نويسي کے رهنما اصول، مفتي محمد سلمان منصورپوري، مکتبهٔ نعمانيه، کراچي: ۱۴۲۱س.
53- فرهنګ عميد، حسن عميد، انتشارات امير کبير، تهران: ۱۳۸۱ل.
54- الفقه الاسلامي وادلته، دکتور وهبة الزهيلي، دارالفکر، دمشق: دريیم چاپ، ۱۴۰۹س.
55- فقه السنة، سيد سابق، شرکة المنار الدوليه، قاهره: ۱۴۱۷س.
56- الفقه على المذاهب الاربعة، عبدالرحمان الجزيري، دار الفکر، بيروت: ۱۳۲۴س.
57- فقهي مسائل، مولانا خالد سيف الله رحماني، مکتبة الايمان، لاهور.

58- قرآني آيات اور سائنسی حقائق، ډاکټر نورباقي ترکي، اردو ژباړه د سيد محمد فيروزشاه، انډس پبلشنګ کارپوريشن، کراچي: پنځم چاپ، ۲۰۰۰ع.
59- الكليات في الطب، ابن رشدالقرطبي، دارالكتب العلمية، بيروت: لومړی چاپ، ۲۰۰۵ع.
60- مجموعة الفتاوٰی، محمد عبدالحی لکنوي، امجد اکېډيمي لاهور: ۱۳۹۷س.
61- مرقاة المفاتيح، علامه ملاعلي قاري، مکتبۀ رشيديه، کوټه.
62- مشكوٰة المصابيح، خطيب عمري تبريزي، مطبع نظامي، ډيلی.
63- معدے کا السر، ډاکټر فنبارګارټن او ډاکټر ډينيل سټيل، اردو ژباړه د آصف نواز، سميع پبليکيشنز، نوی ډيلی: ۱۹۸۹ع.
64- مقدمۀ رسالۀ جوديه، دکتر محمود نجم آبادي، دانشګاه بوعلي سينا، همدان: ۱۳۸۳ل.
65- ملټی نيشنل کمپنيون کی اسلام دشمنی، مسعود مفتي، علم وعرفان پبلشرز، لاهور: ۲۰۰۳ع.
66- منهيات در اسلام، دوکتور نظام الدين نافع، مرکز نشراتی ميوند، پېښور: درېيم چاپ، ۱۳۷۸ل.
67- الموطاء، امام مالك بن انس، دار احياء التراث العربية، بيردت: ۱۴۰۶س.
٦٨- هماری غذا، شکيل احمد، ترقی اردو بيورو، نوی ډيلی: دوهم چاپ، ۱۹۸۸ع.

د لیکوال لنډه پېژندنه

عبد المالك (همت)

- د پلار نوم یې مولوي عبدالرزاق.
- د کندهار په سوزني کي زېږېدلی دی.
- د زېږېدو کال یې ۱۳۳۲ لمریز.
- په اسلامي او ټولنيزو علومو کي یې خصوصي زده کړي کړي دي.
- د نجیب د واکمن کېدو په لومړیو کي له هیواده مهاجر سو، لومړي پاکستان او بیا هند ته کډه سو.
- کله چي لا طالبان پر کابل نه وه واکمن سوي تر اوږدي کډوالۍ وروسته هیواد ته راستون سو او اوس په کابل کي استوګن دی.
- اوس په کور کي د کتابونو په لیکلو بوخت دی.
- تر اوسه یې لاندي آثار لیکلي دي:

1- د همت چیغه (شعري ټولګه) په ۱۳۸۰ ل.کال خپره سوې ده.
2- سید جمال الدين افغاني اند او ژوند (ژباړه) په ۱۳۸۱ ل.کال خپره سوې ده. په ۱۱۳۸۹.کال دوهم ځل خپره سوه.
3- زموږ د قبلې تاريخ (دمکې مکرمې تاريخ) په۱۳۸۵ ل.کال دوهم ځل خپور سو. په ۱۳۸۹ کال دریم ځل خپور سو.
4- زموږ د نبي مېنه (د مدينې منورې تاريخ) په ۱۳۸۵ ل.کال خپور سو. په ۱۳۸۹ کال دوهم ځل خپور سو.
5- ادب او ادبي کره کتنه په ۱۳۸۵ ل.کال خپور سو.
6- د مقالې ليکلو اصول په ۱۳۸۵ ل.کال خپور سو. په۱۳۸۸ ل.کال دوهم ځل خپور سو.
7- پښتو معلم الحجاج (ژباړه) په ۱۳۸۶ ل.کال خپره سوه.
8- پوپنا سوي ولسونه (ژباړه). په ۱۳۸۶ ل.کال خپره سوه.

9- زموږ د دښمنانو تور تاريخ او شومي موخي په نامه کتاب په ۱۳۸۷ل.کال خپور سو.
10- د آسيا نن او سبا په نامه (ژباړه) په ۱۳۸۷ل.کال خپره سوه.
11- غرور او د هغه علاج (ژباړه) په ۱۳۸۸ل.کال خپره سوه.
12- د کلمې شريـفي حقيقت (ژباړه) په ۱۳۸۸ل.کال خپره سوه.
13- د ښځو د حج او عمرې لارښود په ۱۳۸۸ل.کال خپور سو.
14- اسلام د دوه لاري پر سر (ژباړه) په ۱۳۸۸ل.کال خپره سوه.
15- د حق او باطل جګړې، په ۱۳۸۸ل.کال خپور سو.
16- د لوېديځ مشران وايي: اسلام او مسلمانان له منځه يوسئ.په ۱۳۸۹ل.کال خپور سو.
17- د حق او باطل د جګړې په هکله (۲۵) مقالې. په ۱۳۸۹ل.کال خپور سو.
18- د حق او باطل په جګړه کي الهي سنت (ژباړه) په ۱۳۸۹ل.کال خپره سوه.
19- راځي توبه وکاږو، چاپ ته لېږل سوی دی.
20- زموږ صحت او آخرت ته تاواني توکي په ۱۳۸٦ل.کال خپور سو. او اوس دادی دوهم ځل خپور سو او ستاسي په لاس کس دی.

◣ پر دې سربېره يې د هيواد په دننه او دباندي کي بېلي بېلي مقـالې هـم خپرې سوي دي.

◣ د ليکوال د ګرځنده تليفون لمبر: 700300167 0093

◣ د ليکوال د برېښناليك يا ايمېل آدرس:

himmat_ afg@yahoo.com